

NOBEL MÜKAFATI
LAUREATLARININ ƏSƏRLƏRİ

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
İlham Əliyevin
**“Dünya ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrinin
əsərlərinin Azərbaycan dilində nəşr edilməsi
haqqında”** 2007-ci il 24 avqust tarixli
sərəncamı ilə nəşr olunur.

“Şərq-Qərb”
Bakı – 2011

Thomas Stearns Eliot

Inventas vitam juvat excoluisse per artes
Ustalıǵa yüksələrək bu dünyanı xoş edənə

NOBEL MÜKAFATI LAUREATI

Tomas Eliot

SEÇİLMİŞ ƏSƏRLƏRİ

“Şərq-Qərb”

Bakı – 2011

ISBN 978-9952-34-706-7

İngilis dilindən
tərcümə edəni və
ön sözün müəllifi: Vahid Ərəbov

Redaktor: Əsəd Nəsirli

Korrektor: Lətafət Səmədova

Bədii tərtibat və
dizaynın müəllifi: Tərhan Qorçu

Kompüter düzümü: Hikmət Aydınəoğlu

Tomas Eliot. Seçilmiş əsərləri.

Bakı: "Şərq-Qərb", 2011, 600 səh.

Mətn: Bakı Slavyan Universiteti, "Kitab aləmi" NPM, 2011

Bədii tərtibat, səhifələnmə: "Tutu" nəşriyyatı, 2011

© "Şərq-Qərb" ASC, 2011

TOMAS ELIOT: “ŞEİR POEZİYA DEYİL, ŞEİR HƏYATDIR”

Tomas Störnzi Eliot XX əsr ingilis-amerikan modernist ədəbiyyatının görkəmli şairi və ədəbi tənqidçisidir. Həm amerikalılar, həm də ingilislər onu özlərinin şairi hesab edirlər.

Eliot 1888-ci il sentyabrın 26-da ABŞ-ın Missuri ştatının Sent-Luis şəhərində doğulmuşdur. Uğurlu iş adamı olan atası Henri Ueə Eliot hidravlik-sıxma şirkətinin prezidenti idi. Anası Şarlotta Cəmpe Störnzi (1843–1929) şeirlər yazmış və ictimai fəaliyyətlə məşğul olmuşdur. Eliot yeddiuşaqıl ailənin sonbeşiyi idi. Ona babası Tomas Störnzi adını qoymuşdular.

1898-ci ildən 1905-ci ilə qədər Eliot özəl məktəbdə təhsil almış, burada latın, yunan, fransız və alman dillərini öyrənmişdir. 14 yaşı olanda o, Edvard Fitsceraldın Ömər Xəyyamdan tərcümə etdiyi “Ömər Xəyyamın rubailəri” adlı şeirlər məcmuəsini oxumuş və bu şeirlərin təsiri altında şeir yazmağa başlamışdır. Eliot ilk şeirlərini ümidini puça çıxaran bərhad şeirlər hesab edirdi. O, öz şeirlərini redaktoru olduğu “*Harvard Advocate*” jurnalında çap etdirməyə başlamışdır.

Universiteti bitirdikdən sonra Eliot Massaçusets ştatında birillik hazırlıq kursunda oxumuş və burada sonralar

“İstifadəsiz torpaq” adlı əsərini nəşr edəcək Skofild Teyer ilə tanış olmuşdur.

1906-cı ildən 1909-cu ilə qədər o, Harvardda fəlsəfə təhsili almış, dördillik təhsil kursunu üç ilə tamamlamış və bakalavr dərəcəsinə yiyələnmişdir. Eliotun 1908-ci ildə sonuncu kursda oxuyarkən qazandığı ən mühüm nailiyyət Ortiz Simonzun 1899-cu ildə yazdığı “Şeirdə simvolizm hərəkəti” adlı əsərini çapa hazırlaması olmuşdur. Bu əsər onun Cules Ləfoqri, Artur Rembo və Pol Verlenlə tanışlığına şərait yaratdı. Eliot sonralar yazırdı ki, bu kitab onun həyatında böyük bir dönüş yaratmışdır.

Eliot hesab edirdi ki, ədəbiyyatda yenilik yalnız ənənələrin yeniləşməsi və zənginləşməsi kimi meydana çıxır; çünki hər yeni mətn artıq mövcud olan mətnlərə müəyyən münasibətdə yazılır və “ənənə”ni yaradan da məhz budur. Yeni mətn, əgər o, doğrudan da, ciddi sənət hadisəsidirsə, bu bütövlüyün daxili proporsiyasını bu və ya digər dərəcədə dəyişir. Eliota görə ədəbi evolyusiya məhz bu şəkildə baş verir.

1909–1910-cu illərdə Harvard Universitetində fəlsəfə üzrə assistent vəzifəsində çalışmış, 1910–1911-ci illərdə isə Parisdə yaşamış, fəlsəfə təhsilini Sorbonna Universitetində davam etdirmiş, Henri Berqsonun mühazirələrini dinləmişdir. 1911–1914-cü illərdə o, Harvarda qayıtmış, hind fəlsəfəsini və sanskrit dilini öyrənmişdir. Bu ərəfdə Eliot Şelton təqaüdünə layiq görülmüş, Oksfordun Merton kollecində fəlsəfəni öyrənməyə başlamışdır. O vaxtlar Mertonda çoxlu amerikalı tələbələr var idi və buradakı “Gənclərin ümumi otağı” adlı tələbə təşkilatı Oksfordun amerikanlaşmasını qəbul etmək istəmirdi, ona görə də təşkilat bu məsələni öz iclaslarında səsə qoymağa hazırlaşır: “Cəmiyyət Oksfordun amerikanlaşmasına nifrət edir”. Eliot isə bu məsələnin səsə qoyulmasının əleyhinə idi və o, öz tələbə yoldaşlarına xəbərdarlıq edirdi ki, onlar Amerika mədəniyyətinə çox borcludurlar, belə bir məsələyə səs verməsinlər. Eliotun həmkarlarına təsir etmək cəhdlərinə baxmayaraq, təklif səsə qoyuldu və iki səs çoxluğu ilə qəbul edildi. Bundan sonra

Eliot Mertonda təhsilini davam etdirmək istəmədi və bir il keçməmiş oranı tərək etdi. O, 1914-cü ildə Konard Aykenə yeni il ərəfəsində yazmışdı: “Mən universitet şəhərlərinə və universitet əhlinə nifrət edirəm. Onlar hamilə qadınları, çəlimsiz uşaqları, çoxlu kitabları və divarlarında iyrenc şəkilləri ilə hər yerdə eyni görkəmə malikdirlər... Oksford çox gözəldir, lakin mən ölü olmaq istəmirəm”.

1915-ci ildə Eliotun “C.Alfred Prufrokun məhəbbət nəğməsi” adlı ilk şeirlər kitabı nəşr edilmişdir. Bu əsər modernist hərəkatın şah əsəri hesab edilir. Bunun ardınca o, “Qocalıq” (1920), “İstifadəsiz torpaq” (1922), “İçiboş adamlar” (1925), “Qoca Possumun təcrübə pişikləri haqqında kitab” (1939), “Dörd rüb” (1945) də daxil olmaqla şeirlər və poemalardan ibarət bir neçə məşhur kitabını nəşr etdirmişdir. Şair həmçinin özünün yeddi dram əsəri, xüsusilə də “Kilsədə qətl” (1949), “Kokteyl qonaqlığı” (1935) pyesləri ilə şöhrət qazanmışdır. Eliot 1948-ci ildə ədəbi fəaliyyətinə görə Nobel mükafatı və “Şərəf” ordeni ilə təltif edilmişdir.

Eliot Amerikada anadan olsa da, özünü Amerika mədəniyyətinə, öz sözləri ilə desək, nə qədər “borclu” saysa da, İngiltərəyə – öz ulu əcdadlarının yaşadığı məkana məhəbbətini heç vaxt gizlətməmişdir. Odur ki o, 1927-ci il iyunun 27-də ingilis təbəəliyini qəbul etmiş və həmin ilin noyabr ayında Britaniya vətəndaşı olmuşdur. O, Paris kilsəsinin Londondakı “Müqəddəs Stefan Qlouçester Yolu” şöbəsinin baş rahibi və “Şəhid Kral Çarlz” cəmiyyətinin ömürlük üzvü seçilmişdir.

Eliot öz dostlarına qarşı çox diqqətli insan olmuşdur. 1920-ci ildə Parisə səfəri zamanı o, yazıçı Ceyms Coysla və rəssam Vindhəm Luislə görüşmüşdür. Həmin ərəfədə Eliot, Coysun dikbaş olduğunu güman edir, Coys isə Eliotun şairliyinə şübhə ilə yanaşırdı. Lakin bu qarşılıqlı etinasızlıq uzun sürməmiş, onlar tezliklə dost olmuş və bu uzunmüddətli münasibətə çevrilmişdir. Bu dostluq onlar hətta başqa-başqa şəhərlərdə yaşadıkları vaxtda da davam etmişdir. 1925-ci ildə Eliot Lloydü tərək etdi, “Faber və Qvyer” adlı nəşriyyat firması ilə əməkdaşlıq etməyə başladı. Sonralar

bu firma “Faber və Faber” adlandırıldı və Eliot bu firmada direktor vəzifəsi tutana qədər öz işini davam etdirdi.

1946-cı ildən 1957-ci ilə qədər Eliot yazılarını toplayıb saxlayan və özünü “Eliot arxivinin sahibi” kimi qələmə verən dostu Con Deyki Heyvordla bir otaqda yaşamışdır. Heyvord həmçinin Eliotun Prufrok mətbəəsində çap olunmuş şeirlərindən əvvəl yazdığı şeirləri də toplamış, onları Eliotun ölümündən sonra “Eliotun ilk gənclik illərində yazdığı şeirlər” adı altında çap etdirmişdir. 1957-ci ildə birgə yaşadıkları otağı tərk edən Heyvord Eliotun yazılarının kolleksiyasını özü ilə götürmüş və onları 1965-ci ildə Kembrijdəki Kral Kollecinə vəsiyyəət etmişdir.

Eliotun şeirlərinə ədəbi tənqidin münasibəti heç də bir-mənəli olmamışdır, bəzi tənqidçilər onun öz əsərlərinə başqa müəlliflərdən iqtibas gətirməsini pisləyir, şairi plagiatlıqda günahlandırırldılar. Ədəbiyyatda klassisizmi, siyasətdə monarxizmi, dində ingilis-katolik inancını dəstəkləyən, öz idealını katolik kilsəsinin və monarxiyanın hakim olduğu orta əsrlərdə axtaran, bu çağdan sonrakı bəşəri tərəqqiyə şübhə ilə yanaşan Eliotun şeirlərindəki antitarixiliyi, müxtəlif dövrlərdə yaşamış adamları tamam başqa dövrdə bir araya gətirmək cəhdlərini, məndə zaman dəqiqliyinə riayət etməməsini görkəmli tənqidçi E.V.Beytson “T.S.Eliot” essəsində kəskin tənqid edərək, onu “Psevdotəlim şairi” adlandırmışdır. C.S.Luis Eliotun bədii kritisizminin “səthi və qeyri-elmi”liyini vurğulamış və hər ikisinin ümumi dostu olan Pol Elmer Mora yazdığı məktubunda onun əsərini “olduqca böyük şər” adlandırmışdır. Bu ittihamlara cavab olaraq Eliot “Məxfi meşə” adlı essəsində yazırdı: “Yetişməmiş şairlər təqlid edir; yetkin şairlər oğurlayır: pis şairlər oğurladıqlarını təhrif edir, yaxşı şairlər isə onu daha da yaxşıya çevirir və ya necəsə fərqləndirirlər”. Modernizmin dünyanın şəxsi və emosional qavramından imtina prinsipinə həmişə sadıq qalan, sənətdə individualizmi qəbul etməyən, formalizmin nəzəri əsaslarını yaradan Eliotun yaradıcılığına rəğbət bəsləyənlər də az deyildi. Hay Kenner yazılarında izah edirdi ki, Eliot ədəbiyyatda və ədəbi tənqid sahəsində XX əsrin ən

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

istedadlı şairidir. Samuel Bekket Eliot yaradıcılığını “Tomas Eliot” sözünün tərs üzü adlandırmışdır.

Bəzi əsərlərində yəhudiləri mənfi çalarda təsvir etdiyinə görə bir sıra tənqidçilər Eliotu antisemitizmdə günahlandırırıldı. Məsələn, “İnsaniyyət” əsərində o, pəncərədə oturub ayaqlarını aşağı sallayan yəhudi mülkədar obrazını yaratmışdır. “Baedekerlə Burbank: siqaretli Bleysteyn” adlı bir şerində isə yəhudilər Venesiya sazişindən yayınmaqda günahlandırılır: “Siçovullar bağlamaların altındadır, yəhudilər isə hər şeyin altında”. İttihamçılarla yanaşı, onun antisemitizminə fikir verməməyə çağıran adamlar da var idi; Virciniya Vulfun yəhudi əri Leonard Vulf belə bir mühakimə irəli sürürdü ki, Eliot, ola bilsin, yüngül dərəcədə antisemitdir, elə cüzi şəkildə antisemitdir ki, bu, tamamilə əhəmiyyətsiz bir şeydir. 2003-cü ildə Emori Universitetinin professoru Ronald Sucard tərəfindən dərc olunan Eliotun bir məktubu isə hər şeyin əksinə olduğunu sübut etdi. Məlum oldu ki, Eliot 1940-cı ildə Almaniyadan və Avstriyadan qaçan yəhudilərə Amerika və İngiltərədə yerbəyer olmaq üçün aktiv köməklik göstərmiş, müharibədən sonra İsrail dövlətinin yaradılması üçün səsinə ucaltmışdır.

İki dəfə evlənməsinə baxmayaraq, övlad atası olmayan T.S.Eliotun ailə həyatı olduqca ziddiyyətli olmuşdur. 1915-ci ildə evləndiyi Viven Heyvudla aralarında olan xoşagəlməz söz-söhbətə görə boşanmış, 1957-ci ildə isə özündən 37 yaş kiçik olan katibəsi Esme Valerii Fletçerlə ailə həyatı qurmuşdur. Şairin ölümündən sonra Valerii öz ömrünü onun mirasını qoruyub saxlamağa həsr etmişdir. O, “Eliotun məktubları”nı redaktə etmiş, onun haqqında annotasiya yazmış, “İstifadəsiz torpaq” əsərinin qısa surətini çıxarmışdır.

1960-cı ilin əvvəllərində Eliotun səhhəti pisləşdiyi bir vaxtda o, Uesleyan Universiteti Nəşriyyatında redaksiya müşaviri vəzifəsində çalışmış, çap etmək üçün Avropadakı yeni şairlərin sorağında olmuşdur.

Çox siqaret çəkdiyi üçün bronxitdən və taxikardiya-dan əziyyət çəkən Eliot 1965-ci il yanvarın 4-də Londonda emfizem xəstəliyindən vəfat etmişdir.

Onun cəsədi Oolders Green krematoriyasında yandırılmışdır. Tomas Eliotun arzusuna uyğun olaraq onun külü əcdadlarının yurdu İst-Koker kəndinə aparılmışdır. Orada sadə bir lövhədə şairin “İst-Koker” adlı şeərindən onu xatırladan misralar yazılmışdır: “Mənim başlanğıcım mənim sonumdur, mənim sonum mənim başlanğıcımdır”.

Vahid Ərəbov

TOMAS ELİOTUN NOBEL NİTQİ

Bu axşam nə haqqında danışacağımı götür-qoy edərkən, əvvəl layiq görüldüyüm şərəfə görə İsveç Akademiyasına təşəkkür etməklə kifayətlənmək qərarına gəldim. Lakin çox keçmədən anladım ki, bu, o qədər də asan olmayacaq. Qəribədir ki, şair olsam da, sözləri özümə tabe edə bilmirdim. Ədəbiyyat insanının nail ola biləcəyi ən böyük şərəfə layiq görüldüyümü desəm, onsuz da, hamıya məlum olan həqiqəti təkrar etmiş olardım. “Nobel”ə layiq olmadığımı da etiraf edə bilməzdim, çünki bu, Akademiyanın müdrikliyini şübhə altına almaq demək idi. Akademiyanın şəninə təriflər söyləməklə isə sadəcə, bir tənqidçi kimi şair Eliota verilən dəyəri təqdir etmiş olacaqdım. Buna görə əmin ola bilərsiniz ki, mükafatın mənə verildiyini öyrənəndə bir gecənin içində ictimai hadisəyə çevrilməyin həyəcanı və məsuliyyəti ilə yanaşı, belə anlar üçün təbii hesab edilə biləcək sevinc və coşğunluq hissi keçirirdim. “Nobel”lə yarışa biləcək başqa bir mükafat olsaydı, bəlkə də, Akademiyaya verdiyim dəyəri izah etmək üçün münasib sözlər axtarmağa cəhd edərdim. Lakin “Nobel” misilsiz bir mükafat olduğundan duyğularımın ifadəsi üçün dildən də əlavə vasitələrə ehtiyac duyuram.

Lakin dolaylı yolla da olsa, ədəbiyyat üzrə Nobel mükafatına verdiyim əhəmiyyəti izah etməyə çalışacağam. Əgər bu mükafat yalnız laureatın şöhrətinin doğma dilinin və ölkəsinin sərhədlərini aşdığına dəlalət etsəydi, onda demək olardı

ki, heç birimiz bu baxımdan fərqləndirilməyə layiq deyilik. Lakin Nobel mükafatının əhəmiyyəti ədibin şöhrətinin təsdiqi ilə məhdudlaşmır. Akademiyanın xidmətləri hansısa ölkədən bir nəfəri seçib, ona xüsusi status bəxş etməklə bitmir. Təqdimat mərasimi keçirilir və laureata özünün də xəbəri olmadan yeni bir vəzifə verilir. Odur ki söhbət kiminsə mükafata hansı dərəcədə layiq olduğundan yox, onun bu vəzifəni yerinə yetirə bilib-bilməyəcəyindən gedir, çünki həmin şəxs artıq öz yazdıqlarından dəfələrlə mühüm bir dəyəri təmsil edir.

Şeir ən kiçik təsir dairəsinə malik incəsənət növü hesab edilir. Rəsm, heykəltəraşlıq, memarlıq və musiqidən görmə və eşitmə qabiliyyəti olan hər kəs zövq ala bilər. Lakin dil, xüsusən də poeziya dili haqqında bunu demək mümkün deyil. İlk baxışda poeziya insanları nəinki birləşdirmir, əksinə, bir-birindən ayrı salır.

Digər tərəfdənsə, unutmaq olmaz ki, poeziya bizi dilin yaratdığı maneələri aşmağa həvəsləndirən başlıca amillərdəndir. Başqa millətə məxsus şeirdən zövq almaq – həmin xalqın ruhunu duymaq deməkdir. Bu mənada şeir millətlər arasında ruhi yaxınlaşmanı təmin edən yeganə vasitədir. Avropa şerinin tarixini, müxtəlif ölkələrin poeziyalarının bir-birinə göstərdiyi təsiri, şairlərin əcnəbi həmkarlarından öyrəndiklərini nəzərə alsaq, görərik ki, özgə ədəbiyyatlarla ünsiyyətdən məhrum olan şeiriyyət məhvə məhkumdur. Bir şair öz xalqıyla danışanda onunla birlikdə dünya poeziyasının bütün sərkərdələrinin səsi eşidilir. O, eyni zamanda başqa dildə yazıb-yaradan gənc şairlərlə də danışır. Gənclər də öz növbələrində onun həyata baxışını və mənsub olduğu xalqın ruhunu öz oxucularına çatdırırlar. Bir tərəfdən başqa şairlərə təsir etməklə, digər tərəfdən tərcümənin və öz oxucularının köməyi ilə şair millətlərin bir-birini anlamasına yardımçı ola bilər.

Bütün şairlərin yaradıcılığında yalnız eyni regionda məskunlaşmış və eyni dildə danışan insanlara xitabən yazılan şeirlər var. Lakin “Avropa poeziyası”, yaxud, sadəcə, “şeir” sözü bütün dünya üçün mənə kəsb edir. Müxtəlif ölkələrdə yaşayan və müxtəlif dillərdə danışan bütün şair-

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

lər bir-birini anlamağa can atırlar. Və mən bir şairə təqdim edilmiş ədəbiyyat üzrə Nobel mükafatını poeziyanın millət ayrımının fəvqündə dayanan qüdrətinin təsdiqi kimi qəbul edirəm. Akademiya aradır bu qüdrəti tənənəli surətdə vurğulamaq üçün şairlər seçməlidir. Deməli, mən sizin qarşınızda öz nailiyyətlərimə görə yox, poeziyanın böyüklüyünü təmsil edən müvəqqəti rəmz kimi dayanmışam.

Tomas Eliot NOBEL MÜKAFATI LAUREATI

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

ŞEİRLƏR

J.ALFRED PRUFROKUN MƏHƏBBƏT NƏĞMƏSİ

*S'io credesse che mia risposta fosse
A persona che mai tornasse al mondo,
Questa fiamma staura senza piu scosse.
Ma perciocche giammai di questo fondo
Non torno vivo alcun, s'i'odo il vero,
Senza tema d'infamia ti rispondo.*

Huşsuzluq halında olan xəstətək
Qaranlıq düşəndə göyün üzünə
Gəl gedək birlikdə, bir sən, bir də mən;
Qoy olsun yolumuz seyrək küçələr
Bir də ki yuxusuz tənha gecələr
Ucuz mehmanxana, kiçik restoran
Olmasın bir də heç bizi tanıyan
Darıxaq küçənin tənhalığından
Bədniyyət küçələr aparsın bizi
Doğursun cavabsız, çətin suallar...
Soruşma sən məndən bu sual nədir,
Qoy açım qapını, bir içəri gir.

* * *

Otaqda qadınlar, gir-çıxda hər an
Onlar söhbət salır Mikelancelodan.

* * *

Sürtür sarı dumanlar pəncərəyə kürəyini,
Sürtür pəncərələrə qurumunu sarı tüstü,
Yalayır gecənin künc-bucağını
Suları çəkilməmiş o gölməçələr
Açmış bu tüstüyə gen qucağını
Qoy töksün bacadan çıxan tüstünün

O gölün üstünə hər qurumunu
Sürüyüb yıxıldı, çəkildi yoldan
Oktyabr gecəsi bu tüstü, duman
Bürünüb bir evin həndəvərinə
Sakitcə, dinmədən yatdı o, bu an.

* * *

Əlbət ki, bir daha gələr zamanı
Küçəyə yayılan, itən tüstünün
Hisi pəncərəyə sürtən tüstünün
Gələr o zamanı, gələr o anı
Sən görən üzləri tumarlamağa
Vaxt var öldürməyə, həm yaratmağa
Vaxt var əl gördüyü işə, əmələ
Vaxt var həm suala, cavaba hələ
Hələ sən tələmə, bir gözlə, dayan
Vaxt var ki, düşünək min kərə – bu haqq,
Bir tikə çay-çörək yeməzdən qabaq.

* * *

Otaqda qadınlar, gir-çıxda hər an
Onlar söhbət salır Mikelancelodan.

* * *

Nə vaxtsa, şübhəsiz, gələcək zaman
Soruşam özümdən “hünərim varmı?”
Döndərib üzümü, düşüb aşağı,
Başımın ortası bir az keçəldi
Görüb bu halımı deyərlər mənə
Nədən töküldü saç, nə oldu sənə.
Saçı çox seyrəlib o vaxtdan bəri.
Səhər geydiyim pəncək,
boğazımı sıxaraq məni boğan yaxalıq.
Yaxası sıxır məni səhərki pəncəyimin

* * *

Boynumdakı qalstuk həm sadə, həm də zəngin,
Bir sancağın əsiri, qurtarması çox çətin.
Onlar deyəcək bir gün, nazilibdi çıxların,
nazilibdi əllərin.

De, hünərim çatarmı, incidim bu dünyanı
Bir anın içində də, yenə də vaxtımız var
Düşünüb-daşınmağa
Ancaq necə döndərim mən geriyə bu anı?

* * *

Bil ki, mən öyrənmişəm hər bir kəsi, hamını
Günlərin səhərini, gündüz və axşamını
Qəhvə qaşıqlarıyla həyatımı ölçmüşəm
Mən səsin həm zilini, həm bəmini görmüşəm
Atamın otağından gələn musiqi səsi –
Onu necə anlayım – düşündürür hər kəsi.

Mən çox gözlər görmüşəm, bəlkə, bütün gözləri.
O gözlərin ifadə elədiyi sözləri.
Mən sancağın başına dolanıb formalaşdım
O gün ki sancaqlandım qıvrılaraq divara
Bilmədim mən nə edim, yolumu salım hara?
Tüpürüb əl çəkimmə öz günümdən, yolumdan?
Gümanlarda qalmışam, tutan yoxdur qolumdan,
(Mən çox gözlər görmüşəm, bəlkə, bütün gözləri)
Bilərzikli qol gördüm, söz yox yaraşığına
Qəhvəyi saçlar gördüm mən lampa işığında
(Məst oldum mən ətrinə)
(Ləzzət aldım min kərə)
(O qollardan sezmişəm
mən o gözəl gözəlləri)
Necə cürət eləyim,

Ya özümü aldadım?
De, mən nədən başlayım,
Necə murada çatım?

Söylə, deyimmi ki, mən keçdim dar küçələrdən
qaranlıqlar düşəndə
Gördümmü tüstü qalxan damdakı bacaları
Pəncərədən boylanan o tənha qocaları?..
Bir cüt caynaq olaydım
Cırmaqlayıb girəydim mən dənizin içinə.

Suyu barmaqlarımla hamarlayıb yataydım,
Həm bir rahat gündüzü, həm bir rahat gecəni.
Öz dəniz döşəməmdə uzadaydım rahatca
lap yanımda mən səni!
Çaydan, kökədən sonra olacaqdırmı gücüm
Dizlərimdə güc tapıb anın belini büküm?

Baxmayaraq ağladım, dua etdim Allaha,
Gənc olmağı düşünmək mümkün deyil bir daha
Mən peyğəmbər deyiləm, lovğalanmaq yaramaz,
Ancaq dahi vaxtlarım olmamışdı heç də az.
Həyatım ötüb-keçib, bir də gördüm yaxamdan
Yarışıb gülümsəyir bic-bic məni yaradan
(Düzünü deyim ki, mən yamanca
qorxmuşdum yaşadığım bax bu an).

* * *

Bütün bunlardan sonra söylə, bir heç dəyərimi
Çini qablar içində yeyib-içdiklərimiz
mən sənə, sən də mənə çox-çox dediklərimiz!
De, yerinə düşərmi?
Sadə bir təbəssümlə bunu dişləyib atmaq,
Sıxaraq bu dünyanı, ondan bir şar yaratmaq,

Onu hey diyirlətmək, cavabsız min-min sual...
Sonra da söyləmək ki, mən ölümdən qayıdan
dirilmiş Lazarusam¹.

Sənə deyəcəm indi hər şeyin öz yerini.
Sənin bildiklərini, həm bilmədiklərini.
Əgər hər kəs baş altda bir yastıqça qoyubsa,
Əgər olsa da onda yatmağa güclü meyil
Hələ bu yatmaq deyil, mənim dediyim deyil.

* * *

Bütün bunlardan sonra de, bu, ona dəyərimi,
De, yerinə düşərimi?
Günəş batandan sonra su çilənmiş küçədə
Xudmani bir otaqda
Bir az laqırtı, sonra yeyib-içmək və sonda
Döşəmənin üstündə sərələnməmiş tumanın,
Danışağımı bu haqda?
Sonrasa Allah bilər
Daha nələr və nələr?..
Demək istədiyimin hamısını demək bu gün
Bilin ki, qeyri-mümkün, bilin ki, qeyri-mümkün.
Bu, mənim işim deyil, bu, cansızın canıydı
Bu sehrli fənin ekranda yaşatdığı
Hisslərin bir anıydı.
Heç yerinə düşərimi
Bir yastıqça qoyasan sən başının altına
Sonra üstündən atıb yorğanını bir yana.

Adam üzünü tutub hərəkətsiz dayana
Və deyə ki, yox meyil
Bu heç mən deyən deyil?
Bu heç mən deyən deyil.

¹ İsa peyğəmbərin dirildib dünyaya qaytardığı adam – Mariya və Martanın qardaşı

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Yox, mən Hamlet deyiləm, nə də ola bilərəm
Mən adi bir qulluqçu, adicə bir nökrəm.
Mənim işim şişirtmək bir-iki hekayəni
Mən bilirəm, başlayım hər nağılı mən nədən,
Şahzadəyə məsləhət vermək gələr əlimdən.
Xoşbəxtəm ki, fərqliyəm mən faydalı işimdə
Demək, bir fayda varmış dünyaya gəlişimdə
Siyasətçi olaram, amma çox ehtiyatlı,
Ali hökm verərəm – ədalətli, insafılı.
Hərdənbir gülməliyəm
Söyləyim ki, bu da haqq
Hərdənbir də çox axmaq!

Mən yaman qocalıram, qocalıram mən yenə
Şalvarı çırmalayıb geyəcəyəm əynimə
Mən saçımı arxaya darayımını, görəsən?
O dəyərimi bir şeyə?
Dişimdə güc qalıbmı bir şaftalı yeməyə
Sahilə gedəcəyik dalğanı dinləməyə
Dənizdəki pərilər tez-tez mahnı oxuyur
Bir-birinə çox şən-şən
Oxuyarmı mahnını mənim üçün, görəsən?
Bunu deyə bilmərəm.
Dalğaların üzündə şütüyüblər hər yana
Dalğaların saçını arxaya darayıblar
Küləyin ahəngiyə dənizdə nə oyun var
O ağsaçlı dalğalar, qarasaçlı dalğalar...

Biz dəniz sarayında çox ləngiyib qalmışıq
Pərilər çələng hörüb bizə rəngli yosundan
Şirin xəyal içində yamanca çox yatmışıq
Bizi insan səsləri oyatmaq istəyən an
Bu dənizin içində boğulmuşuq, batmışıq.

MƏKƏVİTİ – SIRLI PIŞIK

Məkəviti – sirli pişik, onun adı “gizli pəncə”,
Cinayətdə o ustaddır, qanun yoxdur ona, mənəcə.
Skotlənd-Yardı o çaşdırır,

Flayinq-Skvədin işi çoxdur,
(Cinayətlər çox-çox olur, Məkəviti orda yoxdur).

Məkəviti, Məkəviti, yoxdur ona tay-bərabər,
Hər cür insan qanununu pozmayıbmı,
deyin məgər?

Şikarını o gördümü, sıçrayaraq, sanki, oxdur
Cinayəti edir, amma Məkəviti orda yoxdur.
Axtarsan da onu evdə, zirzəmidə, ya hər yanda
Bil ki, onu tapmaq olmaz, yoxa çıxar bircə anda.

Məkəviti çox incədir, beli incə, boyu uzun
Onu görsən, tanıyarsan, baxışları həzin-həzin
Onun qaşları qövsələnib, başıaşağı, düşüncəli
Pəncəyi tozludur onun, daranmayıb birçəkləri
Boynu onun çox hərəkətli (o, evlərə bir dayaqdır),
Düşünmə ki, yuxuludur, yuxuluykən tam oyaqdır.
Məkəviti, Məkəviti, yoxdur ona tay-bərabər,
Çünkü o çox tədbirlidir, əxlaqından yox bir xəbər
Dəhlizdə də, dalanda da görmək olar onu hər an
Cinayəti o törədən, tutmaq olmaz onu asan.

Kənarlarda var hörməti (Deyirlər ki, qumarbazdır)
Heç Skotlənd-Yardda da onun izi tapılmazdır.
Anbar talan ediləndə, daş-qaşlar itkin düşəndə
Ya da ki süd yox olanda, başqa bir şey sürüşəndə
Ya da bir qab qırılanda, belə şeylər yaman çoxdur
Möcüzəyə baxın bir siz, Məkəviti orda yoxdur.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Bir xarici idarədə müqavilə yoxa çıxsə,
Və ya generalitetdə, plan-filan heç nə yoxsə,
Pilləkəndə qalacaqdır, cırıqları onun çox-çox
Heç dəyməz ki axtarasan, Məkəviti orada yox!
İtən şeylər tapılanda, Məxfi xidmət deyən zaman
Məvəkiti oğurlayıb, yox olacaq o lap bu an.

Görəcəksən ki, dincəlidir, ya yalayır barmağını,
Qazancını saya-saya çağ eyləyir damağını.
Məkəviti, Məkəviti, yoxdur tayı-bərabəri
Həm belə bir kələkbazı, həm çoxbilmiş, cəngavəri
Heç kefini pozmaz bir an, hər bir zaman işi sazdır
Cinayəti törədəndi, ancaq heç vaxt tapılmazdır.

Pişiklərin əməlinə desələr ki, yoxdur heç son
Nümunəyçün göstərsələr Mungoriəri,

Griddleboun

Bütün onlar agentidir söylədiyim bu pişiyin
Cinayətkar əməllərin rəhbəridir, tanı onu
Onun (adı belə oldu:) Cinayətin Napoleonu!

MAGİYANIN SƏYAHƏTİ

Belə bir səyahətçün,
İlin belə pis vaxtı
Könülsüz bir səyahət
Hava kəskin, şaxtalı
Qışın lap oğlan çağı
Dəvələrin qıçları olubdur yağır-yağır
Dəvələrin qıçları lap soyuqdan donubdur,
Olubdular yaman tərs.
Əriyən qar üstünə uzanırlar, yatırlar
Heyif deyilmi yamaclarda ucalan yay sarayları,
İpək donlu qızların şərbət (gətirmələri)
Sonra da sarvanların küsüşüb bir-biriylə
Uzaqlara qaçmağı – şərab, qadın dalınca,
(Və) gecə ocaqlarının şöləsinin sönməsi,
Bircə yataq yerinin lap qızıla dönməsi.

Hanı çirkli şəhərlər, hanı soyuq qəsəbə
Hanı o çirkli kəndlər, hər şey baha min kərə
Çox çətin bir zamanda səyahətə çıxdıq biz
Sonda bütün gecəni davam etdi yolumuz.
Bircə çimir alırdıq yolu gedə-gedə biz
Bu çox axmaq bir işdir
Belə deyir səsimiz.

Bir mülayim vadiyə gəldik bir axşamçağı,
Qar altda nəm torpağın təzə göyərti ətri
Qaranlığın bağrını dələn su dəyirmanı
və bir də ki axar su,
Və üç ədəd ağac var, qovalayıb dumanı
Sanki, bağrına basıb burda alçaq səmanı

Və bir də ki bir ağ at qaçır o çəmənlikdə
Sonra bir pivəxana, üstü üzüm yarpaqlı,
qapısı haşiyəli
O açılmış qapıdan altı əl uzanırdı, gümüş sikkə
Udmağa onlar hey zər atırdı.
Lakin ayaqlarıyla döyəcləyirdi onlar
Bomboş qalmış tuluğu, içində yoxdur şərab
Ancaq heç bir məlumat bu zaman heç yox idi,
yolumuz davam etdi.
Yalnız bir axşamçağı biz yetişdik bir yerə
Biz orada dayandıq, bəyəndik yeri deyə.

Bütün bunlar olmuşdur çox-çox bunlardan qabaq
Edərdim mən, bil bunu, yenidən və yenə də
Daşınırım fikrimdən mən bu zaman bil ancaq
Bu fikirdən daşınma
Dönə-dönə daşınma
Bütün yolu izlədi ya olum, ya ölümçün.
Əlbət ki, olum oldu, buna şübhən olmasın
Lakin mən ölüm gördüm və həm də ki bir olum
Onlar fərqli-fərqliydi, olum ölümdən çətin
Olum acı əzabdı, ölümə bənzəyirdi
bizim o olumumuz.

Krallığa qayıtdıq, geri döndü yolumuz
Burda da rahat deyil bu bir köhnə ehkamda
Allahına sarılan, adamlarla dolu olan,
Bax belə bir məkanda
Mən çox xoşbəxt oldam başqa belə bir ölüm
Məni yaxalayanda.

İÇİBOŞ ADAMLAR

(Köhnə kişi üçün bir penni)

I

Biz içiboş adamlarıq.
Saman təpilməmiş adamlarıq.
Biz birlikdə əyilirik,
Başımız dolub samanla.
Çox təəssüf, çox təəssüf!
Bizdən gələnlər o quru səs,
Çox sakitdir və mənasız.
Quru otda külək səsi.
Sınıq şüşə cingiltisi.
Üstə siçan gəzən zaman,
Evimizin anbarından.

Bir formasız forma kimi
Bir də rəngsiz kölgə kimi
İflic olmuş bir güc, qüvvə
Bənzər dönür hərəkətsiz işarəyə
O kəslər ki açıq gözlə
Ölümün o dünyasına
Köç eyləyib gedibdilər
Xatırlayın yalnız bizi
Yalnız mümkün olan qədər
İtmiş güclü ruh kimi yox
Bir içiboş adam kimi
İçisi saman olan kimi.

II

Yuxularda gözləri
Görmək olmaz heç zaman
Ölənin yuxusuna

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Həyat gəlməz bircə an
O yerdə ki gözlər var
Bunlar heç tutmaz qərar.

Bir qırılmış sütunda
Günəş şüası parlar
Külək əsdiyi zaman
Bir ağac yırgalanar
Küləyin nəğməsində
Sanki, insan səsi var.
Bu səs solan ulduzdan
Daha uzaq və möhkəm
Təntənəli, möhtəşəm.

Qoyun mən uzaq olum
Ölü yuxusundakı həyatdan
Qoyun ki, geyinim mən
Maskalayım çox şeyi
Bu qarğa dərisindən
Bir siçovul pencəyi
Olum uzaq bir çöldə
Çal-çarpaz bir ağactək
Qoy bir az uzaq olum
Necə ki, olur külək.

Olmasın bu ömrümün
Kaş ki vida saati
Qürub edən həyatı.

III

Bu bir ölü torpaqdır
Bu bir kaktus torpağı
Burda daş surətləri
Onlar həmdəm tapacaq.

Burda dua oxuyan
Bir ölünün əlindən
Onlar yenə tutacaq
Solən ulduz altında
Onun parıltısında
Beləcəmi olurmuş
Ölümün şahlığında
Olan insan bir zaman
Tənha gəzirmiş yaman.

O zaman ki, biz varıq
Biz o zaman, biz o an
Zərif-zərif əsirik.
Bu da gördüyümüz iş
Dodaqlar alır öpüş
Dua edən kəslərdən
Bir də o qırıq daşdan.

IV

Burada yox o gözlər,
O gözlər burda deyil.
Bu içiboş vadidə
Ulduzlar vadisində,
İtirilmiş varlığın,
Qırılmış çənəsində.

Bu son görüş yerinə
Yığışaraq bir yerə
Çayın sahillərinə
Özümüz də bilmədən
Yan keçirik söhbətdən.

Gözlər peyda olunca
Mənzərələr olur yox

Daimi bir ulduztək
Çox yarpaqlı bir çiçək
Ölümün son şahlığı
İçiboş adamların
Yeganə ümid yeri.

V

Burada bir tikanlı
Armud həndəvərində
Ayaq açıb gəzirik
Sübhçağı, səhər beşdə.

İdeya və reallıq
Bunların arasında
Tərpəniş və hərəkət
Bunların arasında
Sonra çökür bir kölgə.

Sənin üçün şahlıqdır
Yaradılış və anlayış
Bu arada hər bir an
Təmkin, hiss və həyəcan
Ömür keçir durmadan.
Sonra (düşür) bir kölgə
Həyat yaman uzundur.

Həm arzu, həm qıcolma
Bunların arasında
Həm güc, həm mövcudolma
Bunların arasında
(Sadəlik və mahiyyət)
Bunların arasında
Sonra düşür bir kölgə
Bu, səninçün bir şahlıq.

Bil, səninçün
Həyat budur
Bil, səninçün
Bütün bunlar.

Həyatın son yolu budur
Həyatın son yolu budur
Həyatın son yolu budur
Bu son gurultulu deyil
Ahdır, nalədir, bunu bil.

KÜL ÇƏRŞƏNBƏSİ

I

Çünki bir də istəmirəm
Bir də üzümü döndərəm
Çünki ümidim də yoxdu
Bu insanın töhfəsinə,
O insanın imanına,
Gözlərimi dikməmişəm
Bu şeylər çox olar baha
Can atmaram ömrüm boyu
Bu şeylərə mən bir daha
(Niyə göydə qoca qartal
Qanadını açıb uçar?)
Niyə mən yas tutmalıyam
Həyatımın hər anına
Qüdrətini itirmiş bir
Hakimiyyət dövrünə?

Çünki mənim heç bilməyə
Yox ümidim, biləm ki, mən
Çox uğurlu bir saatın

Şöhrəti bəs itir nədən.
Çünki mən bu saatda
Düşünürəm bu haqda,
Heç bilmirəm ki, nədən
Heç özüm istəsəm də,
Bilirəm ki, bir daha
Mən düşünə bilmərəm.

Hər şeyin solduğunu
Həqiqi bir şahlığın
Keçici olduğunu
Mən düşünə bilmirəm.
Niyə içə bilmirəm
Ağac çiçək açanda
Çaylar coşub-daşanda
Varmı içməyə səbəb?

Çünki mən bilirəm ki,
Zaman hər an zamandır
Məkan da ki məkandır
Aktual olan bir şey
Bilirəm ki, bax budur
O yalnız bir zamanda
Bir məkanda mövcuddur.
Mən çox sevinirəm ki,
Şeylər necə vadırsa
(Olduğu kimidilər)
(Mən imtina edirəm)
Gördüyüm şən üzlərdən
Bir də ki şən səslərdən
Danışan o kəslərdən
Çünki ümid etmirəm
Muradına çatmağa
Yaşadığım dünyaya

Bir daha qayıtmağa
Bir şey yaratmışamsa
Baxıb sevinim deyə
Sevinirəm mən ona
Göz atanda hər dəfə.

Allaha dua etdim
Rəhm eləsin o, bizə
Mən dua edirəm ki
Bağışlasın məni də
Qorxuram ki, unudam
Bu işləri bir zaman
Çünki ümid etmirəm
Muradıma çatmağa
Yaşadığım dünyaya
Bir daha qayıtmağa
Qoy mənim bu sözlərim
Cavab olsun hər şeyə
Mənim etdiklərimə
Bir də etmədiyimə
Dua edirəm ki, mən
Əziz Allahın hökmü
Ağır olmasın deyə.

Çünki bir qanad ki var
O uçmaq üçün deyil,
Qanad çalmaq üçündür
Boş-boşuna havada
(Havamız da azalıb,
Qurulaşıb bir az da
Çox şey istəyir bizdən
O, quru və kiçikdir
Bizim iradəmizdən)
İradəmiz öyrədir

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Qayğısına qalaq biz
Havamızın hər bir an,
Əgər qala bilməsən
Dinc otur, sakit dayan!

Ey günahı olan kəslər, bizim üçün dua edin,
Bu dünyadan biz köçəndə.
Dua edin bizim üçün bu dünyada biz öləndə.

II

Ey xanım¹, üç bəbir yatır orda bir ağac altında
Doyuraraq qarınların günün sərin vaxtında.
Onlar mənə qıçlarımı, ürəyimi yemişlər;
Hər nəyim var bədənimdə, ciyərimi yemişlər.
Boş qalmışdır kəlləm mənə, iliyimi yemişlər.
Boş sümüklər qalmış orda, bəbir iliyi yedi.
Yaşayarmı o sümüklər, quru sümüklər, (ancaq)
Səda gəldi Tanrımızdan. Bu sümüklər yaşayacaq
Yaşayacaq bu sümüklər, coşqu ilə o dedi.
Yaşayacaq o xanımın şərəfəti naminə
Yaşayacaq məhəbbəti, ləyaqəti naminə
Ona görə yaşayar ki, xanımımız borcludur
O müqəddəs, o ilahi qalmış bakirəliyə.

Düşündükcə biz bunları yüngül nəfəs alırıq,
Sevincimiz aşır-daşır, sanki, şafəq saçırıq.
Mən kiməm ki, əməlimi o Tanrıdan gizlədəm
Mən kiməm ki, öz sevgimi gələcək nəsillərdən
Bir də cana dərman olan balqabaqdan gizlədəm.
O meyvə ki şəfa verir gözə, bağırsağıma
Heç bəbir də yemək üçün qoymamış qabağına
Ağ xalatda xanımımız çəkilməmişdir bir yana
Ağ xalatda çəkilməmişdir hər şeyi anlamağa.

¹ Müqəddəs Məryəm ana nəzərdə tutulur.

Qoy sümüklərin ağılığı yaddaşsızlığı silsin
Qoy onlarda həyat izi olmadığını o bilsin
Necə ki unudular bir gün beləcə məni
Bir gün unudacaqlar beləcə, bil ki, səni
Mən də unudacağam bir gün olub-keçəni
Bax budur, bil, qayəsi bu dünyada insanın,
Belə nizamlanıbdır gərdişi bu dünyanın
(Yaradan) xəbər verib hər şeyi o küləyə,
Yalnız külək dinləyib hay verəcək hər şeyə.
Sümüklərə çəyirtkələr qonan zaman oxuyar.
Onlar deyən sözlərdə bir nəğmə, bir coşqu var.

Sükutların xanımı
(Səssiz, sakit, qüssəli)
Ya bütöv, ya yarımçıq
Xatirənin tər gülü
Yaddaşsızlığın qulu
Üzgün və verən həyat
Narahat, həm də rahat
Gözəl cənnət bağının
Yeganə qızılgülü
O, elə bir bağıdır ki,
Orda məhəbbət itir
Vüsalsız məhəbbətin
Əzabı sona yetir
Vüsallı məhəbbətin
Əzabı isə bitmir.
Orada hər bir şeyin
Bir sonu vardır, əlbət,
Sonsuzluğun sonuna
Edilir bir səyahət
Orda müəmmalar çox
Bil ki, orda heç nəyin
Nəticəsi yoxdur, yox.

İstisi var, yoxdur köz,
Orada sözsüz nitq var
Nitqdə isə yoxdur söz
Cənab deyək biz anaya¹
Cənab deyək bu bağa
Orda hər cür məhəbbətlər
Çatır sona

O ağacın altında səpələnmiş sümüklər.
Oxuyur mahnısını,
Biz şadıq, səpələndik,
çünki bir-birimizə nəsə yaxşılıq etdik.
Günün sərin vaxtında,
o ağacın altında, üstündə parlaq günün
Unudub özümüzü, unudub bir-birimizi,
birləşdik, biz cəm olduq
Bu sakit bir səhrada,
siz bilin ki, burada tale və torpaq ayrılır
Burada nə ayrılığın, nə birliyin fərqi var
Bu torpaq bil hamıya, sanki, bir miras qalar.

III

İkinci pilləkənin birinci döngəsində
Baxıb gördüm aşağıda
Eyni formalı fiqur sürəhinin sonunda
İyli-qoxulu buxarda, durdu gözüm önündə
Pillələrdə şeytanla o döyüşə-döyüşə
Mən mat qaldım bu işə, gedirdi xısın-xısın
Üzlərinə taxıblar ümid və ümitsizliyin
yalançı maskasını.
İkinci pilləkənin ikinci döngəsində
Onlar döndü aşağı, mənse qalxdım yuxarı
Sifətlər itdi bir an, ora oldu qaranlıq.

¹ Müqəddəs Məryəm ana nəzərdə tutulur.

(Təmir edilməmiş qoca ağzı) kimi, bir qaranlıq
Həmçinin diş-diş idi, bir qədər də nəmiş idi
Və ya qoca bir köpəkbalığının ağzına bənzəyirdi.

Üçüncü pilləkənin birinci döngəsində
Boş bir pəncərə vardı, ora girən adamı
Elə bil ki, udardı, onun əncir (meyvəsin)ə
Bir bənzəyişi vardı. Ordan bir az aralı
Yemişən çiçəyində və yaşıl bir çəməndə
Enli-arxalı fiqur mavi-yaşıl geyimdə
Qədim bir fleytanın füsunkar bir nəğməsi
Valeh edir hər kəsi
Külək vuran telli saç, gözəl bənövşəyi saç
Yasəmən qəhvəyi saç
Ağılı başdan alan fleyta musiqisi, onun bu
Şirin səsi cana üşütmə salır, ağılı başdan alır
Pillələrin sonunda bir az dincəlim barı,
Gücsüz, həm də ümitsiz
Mən qalxıram yuxarı.
Allah, layiq deyiləm!
Allah, layiq deyiləm!
Yalnız bunu deyirəm.

IV

Bənövşə (və) bənövşə(lərin) arasıyla
Kim ki getdi yaşıl rəngin
Mın bir növlü çalarıyla
Məryəm ananın mavi rəngi və (ağıyla)
(Mənasız) şeylərdən (danışa-danışa)
Gedirlər hey bu yolu, dayanmadan, birbaşa.
Kim ki getdi onlarla, bilirdi gedir hara,
O, fontana güc verdi, bulaqlara yeni can
Qayalar sərinlədi, qum da sevindi bu an.
Məryəmin mavi rəngi çökdü ora bu zaman.

Sovegna vos.

Burada gedir illər onların arasında
Fleytanın səsinə dayanmadan, uymadan
Bir çox şeyi duymadan
Addımlayır, biri də gözü yarıyuxulu
Ağ işığa bükülü libas geyib əyninə,
Qədim bir qafiyəni gətiribdir dilinə
Elə bir zamanda ki, görünməmiş bir görkəm
Girir sənin yuxuna.
Belə gülməli işlər yuxu gəlir çoxuna.

Arzumuzun əlacı, orda sakit bir bacı
Ağ və mavi duvaqda
Gəzir bağı, bağ isə yaşıl qaraçöhrəlik
Fleytanı püləmir, lakin çalınır o da,
Əyilib imza atır, dodaqları danışır,
Amma səs yox dodaqda.

Şəlalələr sıçrayır, oxuyur nəğmə quşlar
Gəl zamanı kökləyək, zamanda çox məna var.
Gəlin bir yuxu görək, orda görən yuxunun
Görünməz bir görkəmi, eşidilməz səsi var
Orda qaraçöhrənin nə qədər pıçılıtsı,
mehli bir nəfəsi var
Sonra sürgün edildik.

V

Ağızdan çıxan bir söz əgər yoxa çıxıbsa,
Eşidilməyən danışılmayıbsa,
O (söz) danışılmayıb, eşidilməyib, demək.
Amma bununla belə, deyilməyən bircə söz
Eşidilməyən bir söz yenə elə sözdür, söz,
Bütün bunu bilərək
Deməyə yoxdur gərək.

Söz bir sözün içində, söz dünyanın içində
O, belə olur bütün, sözdə bu dünya üçün.
Birdən işıq parladı, qaranlığın içində
Bu narahat dünyaya qarşı çevrildi bu söz.
Çıxıb yenə ağızdan havada dövrə vurdu
Dünyanın mərkəzində o dayandı, o durdu.
Ey mənim əziz xalqım,

mən sənə başına nə bəzlər açmışam.
Sözü harda tapmalı, harda deyək biz sözü
Yox, yox, olmaz burada, bura dinc deyil düzü
Nə orda, nə burada, nə dəniz, nə adada
Nə dağda, nə də bağda, danışmayın söz haqda
Nə bir quru səhrada, nə də münbit torpaqda
Sözü heç demək olmaz,
Qaranlıqda gəzənə söz də demək yaramaz
Onun üçün burada sizə deyim ki, bu an
Nə bir doğru məkan var, nə də doğru bir zaman.
Bura o yer deyildir nəcibliyi əzirlər,
Baxmağa üzləri yox, üzü də gizlədirlər.
O kəs ki, tək küy sevir, insan səsi ona yad
O heç sevinə bilməz, ona yöxdür heç imdad.

Görən dua edərmi bizim duvaqlı bacı
Qaranlıqda gəzənə, lakin səni seçənə duadadır əlacı.
O kəslər ki bir zaman buyuzlar arasında
parça-tikə olublar
Fəsil-fəsil, anbaan, qaranlıqda qalıblar
Hər bir saat, hər zaman dua etsin qoy bacı,
Onların duadadır, bəlkə, bircə əlacı.
Görən dua edərmi, hələ günahsızlar var,
Yolayrıcında durub kiçik-kiçik uşaqlar
Onlar yoldan çəkilməz, onlar dua da bilməz
Oxu sən seçənə və müqəddəs bilənə
Öz müqəddəs duanı.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Ey mənim əziz xalqım,
mən sənin başına nə bəlalar gətirmişəm.
Yaxşı olardı bilsəm, deyəmmərəm, görəsən,
Ağaclar arasında, o bağın ortasında
Bacı dua edərmi onu incidənlərə?
Onu sevmədiklərini özü də bilə-bilə
O kəslər ki el içində ona səcdə edirlər
Adam olmayan yerdə tezcə üz döndəririlər.

Ey mənim əziz xalqım,
Baxmayaraq ümid yox qayıtmağa bir daha
Gəlir və çıxarımı ölçərək bu dünyada,
Bu fani boş ömür də ölümü salıb yada
Həyat-ölüm qovuşduğu məkanda
(Bağışla məni ata) bu arzular mənə yad
Qoy Tanrı özü etsin bizə rəhm və imdad
Bax geniş pəncərədən yenə uçub gedirlər
Bu ağ ümman (boyunca o qranit) sahillərə
Fəqət uçmaq çox çətin, çünki
Burda itmiş yasəmən, itmiş səs və hıçqırıq
Coşur arzu həm dilək
Bərkiyir və sevinir, itirilmiş bir ürək
Çünki əyilmiş tilov əyilibsə dənizdə
O balığı tutmağa, o, səni sövq edəcək
Dərd-qəmi unutmamağa.
Dənizdə itmiş ətir.
Bildirçinin səsini daha da yaxşı edir
Kora böyük qarının nə mənası olacaq
Kor hər yeri qapısız görəcəkdir bil, ancaq
Dənizin qorxusundan, duzlu, qumlu torpağa
Dad gələcək, yalnız dad.

Bu, elə bir vaxtdır ki, ölüm ilə bir olum
Ölüm-dirim anında

Hər biri eyni anda, dünyanın qucağında
Bura düz üç arzunun yaşadığı bir məkan
Burda bu üç arzular mövcud olur eyni an.
Qaraçöhrə ağacları haraylayır bizləri
Küləklərlə əsir, coşur
Bir də görürsən sovuşur
Kaş ki bu an başqa ağac qoy ucaltsın öz səsin
O əsərək fəryad etsin, suala cavab versin.

Ey mehriban bacı, müqəddəs ana
Sən ey şələlələrin və bağın ruhu
Sənə sığınıram, sənə bir daha
Bizə rişxənd etməklə əzab vermə sən bizə.
Öyrət qayğı bəsləyək, hər insana, hər kəsə
Hətta qayalıqların ortasında olaraq
Öyrət biz dinc oturaq.

Sən ey müqəddəs ana, sən ey müqəddəs bacı
Sənə qalıb, tək sənə bu dünyanın əlacı.

Ruhuna yalvarım ki
Qoy dənizin və çayın
Məni müqəddəslərdən
Bircə an ayırmasin
Üz tutub qışqırıram,
elə bu saat, bu an,
Gəlib sənə qovuşam.

SƏHƏR-SƏHƏR PƏNCƏRƏ QABAĞINDA

Zirzəmidəki mətbəxdə və onun kənarında
Bir-birinə vurdular qab-qacağı bu anda
Mən evdar qadınları yaxşı tanıyıram bil
Onların üzlərindən qaşqabaq əskik deyil.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Boz duman dalğa-dalğa çırpır mənim üzümə,
Duman düşüb yol ilə gedənlərin izinə
Palçıq içində yolla ötüb gedən bir adam
Heç özü də bilmədən çox mənasız irişir
Dumanla birgə səsi dama qalxır və itir.

QOCA QAMBI PIŞİK

Cenyandidots adında yadımda bir pişik var
Pələng kimi dərisi üstə çoxlu zolaqlar
Bütün günü oturur, tanımır o, çöl-eşik
Ona görə olubdur o, mənə Qambi pişik.

Elə ki gün qurtarır, hay-həşir yetir sona
O vaxt işi başlayır, meydan verilir ona.
Elə ki evdə hamı girib yerinə yatır,
Çəkilib tez qımına, zirzəmiyə o qaçır.
Siçanların getdiyi yolları o öyrənir
Onların davranışı onun xoşuna gəlmir
Onları cərgə-cərgə düzür həsirən üstə
Onlara yaxşı verir iməkləməkdən dərs də.

Cenyandidots adında yadımda var bir pişik
Sevir isti yerləri, onu biz çox sevmişik
Oturur bütün günü, isti ocaq başında
Əsl Qambi pişikdir, bil ki, davranışında.

Elə ki gün qurtarır, hay-həşir yetir sona
Onun işi başlayır, meydan verilir ona
Düşünür ki, siçanlar dinc oturmaz heç zaman
Düşünür, bu baş verir bir rejimsiz qıdadan
Məqsədə çatmaq üçün görməlidir bir tədbir
O, biş-düşə başlayır, ət qızartmaq da bilir.

O, siçan kökələri hazırlayır çörəkdən
Noxuddan və pendirdən, deyə-gülə və şən-şən.

Cenyanidots adında yadımda bir pişik var,
O, pərdə qotazından çoxlu düyün toxuyar.
Yumşaq yerdə oturur, tanımaz bayır-eşik,
Ona görə olubdur o, mənə Qambi pişik.

Elə ki gün qurtarır, hay-həşir yetir sona,
Onun işi başlayır, meydan verilir ona.
İşsiz tarakanları cəlb edir iş görməyə
Pozuculuq işləri onlar görməsin deyə
Kəşfiyyatçı dəstəsi o düzəldir onlardan
Əsasən intizamlı, həm də ki oğlanlardan.
Yaxşı bir iş yaradır, onun işi budur, bu
Böcəklərdən yaradır təbilçalan qrupu.
Gəl Qambi pişiklərə deyək biz bərəkallah,
Bu pişiklər olmasa, qırılarıq biz vallah.

QUS¹ – TEATR PİŞİYİ

Qus Teatr qapısında dayanan bir pişikdir
Əvvəllər onun adı çox güman deyilmişdir.
Adı “*Asparagus*”dur, çatar mənim dadıma
Çox asan demək üçün biz Qus dedik adına
Dərisi çox nimdaşdır, arıqdır dırmıq kimi,
Pəncəsi tir-tir əsir, xəstəliyin əsiri
Cavanlıqda olmuşdur pişiklərin zirəyi.
İndi siçan qorxutmaq deyil onun gərəyi.
Əvvəlki qoçaqlığı edə bilməyir indi
Baxmayaraq dövrünün ən qoçağı o idi

¹ *Qus* – “*Asparagus*” sözünün son hecası olan “*gus*” sözündən əmələ gəlmişdir. Mənası qulançar deməkdir.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

O, köhnə dostlarıyla klubda bir olanda
(Bu, tez-tez baş verirdi qonşu “pab”ın yanında)
Kim onun keçmişindən lətifələr desəydi,
Ona mükafat verər, onu sevindirərdi.
O ulduzdu səhnədə, Ulduzun hər biriylə
O, səhnədə oynamış, İrvinqlə, Triylə
Zaldakı uğurundan söz düşəndə xoşlanar.
Yeddi dəfə səhnəyə onu qaytarmışdılar
Söz düşəndə uğurdan, o, bir an kırımirdi
“Yıxılan kələkbaz” da bil ki, şah əsəriydi.

“Oynamışam” deyərdi – “hər rolu”, mən dahiyəm
Yetmişə qədər nitqi mən əzbər söyləyirəm.
Bədahətən deyərəm, zarafat da edərəm.
Mən pişiyi torbadan çıxarda da bilərəm.
Mən bilirəm səhnədə necə quyruq bulayım,
Kimləri tərifləyim, mən kimləri dolayım
Mən baş rol oynayanda deyərəm aram-aram
Ən daş ürəkləri də, mum kimi yumşaldaram.
Mən o balaca Nellin oturmuşam yanında
Komendant saatında mən zəngi də çalmışam
vaxtında, zamanında.
Pantomim mövsümündə kündəm də küt getməyib
Dik Uitinqton pişiyi məni az öyrətməyib.
Tarix bilir bu rolda mən məşhur, mən çox sazam
Onun adı belədir: “Yıxılan Kələkbaz”am.

İşdir, kimsə versəydi ona bircə qurtum cin
Deyərdi, o, səhnədə olmuşdur lap *East Lynne*
Şekspir dramında o çıxmışdır səhnəyə
Çox düzgün bir məqamda
Bəzi aktyorların o pişiyi səhnədə görmək
İstədiyi bir anda.
Bir gün o “pələng” rolu səhnədə oynayırdı

O pələngi hindlilər hər yanda axtarırdı.
O deyir ki, hamıdan möhkəm bağıra bilər.
Ətürpərdən səs edib cini çağıra bilər.
Bir dəfə o, səhnəni məftil üstə getmişdi.
Evdə yanan uşağı belə xilas etmişdi.
O deyir: Ay balalar, məşqinizi çoxaldın
Viktoriya dövründə mən necə ad aldım
Siz də qoçaqlıq edin, siz də o adı alın.
Onlar heç vaxt qalmazdı truppada həmişə
Hələqdən hoppanardı, gərəkdilər hər işə
Pəncəsiylə özünü qaşyaraq deyərdi
“Teatr bir şey deyil! İndi teatr nədi?”
Müasir tamaşalar çox da elə pis deyil
Tamaşalar rəngarəng, yaxşısı çox, pisi çox.
Ancaq mənim vaxtında oynadığım bir rolun
Tayı-bərabəri yox. Mən bir tarix yaratdım
Hamı bilir o anda
“Yıxılan kələkbaz”ı səhnədə oynayanda.

İNSANİYYƏT

*Sənin nə gəncliyin
Nə qocalığın var,
Lakin günorta yeməyindən
Sonra yatmaq arzusu kimi
Sən hər ikisini arzulayırsan.*

Bu da mən, yağışsız bir ayın qoca kişisi
Yağışın yağmasını gözləyən oğlan
mənə kitab oxuyur
Mən nə isti qapılırdayam
Nə də isti yağışla çarpışıram
Nə dizim duzlu bataqlıqda havanın yağışında,
Nə də almaz axtarışında

Bax belə bir duruşda
Məni dişləyən milçəklərlə vuruşda.
Mənim evim çürümüş bir evdir.
Evin sahibi olan yəhudi çömələmək oturub
pəncərə qabağında
Antverpenin bəzi kiçik kafelərində,
sanki, kürü töküüb
Brüsseldə qabar qazanıb, qabarını Londonda soyub
Çöldə öskürən keçinin səsi uzaqda eşidilir
Qayalar, mamır, daş qırıntıları, dəmir
Qadın mətbəxdə əlləşir və çay dəmləyir
Asqırır, əsəbi halda navalçanı basıb doldurur.

Mən, qoca bir kişi
Küləkli səhralarda başıboş adam
Əlamətlər möcüzə xatirinə götürülür:
“Biz işarə görəcəyik!”
Söz içində söz var, bir söz deməyə yox qüdrətim,
Qaranlığa bükülmüşdür. İlin oğlan çağında
İsa peyğəmbər, pələng meydana gəldi.

Əxlaqsız mayda, zoğal və şabalıd, güllaçan satqın
Yeyilməli, bölünməli, içilməli, sakitcə pıçıltıyla
Silveronun nəvazişli əlləri ilə, bütün gecəni
Qonşu otaqda var-gəl edən Limoges
Tiranların arasında baş əyən, Hakaqava tərəfindən
Bir-birinin ardınca qaranlıq otaqda
Şam yandıran madam Törnkiş tərəfindən,
Zalda bir əli qapıda peyda olan
Fraulen von Kulp tərəfindən
Boş pərdələr küləyi daha da şiddətləndirir.
Mənim heç
Bir məlakəm yoxdur. Mən yelçəkər evdə
Küləkli bir nöqtədə qoca bir kişiyəm.

Belə bir bilgidən sonra bağışlamağa nə qaldı?
İndi düşün və bil ki,
Tarixin çoxlu hiyləgər cığırları uydurulmuş
keçidləri vardır.
Və tarixin elə məsələləri vardır ki,
pıçılılı ambisiyalarla
Bizi aldadır, şöhrətpərəstliklər bizi müşahidə edir.
İndi düşünün.
Tarix o vaxt bizə nə isə verir ki, bizim
fikrimiz yayınmışdır.
Bəs onun verdiyi nədir? Verdikləri də olduqca sadə
Və dolaşılıqlardır. Belə ki, verdikləri
istəkləri ac qoyur.
Verirsə də, olduqca gec verir və verdikləri də
inanılmaz olur.
Və ya inanıla bilən olursa da, o yalnız yaddaşda qalır,
Yenidən ölçüb-biçmək istəyi kimi. Zəif adamlara
olduqca tez verir
Və o adamların düşüncələri ilə o vaxt
bölüşmək olar ki,
O düşüncədən imtina etmək insanda qorxu hissi
yaratmış olsun.
Düşün ki, bizi nə qorxu, nə də şücaət xilas etmir.
Qeyri-təbii məngənələr bizim qəhrəmanlığımız
nəticəsində dəf edilir.
Bizim abırsız cinayətlərimiz bakirəlik üzərində
güc tətbiq edir.
Bu yaş damlaları qəzəb barı vermiş ağacdan
silkelənərək tökülür.

Pələng sıçrayaraq yeni ilə gəlir. O, bizi
acgözlüklə yeyir.
Və nəhayət ki, düşün. Biz hələ
qərar qəbul etməmişik.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Mən hələ də kirayə qaldığım evdə
soyuqdan donuram.
Və nəhayət, düşün ki, mən bütün bu tamaşanı
Məqsədsiz yerə qurmuşam və bu heç də
Geridə qalmış şeytanların işləklərinə görə deyildir.
Mən bütün bunlardan yan keçərək sizi
vicdanla qarşıladım.
O mən ki sizin qəlbinizə yaxın idim, məni
oradan aralayıblar ki,
Vahimə içində gözəlliyi itirim,
sorgu-sualda olan dəhşət.
Mən ehtirasımı itirmişəm: bir halda ki saxlanılanlar
Qarışdırılmalıdır, niyə ki, mən onu saxlamalıyam?
Mən gözümün nurunu, qoxulamaq hissini,
eşitmə, dadbilmə
Və toxunma hissələrini itirmişəm. Bəs mən səninlə
Daha yaxından ünsiyyət saxlamaq istəsəm,
Bütün bunlarsız mən nə edə bilərəm?

Bütün bunlar min bir kiçik düşüncələrlə özlərinin
Müdhış uydurmalarından mənfiyyət
götürməyə yönəlmişdir,
Onlar hissələr donduqda membranları
ehtizaza gətirir və
Xoş qoxulu souslarla güzgülərin
saysız-hesabsız kəmiyyətdə
Rəngarəngliyini çoxaldır. Öz ürək döyüntülərinə
aramı verməlidir?
Taxıl bitib ləngiməlidirmi? De Bilhaçe,
Freska missis Kəmel,
Zərrələrə bölünmüş atom içərisində olan
qəzəbli ayının
Ətrafına dolanırlar. Qağayı küləyə qarşı. Bil Ayın
Küləkli boğazında və ya Horn üzərində qaça-qaça,

Qar üzərində ağ lələklər və qoca bir adam
Ticarətin sürüklədiyi yuxulu bir küncə sıxılmışdır.

Bu evin kirayənişinləri,
Quru bir mövsümdə quru beynin düşüncələri.

SVİNİ BÜLBÜLLƏR ARASINDA

Apenek Svini sərir dizini
Gülməkçün qolunu sərir yanına
Zebrin zolağı çənədən bəri
Yayılr yaraşiq verməkçün ona.

Tələtümlü ayın çoxlu hilalı
River Plate tərəfə yayılıb gedir
Ölüm, ala qarğa baş üstə süzür
Svini göz qoyur hər şeyə bir-bir.

Qəmli Orion və İt
Üzünə duvaq çəkib, kol-kosa bürümüşdür
Bürüşən dənizləri
İspan plaşında olan bir insan –
Svini dizində oturmaq istər
İllərdən bəri.
Masa süfrəsini çəkir bir yana
Bir qəhvə fincanı düşərək sınar
İşini bilməsə əgər bir daha
Əsnəyər, corabı yerdən qaldırar.
Qəhvə rəngi olan sakit bir kişi
Əsnəyir sərilib o pəncərəyə
Portağal gətirir xidmətçi yenə
Banan, əncir, bir də üzüm hərəyə.

Inventas vitam
iuvat excoluisse
per artes

Qəhvəyi rəngli sakit bir heyvan
Geri çəkilməni bilir əzəldən
Rəcəlni Rabinoviç
Necə qarmalayır, tutur üzümdən.

O, bir də yanında plaşlı xanım
Liqada olduğu edilir güman
Gözləri qapalı, yuxulu adam,
Yayınır gedişdən, yorğundur yaman.

Tərk edir otağı, qayıdır geri
Başı pəncərədən girir içəri
Qlistiniyanın o budaqları
Çevrəyə alacaq qızıl dişləri.

O, naməlum bir qonaqla
Danışır sözünü, arzularını,
Oxuyur bülbüllər lap yaxınlıqda
Müqəddəs ürəyin monastırını.

Bəlah küləkdə oxuyur yenə
Aqamemnon naləsi daim ucalsın
Qoy onun lap şəffaf mayeləri də
Şərəfsiz kəfənə bir ləkə salsın.

QADIN PORTRETI

*Sən qanunsuz cinsi əlaqəyə girmisən:
lakin bu, başqa bir ölkədə olmuşdur
və o fahişə qadın ölmüşdür.*

Malta Yəhudisi

I

Dekabrda günorta, tüstü-duman içində
Bir mənzərə yaratdın, heç gəlməzdi ağıma
Bənzər ki, sənin üçün mənim yaratdığıma
Qaranlıq bir otaqda dörd ədəd mum şamı var.
Başımızın üstündə işıq həlqəsi parlar
Cüliet məqbərəsinin yaratdığı mənzərə
Hər şey hazır edilib, çoxusunu sən bil ki,
Söyləmirəm mən hələ
Biz qütb şəfəqinin saçlarından süzülən
İlkin nəğmələrini eşitmişik həmişə.
Şopenin nəğmələri o qədər sirlidir ki,
Yalnız dostun ruhunda yaşayacaq əbədi.
Yalnız iki-üç nəfər varsa onu duymayan
Elə konsert zalında o da olurdu bəyan
Sonra söhbət yön alır
Könülsüz dinləyənlər,
Gəldiyinə də elə təəssüf eyləyənlər
Eşidir həzin-həzin violonçelin səsini
Qarışaraq kornetin o ahəstə səsinə
Yaradır nəğməsini.

* * *

“Dostlar, bilin siz bunu, bu, mənə hər şey demək
Necə nadir hadisə, necə qəribə bir iş
Mürəkkəb bir həyatda ürəyinə yatanı

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Axtarıb tapa bilmək, murada çata bilmək.
Heç sevmirdim mən onu, sən ki bunu bilirsən,
Sən ki bu qədər yazıq, sən ki lap kor deyilsən.
Elə bir dost tapmaq ki, çox yaxşı insan olsun,
O da bu insanlığıyla qoy dostluğunu yaşatsın.
Mənimçün bu dostluğun çox mənası var, əlbət,
Bunlarsız olan dostluq bil ki, “dəhşətdir”, “dəhşət”.

* * *

Violonçel səsinin qalxıb-ennməsi,
Kornetin yayılan nazik, cır səsi
Doğurur beynimdə küt, kəskin bir səs,
Çəkiclə hey vurur, almadan nəfəs
Səslənir beynimdə çox “saxta bir səs”,
Onu dinləməyə qalmayırsən həvəs.
Bir az hava alağ, kefli, nəşəli,
Seyr edək dağları, çaylı-meşəli.
Danışaq dövrünün gərdisindən biz,
Gəl tutaq nəbzini biz hər ikimiz.
Oturaq, dinləyək xalqın səsini,
Sonra da içəriyə bok¹ pivəsini.

II

Nə qədər ki yasəmən hər yanda açmış çiçək,
Yasəmənün gülündən otağa qoymuş dibçək.
Qızın danışdığı an əlləyir yasəmənini,
O söyləmək istəyir ürəyindən keçəni:
“Ey mənim gözəl dostum, bilirsən nədir həyat?
O, sənün əlindədir, hər il, hər gün, hər saat.
(Əlindəki yasəmən saplağını əzərək)

Onu bir az özündən kənara yaymaq gərək.
Gəncliyimiz çox qəddar, həm də ki rəhmsizdir,

¹ Bok – alman pivəsinin adı (bock)

Lazımsıza gülümsər, lazımı görə bilmir”.
Mən də gülümsəyirəm öz çayımı içərək.
Bütün bununla belə, aprelə qürub çağ
Mənim yadıma düşür Parisdə bahar çağ,
Basdırdığım bir həyat, itirdiyim haqq-nahaq,
Mən yenidən duyuram həyatımı çox rahat,
Gəncliyim coşub-daşır, bax bu zaman, bu saat.
Qayıdır yenə o səs, kökdən düşmüş və ötkəm
Bir avqust günortası, sınımış bir violonçeldən,
“Mən həmişə əminəm, anlayırsan sən məni,
Bilirəm ki, sevirsən sən də səni sevəni.
Əminəm ki, əlini uzadırsan sən mənə
Uçurumdan keçərək tutmağa məni yenə.

* * *

Sən inciyən deyilsən,
Axillesin dabanı səndə yoxdur, nə kədər.
Bilirəm gedəcəksən, yolunu sən o qədər
Hələ yıxılmamısan, gücün çatana qədər.

* * *

Ancaq mənim nəyim var, nəyim var verəm sənə,
Nəyim var verim sənə, bəlkə, qəlbin sevinə
Yalnız dostluq və rəğbət, bunu versən, bu bəsim.
Səyahətin yoluna sona çatdıran kəsin.
Burda durub açacam dostlara çay süfrəsin...”

* * *

Çıxarıb şlyapamı düşünürəm bir daha:
Onun dediklərinə bir düzəliş eləmək
Başa gəlməzmi baha?
Hər gün səhərçağı olacağam bağda mən,
Məni görə bilərsən qəzeti vərəqləyən.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Xüsusilə baxıram ingilis səhnəsinə:
Cinayətə, qətlə, siyasət əvəzinə.
Polşada bir rəqsdə öldürdülər bir yunan,
Bir bank müflis olubdur yaşadığımız bu an.
Özümü ələ alıb, təmkinimi pozmuram,
Bütün olub-keçəni mən heç nəylə yozmuram.
Amma qatır başımı çöldən gələn qəfil səs:
Yorğun bir pianonun köhnə bir xalq havası.
Dinlədikcə keçmiş yada salır hər bir kəs,
Düzü, doğrusu budur, ya xeyirli, ya əbəs.

III

Oktyabr gecəsi dönür üzü sabaha,
Elə bil, dönməyəcək geriyə o, bir daha.
Mənsə üzüyuxarı çıxıram pillələri,
Sanki, işə salmışam dizləri və əlləri.
“Sən xaricə gedirsən, nə vaxt dönərsən geri?
Heç yerinə düşmədi bu sualım, deyəsən,
Nə vaxt qayıdacağını sən haradan biləsən?
Sən çox şeylər görəcək, çox şey öyrənəcəksən,
Təbəssümüm daş kimi düşüb incidir yeri”.

* * *

“Bəlkə, yazasan mənə”
Mənim təmkinliyim, sanki, çəkilir dara.
Bunu mən gözləyirdim, baş verəcək bir daha
“Son vaxtlar düşünürdüm: görən, son nə olacaq?
(Bizim başlanğıcımızın heç sonu olmayacaq.)
Necə gözəl olardı, istəkli bir dost olmaq”.
Bənzəyirəm bir kəsə, o, güzgüdə görünmür,
Özü necə varsa, o kimdirsə və nəsə.
Tanıyaq bir-birimizi, gəl bir bilək: biz kimik?
Səbrim dözməyir mənim, qaranlıq içindəyik.

* * *

Bütün dostlar dedi ki, biz yaxın dost olarıq,
Dostluğumuz gün-gündən daha möhkəm olacaq.
Elə möhkəm dostluq ki, anlamıram mən ancaq,
Qoy bu əmanət olsun dost olanın bəxtinə.
İnanıram, hər halda, yazacaqsan sən mənə,
Mən isə bax bu yerdə dostlara çay verirəm,
Səndən söz eşitməyi, bir cavab gözləyirəm.

* * *

Hər dəyişkən formanı, gərək ki, mən borc alam,
İfadəmi dəyişəm, rəqs edən ayı kimi.
Rəqs edəm gecə-gündüz,
Qışqıram qarğa kimi, bayquş kimi ulayam,
Bir az gəl hava udaq, həm tüstülü, nəşəli.

* * *

Yaxşı! De, necə olsun bir günorta ölsə o,
Günorta – boz, tüstülü, axşam – sarı, çəhrayı.
Əlimdə var qələmim, tənhalığa nə deyim,
Damlardan çıxan tüstü bürüyübdür hər yanı.
Bir müddət, çox şübhəli
Bəs əvvəlki düşüncəm, duyğularım de hanı?
Ya ağıllı, ya səfeh, düşünürəm nələri,
Üstünlüyü olmazmı, de, onun əvvəl-axır;
Musiqi “son nöqtədə”, sanki, uğura çatır.
Bax elə ki ölümdən danışıram mən bu dəm,
Haqqım yox təbəssümə, gülə bilmərəmmi mən?

MÜQƏDDİMƏ

I

Kiçik cıgırlarda şorba qoxulu,
Düşür günün biri, bir qış axşamı
Axşam saat altı
Tüstülü gündüzün yetişir sonu
Dəyişir hər şeyin libası, donu
Şiddətli bir leysan başlayır bu an
Hər şeyi çənginə alır durmadan
Ayağın altına düşən yarpağı
Axıdır kağızı, yuyur torpağı
Leysan döyəcləyir divarı, daşı
Yuyulur pəncərə, tüstü bacası
Yalnız bir küçənin tənha küncündə
Tənha bir faytonçu dayanıb-durur
Sonra axşam düşür, lampalar yanır.

II

Sonra yavaş-yavaş açılır səhər
Tapdanmış yonqarlar, palçıq və nələr
Küçənin pivəli gecələrindən
Səhərə pivənin qoxusu gəlir.
Qəhvə stolunda tez oyananlar
Qəhvə içə-içə bir az dincəlir.
Vaxt imkan verdiyi digər oyunlar
Başqa-başqa şeylər düşünən də var.
Biri düşünür ki, min bir otaqda
Yaxşıdır düşünmək bərbəzək haqda.

III

Yataqda yorğanı atıb üstündən
Nəyisə gözlədin bilmirəm nədən?

Bir az mürkü döyüb seyr etdin nəyi
Gecənin verdiyi iyrenc kələyi
Ruhun seyr elədi min bir surəti
Ruhu məhv etməkdə yoxdur niyyəti
Onlar par-par yanıb qalxdı tavana
Sonra hər şey düşdü yenə yoluna
Sonra pəncərədən süzüldü işıq
Dünyada hər şeyə verdi yaraşığı
Oxudu sərçələr öz nəğməsini
Küçədə heç kimsə bilə bilmədi
Otaqda sən duydun həyat səsini
Küçəsə bilmədi bu aləm nədi:
Oturub yatağın qırağında sən,
Saçını kağızdan təmizləyirsən
Çirkli əllərinlə ayaqlarından
Yapışıb, elə bil, qucaqlayırsan.
Onun ruhu dolaşdı, dar gəldi ona səma,
O dolaşdı şəhəri, ayaq tutdu hər yana
Ya qüdrətli qıçıyla yenə gəzdi bir qədər,
Saat dördə, ya beşə, ya da altıya qədər:
O gəzdi meydanları, bacardığı hər yanı
Axsam qəzetlərini oxudu, sonra gəzdi
Çölü, ya biyabanı və gözlər əmin oldu
Gördü müəyyən şeyləri
Gözlər özü də gördü bəzi müəyyənlikləri
Qaranlığa qərq olmuş küçənin vahiməsi
Dünyanı dərk etməyə çağırırdı hər kəsi.

* * *

Dolaşığı təsəvvürlər təsir edib çox mənə
Yapışırım onlardan, eyləmirəm mən giley
Bu fikir sıxır məni, elə bil, bir məngənə,
İntəhasız iztirab, yaman əzablı bir şey.

* * *

Əlini tut ağzına, bir doyunca gül görüm!
Köhnə qadınlar kimi dünya fırlanır hər gün
Bu dünyada hər şeyə enerji vermək üçün.

KÜLƏKLI BIR GECƏDƏ RAPSODİYA

Gecə saat on iki
Aydın işıqlandırdığı küçə
Uzanıb getdikcə
Aydın möcüzələri
Silir yaddaşda yer eləmiş izləri
Yaddaşdakı bütün münasibətləri
Onun bölgüləri və incəliklərini.
Keçdiyim hər küçə lampası
Səslənir qulağında, sanki,
Ölüm şeypurunun matəm havası.
Və küçənin qaranlıq yerlərində
Gecəyarısı silkələyir yaddaşımı
Sanki, bir dəli adam silkələyir başımı
Solmuş ətirşahı silkələyən kimi.

* * *

Gecə saat ikinin yarısı
Deyinirdi küçə lampası
Mızıldanırdı küçə lampası
Küçə lampası dedi: “Bax bir o qadına
Qarıdan işıq düşən yerdə, gəlmək istəyir yanına
Ancaq tərəddüd edir
Ona açılan qapı ona irişir.

Görürsənmi sən onun donunun ayağını
Cırılmış, palçıq olmuş paltarın balağını
Görürsənmi sən onun gözlərinin küncünü
Əyilmiş bir sancaqtək o göstərir gücünü”.

* * *

Yaddaşım atıb-tutur
Bir yığın əzik-üzük şeyləri
Çimərlikdə qırılmış bir budaq var
Cilalanmış və hamar
Sanki, unudub dünya, bir vaxt nəyə gərəkdİ,
İndi isə yonulmuş, ağappaq bir dirəkdi.
Fabrikin həyətində sınımış, paslı bir budaq
Pas tutub hər yerini, azaldıbdır gücünü,
Elə bil ki, əyilib o, kir-pasdan sınacaq.

Gecə üçün yarısı
Dedi küçə lampası:
“Arxın içində yastılanıb uzanan
O pişiyə nəzər sal
O uzadıb dilini, yaxşı bilir neyləsin
Açgözlüklə yalayır
Qaxsımış yağ tikəsin”.
Bir də bax o uşağa
Özü bildi-bilmədi
Öz-özünə uzandı,
Orda sahil bəndində
Üzən bir oyuncağa
Onun baxışları heç zillənmədi uzağa.
Gəzdiyim küçələrdə
Mən çox gözlər görmüşəm
Boylanıb pərdələrin arxasından o, mənə
Çox sevinə-sevinə
Bir günorta bir göldə

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Mən bir xərcəng görmüşəm
Qoca bir xərcəng idi
Uzanmışdı qolları,
Kürəyində xalları.
Ona çubuq uzatdım
Onu görüncə bu an
Yapışdı, ona sarı
Uzatdığım çubuqdan.

* * *

Gecə üçün yarısı,
Qaranlıq güclənəndə
Bax belə bir zamanda
Lampa çox-çox deyindi
Mızıldadı bu anda
Söylədi yavaş-yavaş:
“Bir nəzər sal sən aya
La lune ne garde aucune rancune
(Ay heç bir kin saxlamır),
Zəif baxışla baxır
İndi o bax hamıya
Təbəssümlə boylanır
O, hər bir künc-bucağa
Saçına tumar çəkir
Ot-ağaca, budağa
Ay itirib yaddaşı
Sifətində var onun
Suçiçəyi ləkəsi
Əlindəki çiçəkdir
Toz və ətir rayihəsi
Çox heyif ki, o təkdir.
Gecənin bütün ətri
Ötüb-keçir başından
O yalnızdır bax bu an.

Xatirələr oyanır
Günəşsiz ətirşahda
Xatirənin üzü boz
Dərmə-dəlikdəki toz
Xəbər verir ətrindən
Küçədə şabalıdın,
Qadınların xoş ətri
Gəlir bağlı otaqdan
Dəhlizlərdə siqaret
Barlardasa kokteylin
İyi gəlir bax bu an.

* * *

Lampa dedi: – “Saat dörd”
Budur qapı nömrəsi
Yaxşı bax sən, yaxşı gör
O, hamıya bir yoldaş
Onun adıdır yaddaş!
Cibində var açarın,
Çıxart cibdən açarı.
Qalx pilləkən yuxarı,
Bax çarpayın açıqdır,
Diş pastan da divarda.
Ayaqqabın qapıda
Yat bir dincəl bir daha
Yat hazırlaş həyata,
Yat hazırlaş sabaha”.
Bıçağı burub açdım
O, açılmaz bir daha.

DÖRD RÜB

Yanmış Norton¹

I

İndiki zaman və keçmiş zaman
 Güman ki, hər ikisi keçmiş zamanda mövcuddur,
 Və gələcək zaman da keçmiş zamandan doğur,
 Əgər bütün zamanlar əbədi olaraq mövcuddursa,
 Bütün zamanlar islahedilməzdir.
 O şeylər ki mücərrəd ola bilər
 Onlar əbədi mümkünlük olaraq
 Yalnız ehtimal edilən dünyada mövcuddur.
 Bir uca yönəlmiş istiqamət nə ola bilmiş
 Və nə olmuşdur?
 Bir uca yönəlmiş nöqtə həmişə mövcuddur.
 Biz heç vaxt gül bağına açılan qarıya tərəf
 Yolumuzu salmamışıqsa, futbol topları həmişə
 Həmin gül bağına gedən cığırdə olaraq
 Bizim yaddaşımızda əks-səda verir.
 Mənim sözlərimdə, belə ki, sizin şüurunuzda
 Əks-səda verir. Amma nə məqsədlə
 Bir nimçə gül yarpaqlarındakı tozu
 Narahat etmək üçünmü bu edilir,
 Bilmirəm mən bunu hələ,
 Digər əks-sədalar bağda sakin olub
 Biz də edəkmi belə.
 Tez ol! – dedi quş, – tap onları, tap onları
 Küncün ətrafında! Birinci darvazanın içi ilə
 Gedərək birinci dünyaya. Biz
 Yalançı qarı döyülən yerə gedəkmi?
 Bizim birinci dünyamıza.

¹ Norton – Alyaskada Yukon çayının mənsəbində, Bering dənizinin sahilində şəhər

Onlar orada idilər, ləyaqətli, gözəgörünməz,
Təzyiq olmadan avqust ayının isitisində,
İlğımlayan havada ölü yarpaqların
Üstü ilə hərəkət edirdilər.
Və quş kolluqdan gələn gizlənmiş,
Eşidilməz musiqiyə, bir-biri ilə kəsişən
Gözdən gələn görünməz şüalara
Cavab olaraq dedi, çünki həmin qızılgüllərə
Baxdıqda onlarda çiçək görünüşü vardır.
Onlar orada idilər. Onlar bizim qonaqlarımız
Qismində orada idilər ki, həm qonaq kimi
Qəbul edir, həm də qonaq kimi qəbul edilirdilər.
Beləliklə, biz köçdük və onlar formal olaraq
Boş xiyaban boyu gedərək qutunun dairəsinə
Girir o gün. Qurumuş gölməçəyə baxmaq üçün
Gölməçəni qurut, qəhvəyi rəngli betonu qurut
Və elə bu an gölməçə günəş şüalarının təsirindən
Su ilə doldu. Və lotos sakit-sakit qalxdı
Gölməçənin üzü işığın cövhəri ilə bərq vurdu
Və bütün bunlar bizim arxamızda idilər və
Gölməçədə əks olunurdular.
Sonra bir bulud ötüb-keçdi və gölməçə boşaldı.
Get – dedi quş, çünki yarpaqların arası
Dolu idi uşaqlarla
Gizli, həyəcanlı gülüşlərlə
Get, get, get dedi quş: bəşər övladı belə
Çox reallığa bilməz tab gətirə.
İndiki zaman və keçmiş zaman
Bir uca yönəlmiş nöqtə nə ola bilər
Və nə ola bilmişdirsə, o, həmişə indiki zamandır.

II

Palçıqdakı sarımsaq və mavi yaqut
 Yerə sərilmiş mehvər ağacını kəltən-kəltən edir.
 Qandakı şaqraq simi
 İslahedilməz çapıqların altında oxuyur, o da
 Çoxdan unudulmuş mühazirələri soyuda-soyuda
 Arteriya boyunca oynayan oyun
 Limfanın dövriyyəsi, onun hamısı bir-bir
 Ulduz axmalarında edilir təsvir.
 Bu dövriyyə yayı keçirmək üçün
 Dırmaşır o ağaca günbəgün
 Biz də hərəkət edən ağacla birgə
 Qaranlıq düşüncə
 Təsəvvür edilən yarpağın üstə
 Keçirik hərəkətə, gecə-gündüz
 Yaş döşəmənin üstündə
 Vəhşi donuz iti və vəhşi donuz
 Əvvəl olduğu kimi özləri kimilərini
 Təqib edib dolaşır
 Lakin ulduzların arasında
 Bir-birilə barışır.

* * *

Dönən dünyanın dayanan nöqtəsində. İstər ət,
 İstərsə də ətsizlik;
 Nə haradansa, nə də harayasa, dünyanın
 Dayanan nöqtəsində rəqs var
 Lakin burada nə həbs var, nə də hərəkət.
 Və dəqiqliklə demək olmaz ki, keçmiş ilə
 Gələcək harada toplaşblar. Nə bir yerdən
 Hərəkət, nə də bir yerə doğru hərəkət, nə yüksəliş,
 Nə də enmə. Yalnız bir nöqtədən savayı.
 Sükut nöqtəsi, orada rəqs olmayacaq,

Və orada rəqs vardır. Yalnız orada.
Və orada yalnız rəqs var. Mən yalnız deyə bilərəm
Ki, mən orada olmuşam: lakin mən deyə
Bilmərəm ki, mən harada olmuşam. Və mən
Deyə bilmərəm ki, mən nə qədər müddətdə
Orada olmuşam, çünki o zamanda praktiki
Arzudan doğan daxili azadlığı orada
Yerləşdirməyə olan yerdir – o yer.
O hərəkətdən və izzirablardan azad olma,
Daxili və xarici məcburiyyətdən azad olma,
Bununla belə, incə şüurla əhatə olunmuş,
Hələ də yaşayan və hərəkət edən ağ işığın
Mövcud olduğu *Ehebungun* hərəkətsiz olduğu,
Məhv edilmədən cəmləşmə, hər iki – həm yeni,
Həm də köhnə dünyanın eksplisit şəkildə
Bir-birini anladıkları kiçik ekstazların
Tamamlanması, onların qismən mümkün olan
Dəhşətin qərar verdiyi bir yerdir.
Bununla belə, keçmiş ilə gələcəyin bir-birinə
Zəncirlə bağlanması dəyişən bədənin
Zəifliyindən yoxrulmuşdur və bəşəriyyəti
Allahdan və lənətdən mühafizə edir
Bunu heç nə çözə bilməz
Və buna insan əti dözə bilməz.
Zaman keçmiş və zaman gələcək
Amma qoy Allah bir az da şüur versin.
Şüurlu olmaq, hələ vaxtında dünyaya
Gəlmək demək deyildir,
Lakin yalnız zamanında gül bağındaki
Yaşılığa bürünmüş köşkü
Yağış döydüyü bir an, tüstü qopan
Yelçəkərli kilsədə olduğu bir an
Yada salınmalıdır: elə bir an ki,

Keçmişlə gələcək bir-birinin içindədir,
Yalnız zaman vasitəsilə zaman zəbt edilir.

III

Bura təsir gücü olmayan bir yerdir.
İstər əvvəlki zaman olsun, istərsə də sonrakı,
Zəif bir işıqda: elə bir işıqda ki,
Bu kölgəni keçici gözəlliyə çevirən,
Sakitliyinin aydın formasını himayə
Edən, bir balaca dönmə nəticəsində
Daimilik vəd edən gün işığıdır,
Nə də Zamandan təsiri ayıran,
Məhrumiyyətlə hissi boşaldan,
Ruhu saflaşdıran qaranlıqdır.
Bu nə çoxluğun təsiri altındadır, nə də
Kimsəsizlik şəraitində. Bu yalnız gərgin
Zamandan xilas olmuş sifətlərin üzərində
Bərq vuran bir parıltıdır.
Bu elə bir parıltıdır ki, çaşqınlıq vasitəsilə
Çaşqınlıqdan doğmuş çaşqınlıqdır və
Bu mənadan kənar olan heç bir fikir cəmliyi
Olmadan fərziyyələrlə dolu bir apatiyadır.
Kişilər və kağız parçaları, zamandan qabaq
Və zamandan sonrakı bir zamanda.
Soyuq küləyin təsiri ilə göydə fırlanır.
Külək bütünlüklə ciyərlərin
İçinə dolur və oradan xaric olur.
Bütün bunlar zamandan əvvəl və zamandan
Sonra baş verir.
Solğun havaya sağlam olmayan
Ruhların gəyirməsi nəticəsində
Havada əmələ gələn külək Londondan,
Hamsteddən, Primrozdən və Ladqeytdən,

Klerkenveldən, Kəmpdendən və Putnidən
Qəm-kədəri süpürüb aparır. Burada yox,
Bu qaranlıq dünyada yox,
Bu bərq vuran dünyada.

IV

En aşağı, yalnız əbədi tənhalıq dünyasına en
Dünya, dünya yox, amma dünya olmayan
Daxili qaranlıq, bütün məhrumiyyətlərdən
Və çatışmazlıqdan, hisslər dünyasından,
Dünya anlamından və bütün növ
Mülkiyyət hisslərindən azad edilmiş,
Fərziyyələr dünyasından köçürülmüş,
Etibarsız Ruhlar dünyasından en,
Yalnız əbədi tənhalıq dünyasına.
Bu, yeganə yoldur, digər yol da eynilədir,
Lakin o, hərəkətdən özünü saxlamadır.
Bu dünyanın böyük istəklə hərəkət etdiyi
Bir zamanda, özünün sabitləşmiş hərəkəti ilə
keçmiş zamanda və gələcək zamanda
Mövcud olduğu yolla en aşağı.

V

Zaman və zəng basdırıb günü,
Qara bulud örtür günəşin üstünü.
Günəbaxan, görəsən, dönəcəkmi bizlərə
Gül-çiçəklər, görəsən, düzülərmi cərgəyə
Əyəcəkmi başımı bizə tərəf bığcıqlar¹?
Onlarda həm bütövlük, həm də gözəl ətir var.

* * *

Soyuq
İynəyarpaq ağacın qıvrım-qıvrım saçları

¹ *Bığcıq* – çiçək adı

Üz tutub bizə sarı, üz tutubdur aşağı
Balıq ovlayan quşun qanadı parıldayır
Sonra sakit dayanır, dövr edən dünyanın
Sakit nöqtəsində, işıq da sakitdir.

VI

Sözlər hərəkət edir, musiqi hərəkət edir.
Və bu yalnız zaman çərçivəsində baş verir.
Lakin yalnız yaşayanlar yalnız ölə bilərlər.
Sözlər nitq qurtardıqdan sonra sakitlik
Məkanına gəlib çatırlar. Yalnız forma və
Formanın nümunəsi vasitəsi ilə sözlər və ya
Musiqi Çin küpəsinin hələ də əbədi olaraq
Öz hərəkətsizliyi ilə hərəkət etdiyi kimi
Hərəkətsizliyə çatır.
Notlar arasında violençelin səsinin
Susması yox, yalnız bu yox, lakin
Qarşılıqlı mövcudluq, ya da deyək ki,
Sonluq başlanğıcdan əvvəl gəlir,
Və hər şey həmişə indi baş verir.
Sözlər gərginləşdirir hər şeyi, parçalayır
Və bəzən də hər şeyi qırır.
Gərginlik altında sözlər sürüşür,
Yayınır, məhv olur, bir yerdə dayanmır,
Və sakit dayanmayacaqdır.
Qulaqbatırıcı səslər, təhqiredici, rişxəndedici
Və ya sadəcə, boşboğazlıq xatirinə deyilən
Sözlər həmişə hücumu keçir. Səhrada olan
Söz dəfn mərasimində ağlayan körpələr,
Ucadan dil deyib ağlaşma vasitəsilə
Deyilən nəfs səsləri vasitəsi ilə
Hücumu məruz qalır.

* * *

* * *

Nümunənin təfsilatı hərəkətdir,
On Ulduz fiqurunda olduğu kimi.
Arzunun özü də bir hərəkətdir və
Bu, öz-özlüyündə arzu edilən deyil;
Məhəbbət isə özü hərəkət etməyəndir.
Bu yalnız hərəkətin səbəbi və son
Nəticəsidir. Zamansızlıq və arzu edilməzlik
Zaman aspektindən kənarda ölüm və
Olum arasında məhdudiyət
Formasında baş verir.
Günəşin qəfil düşən şüasında
Tozun belə hərəkət etdiyi bir vaxtda
Yaşılıqda oynayan uşaqların
Gülüş səsləri yüksəlir.
İndi tez ol! Burada, həmişə –
Əvvəl və sonraya uzanan
İstifadəsiz qəmli zaman gülüncdür.

ŞƏRQİ KOKER

I

Mənim ilk başlanğıcım mənim sonumdur, demək,
Mümkün deyil bax bunu anlamamaq, bilməmək.
Evlər yüksəlir, çökür, bölünür, genişlənir,
Yerindən qoparılır, dağılır və tikilir.
Və ya onların yerində boş bir çöl uzanıb gedir,
Ya da hər şey dönür, çevrilir.
Köhnə daş yeni binaya, köhnə odun bir ocağa,
Köhnə ocaq isti külə, kül tökülür yenə yerə
Sonra yenə ət və dəri və çürüntü,
Torpağa hopma, çöküntü.

İnsan-heyvan sümüyü, köşənək, çölün çiçəyi-gülü
Evlər yaşayır, ölür: lakin hər şeyə bir zaman var
Zaman var ki, ev tikib içində yaşayasan
Zaman vardır çox şeyə, zaman vardır, bil, hələ
Zaman var insanlara, gələcək nəsillərə
Zaman var ki, külək də uçursun daxmaları
Zaman var ki, uçursun siçovullar yuvası
Sınıq-salxaq damları
Vaxt var ki, xalçaları o cırıb parçalasın
Vaxt var əsən külək də yenə öz sözün desin.

* * *

Mənim ilk başlanğıcım mənim sonumdur, demək,
Mümkün deyil bunları anlamamaq, bilməmək.
İndi açıq çöllərə, bax ələdir gur işıq,
Qol-budaqla örtülən çuxurlara bir anlıq.
Yoldan keçir araba, söykən qum təpəsinə,
Səni ordan aparır, orda dərin bir döngə
Orda bir kənd içinə.
Elektrik cərəyanı orda enerji yayır
Elə bil ki, adamı dondurur, hipnozlayır.
Heç sınımayır şüa da o boğucu şəfəqdən
Çökür pislik içinə daşda əks edilmədən
Georgin çiçəyi də sükutda uyuyacaq
Oyadacaq, bil, onu ilkin bir bayquş ancaq.

* * *

Belə bir açıq çöldə
Sən yaxına gəlməsən, sən yaxına gəlməsən
Gecəyarı, yay günü sən eşidə bilərsən
Ya balaca bir şeypur, ya tütəkdən gələn səs
Görərsən, kişi-qadın tonqalın ətrafında
Deyib-gülür, edir rəqs.
Rəqsdə mühüm bir ailə

Dəyərli və komediyalı bir Allah töhfəsi
İki-bir lazımı ittifaqda, bir-birinin
Qolundan və ya əlindən tutaraq
Əvvəlcədən razılaşdırılmış şəkildə
Ocağın ətrafında dövrə vurur və ya
Alovun üzərindən hoppanırlar.
Kəndli təntənəsi ilə və kəndli sayaq
Gülüşlə, yəndəmsiz ayaqqabı geymiş
Ağır ayaqlarını götürüb qoyurlar.
Torpaq ayaqlarını, gil ayaqlarını,
Kənd şuxluğu ilə qaldırıb endirirlər.
O şuxluq ki uzun müddət torpağın
Altında olmuş və taxılı qidalandırmışdır.
Zamana və rəqsə uyğun olaraq,
Öz yaşadıkları mövsümə uyğun olaraq
Yaşadıqları vaxtda, mövsümlərin və
Ulduzların vaxtı, süd sağımı və məhsul vaxtı,
Kişi və qadınları cütləşdirmə vaxtı,
Eynilə də vəhşi heyvanların cütləşmə vaxtı.
Qıçların qalxması və enməsi, yemək və içmək,
İfrazat etmək və ölmək vaxtı.

Aşağıdakı nöqtələr və başqa bir gün
İstiliyə və sakitliyə hazırlaşır. Bayırda
Dənizdə sübh küləyi qızıdır və sürüşür.
Mən buradayam və ya oradayam və ya
Haradayamsa. Mən özümün başlangıcındayam.

II

Noyabr ayının sonları
Yazın narahatçılığına cavab olaraq nə deyim
Yaz istiliyində yaşayan məxluqlar
Və ayaq altında qar kimi xışıldayanlar
Və çiçəkli ağacların olduqca yüksəkliyə qalxması,

Qızarması və yerə enməsi, gec deyil
 Açıq çiçəklərin qar altında qalması.
 Dövr edən ulduzların gurultuları
 Təntənəli maşınları cuşa gətirir.
 Ulduz müharibələrinin genişləndirilməsi
 Günəşə qarşı əqrəb döyüşü
 Günəş və ay batana qədər
 Kometalar göz yaşsı tökür və uçur
 Bütün səmaları və boşluqları ovlayır.
 O şəkildə dövrə vurur ki, dünyanı
 O dağıdıcı ocağa gedib gətirsin. O ocaq ki
 Dünyanın buz papağı öz hakimiyyətini
 Sona yetirənə qədər davam edir.

* * *

Məsələnin yönünə qoyulmasının yolu budur,
 Ola bilsin ki, bu, o qədər də məqbul yol deyil.
 Köhnə bir poetik üslubun perifrastik
 Tədqiqinə toxunmasaq belə, əgər müəyyən
 Bir şeyi sözlər və mənaların dözülməz döyüşünə
 Buraxsaq onda bilərik ki, burada poeziyanın
 Bir o qədər də əhəmiyyəti yoxdur
 (bir daha yenidən desək)
 Hər bir kəsin gözlədiyi deyildir.
 Uzun bir müddət ərzində gələcəyə
 Ümid bəsləməyimizin dəyəri nədir,
 Sakitlik üçün uzun-uzadı ümid bəsləmək
 Yaşa dolmanın idrakımı?
 Bizə aldanmanın əvəzində verilən qəbzdirimi?
 Sakitlik yalnız ehməli təskinlikdir ki,
 O, ölən sirlərinin idrak biliyidir
 Bu, onların xeyirsiz şəkildə qaranlığa
 Oğrun-oğrun baxmaları deməkdir.
 O şeylərdən ki onlar gözlərini baxmamaq üçün

Yana çevirmişlər. Orada, bizə elə gəlir ki,
Ən yaxşı halda yalnız məhdud bir dəyər vardır.
Bu bilik olaraq sınaqdan çıxanların biliyidir,
O bilik ki insanlara nümunə və saxtakarlıq
Təlqin edir, elə bir nümunə ki, o, zamanın
Hər anında yenidir və hər bir anda yeni və
İnsanları riqqətəgətirəndir. Bütün bunları biz artıq
Qiyətləndirmişik. Biz yalnız yanılmamışıq.
Elə bir şeydən yanılmamışıq ki, yanılmaq
Bizə bir daha ziyan vura bilməz.
Ortada, təkcə yolun ortasında deyil, bütün yol boyu,
Qaranlıq bir meşədə, dəli böyürtkənlikdə,
Elə bir yerdə ki, bir təhlükəsiz ayaq yeri yoxdur
Və əjdahalar hədələyirlər, xəyali işıqlar
Riskli füsunkarlıq yaradır. Mənə qoca adamların
Müdrikliyi haqqında eşitməyə imkan vermə,
Amma qoy mən onların gicliyi haqqında
qorxu yaradan
Bu qorxudan onların qorxmaları haqda,
Onların quduzluğu haqda, sahiblik
qorxusu haqqında,
Onların başqa birinə mənsub olmaları haqda
Digərlərinə və ya Allaha mənsub olmaları
Barədə eşidim. Biz yeganə idraka sahib
Olmağı ümid edə bilərik. Bu mütilikdir:
Mütilik intəhasızdır, sonsuzdur.

* * *

Bütün evlər dənizin altına aparılır,
Rəqqasların hamısı tərənin altına aparılır.

III

Eh. Qaranlıq, qaranlıq, qaranlıq. Onların
Hamısı qaranlığın içinə girir. Ulduzlararası

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Fəza boşluqları, boşluq içinə boşluq, kapitanlar,
Tacirlər, bankirlər, məşhur adamlar, tanınmış
Mülki xidmətçilər, çox-çox komitələrin sədrləri,
Sənaye lordları və şəriklər hamısı
Qaranlığın içinə girir, Günəşi və Ayı,
Almanach de Gothanı, Sələm qəzetini,
Direktorlar direktorlarını da qaranlıqlaşdırırlar,
Hissləri soyuqlaşdırır və hərəkətin motivini itirir.
Və biz hamımız onlarla gedirik, sakit bir
Dəfn mərasiminə daxil oluruz. Bu dəfn heç kəsin
Dəfnidir, çünki basdırmağa heç bir kəs yoxdur.
Mən öz ruhuma dedim ki, qoy o sakit olsun
Və qoy qaranlıq sənin üzərinə çöksün.
Bu qaranlıq Allahın qaranlığı olacaqdır.
Teatrda olduğu kimi, bir səhnədən digər səhnəyə
Keçdikdə işıqlar söndürülür. Pərdənin salınması ilə
Qaranlığın qaranlıq üzərindəki hərəkəti ilə...
Biz bilirik ki, təpəliklər və ağaclar, uzaqdakı
Panorama və təlqinedici tünd rəngli fasad
Hamısı diyirlənərək hərəkət edir – Və ya
Metroda hərəkət edən qatar kimi, tuneldə qatar
Stansiyalar arasında uzun müddət dayanır.
Söhbət yüksəlir və sonra yavaş-yavaş
Öləziyərək sükuta qovuşur. Sən görürsən ki,
Hər bir sifətin arxasında olan əqli boşluq
Dərinləşir və öz arxalarında heç bir şey
Haqqında düşünməyə imkan verməyən
Artmaqda olan terror buraxıb gedirlər;
Və ya efir zamanı olduğu kimi, insanın başı
Şüurlüdür, lakin heç nədən agah deyildir –
Mən öz ruhuma dedim ki, sakit ol və
Ümidsizliklə gözlə, çünki ümid səhv olan
Bir şey üçün olan ümiddir; məhəbbətsiz gözlə,
Çünki məhəbbət səhv olan bir şeyin məhəbbətidir;

Lakin hələ də etibar vardır. Amma etibar da,
Məhəbbət də, ümid də hələ də gözləyirlər.
Düşünmədən gözlə, çünki məni düşünməyə hələ
Hazır deyilsən; beləliklə, qaranlıq işıq olacaqdır,
Və sükunət rəqslə əvəz olunacaqdır.
Axar çayların pıçıltıları və qış şimşəyi,
Görünməyən yabanı kəkotu və yabanı çiyələk
Başda gülüş səsləri ekstazla əks-səda verdi.
Bu əks-səda itmədi, lakin ölüm və olum əzabını
Göstərməyi tələb edirdi.

* * *

Sən deyirsən ki, mən təkrar edirəm
O şeyləri ki mən onları əvvəllər qeyd etmişəm.
Mən bunu bir daha deyəcəyəm. Onu bir daha
deyimmi? O yerə çatmaq üçün, sənin olduğun
Yerə çatmaq üçün, sənin olmadığı yerdən
Sənə çatmaq üçün, sən elə bir yolla getməlisən ki,
Orada coşqunluq yoxdur. Sənin bilmədiy yərə
Gedib çatmaq üçün sən elə bir yolla getməlisən ki,
Həmin yolda cəhalət yoxdur. Səndə olmayana
Yiyələnmək üçün sən yiyəsizlik yolu ilə getməlisən.
Sənin olmadığı yərə gedib çatmağın üçün
Sən elə bir yolla getməlisən ki, o yolda sən yoxsan.
Və sən bilmədiy yeganə şey sən bilmədiy
Şeydir. Və sən sahib olduğun, sən sahib
Olmadığın bir şeydir və sən haradasansa,
O yer sən olduğun yerdir.

IV

Yaralı bir cəllad işlədir polad
Ağrıyan yerləri axtarıb tapır
Ağrını, acını. Tək unudaraq

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Onun əllərinin işinə baxır
Ağrısı kəsilir, murada çatır.

* * *

Yeganə sağlamlıq ağrımamız
Baş əysək həkimin hər əmrinə biz
Demə ki, aydındır sağalmamız
Yada sal, Adəmdən biz lənətlilik
Sağalmaq çox asan deyildir, demək,
Sağlam olmaq üçün ağrımaq gərək.

* * *

Bütün Yer kürəsi xəstəxanamız
Bizə bəxş edilib milyonlərdən
Hər yanda hər şeyi yaxşı etsək biz
Atalıq qayğısı gələr dəmadəm
Bizi xilas etməz fəqət ölümdən
Lakin məhrum edər bizi hər şeydən.

* * *

Üşütmə ayaqdan yüksəlir nədən
Üşütmə beyində, damarda gəzir
Demək, qızmaq üçün üşüməliyəm
Ocaqda günahlar yuyulur bir-bir
Alovu güllərdən yanıb yüksəlir
Tüstüsü qəlyanın çöpündən çıxır.

* * *

Bizim içdiyimiz damla-damla qan
Qıdamız o qanlı ətdəndir ancaq
Daim düşünürük, daim durmadan
Nə qədər sağlamıq, ətli-canlıyıq
Deyirik bu cümə çox anlaqlıyıq.

V

Beləliklə, bax bu da mən, dayanmışam
Yolun ortasında, çiyində iyirmi ilin yükü
İyirmi il bütövlükdə boş-boşuna sərf olunub
Gedib, *l'entre deux guerres* illəri.
Çalışmışam ki, sözlərdən istifadə edim
Mənim hər cəhdim yeni bir başlanğıcdır
Başqa cür bir uğursuzluqdur. Çünki hər bir insan
Öyrənmişdir ki, sözlərdən yaxşı bir şey əldə etsin.
Çünki insan o sözü bir daha deməli olmayacaq,
Və ya yolunu azmış adam o sözü bir daha
Deməli olmayacaq. Beləliklə, hər hansı bir əməl
Yeni bir başlanğıcdır, elə bir reyddir ki, bu reydlər
Sözlərlə ifadə edilməyən köhnə, nimdaş təchizatla
Həmişə hissləri korlayaraq bir-birinə qarışıdır.
Heç bir intizama tabe olmayan emosiyalar axını.
Güc və gücü tətbiq etməklə nəyə qalib gəlmək olar?!
Artıq aşkar edilmişdir ki, bir-iki dəfə və ya dəfələrlə
Kişilər yarışmağa ümid bəsləməmişlər –
Lakin buna baxmayaraq, yarış var –
Yalnız itirilmişləri geri qaytarmaq üçün
Mübarizə vardır və bu mübarizə nəticəsində
Nə isə tapılır və yenə də itirilir; elə bir şəraitdə ki,
Bu şərait xeyirxah bir şərait kimi görünür.
Lakin bu nə qazandır, nə də qazancı itirmə.
Bizim üçün yalnız çalışmaq qalır.
Qalan şeylər bizim işimiz deyildir.

* * *

Ev elə bir yerdir ki, insanlar hər işə evdən başlayır.
Biz qocaldıqca dünya bizə qərribə görünür,
Nümunələr daha çox mürəkkəbləşir, yaşayış və
Ölüm nümunəsi. Gərgin an nə ölüm, nə də

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Olumdan qabaq heç də təcrid olunmuş şəkildə
Mövcud olmamışdır. Lakin həyat vaxtı hər an
Alovlanır və təkcə bir kişinin həyat vaxtı yox,
Eyni zamanda o qoca daşların həyat vaxtı ki,
O, deşifrə edilə bilməz. Ulduz işıqları altında
Axşam üçün hələ zaman vardır, lampa işığının
Altında da hələ axşamın zamanı vardır
(o fotosəkillər albomu ilə birlikdə
axşam üçün yenə də vaxt vardır).

Məhəbbət o zaman, əsasən, özü olur ki, o, burada
Və indi məhəbbət kimi fəaliyyətini dayandırır.
Qoca adamlar istismarçılar ola bilərlər, istər
Burada olsun, istərsə də orada. Bunun məsələyə
Heç bir dəxli yoxdur. Biz sakit olmalıyıq

və sakit-sakit

Hərəkət etməliyik. Digər bir gərginliyə doğru,
Başqa bir ittifaqa doğru,
Daha dərin bir din birliyinə doğru.
Onlar buraya soyuq və qaranlıqdan keçən yolla,
Boş xarabalığın yolu ilə,
Dalğa qışqırır, külək qışqırır,
İntəhasız sulardakı fırtına quşları
və balinalar qışqırır.
Mənim başlangıcım mənim sonumdadır.

QURU XİLASKARLAR¹

I

Mən allahlar haqqında bir o qədər də çox bilmirəm,
lakin
Mən düşünürəm ki, çay güclü bir qonur rəngli
Allahdır – höcət,
Cilovlana bilməyən və qeyri-mütədir, müəyyən
dərəcədə səbirlidir,
İlk əvvəl sərhəd yanında olması ilə tanınıb;
səmərəlidir,
Bir ticarət daşıyıcısı kimi əvəzənilməzdir.
Sonra isə körpü tikməklə bağlı yeganə problem
meydana çıxdı.
Bir dəfə problem öz həllini tapdı, qonur ayı,
demək olar ki,
Yaddan çıxdı. Onu şəhərlərin sakinləri
yaddan çıxartdılar,
Kişilərin unutmğa meyilli olan şeyləri xatırladılar,
uçurub
Dağıdılar və kin sahibləri öz mövsümlərini
əldən vermədilər.
Səcdəgahlar aparatının şərəfsizləri
sakitləşdirilməmişləri
Tərəfindən unuduldu, amma onlar gözləyir,
müşahidə edir
Və yenə də gözləyirdilər. Uşaq üçün olan
yataq otağında
Onun ritmi müşahidə edilirdi, onun ritmi
aprel ayında

¹ *Quru xilaskarlar* (ing.: *The Dry Salvages*) – Massaçusets ştatında Şimal-şərq körfəzində gəmilərə yol göstərmək üçün mayak qoyulmuş kiçik adalar qrupudur.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Evin həyətində cərgə ilə düzülmüş
göyrüş ağaclarında,
Payız süfrəsinin üstündəki üzümlərin ətrində və
Qış sobasının üstündəki ağ dəyirmi qazanlarda
hiss olunurdu.

* * *

Çay bizim içimizdən axır, dəniz bizim
həndəvərimizdədir.
Dəniz həmçinin qurunun son sərhədidir və sal qayaya
Çataraq dayanır. O, sahilinə əvvəllər yaranmışları və
Digər məxluqları ələyib atır: o, dənizulduzunu¹,
Balıqqulağını, köpəkbalığının sümüklərini atır sahilə.
Gölməçələr bizi riqqətə gətirəcək dərəcədə
Bizə daha zərif yosunlar və anemonlar² təklif edir.
Dəniz bizim itirdiklərimizi çalxalayıb atır sahilə,
Cırlmış balıq torunu, dağılmış xərçəng qazanını,
Sınmış avarları və ölmüş əcnəbi adamların alətlərini.
Dənizin çox səsi var, çox səsi, çox nəfəsi var.
Çox allahı var. Çox allahı, çox nəfəsi və çox səsi.
Duz tənəki çubuğunda,
Duman küknar ağacındadır.
Dəniz ulayır.
Dənizin zingiltiləri müxtəlif səslər verir
Və biz bu səsləri tez-tez birlikdə eşidirik:
Gəmi takelajının³ hıçqırıqlarının dənizdə parçalanıb
Dağılan dalğaların hədə-qorxuları və nəvazişlərini,
Uzaq məsafədə olan sal dişlərin mexaniki səslərini
Və yaxınlaşmaqda olan yüksəkliklərin
nalələrini eşidirik.
Bütün bu dəniz səsləri və yüksələn nalələr
Evə doğru yönəlməyibmi?

¹ Dənizulduzu – dənizdə yaşayan ulduzvari canlı

² Anemon – qaymaççiçəklilər fəsiləsindən olan bəzək bitkisi

³ Takelaj – gəminin bütün ipləri

Sakit dumanın təzyiqi altında çalınan zəng
Zamanı ölçür, bizim zamanımızı yox,
Yerin tələsmədən şişməsi ilə əlaqədar çalınan zəng,
Elə bir zamanın zəngi ki, o xronometrədən qocadır,
Hətta narahat qadınların da ölçdükləri
Zamandan da qocadır. O qadınlar oyaq qalaraq
Gələcək zamanı hesablayırlar. Onlar çalışırlar ki,
Zamanın ilmələrini açsınlar, dolağı açsınlar və
Parçaları yenidən birləşdirməklə keçmiş və gələcəyi
Birləşdirsinlər. Bu, o zaman baş verir ki, gecəyarı ilə
Sübh zamanının ortasıdır. Keçmiş artıq yalandır,
Gələcək isə gələcəksizdir. Səhər açılmamışdan qabaq
Zaman dayanır və zaman heç zaman sona yetmir;
Yer şişir. Bu belədir və dünyanın başlanğıcından da
Belə olmuşdur.
Zəng cingildəyir.

II

Buna bir son olacaqmı, bu səssiz nalələrə
Payız güllərinin sakit-sakit solmasına
Öz ləçəklərini tökərək hərəkətsiz qalmasına;
Bu sürüşüb gedən vaxtı çatmışlara olacaqmı, de,
bir son
Sahildə sümüklərə dua edənlər,
Fəlakətdə dirilən duasız duaçılara,
Dua eşqilə alışıb-yananlara.

* * *

Buna son yoxdur, amma buna əlavə var:
Bu əlavələr sonrakı günlərin və saatların uzlaşmasını
İzləyir. Hərəkət özünə yer elədikdə hərəkətsiz yaşamış
İllərin xarabalıqları arasından ən etibarlıları kimi
Meydana çıxır. Və ona görə də son olmayacaq
Ən uyğun gələn inamını dananlara.

* * *

Burada son bir əlavə vardır,
Solan hakimiyyətin kininin sönən vüqarı,
Bir-birinə bağlı olmayan vəfa və vəfasızlığa
dönmə ehtimalı,
Bir az sızması olan üzən qayıqda
Sonuncu dua etmənin sonunu bildirən zəng səsinin
Danılmaz cingiltisinə qulaq asanlara.

* * *

Hanı onların sonu? Balıqçı küləyin ardınca
üzür dənizdə,
İtir dumanlarda, qərq olub gedir.
Biz okeansız zaman haqqında necə düşünək?
Böyük okeana çirkəbliq gərək.
Cavabdeh olmayan gələcək haqda düşünə bilmərik,
Düşünə bilmərik, ölçü bilməyən gələcək haqda.

* * *

Onları əbədi düşünməliyik, zəmanət kimi onları.
Şimali-şərq aşağı endiyi bir müddətdə onları
Batırmalı və çəkib çıxarmalıyıq.
Eroziyaya uğramamış,
Dəyişməyən dayaz sahillərin üzərindən.
Ya da tərsanələrdə dənizçi torunu qurutmaqla
Pul əldə edənləri çəkib çıxarmalıyıq;
Təkcə ona görə yox ki, bu haqqı ödənilməyən
Bir səyahətə bənzəsin, ona görə ki, çəkib çıxarma
Heç bir imtahana məruz qalmasın.

* * *

Səssiz ah-naləyə bir son yoxdur,
Eləcə də solmuş güllərin solmalarına da yox bir son

Hərəkətsiz və ağrısız ağrının hərəkətinə
son olmayan kimi
Dənizin sürüşməsinə və sürüşən qəzalara
Ölənin sümüyünə dua edən Allahdır yalnız,
Yalnız dua edilə bilən və dua edən yeganə duaçı.

* * *

Bu, ona bənzəyir ki, sanki, qocalır bir kəs.
Sanki, keçmişin nümunəsi başqadır
Sadəcə, uzlaşmadan kənar durur, hətta
İnkişaf da qismən yalan, yalan gələn nəfəs
O, təkamülün fəvqəladə qanunları ilə ruhlandırılır,
Lakin bu insanların şüurunda keçmişə
Sahib ola bilməmələrini ortaya qoyur.
Xoşbəxtlik anları – yaxşı yaşayış deyil, demək,
Kiminsə mərhəmətinə söykənmək,
hər işi yerinə yetirmək,
Əmin-amanlıq və ya məhəbbət və hətta hər hansı
Bir yaxşı nahar belə xoşbəxtlik deyil, lakin qəfil
İllüminasiya – biz təcrübə keçdik,
lakin mənanı itirdik
Və mənaya yaxınlaşma təcrübəni bərpa edir, lakin
Bu, başqa formada baş verir, yalnız
mənadan kənar olaraq
Biz xoşbəxtliyimizi təsdiq edə bilərik.
Mən əvvəl də demişəm ki, mənada qəbul edilən
Keçmiş təcrübə yalnız bir həyatın təcrübəsi deyildir.
Bu, çoxlu nəsillərin təcrübəsidir,
Onu da yaddan çıxarmaq olmaz ki,
sözlərlə ifadə edilməyən
Hər hansı bir şey; artıq yazılmış tarixə inamla dönüb
Geriyə baxmaq çiyin üzərindən dönərək gözücu
Geriyə baxmaq, primitiv bir terrora doğru
baxmaq kimidir.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

İndi biz aşkar edirik ki, aqoniya anları
(İstər səhv işlərə ümid bəsləyərək yanılma olsun,
İstərsə də səhv işləri düzgünlük kimi
qəbul etmə olsun,
Bunun məsələyə dəxli yoxdur) zamanın özü kimi
Daimi baş verəndir. Biz bu kimi işləri digər insanların
Məruz qaldıqları aqoniya anlarında
daha yaxşı qiymətləndiririk,
Biz bu sınaqlarda özümüzü özgələrin sınaqlarına
Daha çox aidiyyəti olan kimi görürük. Çünki
Bizim öz keçmişimiz fəaliyyət axını ilə
ört-basdır edilir,
Lakin digər adamların əzabları bizdə
müvafiq olmayan,
Xəbərdarlıq edilməyən müvafiq üzülmə kimi
özünü göstərir.
İnsanlar dəyişir, gülümsəyir, lakin aqoniya yaşayır.
Dağıdanın zamanı, saxlayanın zamanıdır.
O, elə bir çaya bənzəyir ki, orada ölü zəncilər, inəklər,
Toyuq-cücə peyini və dişlək yeri olan acı almalar
axıb gedir.
Və daim çalxalanan sular diş-diş qayalara çırpılaraq
Onları yuyur və suyun yuduqlarını duman
örtərək gizlədir.
Sakit bir gündə o, sadəcə olaraq, bir abidədir.
Gəmilərin üzə biləcəyi havada o, sadəcə olaraq,
mayakdır ki,
Gəminin üzmə kursunu istiqamətləndirsin;
Amma tutqun, buludlu mövsümdə
Və ya qəflətən hava şiddətlənəndə
O, həmişə necə olurdusa, o vaxt da elə olur.

III

Bəzən mən bilmək istəyirəm, görəsən,
Krişnanın dediyi bu idimi –
Digər şeylərin arasında, ya da eyni bir əşyaya bir yolla
Münasibət bəslənməsi solmuş mahnı olan
gələcəkdir, ya da
Boyar gülü və ya lavanda gülünün ətrinin
ətrafa yayılması,
O adamlar ki onlar hələ bu dünyaya gəlmələrinə
peşman olmayıblar,
Onlar üçün qəmli peşmançılıqdır.
Onlar heç vaxt açılmamış
Kitabın sarı vərəqləri arasında sıxılıb qalıblar.
Və yuxarı qalxan yol aşağı düşən yoldur,
İrəli gedən yol isə geriyyə qayıdan yoldur.
Siz onunla birbaşa üz-üzə gəlmirsiniz,
lakin bu məsələni
Əminliklə demək olar ki, Zaman dərdlərə
dərman deyildir.
Xəstə bir daha sağalan deyildir.
Qatar yola düşdükdə və onları yola salanlar
Onları yola saldıqdan sonra,
Platformanı tərk etdikdən sonra, elə ki sərnişinlər
Öz yerlərini tuturlar, dövrü mətbuatı
vərəqləməyə
Və işgüzar məktubları gözdən keçirməyə başlayırlar,
Onların sifətləri qəmli çöhrəsini dəyişərək
şən və azad görkəm alır.
Qarşıdakı yüz yuxulu ritmlə köklənmiş saatlar.
Sərnəşinlər, irəli getməkdə sizə uğurlar olsun!
Keçmişdən yayınmadan müxtəlif həyatlara doğru
Və ya hər hansı gələcəyə doğru irəli;
Siz stansiyanı tərk etmiş eyni sərnəşinlər deyilsiniz

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Və ya hər hansı bir son stansiya çatacaq
eyni adamlar deyilsiniz.
Nə qədər ki qarşınızda daralan dəmir yolu relsləri
Sizin arxanızda getdikcə yavaş-yavaş daralır,
Və dənizdə üzən gəminin göyertəsində sizin arxanızda
Get-gedə genişlənən su şırımlarını müşahidə etdikdə
Siz düşünməyəcəksiniz ki, keçmiş qurtarmışdır,
Və ya gələcək hələ qarşıdadır.
Gecə düşdükdə havada xəlvəti
Bir səs dolaşır. Bu səs mühakimə edən bir səsdir
(Baxmayaraq ki bu səs qulağa çatmır,
zamanın mızıldayan
Yuvasına çatır və heç bir dildə deyildir).
Yaxşı səyahət arzulayıram sizlərə, o kəslərə ki
Düşünürlər ki, səyahətə çıxmışlar.
Siz o kəslərdən deyilsiniz ki, kimlər ki
Limanı görməzliyə vururlar və ya o kəslər ki
Limanda yüklərini boşaltmışlar.
Burada zamanın geri çəkildiyi bir müddətdə
daha hündür
Və daha uzaq sahilə həm gələcəyə, həm də keçmişə
Eyni bərabər şüurla yanaşırsan. O zamanda ki
O nə hərəkət, nə də hərəkətsizlik zamanı deyildir.
Siz belə bir məlumatı qəbul edə bilərsiniz!
İnsan harada olursa olsun,
Məramı nə olursa olsun,
Ölüm onu haqlayır və (ölüm vaxtı hər an
baş verə bilər)
Və həyat digərlərinin həyatında öz bəhrəsini verir.
Siz heç zaman etdiyiniz hərəkətin bəhrəsi haqqında
düşünməyin.
Uğur olsun!
Siz, ey səyahətçilər, siz, ey dənizçilər,
Siz, o kəslər ki limana gəldilər, o kəslərin ki

Bədənləri dənizin məhkəməsində mühakimə edilir
Və ya hər hansı bir hərəkətin əzabını çəkirsiniz,
Bu, sizin real mənzilbaşınızdır.
Beləliklə, Krişna Arcunaya döyüş meydanında
Xeyir-dua verərək dediyi kimi “əlvida” yox,
Xeyirli yol, səyahətçilər.

IV

O xanımın ki məqbərəsi burunda dayanır
O gəmidə olanlar üçün dua edir, o kəslər
Üçün dua edir ki, kimlərin ki işi-peşəsi
Balıqçılıqla məşğul olmaqdır və o kəslərə ki
Qanuni nəqliyyat daşınmaları ilə məşğul olur və
O kəslərə ki onlar həmin o adamları idarə edir.

* * *

Duanı o qadınların adından da təkrar edin ki,
Kimlər ki oğlanlarının və ya əsirlərinin
Yola düşdüklərini görmüşlər, lakin onların
Geri qayıtdıqlarını görməmişlər.
Figlia del tuo figlio,
Göylərin kralı.

* * *

Həmçinin o adamlar üçün dua edin ki,
onlar gəmidədirlər
Və öz səyahətlərini quruda, qumun üzərində
Dənizin dodaqları üzərində və ya qaranlıq boğazda,
Elə bir boğazda ki, oradan geriyyə qaytarılmırlar,
Və ya elə bir yerdə olanlar üçün dua edin ki,
Oraya dəniz zənglərinin səsi çatmır
Perpetual angelus.

V

Marsla ünsiyyət qurmaq üçün ruhlarla danışın,
 Dəniz əjdahasının davranışları haqqında
 məlumat verin,

Ulduz falını təsvir edin, qabaqcadan görün
 Və ya güzgü vasitəsi ilə fal açıb tapın,
 Müəyyən sifətin cizgiləri əsasında xəstəlikləri
 Müşahidə edin, ovucun içindəki qırıqlardan
 İnsanın tərcümeyi-halını tapın,
 Barmaqlar vasitəsi ilə ola biləcək faciələri deyin;
 Xəstəlik əlamətlərini cadugərlik vasitəsi ilə
 Və ya çay yarpaqları vasitəsi ilə aradan qaldır,
 Karta baxmaqla labüd baş verə biləcəkləri
 Əvvəlcədən tap və ya barbitur turşusu¹ ilə
 Və ya tez-tez peyda olan surətlərin qorxudan
 Əvvəlki vaxtlarını təhlil et ki, onların
 İlk rüşeym halını açıb görə biləsən,
 Onların məqbərəsini və ya xəyallarını görə biləsən!
 Bütün bunlar adi keçmiş dövrəndir və
 Sıxılmanın xüsusiyyətləri və dərmanlarıdır:
 Və bunlar həmişə baş verəcəkdir,
 Xüsusilə o zaman ki, millətin karıxması və
 Məyusluğu baş qaldırır,
 İstər bu Asiyanın sahilləri olsun,
 İstərsə də *Edgware Road* olsun,
 İnsanların maraqları keçmişi və gələcəyi axtarır,
 Və bu ölçülərdə yapışb qalır.
 Lakin zamansız dövrənin daxilinə varan nöqtələrə
 Zaman vasitəsi ilə sirayət etmək müqəddəslərin işidir –
 Başqa heç bir iş yox, lakin elə bir iş ki,
 Həyat müddətində ölümə məhəbbət kimi
 Bir şey ona verilir və onun əlindən alınır.

¹ *Barbitur turşusu* – tünd turşu; yuxu dərmanı hazırlamaq üçün də işlənir

Yerdəyişməmiş öz əsasını tapdıqda baş verir
(Qaraçöhrə ağacından o qədər də uzaqlarda yox).
Mühüm torpaq həyatı.

BALACA QİDDİNQ

I

Qışın ortasında gələn bahar, o, baharın öz fəslidir.
Baxmayaraq ki günəş batana yaxın islanmış olur,
Amma o əbədidir. Şimal və tropik iqlimi arasında
Zaman etibarlı ilə asılıb qalır. Qısa gün şaxta və
Alovun şöləsi ilə ən parlaq olduqda qısamüddətli
Günəş gölməçələrdə və arxlardakı buzu alovlandırır.
Küləksiz soyuq hava ürəyini hərəkətidir və o,
Su güzgülündə günortanın ilk anlarında adamın
Gözünü qamaşdıran parıltıda öz əksini tapır.
Şəfəq misgərin ocağının və ya ağac budaqlarının
Yandıqı ocağın şöləsindən daha parıltılıdır. Bu şölə
Lal ruhları tərpedir. Bu ruhları külək deyil,
İlin qaranlıq vaxtında pentekostal¹ ocaq tərpedir.
Ərimə və donma məqamında ruhun şirəsi titrəyir.
Torpağın ətri və ya hər hansı bir canlı varlığın
ətri gəlmir.

Bu bahar vaxtıdır, amma zamanın şərti deyildir.
İndi yaşıl çəpər müvəqqəti olaraq qarla ağ dona
Bürünərək tarazlaşdırılmış, bu, elə bir ağ dondur ki,
Yaydakı çiçəklənmədən daha qəfil baş verir,
Nə çiçəkaçma, nə də solma artma planına
daxil deyildir.

Yay haradadır, təsəvvür edilməyən sıfır variantlı yay?

¹ Pentekostal – vahid Allahın xristianlıqda tanınan üç mücəssəməsi (Ata-Allah, Oğul-Allah və Ruh-Allah, yaxud Müqəddəs Ruh) arasında möhöz Müqəddəs Ruh simasına xüsusi önəm verən protestantlıq tərifi, “əllincilər”

* * *

Əgər siz bu yolu tutmusunuzsa,
Siz istədiyiniz, ürəyiniz istəyən marşrutu seçmişiniz
Və siz bu marşrutu o yerdən gəlməyə başlamısınız ki,
Elə oradan da gəlmək istərdiniz.

Əgər siz bu yolla may ayının zamanında gəlmişsinizsə,
Siz yaşıl çəpərlərin may ayında yenə də ağ olduğunu
Görəcəksiniz və bu ağılıqda bir şöhrət şirinliyi vardır.
Əgər sən gecə sınımış bir kral kimi gəlsəydin,
Səyahətin sonunda yenə də eyni olacaqdı,
Əgər sən gündüz vaxtı gəlsəydin və nəyə görə
Gəldiyini bilməmiş olsaydın, sənün kobud yolu
tərk edərək,

Donuz damının arxasında yoldan dönərək
Cansıxıcı fasada, məqbərə daşının yanına
getməyinlə

Eyni bir şey olardı. Və sənün nə düşündüyün,
Nə üçün gəlməyin yalnız bir yuva üçündür,
Toxumun üz qabığı olan kimi, bu, sanki,
Mənanın üz qabığıdır və bu üz qabığı o zaman
çırtlayır ki,

İnsan öz qarşısına qoyulmuş məqsədə çatmış olur,
Əgər haçansa buna nail olmaq mümkündürsə.
Ya sənün məqsədin olmamışdır, ya da məqsəd sənün
Hesab etdiyindən kənardadır və məqsədə
nail olan kimi

O dəyişilir. Digər yerlər də vardır ki, onlar da dünyanın
Qurtaracağındadır. Bəzi yerlər dənizin
çənəsinin altında

Və ya gölün üzərində, səhrada və ya şəhərdədir – lakin
Bu, zaman və məkan mənasında
ən yaxınlıqda olanlardır.

İndi isə İngiltərədə.

* * *

Əgər sən bu yolu gəlmisənsə,
Hər hansı bir yerdən başlayan hər hansı bir marşrutu
Seçmisənsə, hər hansı bir vaxtda və ya hər hansı
Bir mövsümdə həmişə eyni olacaqdır.
Sən hissiyyatı və anlayışı təxirə salmalısən.
Sən buraya ona görə gəlməmişən ki,
özünü yoxlayasan,
Ya da özünü təlimatlandırasan, ya da
marağını ifadə edəsən,
Ya da məruzə edəsən. Sən buraya
ona görə gəlmisən ki,
O yerdə ki dua qanunidir, sən o yerdə
Diz çökmək üçün gəlmisən.
Və dua, sadəcə, sözlərin düzülüş sırasından
ibarət olmayıb
O daha çox məna daşıyır. Dua edən şüurlu beynin
Məşğuliyyəti və ya dua edənin səsi daha çox mənalıdır.
Ölənin artıq bir şeyi söyləmək üçün nitqi yoxdur,
Onlar yaşayarkən onlar ölü olacaqlarını deyə bilirlər.
Ölənin ünsiyyəti yaşayanın dilindən kənarında ocaq ilə
Dil açıb danışır. Bura zamansız anların kəsişdiyi
Bir yer olan İngiltərədir və bu daha heç yerdə deyildir.
Bu, heç vaxt və həmişədir.

II

Bir qoca kişinin qolundakı kül nədir?!
O yanmış bir çiçəyin qoyduğu ləpirlərdir,
Havadakı toz-duman
Havada qalan zaman
O, bizə xəbər verir bir olayın sonundan.
Toz ki doldu ciyərə, o da bil, bir evdədir,
Onun divar-qapısı, hamısı var birbəbir.

Ümid və ümitsizliyin və bir anın ölümü,
Bu, havanın ölümü.

* * *

Daşqınlar və quraqlıq həm yazda, həm payızda.
Nəmişlik və quraqlıq həm gözdə, həm ağızda.
Suyun da öləni var, torpağın da öləni
Bir-birinə zidd olan sol əl, həm sağ əl kimi.
Quraqlıqdan qovrulmuş barsız, bəhərsiz torpaq
Hədən gedən zəhmətə tək əsnəmək qalacaq
Güləcək şənliyi yox
Sevinc, qəmin bölümü
Bu, torpağın ölümü.

* * *

Su və ocaq yaşadır şəhərlərin çoxunu
Həm əkin sahəsini, həm də əlaq otunu
Su və ocaq lağ edir, bil, bizlərə günbəgün
Qurbanlar verdiyimizi unutduğumuz üçün.
Su və ocaq əsası çürüdəcək bir zaman
Biz unuda bilmərik əsasları bircə an.
Biz unuda bilmərik müqəddəs yeri, xoru
Bil ki, bir gün olacaq su və ocağın sonu.

* * *

Səhər açılmazdan qabaq qeyri-müəyyən bir saatda,
Gecənin dönüşünün sona yetişdiyi vaxta yaxın,
Sonsuzluğun həmişə təkrarlanan zamanın sonunda,
Qara göyərçin özünün parlaq dili ilə
Öz evinin üfükündən aşağı düşdükdən sonra,
Ölü yarpaqları asfalt üzərində qutu kimi
Səslənəndə, qulaqlara heç başqa səs gəlməyəndə,
Üç rayonun arxasından, o yerdən ki
tüstü göyə ucaldı,

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Mən bir nəfərin piyada getdiyini, həm tələsdiyini,
Həm də asta-asta getdiyini gördüm.

O, mənə sarı o şəkildə gəlirdi ki, sanki,
Alaqranlıq sübh vaxtının küləyi mənim üzərimə
Dəmir yarpaqları əzərək yönəldirdi. Və mən
Gözümü aşağı boylanan sifətə zilləyib baxdıqda
O elə bir diqqətlə mənə baxdı ki, sanki,
Biz gördüyümüz birinci tanımadığımız adamı
Döyüşə çağırarkən onu dərindən
tədqiq etdiyimiz kimi.

Tutqun alaqranlıqda mənim gözüm hansısa
Bir ölü ayağa sataşdı, o şəxsə ki,
onu mən tanıyırdım,

Sonra unutmuşdum, sonra isə yarı yada saldım,
Həm birini, həm də çoxlarını; onların qəhvəyi
Bişmiş əlamətlərində mənə tanış olan çoxlu
Kabuslar gördüm, onlar mənə həm
müəyyən edilə bilən,

Həm də müəyyən edilə bilməyənlər idi.
Beləliklə, mən ikiqat rol oynadım və qışqırdım
Qarşımdakının da mənə qışqıraraq
dediyi sözləri eşitdim:

Bu nədir? Sən buradasan? – Hərçənd
biz orada deyildik.

Mən hələ də eyni adam idim, bununla belə, mən
Özümün hansısa digər adam olduğunu bilərək –
O hələ də mənə sifət göstərərək:

Bununla belə, onun dediyi sözlər labüd olaraq
Məni tanışlığa aparırdı. Və beləliklə,
ümumi küləyin

Üzüyolalığına görə bir-birimizi düzgün başa düşə
Bilməmək üçün biz hər ikimiz

olduqca qərribə idik və
Bu zamanların kəsişdiyi bir nöqtədə bir-birimizlə

Razılıqda ya əvvəl, ya da sonra heç bir yerdə və
Heç zaman bir-birimizi görmədiyimizdən biz
Sükunət içində səki ilə ayaq döyəcəyirdik.

Mən dedim:

Təəccüblü burasıdır ki, mən özümü

rahat hiss edirəm.

Bununla belə, rahatlıq narahatlıqdan doğur.

Ona görə mən dedim: Mən anlaya bilmirəm,

Mən xatırlaya bilmirəm. Cavabında o:

“Mən məşq etmək arzusunda deyiləm,

o arzuları və

Düşüncələri ki, sən unutmuş ola bilərsən.

Bu şeylər onların məqsədlərinə xidmət etmişdir.

Qoy o elə belə də olsun. Amma səninkilər necə.

Dua elə ki, onlar da başqaları tərəfindən unudulsun.

Necə ki mən sənə dua edirəm sən onları unudasan,

İstər onlar yaxşı olsun, istərsə də pis.

Keçən mövsümün bəhrəsi yeyilir və

doymuş vəhşi heyvan

Doyduqdan sonra boş vedrəni

təpiyi ilə vurub aşıracaq.

Çünki keçən ilki sözlər, keçən ilin dilində işlənirdi,

Və gələnlərin sözləri digər bir insan səsini gözləyir.

Lakin indi keçid narahat və

rəqib ruha heç bir mane

Yaratmadığına görə və onlar iki dünya arasında

Qaldıqlarına görə bu iki dünya

biri digərinə olduqca çox

Oxşardır, belə ki, mən danışmaq üçün

elə sözlər tapıram ki,

Mən onları dilə gətirməyi heç vaxt düşünməmişəm.

Küçələrdə mən heç vaxt düşünməmişdim ki,

Mən öz bədənimi uzaq sahildə qoyduğum halda,

Bu küçələrlə haçansa bir də görüşəcəyəm.

Bizim problemimiz nitq sarıdan olduđuna görə
Nitq də bizi vadar edirdi ki,
Biz öz qələbəmizin şivəsini saflaşdıraraq və
Düşüncəmizi vadar edək ki, həm olmuşları,
Həm də olmamışları görə bilsin.

Qoy mən yaşa görə

Verilən hədiyyələri gizlədim və sizin həyat boyu
Apardığınız cəhdlərin başına bir tac qoyum.
İlk əvvəl tərləmə hissini soyuq ziddiyyəti
Heç bir məftunluq hissi olmadan,

heç bir vəd vermədən.

Lakin kölgədə bitən meyvənin acı dadsızlığı
Bədən və ruh kimi bir-birindən pərən-pərən düşür.
İkinci heyranlıq yaratmayan insan gicliyi və
Parça-tikə olmuş gülüş və nəhayət,

bütün etdiklərini,

Ağrı-acı doğuran hərəkətlərini, gördüyün işlərdə
Utanc motivlərinin aşkar edilməsi, yerinə yetirdiyin
Bədniyyətli işlər və bu işlərin başqalarına

ziyan verməsi,

Halbuki sən nə vaxtsa onları

yaxşı əməl olaraq etdiyini

Güman etmişdin, bu hərəkətlərin

bir daha təkrarlanması.

Sonra axmaqların bu işi bəyəndikləri iynə kimi batır
Və vicdanı ləkələyir.

Səhvədən-səhvə ruhlanan ruh yoluna davam edir,
O vaxta qədər ki, saflaşdırıcı oda qədər davam edir.
Bu, o yerdir ki, orada bir rəqqas kimi sən,
Müəyyən bir ölçü ilə hərəkət etməlisən”.

Gün doğurdu. Adamların olmadığı bir küçədə
O, məni tərk etdi. O, özünəməxsus olan
Bir vidalaşma ilə məndən ayrıldı və
Bu tütəyin səşində əriyib yoxa çıxdı.

III

Üç şərt vardır ki, bunlar həmişə bir-birinə
bənzəyir.

Bununla belə, onlar bir-birindən

tamamilə fərqlidirlər

Və onların hər üçü eyni yaşıl çəpərdə çiçək açırlar.

Özinə, əşyalara və şəxslərə bağlılıq, özündən,

Əşyalardan və insanlardan aralanma: və

Onların arasında yetişmə. Oxşarlıq ondadır ki,

Onların digərlərinə, ölümün həyata bənzədiyi kimi,

Bir-birinə oxşarlığı vardır.

Onlar da iki həyat arasında qalırlar – çiçək açmama,

Həyat və ölü nöqtə arasında qalma.

Bu, yaddaşın istifadəsidir:

Azadlıq üçün – məhəbbətin azalması deyil,

Onun arzulara sığmayacaq dərəcədə genişlənməsi,

Və həmçinin həm gələcəkdən, həm də keçmişdən

Azad olması deməkdir. Beləliklə,

hər hansı bir ölkəyə

Məhəbbət bizim öz fəaliyyət dairəmizə aid olan

Hərəkətdən başlayır və son nəticədə görürük ki,

Bu hərəkət az əhəmiyyətə malikdir, baxmayaraq ki

Heç vaxt fərqli deyildir. Tarix xidmət ola bilər,

Tarix azadlıq ola bilər. İndi bax, onlar yoxa çıxır,

Sifətlər və yerlər şəxslə birlikdə yoxa çıxır ki,

Onlar yeniləşsinlər və başqa bir insanın timsalında

Başqa adamlara keçsinlər.

* * *

Günah vacibdir, amma əgər mən yenidən

Bir daha bu yer haqqında danışmalı olsam,

Hər şey mütləq yaxşı olacaqdır və

Əşyanın hər cür tərzini mütləq yaxşı olacaqdır və

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Mən bir daha bu yer və bu adamlar haqqında
düşünsəm,
Və bütövlükdə tərifəlayıq olanlar haqqında deyil,
Birbaşa qohum-əqrəba və mehribançılıq haqqında
düşünməsəm,
Lakin xüsusi bir dahilik haqqında düşünsəm,
O dahilik ki, onları bölən çəkişmələr, mübahisələr
Onları birləşdirirdi; əgər mən axşam düşən vaxtı
Hər hansı bir kral haqqında düşünürəmsə,
Və ya ölüm kürsüsünün yanında dayanmış
üç adam,
Və daha çox adamlar haqqında düşünürəmsə,
Və bir neçə unudularaq ölmüş adamlar haqqında
düşünürəmsə,
İstər onlar digər yerlərdə olsunlar,
İstərsə də burada və ya xaricdə olsunlar,
Və əgər başqa bir sakit-sakit ölmüş kor adam
Haqqında düşünürəmsə, niyə ki, biz bu adamları
Ölməkdə olan adamlardan daha çox
məşhurlaşdırmalıyıq?
Zəngi geriyə çalmaq olmaz və eləcə də məgər
Bu cadugərlikdirmi ki, Gülün kabusunu çağırısan?
Biz fikir ayrılıqlarını yaşada bilmirik,
Biz köhnə siyasətləri bərpa edə bilmirik,
Və ya antik dövrün bayatısına oynaya bilmərik.
Bu kişilər və onlara qarşı çıxanlar
sükut nizamnaməsini
Qəbul edirlər və bir partiyada qərar tuturlar.
O şeyləri ki
Biz bəxti gətirənlərdən miras kimi götürürük,
Biz onları məğlub edilmişlərdən götürürük.
Onların bizə qoyub getməli olduqları bir şey
vardırsa,
O da simvoldur: ölümdə kamilləşmiş bir simvol.

Və hamı şəksiz yaxşı olacaqdır,
Hər cür davranış tərzı yaxşı olacaqdır,
Yalvarışlar əsasında motivlərin saflaşması
nəticəsində
Hamı və hər cür davranış tərzləri şəksiz
yaxşı olacaqdır.

IV

Göyərçin göyləri yararaq enir
Dəhşətlər haqqında alovlu dillə
O, belə söyləyir, o, belə deyir.
Günahdan qurtarıb ondan yan keçmək
Ona çarə nədir, qoy onu bilək
Ölüm tonqalında ocağı seçmək
Saflaşma ocaqdan keçirmiş, demək,
Onunçün ocağa sığınmaq gərək.

* * *

Əzabı kim icad etdi? Məhəbbət?
Məhəbbət tanış ad deyildir
Əllərin arxasında o, dözülməz alov köynəyi toxudu
Elə bir alov ki, onu
İnsanın aradan qaldırmağa gücü çatmaz
Biz yalnız yaşayır, yalnız nəfəs alırıq,
Yedizdirilirik ya ocaqla, ya da ocaq vasitəsilə.

* * *

Kim icad eylədi söylə ocağı? Məhəbbət?
Onun biz bilməyən başqa adı var.
Alova bir köynək toxudu xəlvət
Xilas ola bilməz oddan adamlar
Ocaq sayəsində biz yaşayırıq
Bununla ocağa sağ ol deyirik
Ocaqda bişəni həm də yeyirik.

V

Biz nəyi başlanğıc adlandırırıqsa, o, tez-tez
həm də sondur.

Və sona çatmaq, həm də
başlanğıca çatmaq deməkdir.

Son o yerdir ki, oradan biz yola başlayırıq,
Hər bir düz olan fraza və ya cümlə (harada ki
Hər bir söz öz yerindədir, və o, öz yerini tutmuşdur ki,
Digərlərini himayə etsin. Söz nə inamsız deyil,
Nə də şeylərin süni təzahür forması.

Yenilərin və köhnələrin asan bir-biri ilə alış-verişi,
Bayağılığı olmayan dəqiq məna ifadəsi olan
Ümumi sözlər, dəqiq olan, lakin pedant olmayan
Formal söz, bir yerdə rəqs edən tam
bir musiqiçilər qrupu).

Hər bir abzas, hər bir cümlə həm də sondur,
Həm də başlanğıcdır, hər bir şeir epitafiyadır¹.
Və hər hansı bir hərəkət, hər hansı bir addım
Cəllad kötüyünə, ocağa, ya da dənizin dibinə, ya da
Üstündəki yazısı çətin oxuna bilən bir daşa aparır.
Və bax biz elə buradan da başlayırıq.

Biz ölənlərlə ölürük:
Görürsünüzmü? Onlar bizdən ayrılır
Biz isə onlarla gedirik.

Biz ölənlərlə birlikdə doğuluruq.

Görürsənmi, onlar qayıdır,

Və bizləri özləri ilə gətirirlər.

Gülün anı və qaraçöhrə ağacının anı,

Hər ikisi bərabər davamlılıqdır.

Tarixi olmayan hər hansı bir xalq, zamanı

Girov qoymaqla geri alına bilmir,

Çünkü tarix müddətsiz onların quruluşudur.

¹ Epitafiya – məzar kitabəsi, başdaşı yazıları

Beləliklə, o zaman ki işıq qışın günortaçağı gizli,
Kiçik bir ibadətghada yoxa çıxır,
Tarix indidir və tarix İngiltərədir.

* * *

Bu Məhəbbətdən irəli gələrək,
Bu Çağırış səsinə uyğun olaraq.

* * *

Biz araşdırmalarımızı saxlamamalıyıq,
Bizim araşdırmalarımızın sonu o yer olacaqdır ki,
Haradan ki biz başlamışıq və həmin yeri
Biz birinci dəfədir ki, görürük.
Bizə məlum olmayan, xatırlamadığımız
Darvazadan keçdikdə, nə zaman ki dünyanın
Sonuna gəlib çıxdığımızı aşkar edirik,
Görürük ki, elə həmin yer başlanğıcdır;
Ən uzun bir çayın mənbəyində,
Gizli şələlənin səsi və alma ağacındakı tanınmayan,
Tanınmayan, çünki axtarılmayan uşaqlar,
Lakin dənizin iki dalğası arasındakı sakitlikdə
Eşidilən, qulağa dəyən səslər.
İndi cəld olun, burada, indi və həmişə
Tam sadəlik şəraiti (hər şeyə dəyəcək qədər)
Və alovun dilləri içəri qatlandıqda
Ocağın tac nöqtəsinə çatdıqda,
Ocaq və gül bir şey demək olan
Ağacın alovuna çatdıqda
Hamı və hər şey yaxşı olacaqdır,
Hər cür şeylərin tərzı də hökmən yaxşı olacaqdır.

BEGEMOT

O begemot – qarnı yerə
Yatıb lilli gölməçədə
Canı bərkdir onun, bəlkə,
Qəlbi isə səksəkədə.

İnsan kimi zəif, kövrək
Yıxılacaq fürsət düşsə,
Tru Çöç heç çökməyəcək
Dayanıbdır qaya üstə.

Begemotun ləng addımı
Maddi ziyan verir ancaq
Tru Çöçün qazancları
Heç zaman azalmayacaq.

Begemotun boyu çatmaz
`Ağacdakı manqolara
Şaftalının ətri az-az
Gəlir Çöçdə qonaqlara.

Begemotun səsi döl vaxtı,
Xışılıtlı, tutulandır.
Kilsə səsi deyir, Allah,
Bu nə gözəl, xoşbəxt andır.

Begemotun hər bir günü
Gündüz yuxu, gecə ovdur
Allah almaz heç dincini
Kilsə həm su, həm alovdur.

Begemotu açıb qanad
Savannadan enən gördüm
Mələkələr çox coşaraq
Allahı mədh edən gördüm.

Quzu qanı təmizləyər
Günahını onun hər an
Onu qucar müqəddəslər
Qızıl arfa çalan zaman.

Yuyulacaq ağ qar kimi
Şəhidlərin o, yanında
Tru Çöçsə qalıb orda
Üfunətin dumanında.

İSTERİYA

O güldü. Mən onun gülüşünə aludə olduğumdan
O vaxt agah oldum ki, mən artıq o gülüşün
Bir hissəsinə çevrilmişdim. Bu, o zaman baş verdi ki,
Onun istedadlı döyüş qoşunları kimi
Cərgələnmiş dişləri təsadüfən göründü.
Məni boğula-boğula tez-tez alınan nəfəs və
Hər nəfəs aldıqda tənəfnəfəsləyin bir qədər keçməsi,
Nəhayət, onun boğazındakı qaranlıq kavernalarda¹
itməsi,

Onun gözəgörünməz əzələlərinin altında
Dalğa-dalğa qalxıb düşməsi məni çəkib apardı.
Yaşlı xörəkpaylayan bir kişi əlləri əsə-əsə
Tələm-tələsik, yerində ağ damaları olan

¹ *Kaverna* – burada: xəstəlik prosesində bədən üzvü toxumalarının dağılması nəticəsində əmələ gəlmiş boşluq, çuxur

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Çəhrayı rəngli süfrəni üstünü toz basmış
Dəmir masanın üstünə sərə-sərə deyirdi:
“Əgər xanım və centlmen öz çaylarını bağda
İçmək istəyirsə, əgər xanım və centlmen öz çaylarını
Bağda içmək istəyirsə...” Mən düşündüm ki,
Onun sinəsinin titrəməsi dayandırılı bilərdi,
Günortanın bəzi fraqmentləri toplana bilərdi
Və mən diqqətimi çox incəliklə
Bu məsələnin sonunu gözləməyə köklədim.

HELEN XALA

Miss Helen Slinqsbı mənim xalam idi,
Və fasonlu bir bağın yanında kiçik bir
Evdə yaşayırdı. Onun dörd sayılı evinə
Qulluqçular qulluq edirdi.
İndi elə ki o öldü, onun allahı da sakitləşmişdi,
Onun öz yaşayış yolunun sonu da.
Pəncərələrin taxta örtükləri örtülmüşdü
Və sahibkar ayaqlarını sildi –
Ona agah idi ki, bu kimi şey əvvəl də baş vermişdi.
İtlər çox yaxşı təmin edilmişdilər. Lakin
Qısaca bir vaxtdan sonra tutuquşu da öldü.
Buxarının üstündə Drezden saati
tıqqatıqla döyünürdü
Və nökrər yemək stolunun başında oturdu.
O, ikinci qulluqçunu dizləri üstündə
tutub saxlamışdı.
O xanım onun sahibəsi yaşadığı müddətdə
Çox diqqətli nökrər olmuşdu.

BOSTON AXŞAMININ SURƏTİ

Boston axşamı surətinin oxucuları
Yetişmiş taxıl zəmisini kimi külək əsdikdə yırgalanırdı.
Axşam düşdükcə solğun küçədə həyat canlanırdı.
Bəzi adamlarda və digərlərində iştaha oyanırdı
Ki, Boston axşamının surəti yetişmişdi.
Mən pilləkənlə yuxarı çıxdım və zəngi basdım,
Yorğun-yorğun onun səsinə qulaq asdım
Və vidalaşacaq bir adam kimi döndüm
Əgər küçə olsaydı zaman, o olsaydı küçə sonu,
Mən deyərdim – “Əmioğlu Hariet,
Bura Boston axşamının surətidir, gördüm onu”.

BURBANK BAEDEKERLƏ: SİQARLI BLEYŞTEYN

*Tra-la-la-la-la-la-laire-nil nisi divinum stabile
est; caetera fumus – qondola¹ dayandı.*
O yer elə həmin köhnə yer idi, onun boz və
Çəhrayı rəngli keçiləri və meymunları
Necə də gözəl idi, tükləri də gözəl idi.
Beləliklə, qrafinya kiçik bir parkın
Başına qədər keçib gəldikdən sonra dayandı.
Orada Niobe ona bir kabinə hədiyyə verdi və aralandı.
Burbank kiçik bir hotelə enən
Balaca bir körpünü keçdi,
Şahzadə Volupayn oraya gəlib çıxdı.
Onlar birlikdə idilər və o yıxıldı.

¹ *Qondola* – 1. kayutu olan Venesiya qayıqı; 2. hava balonunun səbəti (adamların oturmaları üçün)

* * *

Dənizin altından ölüm sədası
Çalınan zənglərlə, bil, əvəzi yox
Allah Herkulesdə sevmişdi onu,
Sevmişdi, hamıdan, hamıdan da çox.

* * *

Məhvər ağacının altında atlar
İsteriyadan doğan sübhə oyanır
Pnün su üstdəki bağlı barjası
Suyun da üstündə bütün gün yanır.

* * *

Bax beləcə olur Bleyşteyn günü:
Əyilib dirsəyi, həm əyilib diz
Əyilib, göylərə açılıb onun,
Çikaqo Semit Vienez.

* * *

Nuru heç olmayan bircə dombagöz
Baxır Kanaletto gələcəyinə
Baxır lil içindən tüstülü şama,
Zamanın sonunda sönəcəyinə.

* * *

Rialto üstündə buna baş əyir
Yük altı siçanlar ayağa dəyir
Burda yəhudi də, bil, mərc eyləyir
Pul xəzin içində – qayıqçı gülür.

* * *

Şahzadə Volupayn uzadır əli
O mavi dırnaqlı vərəmli əli,

Ki, sudan işığa dırmaşib qalxsın
Cənab Ferdinandı əyləndirməli.

* * *

Kleyn, şirin qanadından omu yapışdı?
Omu pəncələri qoşalaşdırdı?
Burbank düşünürdü yeddi qanunu
Bir də ki zamanın dağıtdığını.

ÖLÜ DƏFNI

Aprel elə bir qəddar aydır ki,
Yasəmənləri ölmüş torpaqdan qaldırır ayağa
Xatirə ilə arzunu qarışdırır ki,
Lal köklər yaz yağışı ilə oyansın
Qış bizi soyuq qarı ilə örtərək
İsti saxlasın. Bizi bir qədər yumru
Köklərlə qidalandırdı ki, həyat sönməsin.
Yay Stanberqersinin üzərinə doğru yayılaraq
Bizi leysan yağışı ilə təcəübləndirdi.
Biz günəşin işığında Hofqartenə tərəf getdik,
Biz bir ağ qəhvə içdik və bir saat söhbət etdik.
Bin gar keine Russin, stamm aus litauen, echt deutsch.
Biz uşaq olanda və əmioğlumgildə qalanda
Və o, məni xizəklə gəzməyə aparanda
Mən qorxmışdum. O, mənə deyirdi ki,
Mare, Mare, çalış xizəkdən bərk yapış.
Biz dağaşağı sürüşüb getdik, gecələr mavi.
Biz özümüzü çox sərbəst hiss etdik,
Qışda cənuba getdik.

* * *

Bir-birinə çulğalaşan köklər hansılardır? Bu
Daşlı zibillikdən kənarda hansı budaqlar göyərir?
Ey insan oğlu, sən bunu deyə bilməzsən, çünki
Sən yalnız bir yığın sınımış surətləri bilirsən,
O yerdə ki günəş işıq salır və o ölü ağacdan heç bir
Kölgə qalmır və kriket oyunu gətirmir dinclik,
Və quru daşdan su səsi gəlmiş,
Vermir bir az su, bir içimlik.
Bu qırmızı qayanın altında yalnız kölgə var, gəl
(Gəl, bu kölgədə bir azca dincəl).
Və mən sənə hər ikisindən,
Bir-birindən fərqli olan iki şey göstərəcəm.
Sənin kölgən səhərlər arxanca sürünüb gedir,
Axsamlar uzanır, elə bil, səni qarşılamağa tələsir.
Mən sənə bir ovuc tozun içində vahimə göstərəcəm.

Frisch weht der Wind

Der Heimat zu.

Mein Irisch Kind,

Wo weilest du?

İlk dəfə bir il bundan qabaq

Sən mənə hiasintlər¹ verdin;

Onlar mənə hiasint qız dedilər.

Bununla belə, biz geri qayıdanda hiasintlər bağından

Qucağın dolu idi, saçınsa yaş hələ də.

Mən danışa bilmədim, mənim gözüm sönmüşdü.

O nə yaşayırdı, nə də hələ ölmüşdü.

Mən işığın qəlbinə nəzər saldım, bir nəzər.

Qərq oldum sakitliyə

Od' und leer das Meer.

¹ *Hiasint* – çiçək adı

* * *

Madam Sosostris məşhur öncəgörən idi,
Baxmayaraq ki bir dəfə bərk soyuğa tutulmuşdu,
O, Avropanın ən ağıllı qadını idi.
Bir bağlama möcüzəli kartlarla o kart açdı və dedi:
– Bu, sənin kartındır, batmış finikiyalı Dənizçi.
(O mirvarilər onun gözləridir. Bax.)
Bu da Belladonnadır, Qayalar Xanımı.
Mərəsimlər xanımı.
Bu da əlində üç əsa olan kişi, bu da Çarxt
Bu da birgözlü tacir. Bu kart ki ağıdır
Arxasında nə isə vardır.
Onu görmək mənə qadağandır.
Mən Asılmış kişini tapa bilmirəm.
Suyun yaratdığı ölüm qorxularını da.
Mən görürəm çoxlu adam bir-birinin ardınca
Fırlanır, hey fırlanır bir üzüyün boyunca
Sağ ol! Əgər sən xanım Ekvitonu görsən,
Ona de ki, ulduz falını mən özüm gətirəcəm.
Gərək ki, bu günlər ehtiyatlı olaq biz.
Real olmayan Şəhər,
Qış şəfəqinin boz dumanının altında
London Bricin üzərindən bir izdiham
Axıb gedirdi. Mən düşünməzdim ki,
Ölüm bu qədər insanları yaşatmayıb.
Köks ötürmələr, tək-tək nəfəslər gedib-gəlirdi
Və hər bir insan gözlərini ayaqlarının
Qabağına dikmişdi. Kinq Uilliam küçəsilə
Aşağı-yuxarı axınla gedirdi.
O yerə gədirdilər ki, Müqəddəs Mari Vulnos
Saatın doqquzuncu ölüm səsli zərbəsi
Baş verdikdən sonra saati saxlamışdı.
Orada mən bir kişini tanıdım və mən Stetson! –

Inventas vitam
iuvat excoluisse
per artes

deyə qışqıraraq onu saxladım. “Sən mənimlə
Birlikdə Milatsoda¹ bir gəmidə olmamısan?”
“Sənin keçən il öz bağında basdırdığın cəsəd
Göyərməyə başlayıb, çiçək açacaq, əlbət”
“Bəlkə də, qəfil şaxta kökünü dondurubdur,
Bəlkə də, elə onu bir şaxta da vurubdur”.
Amandır, saxla iti çəpərdən bir az uzaq
Dırnağıyla çəpərin o, dibini qazacaq
İt ki var o, adamın dostudur bil ki, ancaq
Siz *hypocrite lecteur! – mon semblable, – mon frère!*”

NƏZAKƏTLİ SÖHBƏT

Müşahidə edirəm: “Bizim bu miskin ayı!
Möcüzəli bir şeydir, onun yoxdur heç tayı.
Bəlkə, Prester Conun üfürülmüş şarıdır
Ya da göydən asılmış bir işıqlı lampadır
Dar gündə sarvanların yola düşən işığı
Onlara yol göstərən gecənin yaraşığı.

* * *

Sonra isə kim isə: açarı işə salır
Gecənin gözəlliyin, elə bil, yada salır
Gecə və ay işığı: bir musiqi çalınır
Boşluqları doldurur, bədəni canlandırır.
Sonra isə o deyir: “Bunu mənə deyirsən?”
“Yox-yox, bunu mən yalnız gic özümə deyirəm”.

* * *

Siz, ey madam, necə də əbədi bir yumorist
Sən yeganə varlığın əbədi bir düşməni

¹ *Milatso* – Siciliyanın yaxınlığında liman şəhəri

Bu səfil ruhumuza versən bir az tərپəniş!
Sənin köməклиyinlə laqeyd və hökmlü
Sənin bircə zərbinlə biz hər şeyi dananıq
Doğrudan da, hər şeyi biz beləcə qanıq?

BİŞƏN YUMURTA

En l'an trentiesme de mon age
Que toutes mes hontes j'ay beues...
Pipit düz otururdu stolunda özünün
Mənim durduğum yerdən o, bir azca aralı
Oksford kollecləri tikmələrin üstündə
Sərilərək masaya mənzərə yaradırdı.

* * *

Həkk edilmiş fotolar, bir də ki siluetlər
Baba ulu xalanın buxarısının başında
Rəqsə dəvətnamətək qoyulmuşdu oraya
Qoyulmuşdur yan-yana qalmışdı yaddaşında.

* * *

Göylərdə şərəf lazım deyildir mənə
Çünki cənab Filiplə görüşə gələcəyəm
Kariolanusla da bir söhbət edəcəyəm
O tip qəhrəmanlarla bilirəm, görüşəcəm.

* * *

Göylərdə Kapitala ehtiyacım yox mənim
Çünki Alfred Mondu görəcəyəm orda mən.
Biz ikimiz birlikdə uzanaraq yan-yana,
Sələmə girəcəyik biz yalnız beş faizdən.

* * *

Göylərdə ittifaqa ehtiyacım yox mənim
Çünki Lukretia Borqia olacaqdır gəlinim
Onun lətifələri əyləndirəcək məni
Pipitin dediyindən qat-qat artıqdır bilin.

* * *

Göylərdə heç Pipitə ehtiyacım yox mənim
Madam Blavatski mənə təlim verəcək
Göyün yeddi qatına, o müqəddəs yerlərə
Pikarda de Donati, bil, məni ötürəcək.

* * *

Hanı çəpik dünyası, onu aldım pulla mən
Bir pərdə arxasında Pipitlə yemək üçün.
Qanlı gözlü leş yeyənlər gəlir Golderzqindən
Həm də Kentiştəundan bizləri yemək üçün.

* * *

Hanı qartal səsi, fil bağırması?
Alp dağında qar altında basdırıldı.
Yağlı çörək, ləziz tikə altında
Artan-artan ah nalələr
Damcılayır ABC-lər.

SU ÖLÜMÜ

Finikiyalı Flebas, on beş günün ölüsü
Unutdu dəniz üstdə qağayı qışqırığın
İtkisini və gəlrini
Dərin dəniz körpəsidi
Dənizaltı bir axın
Pıçılıyla qaldırdı onun sümüklərini
O qalxıb yığıldıqca
Keçdi ömür qocalığı, cavanlığı
Axıb getdi burulğana.
İstər yəhudi olsun, istər qeyri-yəhudi
Ey təkəri döndərib küləyə üz tutanlar
Bil, Flebas səndən də gözəl, qamətli idi.

OD MOİZƏSİ

Çayın çadırı uçub: yarpaqların son barmaqları
Qopur və yaş çay sahilinə batır. Külək
Qəhvəyi torpaqdan eşidilməz ötüb-keçir.
Su pəriləri bir-birindən ayrılır.
Şirin Temza çayı yumşaq-yumşaq axıb gedir
Və bu, mənim mahnım qurtarana qədər davam edir.
Çay boş butulkaları, sendviç kağızlarını,
İpək yaylıqları, karbon qutuları, siqaret kötöklərini
Və ya yay gecələrinin digər şahidlərini
özündə saxlamır.
Su pəriləri aralanıb gedir. Onların dostları və
Şəhər direktorlarının yubanan varisləri
Ayrıldıqdan sonra heç bir ünvan qoymamışlar.
Leman çayının sahilində mən oturub ağladım...

Şirin Temza çayı, mən mahnımı oxuyub
Qurtarana qədər yumşaq-yumşaq ax
Şirin Temza çayı, yumşaq-yumşaq ax,
Çünkü mən ucadan və uzun danışmıram.
Lakin arxamda soyuq bir külək əsir və
Bu külək mənə sümüklərin səsinə gətirir,
Bu sümüklərin qırılması nəticəsində
Əmələ gələn səs qulaqdan-qulağa yayılır.

* * *

Bir siçovul yumşaq-yumşaq tərəvəz bağında
Sürünə-sürünə gədirdi özünün arıq qarnını
Çay sahili boyunca sürüyə-sürüyə
Mən sakit bir kanalda balıq tutduğum vaxt
Bir qış axşamı, evin arxasında, kralın,
Mənim qardaşımın qəzaya uğraması haqqında,
Atamın ölümü haqqında düşünürdüm.
Onların ağ cəsədləri yaş torpağın üstündə
Sümükləri isə balaca, quru,
alçaq bir çardağın üstündə,
İldə bir dəfə siçovulların ayaqları altında
Xışıldayırdılar. Lakin arxamda hərdənbir,
Tütək və motor səsləri eşidirdim və o səslərdə
Deyilirdi ki, mən Svinini yazda Porterin
Yanına gətirəcəm. Bax, gör ay necə də
Xanım Porterin və onun qızının üzərinə
Parlaq işıq salmışdır.
Onlar ayaqlarını sodalı suda yuyurlar.
Et, o ces voix d'enfants, chantant dans la coupole!

Məzəmmət, məzəmmət, məzəmmət,
Cəh-cəh, cəh-cəh, cəh-cəh, cəh-cəh
Necə də kobud və süni
Tereu

QEYRI-REAL ŞƏHƏR

Qışın günorta vaxtı boz dumanın altında
Cənab Eugenides, Smirna taciri
Üzü qırılmamış və cibləri qarağatla dolu,
C.İ.F London sənədlərini göstərərək
Fransızcanın xalq dilində məni
Kənon-strit hotelində qəlyanaltıya dəvət etdi
Və bu, uzanaraq Metropolda
bir vikend keçirməklə bitdi.

* * *

Saatın bir xoş vaxtında gözlər və insanın beli
Yazı masasından çəkilərək dikəlir, nə zaman ki
İnsan mühərriki taksi kimi gözləyərkən
Tez-tez qaz verərək səs salan kimi,
Mən yorğun, iki həyat arasında ayaq döyən
Kor kimiyəm. Qadın döşü kimi qırışmış
Döşləri olan qoca kişi saatın xoş vaxtında,
Evə can atan axşam saatını görə bilər və
O saati görə bilər ki, dənizçini dənizdən
Evə gətirir. Makinaçı çay vaxtı evdə
Özünün səhər süfrəsini yığıdırır,
Peçini yandırır və qıdanı qutulara qoyur.
Pəncərədən bayırda günəşin axırıncı şüalarının
Altında o yuyunub qurulanır.
Divanın üstündə onun yataq dəsti sərilib qalır
(gecə yatağı).
Mən, Tiresias, qırış-qırış məmələri olan
qoca bir kişi,
Anlayıram bu səhnəni, bu işi,
Və deyirəm sonrakı gərdişi –
Mən də gözlənilən qonağı gözlədim.

Başı imkan verir ki, düşünsün o bir anlıq
Alayarımcıq fikir hələ qalır qaranlıq
“Yaxşı oldu qurtardı, olacağa çarə yox”,
Bu sevimli bir qadın yenə tənha qalacaq,
O girir otağına, təkliddən usanaraq
Saçını sığallayıb, əl atır qrammofona
Bir mahnı oxutdurur xoş gəlsin deyə ona.

* * *

Bu musiqi mənimlə sular üstə sürünüb
Viktoriya küçəsində və Strənddə görünüb
Ey şəhər, şəhər, bəzən mən eşidirəm,
Lover Temza Striddə, barların qırağında,
Mandolinanın¹ füsunkar musiqisini
Barlardan gələn şöhrətləri və laqqırtıları,
Günortaçağı balıqçının oxuduqlarını eşitmişəm;
Maqnus və Marturun divarlarının ifadəedilməz
Ağ və qızılı tonlu təravətini duymuşam.

* * *

Çay tərləyir
Neft və qatran barjları
Üzüb gedir,
Dənizin qabarması
Doğurur təşviş
Yayılr geniş-geniş
Ağır kötöklər üstə
Üzür küləkdöyənə
Üzüb gedən kötöklər
Doun Qrinviçə çatır
Doqquz adasını keçir
Veialala leia
Vallala leialala

¹ *Mandolina* – simli musiqi aləti

* * *

Elizabet və Leykester
Döyəcələyən avarlar
Gəminin arxasında
Yaranır yuvacıqlar.
Coşqun qabarmalar
Xəfif dalğalarla yayılır
Hər iki sahilə
Cənub küləyi
Axınla gətirdi
Ağ qüllələrin
Zəng səslərini
Veialala leia
Vallala leialala

* * *

Tramvaylar və tozlu ağaclar,
Hayberi məni tənqə gətirib. Riçmond və Kyu
Məni şil-küt etdi. Riçmondun yaxınlığında
Mən dizimi qaldırdım ki,
Dar bir kanyonun üstünə minim.
“Mənim çıxlarım Murqeytdə, qəlbim isə
Ayaqlarımın altındadır. Bu hadisədən
Sonra ağlamışdı, az qala.
O, “yeni bir başlangıca” söz verdi.
Mən heç nə demədim. Mən dinmədim.
Nəyə qəzəblənməli, Marqeyt Səndz əmi.
Özüm də bilə-bilə.
Əlaqələndirə bilmərəm
Heç nəyi heç nə ilə.
Çirkli əllərin qırılmış dırnaqları
Budurmu zəhmətkeş xalqının bütün qazandıqları?

Bu ki var, heç, heç nədir.
Mən yana-yana
Gəldim Karteycə sonra
Yana-yana, yana-yana, yana-yana
Ay Allah, sən məni gül kimi dər götür,
Allah, gül kimi dər məni
Yana-yana.

ŞAHMAT OYUNU

Onun oturduğu stol şölə saçan taxta bənzəyirdi
Onun şöləsi mərmər üzərində bərq vururdu.
O yerdə ki bəhər gətirmiş üzüm tənəkləri
Şüşənin üstünə öz ağırlığını salmışdı. Oradan
Qızılı bir Kupidon¹ oğrun-oğrun baxa-baxa qalmışdı.
(Digəri onun qanadının arxasında gizlənmişdi).
Yeddiqollu şamdanın şölələri ikiqat çoxaldı
Və stolun üstündə işıq elə əks edildi ki,
Sanki, onun daş-qaş parlaqlığıyla
Onu qarşılamağa qalxdı. Atlas boğçalardan
Bol-bol rəngli almazlar və fil sümüyündən
Olan qablar töküldü və tıxacsız qablarda
Onun gizlətdiyi qəribə sintetik ətirilər,
Pudralı və ya maye halında olan mazlar
Hissləri narahat edir, karıxdırır və boğurdu;
Pəncərədən gələn təmiz hava ilə qarışaraq yoğunlaşan,
Və uzunmüddətli yanan şam şölələrinə çökürdü,
Öz tüstüsünü buraxdı havaya
Nəhəng bir misə hopdurulmuş dəniz ağacı ətrafında
Əlvan daşlarla haşiyəyə alınmış ocaqda
Yaşıl və portağal rəngli alovla yanırdı,
Onun içində zəif işıqlı oyma delfin üzürdü.

¹ *Kupidon* – Roma əsətirində eşq mələyi

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Antik buxarının üstündə, sanki, meşə mənzərəsi
Yaradan bir pəncərə nümayiş etdirilmişdir.
Barbar kral tərəfindən Filomelin dəyişdirilməsi,
Elə kobudcasına zorakılıqla həyata keçirilmişdir
Ki, buna baxmayaraq, bülbül bütün səhranı
Pozulmaz bir səslə doldurdu.
Və hələ də o qışqırırdı,
Və hələ də dünya bu bülbülün
Cəh-cəhini çirkli qulaqlara çatdırır.
Və digər zaman üzərindəki solmuş möhürlər
Divarlar üzərində əks edilirdi,
Göz dikib baxan formalar bayıra söykənirdi,
Söykənərək otağı sakitcə içəridən bağlayırdı.
Pillələrdə addımlar sürünə-sürünə gedirdi.
Alovun işığı altında, saçı daraq altında
Atəşli nöqtələrdə hər tərəfə yayıldı,
Sözlərdə şölələndi, sonra isə vəhşi sükut olacaq.

* * *

Əsəblərim çox pisdirdi, qal mənimlə bu axşam
Danış gəl sən mənimlə, danış, niyə dinmirsən?
Nə haqda düşünürsən, sən nə haqda? De bir, nə?
Mən heç vaxt bilmirəm ki, sən nə haqda düşünürsən.
Düşün.

Məncə, biz siçovullar vadisindəyik
O yerdə ki ölmüş adamlar öz sümüklərini itirmişlər.
Bu qapının altından gələn səs nədir?
Bu səs indi de, nədir? Külək nə edir?
Bir daha heç nə, heç nə bir daha.
Nə isə bir şey et.
“Sən heç nəyi bilmirsən? Sən heç nəyi görmürsən?
Sən heç nəyi xatırlamırsan?”
Mən xatırlayıram.

Mən xatırlayıram o mirvariləri ki,
onlar onun gözləridir.

“Sən sağ-salamatsan, yoxsa yox?
Sənin başında bir şey varmı?”

Amma

O O O O Şekspir gəbəsi –

O çox zərifdir

Çox ağıllıdır

“İndi mən nə edirəm? Nə edirəm?”

Mən elə olduğum kimi bayıra sıçrayıb qaçaçağam

Və küçə ilə gedəcəyəm

Başımı aşağı dikib. Yaxşı, bəs biz sabah

nə edəcəyik?

Biz haçansa nə edəcəyik?

Saat 10-da isti su

Yağış yağsa saat dördə qapalı maşın

Və biz bir dəfə şahmat oynayacağıq.

Kirpiksiz gözlərimizi bir-birinə sıxaraq

Qulaq asırıq nəyə

Qapının döyülməsi səsinə gözləyə-gözləyə.

* * *

Lilin əri özünü səfərbər etdikdə mən dedim.

Mən sözlərimi xırdalamadım, mən özüm ona dedim.

TƏLƏSİN, ZƏHMƏT OLMASA, VAXTDIR

İndi Albert geri qayıdır, bir az özünü ələ al.

O bilmək istəyəcək ki, sən onun sənə verdiyi

pulla nə etdin.

Özünə bir neçə dişmi düzəltirdin?

O, sənə pul verdi.

Mən orada idim. Sən onların hamısını

çıxartdırmısanmı?

O dedi – and içirəm ki, sənə mən baxa bilmirəm.

Heç mən də sənə baxa bilmirəm, – mən dedim

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Və yazıq Albert haqqında fikirləşdim.
O, dörd il orduda xidmət etmişdir. O istəyir ki,
Yaxşı vaxt keçirsin. Əgər sən ona
Bu yaxşı vaxtı bəxş etməsən, digərləri ona
Bu yaxşı vaxtı verəcəklər, – deyə mən qeyd etdim.
Doğrudanmı, belə şey ola bilər, – deyə o soruşdu.
Belə bir şeyə bənzər iş baş verə bilər, – mən dedim.
Onda mən biləcəyəm ki, mən kimə
təşəkkür etməliyəm –
O dedi və birbaşa gözünü mənə zillədi.
TƏLƏS, ZƏHMƏT OLMASA, VAXTDIR.
Əgər sən onu xoşlamırsansa, sən onunla
yola gedə bilərsən, –
Mən dedim. Əgər sən bacarmasan,
Digərləri götürüb seçə bilərlər.
Lakin Albert əgər səndən qaçsa, bu, sənə deməyə
Sözün çatışmamazlığı ucbatından olmayacaqdır.
Sən belə qədim adamlar kimi
Görünməyinə görə utanmalı olacaqsan.
(Və onun yalnız otuz bir yaşı olardı.)
Mən bacarmıram, – dedi, burnunu salladı.
Mənim aldığı dərmanlar onu qaçırdı, – o dedi.
Onun artıq beş əri olmuşdu və
Gənc Georgi üçün əldən-ayaqdan gedirdi.
Dərmanşatən dedi ki, hər şey yaxşı olacaq,
Amma mən heç vaxt əvvəlki kimi olmamışam.
Sən əməlli-başlı axmaqsan, – dedim mən.
Yaxşı, əgər Albert səni tərk etməsə,
Bu o, o da sən, – dedim mən.
Əgər sən uşaq istəmirsənsə, evlənirdin niyə bəs?
TƏLƏSİN, ZƏHMƏT OLMASA, VAXTDIR
Bəli, o bazar günü Albert evdə idi. Onlar
Çox isti bir donuz budu yemişdilər. Məndən də
Xahiş etdilər ki, günorta yeməyinə onlara gəlim.

Gəlim ki, isti-isti onların gözəl gününü görüm.
TƏLƏSİN, ZƏHMƏT OLMASA, VAXTDIR
TƏLƏSİN, ZƏHMƏT OLMASA, VAXTDIR
Gecən xeyir olsun, Bil. Gecən xeyir, Lou,
Gecən xeyir, May. Gecən xeyir.
Ta ta. Gecən xeyir, gecən xeyir,
Gecəniz xeyir, xanımlar, şirin xanımlar,
Gecəniz xeyir, gecəniz xeyir.

LA TIGLIA CHE PIANGE

O quam te memorem Virgo...

Dayan pilləkənin hündür yerində
Bağdakı hasara söykərib dayan
Toxun şüalara saçın içində
Yapış güllərindən ağrı-acıyla
Onları torpağa ataraq bir an
Gözlərində kinin ehtiyacıyla
Toxu gün şüasın saçın içində.

* * *

Mən istərdim getsin o.
Mən istərdim dayansın
Bir az qubar etsin o.
O, belə də edəcək
O gedəcək, necə ki ruh bədəni tərək edir
Tərək edəcək ağlın sahib olduğu canı
Necə tərək edib gedir.
O da elə gedəcək.
Bütün bunlara bir gün
Yaxşı yol tapmaq gərək

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Elə bir yol olsun ki, biz onu başa düşək
Bu yol əllə görüşmək, quru təbəssüm kimi
Sadə və etibarsız, sevmir biri-birini.
O döndərdi üzünü payız günləri kimi,
Soyuq və qaşqabaqlı.
Bu, mənə yaddaş verdi, bunun bütün yaddaşım
Neçə saat, neçə gün
Saçlarını tökmüşdü qollarının üstünə
Əllərində var idi təzə çiçək, təzə gül
Bunların hər ikisi bir əldə ola bilir!?
Mən yaddan çıxarmışam bir işarə, bir duruş
Məni hər an çaşdırır, həm dostluq, həm də vuruş
Bax ki, bütün bunlara cavab olar, nəhayət,
Narahat gecəyarı, günorta istirahət.

ODA¹

Xüsusilə sizə və bütün Volsakianlara
Böyük inciklik və rıya
Yorğunam
Sinxron gizli gülüş və qanmazlıq
Müqəddəs meşənin sakitliyi ilə
Ruhuz zəhərli çayın köpükləri və səsi
Anlaşılmazlıq
Aip² sənətinin indi aradan çıxmış
ləhcəsi

* * *

Əzablı
Bəy öz telini sıgallayan zaman
Çarpayının üstündə vardı qan

¹ Oda – şeir növü; mədhiyyə, vəsfnamə

² Aip – bataqlıq zanbağı

Səhər artıq gec idi
Uşaqlar bağda oxuyurdu
(*Lo Hymen, Hymenae*)
Succuba eviscerate

* * *

Əyri-üyrü
Perseusun düzüb-qoşması ilə
Əjdahanın səfeh qəzəbi, kini
Sübh çağı küləyin qarşısında üzən kimi
Qızılı Apokalipsis¹ üzür.
Onun ucuzcasına yoxa çıxmasından
qəzəblənib.
İndi isə o oradadır
Çarlz Vaqonun altında başdan-ayağa
Yuyulub təmizlənmişdir.

SVİNİ, DİKƏL

Və qoy ətrafındakı ağaclar
Qoy yarpaqsız olsun və qurusunlar:
Qoy qayalar ah-nalə qoparsınlar
Və qoy arxamda mənim hər şeyi viran
qoysunlar
Bax, bax, fahişələr!

* * *

Mənə çoxlu mağaralı bir sahil çək
Qoy o sahil siklades də olsun təzə
Gəl sən mənə kələ-kötür bir qaya çək
Baxsın üzü zingildəyən bir dənizə.

¹ *Apokalipsis* – Qiyamət günü

* * *

Aelusun üzərində göstər məni
Ariadanın saçlarını pırtlaşdıran
Qoy üsyankar qağayılar görüm orda
Dalğaları şişirdəcək onlar hər an.

* * *

Əl-ayağı işə salır hər bir səhər
(Nausicaa və Politim)
Oranqutan hərəkəti qoymaz məhəl
Ağ buxarda görkəmi var hər birinin

* * *

Bax bu solğun, bu diüynlü, zəif saçlar
Göz üstünə sallanaraq korlaşdırır
Ovalvari cərgələnmiş dişləri var
Ombaları oraq kimi əyri durur.

* * *

Diz üstündə cib bıçağı açıq qalıb
Düz uzanıb ayaqları belə qədər
Çarpayıda döşəyi də bir az qaçıb
Yastığını baş altına qoya bilmir.

* * *

Svini söylədi – qırxın büsbütün
Qırmızı peysərdən paçaya qədər
Sabun köpüyünü silir üzündən
Qadın coşqunluğu çox olur hərdən.

* * *

(Kişinin uzanmış kölgəsi ki var
Emerson demiş ki, o bir tarixdir

Svini boyunu görməyənmi var
Günəşin altında dayanıb durur).

* * *

Sınayır ülgücü o, öz qığında
Gözləyir qışqırıq kəssin bir ara
Epileptik bir qız çarpayısında
Qıvrılır bu yana, gah da o yana.

* * *

Dəhlizdə xanımlar rüsvay olunmuş
Sarılar eyibi çox bax bu oyunun
Şahid axtarırlar gördüklərinə
Etiraz edirlər zövqünə onun.

* * *

Şahidi olurlar isteriyanın
Bunu heç bilməmək, qanmamaq olar?
Xanım Turner ona eyham eyləyir
Bunun xeyri varsa, ziyanı da var.

* * *

Doris dəsmallanıb çıxır hamamdan,
Yalın ayağını gen basa-basa
Gətirir duz-çörək yavaşca bu an
Bir də ki ona bir təmiz konyak da.

Shantih shantih shantih
Əxlaqsızlığın pıçıltıları

* * *

Uebsteri ölüm lap yaxalamışdı
Dərinin altında qalmışdı kəllə

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Torpağın altında cansız məxluqlar
Dodaqsız dişləri qıcamışdılar.

* * *

Şişir nərgizgülü şar əvəzinə
Ona oğrun-oğrun baxılan zaman
Fikirlər dolaşır ölü yanlara
Onun ləzzətini artırır bu an.

* * *

Donna belə idi, düşünüürəm mən
Onun hissələrini əvəz edən yox
Onunku sarmaşmaq, həm nüfuz etmək
Onun təcrübəsi çoxdur, yaman çox.

* * *

O, iliyin əzabını bilirdi,
O cəsəd ağrısı asan sağalmaz
Sümük sızıltıyla inildəməsə,
Əzələ heç nəyi vecinə almaz.

* * *

Qrinsin gözəldir onun rus gözü
Artırır daha da gözəlliyini
Korset geyinməmiş o gözəl döşü
Şişərək artırır gözəlliyini.

* * *

Braziliya pələngi qəfəsdə ikən
Qorxudur meymunu, dərns verir ona
Bir pişik yanına onun gəlirkən
Qriskin tez qaçır öz otağına.

* * *

Braziliya pələngi – gözəl, cilalı
Heyvanın iyini düz bilə bilər
Ancaq o ayırmır iyləri bir-bir
Qriskin otaqda etdiyi qədər.

* * *

Bilin ki, mücərrəd varlıqlar belə
Dolanır gözəllik başına hər gün
Bizim qismətimiz qabırğa altda
Dolanır, dövr edir yaşatmaq üçün.

Tomas Eliot NOBEL MÜKAFATI LAUREATI

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Tomas Eliot NOBEL MÜKAFATI LAUREATI

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

DRAM ƏSƏRLƏRİ

KİLSƏDƏ QƏTL

BİRİNCİ HISSƏ

SURƏTLƏR:

Kəntərberidən olan qadınların xoru
Kilsənin üç keşişi
Bir müjdəçi
Arxiyepiskop Tomas Bekket
Dörd ara qarışdıran
Xidmətçilər

*Səhnə arxiyepiskopun zalında baş verir.
2 dekabr 1170-ci il*

X o r : Gəlin burada, lap kilsənin yanında dayanaq.
Gəlin elə
Buradaca gözləyək. Bizi buraya
təhlükəmi gətirmişdir?
Bizim üçün hansı bir təhlükə ola bilər?
Bəlkə də, bizim ayaqlarımızı
Dartıb kilsəyə tərəf gətirən təhlükəsizlik haqda olan
Biliklərimizdir. Bizim üçün nə kimi
təhlükə ola bilər ki –
Kasıblarmı, yoxsa kasıb Kəntərberi qadınlarımızı?
Elə bir dərd-kədər vardırmi ki, o, bizim
başımıza gəlməmiş olsun?
Bizim üçün heç bir təhlükə ola bilməz,
Amma heç kilsədə də
bir təhlükəsizlik ümidi yoxdur.

Gözlərimizlə şahidi olduğumuz bir aktın nişanələri
Qıçlarımızı vadar edib ki, yolunu kilsəyə tərəf salsın.
Biz vadar olmuşuq ki, şahidi olduğumuz
hadisələrə dözək.

Qızılı oktyabr ayı yavaş-yavaş əriyərək
ömrünü başa vurduqda
Və onun yerinə çiskinli-dumanlı noyabr ayı gəldikdə,
Alma ağaclardan dərilib anbarlara yığılanda,
torpaq, su və
Palçığın içində qonur ölüm libası geydikdə
Yeni il gözləyir,
Nəfəsini dərir və gözləyir zəhmətkeş bir insan
Çəkmələrinin palçığını sıyraraq əllərini
ocağa tərəf uzatdıqda
Yeni il qaranlıq içərisində pıçıldayır, o gözləyir,
Taleyin gəlişini gözləyir. O kəs ki əllərini
ocağa uzatmışdır
Və bütün müqəddəs övliyaları xatırlayır,
Gözləyən bütün müqəddəsləri və şəhidləri
xatırlayır. Və elə
Bir insan ola bilərmi ki, əllərini
ocağa uzatsın və öz ağasını dansın?
O kəs ki ocaqda qızınsın və öz ağasını dansın?
Arxiyepiskop, o insan ki həmişə öz adamlarına qarşı
Mehribançılıq göstərmişdir, bizi
qoyub getdiyi yeddinci ilin
Və yeddinci ilin yayının da sonu başa çatdı.
O, geri qayıtsaydı çox yaxşı olardı.
İstər bizi krallar idarə etsin,
İstərsə də baronlar, biz istismarın
hər üzünü görmüşük və
Əksər hallarda bizi Allahın ümidinə buraxıblar
və o zamanlar ki,

Bizi başlı-başına buraxıblar, biz
buna məmnun olmuşuq.
Biz çalışırıq ki, məişət qayğılarımızı nizama salaq;
Tacir utana-utana və çox ehtiyatla çalışır ki,
öz taleyini qursun
Və əməkçi özünün sahib olduğu bir parça
torpağa sinir ki,
Özünün rəngini torpağın rənginə boyasın,
çünki o çalışır ki,
Hiss edilmədən aradan sürüşüb çıxsın. İndi isə mən
sakit mövsümlərin
Narahatlığından qorxuram. Qış gələcək
və o, dənizdən
Ölüm gətirəcək, hər şeyi alt-üst edən bahar
qapımızı döyəcləyəcək.
Hay-küy, tüstü-duman gözlərimizi kor,
qulaqlarımızı kar edəcək.
Bədbəxtlik gətirən yay çaylarımızın yataqlarını
yandırır-yaxacaq
Və kasıblar solub-saralan başqa bir oktyabr ayını
gözləyəcək.
Yay necə təsəlli gətirsin, axı payız atəş açır,
Tüstüsü qışdan çıxmırmı?
Yayın istisində biz nə edəcəyik?
Biz yenə də mi başqa bir bar-bəhərli oktyabr ayını
gözləyəcəyik?
Bizim üstümüzə hansısa bir bəla gəlir.
Biz isə gözləyirik.
Biz hər dərdə dözüürük. Gözləyirik müqəddəslər
və şəhidlər,
Gözləyirik bizim üçün kimsə gərək olsun
müqəddəs və şəhid
Bizi haçan xilas edir bircə igid?
Allahın əlində olan tale gözləyir,

Hələ formalaşmamışları salır formaya:
Mən günəşin parlaq şəfəqində bu şeyləri
görmüşəm.
Tale dövlət xadimlərinin əlində deyil,
Allahın əlində gözləyir.
Dövlət xadimlərinin əlində olan tale bəzən
yaşılıq edir,
Bəzən də pislik, bəzən planlı olur, bəzən bəxtəbəxt.
Əllərini zaman keçdikcə məqsədləri üçün
açaraq dua edirlər.
Gəl, ey xoşbəxt dekabr, O kəs ki səni qoruyur,
səni görür və duyur.
Bəşər övladı yenə də mi nifrət çirkabında boğulacaq,
Biz kasıblar üçün heç bir hərəkət yoxdur.
Bizim üçün yalnız gözləmək və hadisələrin
şahidi olmaq qalır.

(Keşişlər daxil olur.)

Birinci keşiş: Yeddi il və yeddinci ilin yayı sona yetir.
Arxiyepiskopun bizi qoyub getdiyi vaxtdan
Yeddi il və yeddinci ilin yayı başa çatır.
İkinci keşiş: Görən, indi arxiyepiskop və bizim
külli-ixityar sahibi
Papa nə edir? Görən, Papa tərs kralla
və Fransa kralı ilə
Ardı-arası kəsilməyən intriqalarla və gedişlərlə,
Konfranslarla, qəbul edilən və
rədd edilən görüşlərlə,
Sona yetməyən və ya sonu olmayan görüşlərlə
Necə bacarır? Fransanın gah bu yerində,
Gah digər bir yerində nə edir?
Üçüncü keşiş: Mən hazırkı hakimiyyətin işləklərində
heç bir qaneedici

Bir şey görmürəm, yalnız zorakılıq, ikiüzlülük və
Tez-tez baş verən sui-istifadə halları.

Krallar dövləti idarə edir, yoxsa baronlar?
Güclü adam dövləti güclü şəkildə idarə edir,
Zəif adam isə inadkarlıqla.

Onların yalnız bir zamanları vardır:
Hakimiyyəti zəbt etmək və onu əldə saxlamaq,
Və damarlı olanlar digərlərinin tamahlarından
Və hakimiyyət hərisliklərindən istifadə edirlər.
Zəiflər öz içlərində boğulurlar.

Birinci keşiş: Bütün bunlar bəs etməzmi və
sona yetməzmi,
Nə qədər ki kasıblar qapı ağzında dəyişir donu,
Bəzən də tanımır yaxın dostunu.
Onların Allahı da unudub onu,
O kəs ki unudub yaxın dostunu.

(Müjdəçi daxil olur.)

Müjdəçi: Siz ey Allahın qulları və
məbədğahın qoruyucuları,
Mən gəlmişəm ki, sizə uzunçuluq etmədən birbaşa
deyim:
Arxiyepiskop İngiltərədədir və şəhərin kənarında,
Şəhərə yaxın bir yerdədir. Məni tələsik
göndəriblər ki,
Mümkün qədər tez-tələsik onun gəlişi haqqında
Sizə məlumat verim ki, siz onu qarşılamağa
hazırlaşasınız.

Birinci keşiş: Necə bəyəm, mühacirət sona yetdimi ki,
Bizim ağamız arxiyepiskop yenidən kralla birləşib?
Bu iki məğrur insan necə olub ki, bir-biri ilə barışıb?
Çəkilə zindan arasında necə sülh ola bilər?
De görüm, köhnə mübahisələrə son qoyulubmu?

Inventas vitam
iuvat excoluisse
per artes

Onları bir-birindən ayıran vüqar divarı
sökülübürümü?

Bu, sülh deməkdir, yoxsa müharibə?
O, tam əmin olaraq gəlmişdirmi, yoxsa Romanın
Hakimiyyətində, mənəvi hakimiyyətdə özünə
yer tutacaq?

O, xalqın inamını doğru dacaq və məhəbbətini
Qazanacaq, yoxsa baronların həsədini və nifrətini?

M ü j d ə ç i : Siz müəyyən dərəcədə inamsızlıq bəsləməkdə
haqlısınız.

O, bütün ona qarşı olan iradları təsdiq edərək iftixar və
Təəssüf hissi ilə gəlir, şübhəsiz ki, o, xalqın etibarına
Arxalanır. O xalq ki onu coşqun həvəslə qarşılayır.
Onlar yollarda cərgə qurur və plaşlarının başlıqlarını
Göyə atır, fəslin sonunda açmış gül-çiçəkləri və
Yarpaqları onun gəldiyi yollara səpirlər.

Şəhərin küçələri adamlarla o dərəcədə dolacaqdır ki,
İnsanlar nəfəs ala bilməyəcəklər. Və mənə elə gəlir ki,
Onun atı quyuğundan məhrum olacaqdır.
Çünki adi bir tük qiymətli bir saxlanca çevriləcək.
O, bir tərəfdən kralla, digər tərəfdən isə

fransız kralı ilədir.

Fransız kralı, mənə elə gəlir ki, istəyəcək ki,
Onu bir qədər öz krallığında yubadıb saxlasın.
Lakin bizim krala qalsa, bu, başqa bir məsələdir.

Birinci keşiş: Amma mən yenə də sual edirəm –
Bu, müharibə deməkdir, yoxsa sülh?

M ü j d ə ç i : Sülh, lakin bir qədər də sən deyən sülh yox.
Əgər sən

Mənim rəyimi bilmək istəsən,

bu bir yamaqlı məsələdir. Və bir daha məndən soruşsan,
mən deyərdim ki, mənəcə, arxiyepiskop hər cür illüziyalarla
yaşayan adam deyildir. Bununla belə, o, öz iradlarından
yan keçən adam da deyildir. Siz mənim fikrimi soruşsanız,

mən deyə bilərəm ki, bu sülh nə son nəticə, nə də başlanğıc deməkdir.

Bu, hamının bildiyi bir məsələdir ki,
Arxiyepiskop kraldan ayrıldıqdan sonra o,
krala demişdir:
Mənim ağam, mən elə bir adam olaraq sizdən
ayrılıram ki, Sizi görmək bu dünyada bir daha
Mənə müəssər olmayacaqdır. Mənim fikrim budur
və mən sizi ən yüksək səlahiyyətlə buna
əmin edirəm.

Onun nə demək istədiyi haqqında
bir neçə rəy vardır, lakin
O rəylərin heç birində
xoşbəxt bir proqnoz vermək olmaz.

Birinci keşiş: Mən arxiyepiskop üçün
qorxu hissi keçirirəm,
Mən kilsə üçün qorxuram,
Mən bilirəm ki, qürur qəfil tərəqqidən bəhrələnir,
Lakin acı həqiqətlə təsdiqlənir.
Mən onun kansler vəzifəsində olduğunu və
Kral tərəfindən tərifləndiyini görmüşəm.
Özlərinin dözülməz dəbdəbəsi ilə saray əyanlarının
Ya xoşuna gəlib, ya da saray əyanları
onlardan qorxublar,
Nifrət ediblər və ya nifrət etdiklərinə görə
həmişə təcrid ediblər.
Onların arasında heç kim heç zaman
təhlükəsiz olmayıb,
Onun öz qüruru, öz tərsliyi ilə qidalanıb.
Elə bir qürur ki, bütövdən yaşayış vasitələri
dartıb qoparır,
Elə bir qürur ki, səxavətdən yaşayış vasitələri
Qapıb əldə edir, dəyərdən düşmüş
müvəqqəti hakimiyyətin

Verdiyi yaşayış vasitələrini əldə edir,
Yalnız Allahın himayəsini arzulayır.
Əgər kral daha böyük olmuş olsaydı,
Və ya daha da zəif olmuş olsaydı,
Tomas üçün, şübhəsiz, işlər başqa cür
cərəyan etmiş olardı.

İkinci keşiş: Bununla belə, bizim aғamız qayıtmışdır.
Bizim aғamız yenidən öz işinə qayıtmışdır.
Biz bir dekabrda digər bir müdhiş dekabradağ
gözləməkdən yorulmuşduq. Arxiyepiskop
bizim başımızda duracaq,
Bizim şübhə və ümitsizliyimizə son qoyacaq.
O, bizə nə etməli olduğumuzu deyəcək,
O, bizə əmrlər verəcək və bizi təlimatlandıracaq.
Bizim aғamız eyni zamanda bir tərəfdən
kralla ittifaqdadır,
Digər tərəfdən isə Fransa kralı ilə.
Biz bir tərəfdən qayaya söykənə bilərik,
Digər tərəfdən də, ayağımızın altı möhkəm olar.
Və bu, bütövlükdə mülkədarların və baronların
Güc tarazlığı arasında bağlılıq yaradar.
Allahın qayası bizim ayaqlarımızın altındadır.
Gəlin arxiyepiskopa səmimi şəkildə
xoşgəldin eləyək.
Bizim aғamız qayıdır. Nə zaman ki
arxiyepiskop qayıdır,
Bizim şübhələrimiz dağılar. Gəlin ona görə də
şənlənək,
Mən deyirəm ki, şənlənək və
onun gəlişi münasibəti ilə
Ona xoş, gülümsər sifət göstərirəm ki,
o, gəlişinə sevensin.
Mən arxiyepiskopun adamıyam.
Gəlin arxiyepiskopa çevrilib xoşgəldin eləyək!

Üçüncü keşiş: İstər yaxşıya olsun, istərsə pisə,
təki dönsün qoy təkər,
Gəlin xoşgəldin deyək belə gəlişə.
Bu yeddi ildə təkər qalmış lal-dinməz,
Beləcə bir iş heç vaxt yaxşı heç nə vəd etməz.
İstər yaxşıya olsun, istərsə də ki pisə
Biz nə deyərik baş verəcək bu işə.
Təki dönsün qoy təkər.
Dəyirmanın daşı dayanmayınca,
Onun nə üyüdüyünü bilə bilmərik biz.
Küçələrdəki qapılar qoy bağlansın bir anlıq
Və bütün musiqiçi qızlar qoy onun qarşısında
diz çöksün.

X o r : Burada nə davamlı səhər, nə də ki sadıqlıq var.
Burada kök salıbdır xəstə meh, xəstə dövrən,
Bir də müəyyən qorxular.
Artıq zaman gecikib, zaman gec, ilsə yaman.
Küləklər şər nəfəsli, dənizdə acı ruzigar,
Səma bozarır hər an.
Tomas, qayıt, arxiyepiskop, qayıt,
qayıt Fransaya sən
Qayıt, sən çox tez qayıt, heç bizə baş çəkmədən.
Alqışlarla gəlirsən, təmtəraqla gəlirsən
Ancaq söylə, bir nədən,
Gəlişin Kənterberiyə xəbər verir ölümdən,
Evlərdə bir vahimə, sənin özün vahimə
Dünyada da vahimə yaradırsan dəmadəm.

* * *

Biz bir daha heç nəyin baş verməsini istəmirik.
Yeddi ildir ki, biz sakit həyat keçirmişdik.
Biz sizi görməzliyə qoymağa nail olmuşduq.
Yaşamışdıq və sizdən ayrı şəkildə yaşamışdıq.
Bu dövrdə istismar da olmuşdur, cah-calal da.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Bu dövrdə kasıbçılıq da olmuşdur, dolanışıq da.
Bir az ədalətsizlik də olmuşdur. Buna baxmayaraq,
Biz yaşayışımızı davam etdirmişik.
Biz yaşamışdıq və sizdən aralı yaşamışdıq.
Bəzən taxıldan korluq çəkmişik.
Bəzən məhsulumuz yaxşı olub.
İlin biri yağışlı, digəri quru keçib.
İllərin birində alma bol olub, başqa bir il
gavalı az olub,

Buna baxmayaraq, biz yaşamışdıq,
Sizdən ayrı və aralı yaşamışdıq.
Biz qonaqlıqlar vermiş, xalqın səsinə qulaq asmışdıq.
Biz pivə bişirmiş, sidr ağacı əkmmişik,
Qısa ehtiyat üçün odun toplamışdıq.
Ocaq başında söhbət etmişik,
Küçənin tirlərində söhbətləşmişik,
Heç də həmişə pıçıltı ilə danışmamışdıq.
Yaşamışdıq və sizdən ayrı yaşamışdıq,
Biz anadan olanları, ölənləri və evlənənləri
görmüşük.

Biz müxtəlif ixtilaflar görmüşük
Biz vergilər də vermişik, hərdənbir də gülmüşük.
Qeybət də etmişik bir az.
Bunsuz həyat yaramaz.
Bir neçə qız çıxıb yoxa
Gözlərimiz baxa-baxa
Hamı qorxu yaşayıbdır.
Demə ki bütün bunları
Deməyin özü ayıbdır.

* * *

İndi isə böyük bir qorxu bizim başımızın üstünü alıb,
Və bu, bir nəfərin qorxusu deyil,
hamının qorxusudur.

Bu, elə bir qorxudur ki, bu olum, ya da
ölüm qorxusudur.
Biz ölüm ilə olumu ayrı-ayrılıqda gördükdə
Elə bir qorxu ilə qorxuruq ki,
nəyə görə qorxduğumuzu
Heç özümüz də bilmirik, biz
onunla üzbəüz olana qədər
Bizim heç birimiz onu dərk etmirik.
Və bizim qəlbimiz köksümüzdən cırılıb çıxır,
Bizim beynimiz soğan qabığı soğandan
Soyulan kimi öz dərisindən soyulub çıxır,
Özümüz isə itirik, qeyb oluruq.
Son anda bu qorxunun nə olduğunu
heç kəs anlamır.
Ey Tomas arxiyepiskop. Ey bizim ağamız Tomas,
Bizi tərək edin, buraxın öz kasıbçılığımızla
məşğul olaq,
Və qoy mövcudiyyət çərçivəmizdə qalaq.
Bizi tərək et və bizdən xahiş etmə ki, evimizdə
Tufan qoparaq, arxiyepiskopa qarşı tufan qoparaq,
Dünyada tufan qoparaq.
Arxiyepiskop öz taleyinə inanan
və taleyinə əmin-amanlıqla yanaşan,
Kölgələr arasında qorxu hissi keçirməyən
arxiyepiskop,
Siz bilirsinizmi ki, nəyi xahiş edirsiniz,
Siz anlayırsınızmı ki, bu, nə deməkdir?!
Bu taleyin girdabına sürüklənmiş
balaca bir xalq üçün,
Kiçik şeylər arasında yaşayan kiçik xalq üçün
Bunun nə demək olduğunu anlayırsınızmı?
Öz evinin axirət dünyası,
Öz arxiyepiskopunun axirət dünyası,
Dünyanın axirət dünyası ilə yaşayan balaca xalqın

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Beynindəki gərginliyin nə demək olduğunu
anlayırsınız mı?

Sən Allah, Tomas, arxiepiskop, bizi tərək et,
Bu bədbəxt Doveri tərək et, get Fransaya,
Fransaya get.

Yenə də bizim arxiepiskopumuz ol,
Lap elə Fransada olsan da,
bizim arxiepiskopumuz ol.

Tomas arxiepiskop, acı dənizlə boz səma altında
Ağ yelkənlə üz, get. Bizi tərək et.

Bizi tərək edərək Fransaya get.

İkinci keşiş: Belə bir yol ayırıcında nə haqda danışmalı?
Siz səfeh,

Qeyri-səmimi, deyingən qadınlarsınız. Məgər siz
Bilmirsiniz ki, arxiepiskop hər an
təşrif buyura bilər?

Küçədəki insan izdihamı onu hər an ruhlandıracaq.
Siz ağaca dırmaşan qurbağalar kimi quruldayın.
Heç olmasa, qurbağaları bişirmək və yemək olur.
Siz bu həşərat dərrakənizlə nədən qorxursunuz?
Qoyun sizdən təvəqqe edim ki,
Arxiepiskopa boz üz göstərməyəsini və
Bizim gözəl arxiepiskopa xoşgəldin edin.

(Tomas daxil olur.)

Tomas: Sülh və qoy ən yüksək səviyyəli sülh olsun.
Onlar bildiklərindən yaxşı danışrlar və
Onların danışdıqlarından sən baş çıxara bilməzsən.
Onlar həm bilirlər, həm də bilməyirlər ki,
Akt nədir, iztirab çəkmək nə. Onlar bilmirlər ki,
İztirabın özü bir aksiyadır və aksiya da iztirabdır.
Beləliklə, heç aktyor da iztirab çəkmir, nə də ki
Xəstə fəaliyyət göstərmir. Lakin hər ikisi əbədi
Bir fəaliyyətə və əbədi bir səbrə köklənmişlər və

Bütün bunlara hər iki tərəf razılıq vermişlər ki,
Bu, insanın öz iradəsi ilə olmalıdır və iradələrində
Nəyi həyata keçirməyi yəqin etmişlərsə,
Onlar elə onun üçün də iztirab keçirməlidirlər.
Fəaliyyət nümunəsi özü bir aksiyadır və
O da ki iztirabdır, yəni təkər çevrilə bilər,
Və eləcə də o, həmişəlik hərəkətsiz qala bilər.

İkinci keşiş: Ey mənim ağam, bağışla məni,
Mən sizin gəlişinizi görməmişəm.
Başım bu səfeh qadınların boşboğazlığına qarışıb.
Bağışlayın bizi, mənim ağam. Biz sizi gərək
Daha yaxşı qarşılایaydıq. Biz sizin qayıdışınızı
Qarşılama mərasiminə daha erkən

hazırlıq işləri görsəydik,
Daha yaxşı olardı. Lakin siz, əlahəzrət, bilirsiniz ki,
Yeddiillik sizi gözləməyimiz,

Yeddiillik dualarımız, yeddiillik boşluq
Bizim ürəklərimizi sizin gəlişinizi qarşılamaq üçün
Bizi hazırladı, elə yaxşı hazırladı ki,
Yeddi gün Kəntərberi əhli bu mərasimə

hazırlaşsa da belə,
Buna tay-bərabər ola bilməz. Bununla belə,
Mən bütün otaqlarda sobaları yandıracağam ki,
Canınızda olan dekabr üşütməsi

sizin canınızdan çıxsın.
İndi cənabınız başqa bir iqlimə uyğunlaşacaq və
Cənabınız otaqlarını necə qoyub getmişdisə
Elə həmin səliqədə onları görəcəkdir.

T o m a s : Demək istəyirsiniz ki, mən onları

hansı səliqə-sahmanla
Qoyub getmişəmsə, elə həmin səliqədə də
görəcəyəm?

Mən sizə diqqətinizə görə necə minnətdar olduğumu
İfadə etməkdə çətinlik çəkirəm.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Bunlar daha xırda məsələlərdir.
Bizim üçün narahatlıq keçirən qayğılı
düşmənlərimizlə

Kənterberidə bir az dincəlmək istərdim.

York, London, Salisberi kimi şəhərlərin
üsyankar yepiskopları bizim məktubları
ələ keçirməyə çalışacaqlar.

Bütün körfəzləri onlar casuslarla doldurublar
Və məni qarşılamağa o adamları göndərəcəkdilər ki,
Onlar mənə kəskin nifrət bəsləyirlər.

Allahın kəramətindən onların bu niyyətlərindən
Ağah olaraq mən məktublarımı başqa bir gün
göndərdim.

Sendviçdə, Brokda, Varendə və Kent şerifliyində
Yaxşı bir keçid tapdım. Bunlar o şəxslər idilər ki,
And içmişdilər ki, mənim başımı bədənimdən
ayırırlar. Yalnız Salisberinin dekanı Con
kralın adını eşidərək

Qorxub geri çəkilməmiş, onlara hər hansı bir
Xəyanət etməməyi xəbərdarlıq etmişdir,
Və vadar etmişdir ki, onlar əl saxlasınlar.
Beləliklə, bir müddətlik biz toxunulmırıq.

Birinci keşiş: Bəs sonralar da onlar belə qalacaqlarmı?

Tomas: Bir az müddət ərzində ac şahin alçaqdan uçaraq
İnləyib cüyləyəcək ki, bizdən üzrxahlıq gəlsin,
Bəhanə axtaracaq, məqam gözləyəcək.

Sonluq sadə olacaq,

Qəfil bizim ilk aktımızın Allah tərəfindən göndərilmiş
Maddiyyatı olacaq. Sonra kölgələr olacaq
Və onlar kölgələrlə də yoxa çıxacaqlar.

Fasilə onları qırıb-qurtarmaqdan çətin olacaq.
Bütün işlər hadisələri hazırlayır. İzlə, görərsən.

(Birinci araqarışdıran daxil olur.)

Birinci ara qarışırdıran: Bir mənə bax, ağam mənim,
 Gözləmirəm mən mərəsim.
 Nə pislük var hamısını unutmaqdır mənim işim.
 Düşünürəm sizin kimi böyük
 Mənim kimi sarsaqları bağışlayacaq.
 Yada salıb keçmişdəki yaxşılıqları
 Köhnə dostla heç nifrəti qalmayacaq.
 Qoca Tom, gey Tom, London Bekketi
 Cənabınız unutmasın çay qırağındakı axşamı,
 Kral, Siz və mən, dost idik orada hamı.
 Dostluq çox-çox böyükdür, o, bizə can dərmanı,
 İndi ki, əziz ağam, gəlmişəm sağ-salamat
 Şərəf olsun krala, sona yetdi iztirab.
 Uzansın bu xoş anlar, xoş gün görsün camaat.
 Çəməndən tütək səsi, zalda skripka səsi
 Qoy güllüşə qərq olsun hər yanda və hər zaman
 Çiçək açsın ağaclar, ruhlandırın hər kəsi
 Gecə nəğmə oxuyaq, pıçıltıyla danışaq
 Ocaqdakı istilik qışı dayandıracaq
 Yox edək qaranlığı, yeyək, içək, kef edək.
 Kralla siz ittifaqdasız, demək,
 Vaizlər, ruhanilər şən-şən dönər yerinə
 Qoy biz əzab çəkməyək, o əzabdan bizə nə?

T o m a s : Sən o mövsümlərdən danışırısan ki, onlar artıq
 Keçmişdə qalmışdır və bunları unutmaq olmaz.

A r a q a r ı ş d ı r a n : Bəs yeni mövsüm necə?
 Qışıda bahar gəlibdir,
 Budaqlarda da var qar,
 Qönçətək gördüyüm qar əriyib itəcəkdir.
 Buz düşəcək xanova, günəş də bərq vuracaq,
 Bağ-bostanda məhəbbət, hər yan şənlik olacaq.

T o m a s : Gələcək haqqındakı biliyimiz azdır, az
 Nəsil-nəsil baş verən işləri heç görməmək,
 Saya salmamaq olmaz.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Adamlar az öyrənir özgələrin işindən
Nəticə çıxarmayıb həyatın gərdisindən.
Lakin baş verən olay, baş verməyir bir daha
Bunu söyləməklə bil, batmıram mən günaha.
Yalnız səfeh adamlar özünü düzgün sanar
O, təkəri döndərər, lakin təkərin üstə
onun özü fırlanar.

Ara qarışdır an: Mənim əzizim, ağam,
mürgü də bir çimirdir.

Mürgüdə xatırlıq olayları birbəbir.
Dünən təpik atdığı bu gün adam çox sevir,
Keçmişin şən günləri, dönəcəkdir bil, yəqin
Adamınam mən sənin.

T o m a s : Lakin, bu qatarda yox,
Fikir yetir özünə, düzəlt davranışımı,
Sən yada sal tövbəni, sadıq qal sən gəl ona
Ağan edən kimi et, bir az da ona oxşa.

Ara qarışdır an: Ancaq bu qapıda yox,
Sən sürətli gedirsən, bil ancaq,
Səndən də bərk gedənlər hələ çox-çox olacaq
Siz çox-çox vüqarlısınız, sizdə çoxdur bil vüqar,
Meşədə qorxmaz vəhşi, demə, bərkdən qışqırar,
Bu, kralın seçdiyi yol ola bilməz, ağa,
Bax bu cürə işlərlə getmək olmaz uzağa.
Siz günah işlədənə bir az rəhmli olun
Onlar sizlə dostdurlar, siz də dost olub qalın
Yalnız rahat insanlar yeyər ən yaxşı tikə
Məsləhətə as qulaq, düz demirəm mən, bəlkə,
Dinləməsən sən bizi, yaxşı şey olmayacaq
Bişirib yeyəcəklər sənin toyuq-cücəni,
sümüyü qalmayacaq.

T o m a s : Sən yaman gecikmisən, gec gəlmisən iyirmi il.

Ara qarışdır an: Taleyin hökmünə buraxıram səni, bil.
Mən səni buraxaram sənin müavinlərinə

Onlardan da sovuşmaq, bil ki, asan iş deyil.
Əlvida, ağam mənim, qalmıram mərasimə
Bütün inadlarımı unudaraq gedirəm,
Düşünürəm sizin kimi böyük ancaq
Mənim kimi sarsaqları bağışlayacaq
Yada salıb keçmişdəki yaxşılıqları
Köhnə dostla heç nifrəti qalmayacaq
Dua vaxtı sən də məni xatırlasan,
Mən də səni xatırlaram hər bir zaman.

T o m a s : Yaxşı, tərki et məni, düşün baharı,
Fit çalıb hər bir kəs getmək istəyər kilsəyə sarı.
Nəslə bacarmaq olmayır bəzən
Yuxulu səslər oyadar ölü dünyanı qəflətən
Beləliklə də, şüur həmişə adamın başında olmur.

(İkinci ara qarışdır an daxil olur.)

İkinci ara qarışdır an: Cənabınız, deyəsən, məni unudub.
Mən xatırladaram.
Biz Nortəmtondakı Klarendonda görüşmüşük.
Və sonra isə Mainedəki Montimiralda görüşmüşük.
İndi ki mən onları yada salmışam, qoyun onda
Bu xoşagəlməz xatiraları qoyaq bir yana.
Gəlin onun əvəzində daha sanballı, daha erkən
Xatiraları yada salmaqla bir tarazlıq yaradaq.
O kanslerlik vəzifəsi. Gör sonradan
Vəzifəyə gələnlər necə də yüksəklərə qalxdılar.
Siyasət ağası, o kəsi ki, hamı qəbul edirdi və
İnanırdı ki, yenidən dövləti irəli aparacaq.

T o m a s : Bununla nə demək istəyirsən?

Ara qarışdır an: O kanslerliyi deyirəm ki,
sən ondan istefa vermişən.
Sən arxiyepiskop olanda istefa verdin.
Bu səhv bir addım idi. Sizin tərəfinizdən edilən
Bu səhv yenidən düzələ bilər. Düşün, mənim ağam.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Əldə edilmiş hakimiyyət insanı şərəfə ucaldır.
Daimi vəzifə başında keçirdiyim bir həyat,
Mərmər abidəyə, qəsrin məqbərəsinə bənzəyir.
İnsanları idarə etmək deyil dəlilik.

T o m a s : Biz bunu bildik, Allahın bəndəsinə
burada nə şənlik?

Ara qarışdır an : Burada var qəmlik.
Yalnız o kəslərçün sevir Allahı, yalnız, bəlkə.
Onların dalında dayanır kölgə:
Şənlik, şadyanalıq, cah-calal içində əriyən qüvvət
Çalıb-oxumağa açır bir meydan.
Kinə, itaətə edilir nifrət
Allahsevərlərin canfəşanlığı, Allah sevgisində
bil, itib-batır,
O kəs ki var-dövlət sahibi olur, murada çatır.
Avara gəzməyin yalan kölgəsi
Şöhrətə çatdırmaz, bil ki, heç kəsi.
Əvvəl hakimiyyət, sonra müqəddəs
Olmağı daima arzular hər kəs.

T o m a s : Bəs sonra kim?
Ara qarışdır an : Kansler, kral və kansler. Kral əmr edir,
Kanslersə yalnız onun əmri ilə idarə edir.
Bu, elə hökmdür, keçilmir dərstdə
Belə bir bacarıq olmaz hər kəsdə
Böyüyü vur başdan, qoru kasıbı,
Allahın altında göstər sən hünər
Allaha söykənən daim öyünər
Silahı qoy yerə, qanuna güc ver
Düzə düz deyərsən, hamı sevinər
Sən söykən qanuna, hamını tay tut
Düzlərə yol göstər, oğrunu unut.

T o m a s : Bəs bu nə demək?
Ara qarışdır an : Həqiqi hakimiyyət, olmaz bilməmək
Müəyyən dəyişiklikdən sonra o gəlir başa

Sənin mənəvi hakimiyyətin yalnız tamaşa
Hakimiyyət o kəsdədir ki,

O, hakimiyyəti əlində saxlayır.

T o m a s : Bu hakimiyyət kimin idi?

A r a q a r ı ş d ı r a n : O kəsin ki, o artıq gedib

T o m a s : O hakimiyyəti kim əldə edəcək?

A r a q a r ı ş d ı r a n : O kəs ki hakimiyyətə gələcək.

T o m a s : Bu, hansı ay olacaq?

A r a q a r ı ş d ı r a n : Birincidən axırıncı.

T o m a s : Biz bunun üçün nə verəcəyik?

A r a q a r ı ş d ı r a n : Keşişlik hakimiyyətinə olan iddiamızı.

T o m a s : Niyə ki biz bu iddiadan əl çəkməliyik?

A r a q a r ı ş d ı r a n : Hakimiyyət və Şərəf naminə.

T o m a s : Xeyr!

A r a q a r ı ş d ı r a n : Bəli! Yoxsa ov itlərinin arasında gəzən

Gücsüz Papanın özündənrazı xidmətçisi

Qoca çuğulçu, hakimiyyəti olmayan hökmdarın

Kənterberidəki hakimiyyəti dağıdılacaq.

T o m a s : Xeyr!

A r a q a r ı ş d ı r a n : Bəli. Kişilər manevr etməlidirlər.

Monarxlar da o cümlədən. Onlar əcnəbilərlə

Müharibə etməli, evdəkilərlə dost olmalıdırlar.

Şəxsi siyasət ictimai mənafə deməkdir.

Ləyaqət eyni zamanda

zahiri ədəb-ərkan libasına bürünməlidir.

T o m a s : Sən yepiskopları unudursan. O kəsləri ki

Mən onlarla ünsiyyətimi zəiflətmişəm.

A r a q a r ı ş d ı r a n : Ac nifrət ağıllı intellektlə mübarizəyə

girişməz.

T o m a s : Sən baronları unudursan. O baronlar ki

Əllərində olan daimi gözəl imtiyazlardan

əl çəkməzlər.

A r a q a r ı ş d ı r a n : Bu kralın işi, rəiyyətin işi,

kanslerin işidir.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Tomas: Xeyr! Açarları saxlayan mənmi olacağam?

İngiltərədə həm cəhənnəmin,

Həm də cənnətin açarlarını mənmi daşıyacağam?

O kəslər ki bağlıdırlar, onlar uduzurlar.

Papadan alınan hakimiyyətlə kiçilərək

Bir zənbil daşımaq gücünədək enmirmi?

O, elə bir nümayəndə heyətinə bənzəyir ki,

Qiyamət gününün lənətlərini bölüşür,

kralları lənətləmək,

Xidmətçilər arasında xidmət göstərməmək

Mənim üçün deyildir. Xeyr! Çıx get!

Araqarışdıran: Onda mən səni öz taleyinlə buraxıram

baş-başa.

Sənin günahın günəşə tərəf yüksələr,

Və kralın şahinini bürüyər.

Tomas: Müvəqqəti hakimiyyət, bir dünya qurmaq

Qaydanı qorumaq, qanun yaratmaq

Allah qanununu saya salmamaq

İnamlı cahillik, bir qaydasızlıq

Yaradar xəstəlik və amansızlıq

Kiçildər əlində olan hər şeyi

Kraldan güc alan hakimliyini

Mən də kralımın bir sağ əliydim

O zaman ki yüksəlirdim,

İndi isə enməkdəyəm.

(Üçüncü araqarışdıran daxil olur.)

Üçüncü araqarışdıran: Mən gözlənilməz qonağam.

Tomas: Mən səni gözləyirdim.

Araqarışdıran: Lakin bu qiyafədə yox, ya da

indiki məqsəd üçün yox.

Tomas: Heç bir məqsəd təəccüblü deyil.

Araqarışdıran: Yaxşı, ağam mənim,

Mən nə xırda alverçi, nə də siyasətbazam.

Mən nə avara-avara gəzmişəm,
Nə də məhkəmədə intriqa yaratmışam.
Mənim qabiliyyətim yoxdur. Mən əyan da deyiləm.
Mənim tanıdığım bir at, bir it və bir də ki
bir kənd qızıdır.
Mən öz var-dövlətimi necə sahmana salmağı bilirəm.
Mən bir kəndxuda olaraq öz işimin
öhdəsindən gəlirəm.
Biz kənd əhli kəndin nə olduğunu bilirik
Və biz bilirik ki, kəndin nəyə ehyitacı vardır.
Biz millətin onurğa sütunuyuq.
Bu, bizim ölkəmizdir.
Biz öz ölkəmizin qayğısına qalırıq. Biz kralın
Yan-yörəsindəki tədbirlər tökən parazitlər deyilik,
Məni kobudluğuma görə bağışla.
Mən köntöy, sözü üzə deyən bir ingilisəm.

T o m a s : Sözüünü davam et.

A r a q a r ı ş d ı r a n : Məqsəd sadədir.

Dostluğun davamlılığı bizdən asılı deyil,
O, şəraitdən asılıdır.
Lakin şərait müəyyənleşməmiş deyildir.
Qeyri-real dostluq real dostluğa çevrilə bilər.
Lakin o dostluq ki korlanır, bir daha düzələndeyil.
Düşmənçilik tezliklə müttəfiqliyə çevrilə bilər.
O düşmənçilik ki heç vaxt dostluğun nə olduğunu
Bilməmişdir. Tezliklə uyğunlaşa bilər...

T o m a s : Bir kənd adamı olaraq sən öz sözlərini elə bir
Aydın olmayan ümumi sözlərlə ifadə edirsən ki,
Bunu hər bir kəndçi edir.

A r a q a r ı ş d ı r a n : Bu, sadə bir faktdır.

Sizin kral Henri ilə barışmaq ümidiniz yoxdur.
Siz yalnız öz bəyanatlarınızı gizli və
Təcrid edilmiş şəkildə saxlayırsınız. Bu bir səhvdir.

T o m a s : Eh Henri, ey mənim kralım!

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Araqarışdıran: Digər dostlar ola bilər ki, indiki bir
vəziyyətə düşsünlər.

İngiltərədə kral bütün güc-ixtiyar sahibi deyildir.

Fransadakı kral kraldır.

Onun ətrafında ac-yalavaclar keşik çəkir.

Biz İngiltərədəyik və biz İngiltərə üçünük. Siz və mən,

Mənim ağam, biz normanıq.

İngiltərə normanların torpağıdır.

Qoy Anqeven Ancoy ilə vuruşaraq özünü dağıtsın.

İngilis baronu, o, bizi başa düşmür.

Biz xalqıq.

Tomas: Bu, gətirib nəyə çıxara bilər?

Araqarışdıran: Bu, ziyalıların maraqlarını nəzərə almaqla

Xoşbəxt bir koalisiyaya gətirib çıxara bilər.

Tomas: Bəs sənın nəyin vardır? Sən ki

baronlar haqqında danışırısan.

Araqarışdıran: Güclü bir partiya üçün.

O partiya ki gözlərini sizə tərəf dikmişdir.

Sizdən qazanc götürməyə can atır.

Bizim üçün kilsənin əlverişli şəraiti bir üstünlükdür.

Biz dua edirik ki, Papa bizi azadlıq uğrunda

mübarizədə

Möhkəm qorusun. Siz, mənim ağam, bizimlə birlikdə

Olmaqla, eyni zamanda, həm İngiltərəyə,

Həm də Romaya güclü zərbə endirə bilər və

Kralın arxiyepiskoplar və baronlar üzərində qurduğu

Tiranlıq qanunlarına son qoya bilər,

Tomas: O qanunların ki əsasını qoymaqla

mən kömək etmişəm.

Araqarışdıran: Sizin əsasını qoymaqla kömək etdiyiniz

qanunlar.

Lakin zaman keçir və zaman,

Zamanın daxilində də unudulur.

Biz yeni bir pleyadanın¹ əmələ gəlməsini gözləyirik.

¹ Pleyada – burada: hər dövrün görkəmli xadimlər nəsli

T o m a s : Bəs əgər arxiyepiskop krala inanmırsa, o, kralın
Etmədikləri üçün işləyən adamlara necə inana bilər?

A r a q a r ı ş d ı r a n : Krallar heç bir əlavə gücdən
istifadə etməzlər,

Yalnız öz güclərindən kilsə və camaat taxt-taca

Qarşı çıxmağa yaxşı fürsət əldə edərlər.

A r a q a r ı ş d ı r a n : Arxiyepiskop inanmır taxt-taca

O yalnız olacaq Allaha möhtac

Min acın üstünə atılmaqdan,sa,

Bir acın üstünə atsınlar məni.

Sən yaxşı bilirsən gözlə görəni

Bilirsən, mən kansler olmuşdum bir vaxt

Təkcə məhkəmə yox, çöldə də sərvaxt

Şücaət göstərmiş, sevilmiş o vaxt

Qartaltək göyərçin ovlayım indi.

Budurmu yolum?

Canavar içində canavar olum?

Etdiyim kələyi açım mı bir-bir

Xəyanət etməyi krala bir vaxt

Bunu heç kəs mənə söyləyə bilmir.

A r a q a r ı ş d ı r a n : Onda, mənim ağam, mən bu qapıda
bir daha durmaram.

Başqa bir yaz fəslə gələnə qədər,

Kral göstərəcək, bil ki, sizlərə hörmət və hünər.

T o m a s : Ya yarat, ya dağıt, bax bu fikirlər

əvvəl də olmuşdur,

Bunu bilirlər, çökən hakimiyyət, ümitsiz cəhdlər

Samson da Gəza¹ da çox çalışsa da,

Bil, boşa çıxmışdır bütün o səylər

İşdir, dağıtmalı olsam nə qədər

Özümü dağıtmaq olmaz mı məgər?

(Dördüncü araqarışdıran daxil olur.)

¹ Gəza – Qəzza şəhəri nəzərdə tutulur.

Dördüncü ara qarışdıran: Yaxşı, ay Tomas,
Sənin iradəni əymək çox çətin
Sənlə dost olmaqdır mənim niyyətim.

Tomas: Sən kimsən, sizi üç bilirdim, siz oldunuz çox,
Bu qədər insanı görməyə mənim heç ümidim yox.

Ara qarışdıran: Təəccüb etməyin gəlmişəm deyər
Qəfil gəlişləri xoşlayıram mən,
Araya gəlirəm gözlənilmədən.

Tomas: Kimsən sən?

Ara qarışdıran: Sən məni tanımayıncə adımlı bilməyə
lüzum yox, mənəcə.

Tanısan sən məni, bilərdin niyə,
Gəlmişəm mən səni belə görməyə
Məni tanıyırsan, lakin heç zaman
Mənim sifətini görməmişən sən
Buna nə vaxt olub, nə də ki məkan.

Tomas: Di yaxşı, de görüm, məqsədin nədir?

Ara qarışdıran: Bilirəm, gəlişim gec-tez bəllidir.

Keçmişdən qalmalı yağlı tikələr
Asılıb qarmaqdan hazır tələlər
Kralçün acgözlük zəiflikdir, bil
Onun nifrətləri səngiyən deyil
Sən yaxşı bilirsən, kral heç zaman
İnamı olmayan insana bir də verməz imkan.
Sən bir az pul topla, bir az borca gir
Topla ətrafında dostları bir-bir
Gözlə nə vaxt kral tələyə sarı
Özü də bilmədən yeriyəcəkdir
Məqam ki yetişdi, zərbəni endir
Baronlara qalsa, onlar qibtəli
Kiçiklər olurlar kinli, qüssəli
Onların qəzəbi kraldan üstün
Krallar siyasət güdür xalq üçün
Baronlar cibini güdür büsbütün

Paxıllıq şeytanın işi, peşəsi
Baronlar, əlinə düşsə fürsəti,
Kəsər nəfəsini biri-birinin
Bu qədər düşmənlə bacarmaq, bil ki,
Krala olacaq çətindən çətin.

T o m a s : Nədir məsləhətin?

A r a q a r ı ş d ı r a n : Çətin görünsə də sənə bir qədər
Getməyin gərəkdir axıra qədər.
Bütün digər yollar üzünə bağlı
Artıq seçilmiş yol bəllidir sizə
Kral idarəsi, kralın ağılı
Artıq hökm etməsin aşağılara
Aşağı sevinər, qoşular bizə
Hiyləyə əl atsan, məxfi plan qursan
Mənəvi hakimiyyət sənindir, sənin
Sən bu hakimiyyəti ələ alarsan
Çox günah işlədi insan övladı Adəmdən bəri
O qova bilməyib qəmi-kədəri
Cənnətin, həm də ki cəhənnəmin də
Açarı səndədir, sənin əlində
İndi hakimiyyət zəifdir, zəif
Fürsəti itirmək olar, çox heyif
Sən topla özünü, düşün bu haqda
Artıq həm bu kral, həm də baronlar
Görmürsən qalıbdır ayağın altda
Sən çökən ordunun ağası olsan,
Döyüşü, davanı, bil ki, udarsan
İş gör gizlin-gizlin, sən göstər hünər
Ya ağa olarsan, ya da ki nökrər
Bir saat içində – hər şeyə dəyər.
Bir an hakim olmaq – pisdirmi məgər?
Yalnız xəbər tutar bu qoca kral
Artıq hər şey gecdir, dişini qıcar
Sənin əlindədir kələfin ucu

Gəl sən aç kələfi, bölüş sevinci

Əbədi həyatın kələfidir bu,

Hakimiyyət keçib ələ, buraxma onu.

Tomas: Deməli, bu yurdda mən ali olum.

Araqarışdıran: Yalnız bir nəfərçün ali olarsan.

Tomas: Bunu anlamıram.

Araqarışdıran: Mənim işim deyil, öyrədəm səni.

Gəlmişəm söyləyəm bildiklərimi.

Tomas: Çox-çoxmu çəkəcək, söylə, bu işlər.

Araqarışdıran: Artıq bildiyinə söykən sən yalnız.

Çox şeylər soruşma bir də sən məndən

Lakin düşün, düşün sən, Tomas.

Risksiz dünyada yaşamaq olmaz

Ya ölüm, ya şərəf, bizə çox gərək.

Kral ölən zaman başqa birisi

Bilirsən, yenə də taxta gələcək.

Hər an başqa kral, başqa idarə

Kraldan qurtarmaq yeganə çarə

Dövləti idarə edərsə əgər

Müqəddəs insanlar, hər şeyə dəyər.

Düşün, Tomas, düşün, çaşqındır düşmə

Sürünür o yerdə, qorxur kölgədən

Düşün zəvvarları, durub növbədə

Parlaq zər-zibalı türbə önündə

Dəyişər nəsillər, dəyişər zaman

Önündə diz çökər insanlar hər an

Olarlar Allahın mərhəmətində

Burada düşmənin heç olmaz bir də,

Düşməni axtararsan başqa bir yerdə.

Tomas: Bu şeylər haqqında düşünmüşəm mən.

Araqarışdıran: Sənin düşüncələrin dərin-dərin

Heç olmaz kralda düşündüklərin.

Dua edəndə də fikir deyirsən

Hətta pilləkənlə qalxıb-enərkən

Gecəyarısı da, lap səhər erkən
Çoxlu yeni-yeni söz söyləyirsən
Deyirsən, heç bir şey deyil əbədi
Dəyişir dünyamız, dönür təkəri
Yuvası uçanda yas saxlayır quş,
Məbədlər dağılır, elə bil, yoxmuş.
Bəzəyə çevrilir bu gün zərli qaş,
İnam da qırılır lap yavaş-yavaş.
Boşalır xəznəmiz, dağıdır hərə
Bəxşişlər verilir yetən ləçərə.
İnam olmayanda etibar itər
Dostun dönüklüyü betərdən-betər
Sonra daha pisi, səni sevənin
Sevgisi çevrilib nifrətə dönər.
Səndə olmayanı saxlayar zaman
Bu faktdır, yayınmaq olarmı faktdan?
Sonra deyəcəklər, yoxdur xidməti
Tarixə düşmədi, yox imiş bəxti.

T o m a s : Mən nə etməliyəm, nədir de, qalan
Olmayıb dünyada elə bir taxt-tac
Daima yaşayan, məğlub olmayan.

A r a q a r ı ş d ı r a n : Bəli, bu belədir, bunu bilirsən
Müqəddəslərin şan-şöhrəti ilə nə müqayisə
edilə bilər,
O müqəddəslər ki daima Allahın dərgahında
ömr edirlər?
Dünyada, yer üzündə hansı bir imperatorun,
Və ya hansı bir kralın şərəfəti, hansı bir yer üzünün
Kasıbçılıqdan qurtarma qüruru Allah dərgahında olan
Var-dövlət və cah-calalla müqayisə edilə bilər?
Sən şəhidlik yolunu seç, sən dünyada özünü
Ən alçaq səviyyədə hiss et ki,
Allahın dərgahında ən ucada durasan.
Və uzaqdan aşağı baxanda görəcəksən ki,

Sənin fitva verənlərin əbədi əzab-əziyyət içindədirlər.
Onların ehtirasları quruyub, nəfəsləri sönüb.

Tomas: Xeyr!

Sən kimsən ki, məni həvəsə salan
Mənim istəyimi qanadlandıran
Başqaları gəlib, durub yanımda
Məni ruhlandırıb xəyallarımda
Sonra razı qalıb verdiyim paydan
Söyləyib sözünü çıxıb aradan
Sənin təklifin nə, sən nə deyirsən?
De görüm, sən məndən nə istəyirsən?

Araqarışdıran: Sən nəyi arzu edirsənsə, mən elə onu da
təklif edirəm.

Mən o şeyi səndən istəyirəm ki,
sən onu mənə verməlisən.

Məgər belə bir möhtəşəm görüş üçün bu azmıdır?

Tomas: Digərləri real xeyirli şeylər təklif etmişdilər,
Dəyərsiz, lakin real şeylər. Sən yalnız
Xülyalar təklif edirsən ki, mən lənətlər yağdırım.

Araqarışdıran: Bu, o xülyalardır ki, sən onlar haqqında
Həmişə xəyallara dalmısan.

Tomas: Məgər mənim xəstə ruhum üçün
başqa bir yol yoxdur?

Məgər bu yol məni iftixar içində lənətə sürükləmirmi?
Mən əla bilirəm ki, bu kimi şirnikləndirmələr
İndiki zaman üçün şərəf, gələcək üçünsə
əzab-əziyyətdir.

Günahla dolu olan iftixar
Daha günahlilər tərəfindən yox edilə bilərmi?
Mən məgər günah etmədən hər hansı bir
fəaliyyət göstərə

Və ya izzət hissi keçirə bilərəmmi?

Araqarışdıran: Sən həm bilirən, həm də bilməyirsən ki,
Fəaliyyət göstərmək nədir, izzət keçirmək nə.

Sən həm bilirsən və həm də bilməyirsən ki,
Fəaliyyət göstərmək elə əziyyət çəkməkdir.
Fəaliyyət göstərən nə izzət keçirmir,
Xəstə isə heç fəaliyyət göstərməyir də.
Lakin hər ikisi əbədi fəaliyyətə pərçim edilib,
Əbədi bir səbir elə bir şeydir ki,

hamı razılaşmalıdır ki,
Bunu insan iradəsində tutmalıdır və o insanlar ki,
İzzət keçirirlər, bu, iradi olmalıdır.

Onu da bilməlidirlər ki,
Həyat dəyişilə bilər və təkər dönə bilər,
Və o, hələ də əbədi olaraq sükunətdə ola bilər.
X o r : Nə evdə bir dinclik var, nə dinclik var küçədə;
Narahat addım səsi eşidilir hər yerdə.
Hava qatı və ağır,
O da səməyə qalxır.

Ayağımın altından torpaq sürüşüb qaçır,
Bu nə qorxu, nə buxar?
Tünd-yaşılı bir işıq buluddan yerə baxır.
Yer kürəsi sürünür cəhənnəmə hər zaman,
Dayanmadan, durmadan.
Nədir əlin dalında yapışqanlı, şehli nəm
Bütün bunlar baş verir,
Anlamırıq biz nədən?

D ö r d A r a q a r ı ş d ı r a n : Kişi həyatı aldanılma və
məyusluqdur:

Bütün şeylər qeyri-realdır,
Qeyri-real və məyusedici:
Katerina təkəri, pantonim pişiyi,
Uşaq qonaqlıqlarında uşaqlara verilən hədiyyə,
İngilis oçerki üçün verilən mükafat,
Alimlik dərəcəsi, dövlət xadiminin bəzəyi,
Bütün şeylər insanın reallıqdan qeyri-reallığa
Keçidindən daha az qeyri-realdır.

Bu insan ki var, o tərsdir, gözü kordur,
 Niyətlidir, özü-özünü məhv edəndir,
 O, bir yalandan başqa bir yalana keçəndir.
 Böyükdən böyüyə, oradan da illüziyaya keçir,
 Öz böyüklüyünün aludəsinə qapılaraq orada itir
 O, cəmiyyətin düşməni, eyni zamanda
 özünün düşmənidir.

Üç keşiş: O, Tomas – bizim, bizim aғamız!
 Məcrasından çıxan çayla döyüşməyin,
 Dəf edilə bilməyən küləyin əksinə üzməyin;
 Tufanda biz dənizin sakitləşməsinə gözləyə bilmərik.
 Gecə düşdükdə biz mütiliklə günün çıxmasını
 gözləməliyik,
 Nə zaman ki səyahətçi öz yolunu tapır,
 Dənizçi uzanıb günəşdə yatır.

(Keşişlər və ara qarışdıranlar növbə ilə oxuyur.)

Xor: Bayquşmu hay salır, yoxsa bu, ağacda yarpaq səsidir?

Keşiş: Pəncərə məhəccəri bərkmi qayrılıb,
 Yoxsa qapısında asılıb qıfıl?

Ara qarışdıran: Pəncərəni döyəcəyən yağışınmı səsidir,
 Yoxsa qapını çırpan küləyin nəfəsidir?

Xor: Zalda fənərdirmi ki şölə saçır,
 Yoxsa ki otaqda şamdır alışıq?

Keşiş: Gedən gözətçini divar boyunca

Xor: Ölümün yüz əli var, o min yolla ayaq açıb yeriyir.

Keşiş: O, hamının gözü qarşısında gələ bilər,
 Görünmədən gözdən itər.

Ara qarışdıran: Pıçıltyla gəl qulağa, zərbə ilə kəlləyə dəy.

Xor: Hər hansı bir kişi gecə lampa ilə gedə bilər,

Lakin günün günortası xəndəyə girər.

Keşiş: Hər hansı bir kişi gündüz vaxtı
 Pilləkənlərlə yuxarı çıxa bilər,
 Amma sınımış bir pillədə yıxıla bilər.

Araqarışdıran: Hər hansı bir kişi ətin üstündə otura bilər,
Lakin onun qasığı üşüyər.

X o r : Biz xoşbəxt olmamışıq, ey bizim ağamız
Biz olmadıq heç xoşbəxt.
Biz cahil qadınlar deyilik və biz bilirik ki,
Nəyi gözləyə bilərik,
Nəyi gözləyə bilmərik.
İşgəncə və zülm gördük
Zorakılığa məruz qaldıq
Aclıq və xəstəlik çəkdik
Qışıda odun-ocaqsız qaldıq
Uşağımız südsüz qalıbdır yayda
İş üzübüdür canımızı
Günah tutub qanımızı
Cavanların çoxlarını gördük şikəst
Cavan qızlar soyuq suda əsir tir-tir
Necə belə çətin dövrən, bu da işdir?
Yaşamışıq, sürünmüşük
Biz hər yanda görünmüşük
Toplamışıq xırda-xırda odun-ocaq
Bizə qalan bu olacaq
Düzəltmişik özümü zə sığınacaq
Yemək yeri, içmək yeri və yatacaq.

* * *

Allah bizə yaşamaq üçün
Müəyyən bir səbəb vermişdir, ümid vermişdir:
Lakin biz indi yeni bir terrorla üzləşmişik,
Bu terrordan heç kəs yayına bilməz,
Heç kəs bundan boyun qaçıra bilməz.
Bu terror bizim ayağımızın altında gəzir və göydə üzür:
Bu terror qapıların altında, buxarıların dibində,
Qulaqlarda, ağızlarda və gözlərdə gəzir.
Allah bizdən üz döndərir.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Allah bizə daha çox təlaş, daha çox ağrı göndərir ki,
Bu, doğuşdan və ölümdən daha çoxdur
Havadan tökülür çox şirin-şirin,
Bir qorxunc ətirli ümitsizliyin;
Qaranlıq havada formaya minir
Dəhşətli bəbirə, şirə bənzəyir.
Kənardə əl meymunu, dördkünc kaftar seyr edir,
Bu gün gülmək üçün, gülmək üçün.
Bütün cəhənnəm əhli buradadır.
Onlar sizin başınıza fırlanır,
Ayaqlarınızın altına sərilir, yellənir
Və qaranlıq havada qanad açıb uçar.
Siz, Tomas arxiyepiskop, bizi xilas edin, bizi xilas edin,
Özünüzü xilas edin ki, biz də xilas ola bilək;
Özünü məhv etmiş olsan, biz də məhv olmuş kimiyyik.

T o m a s : İndi aydındır yolum, deyəcəyim sadə çox,
Hərslilik, bil, bir daha mənə yer olmayacaq
Mənim son hərsliliyim, mənim son xəyanətim
Səhv olan əməl üçün iş görmək – yox niyyətim
Damarımda kök salan günahın var öz gücü
Həyatım başlayanda, o da gəlib birinci.
On üç il axtarıram səadət yolumu,
Məni şana yetirsin, xoşbəxt etsin hamını.
İstərəm ləzzət olsun düşüncədə, elmdə,
Musiqidə, hər şeydə, bir də ki fəlsəfədə.
Yasəmən ağacında istərəm açsın çiçək,
Qabiliyyət və tədbir, hər şeyi öyrədəcək.
Cənnətin məhəbbəti, həm də çalib-oxumaq
Mümkün olsa, hər şeydən kam almaq,
məmnun olmaq
Gücüm qurtaran zaman, arzu boylanır bu an
Görəndə ki, heç bir şey eləmək mümkün deyil
İstər arxadan gəlir, sonra sürüşüb gedir,
O zaman ki yaxşılıq edirsən, günah böyüyür.

Mən İngiltərədə kralın qanununu tətbiq etdikdə
Və tuluzaqlara qarşı vuruşduqda mən öz oyunları ilə
Baronları vurdum. Ondan sonra o adamlar
Düşünürdülər ki, mən ən kinli adamam,
Mən həmin insanlara nifrət edirdim.
Nəciblik hissləri özünü hətta insanların
Barmaq uclarından bəlli edir.
Mən kral xörəyi yediyim zaman
Allaha nökrəklik keçməz başımdan
Allah nökrəninin çoxdur günahı
Krala xidmətin azdır əzabı.
O kəslər ki xidmət edir böyük-böyük amallara
Və bu işi düzgün yerinə yetirirlər;
Siyasətçilərlə oturub-durmaq
Onları siyasətə sürükləyir.
Ona görə yox ki, onlar nə edirlər,
Ona görə ki, onlar nəçidirlər.
Bununla belə, sizə mənim həyat tarixçəmi
Açıb göstərmək lazımdır.
Çoxunuz düşünürsünüz ki, ömrüm ən yaxşı halda
Şüursuz lunatikin özünü qurban etməsi,
Ağılsız fanatikin hər bir işə getməsi;
Bilirəm ki, bu tarix keşməkeşi öyrədir
Bütün olub-keçəni yada salır birbəbir.
Lakin hər bir pisləyin cəzası, günahı var
Səhv iş, acı istismar, başı kəsən baltalar
Laqeyd hərəkətlər, istismar və istismar
Bütün belə işlərdə sizin günahınız var
Mən bir daha qılıncla girişməyəm bir işə
İndi Allah bildiyi məlakəm vardır mənim
Qoy o cövlan eyləsin, budur mənim istəyim.

ANTRAKT

*Arxiyepiskop kilsədə Milad bayramının
səhər duasını edir,
1170-ci il.*

Var olsun göydəki Allahımız, Allah yer üzünə sülh versin və insanlara xoş məram bəxş etsin: Müqəddəs Luka görə, İncildə ikinci fəslin on dördüncü vəzni.

Atanın, Oğulun və Müqəddəs ruhun adından. Amin!

Əziz Allahın övladları, bu səhər mənim duam çox qısa olacaqdır. Mən yalnız arzu edirəm ki, siz bizim bu Milad günündəki dualarımızın mənalарının dərinliyinə fikir verəsiniz və onlar haqqında düşünəsiniz. Çünki nə zaman ki dua edilir, biz Ağamızın ehtirasını və ölümünü yenidən yaşayırıq və bu Milad bayramı günü biz duaları onun zühur etməsi münasibəti ilə edirik. Eyni zamanda biz onun zühur etməsinə və gəlib insanları xilas etməsinə sevinirik və yenidən biz onun bədəninini və qanını Allaha tapşırmaqla Allaha dua edirik ki, onun xatirinə Allah dünyadakı günahları bağışlasın. Elə məhz bu gecədə cənabımız zühur etmiş, Betlehem çobanlarının gözü qarşısında peyda olmuş və demişdir: “Yaşasın ən qadir Allah və yer üzündə insanlara sülh və xoş niyyət bəxş etsin”. Bütün ilin bu vaxtında bir dəfə Cənabınızın zühur etməsini, onun Xaçda çarmıxa çəkilərək ölməsini qeyd edirik. Dünya görür ki, bu, elə bir mərasimdir ki, burada qeyri-adi davranış tələb olunur. Deyin görüm, dünyada kimin üçün hər iki mərasimi – həm doğum mərasimi şənliyini bayram etmək, həm də ölüm mərasiminin yasını saxlamaq olar və hamısı da eyni səbəb naminə? Çünki burada şənlik yas kədəri ilə, yas kədəri isə doğum bayramı ilə çulğalaşır və bu yalnız bizim xristianlıqdadır ki, biz eyni zamanda, eyni amal üçün həm bayram edirik, həm də

yas saxlayırıq. Lakin bir anlıq “sülh” adlı sözün mənası haqqında düşünün. Sizin üçün bu qəribə görünürmü ki, məlakələr “sülh” elan etdikdə yer üzü ardı-arası kəsilməyən müharibələrlə silkələnib və müharibə qorxusu ilə yaşayıb? Sizə elə gəlirmi ki, bu məlakə səsləri səhv sözlər demişlər və edilən vəd yalnız aldatma və məyusluq gətirmişdir?

İndi düşünün, bizim Cənabımızın özü sülh haqqında nə demişdir. O, öz şagirdlərinə demişdir: “Mən sizə sülh qoyub gedirəm, mən sizin üzərinizə sülh ələyirəm”. O, sülh dedikdə bizim başa düşdüyümüz sülhü demişdirmi: İngiltərənin krallığı öz qonşuları ilə sülh şəraitindədir, baronlar kralla sülh şəraitində yaşayır, ev sahibi özünün sülh yolu ilə qazandığını sayır, süfrəsinə qonağı üçün ən yaxşı şərabını qoyur, onun arvadı uşaqlar üçün mahnı oxuyaraq onları əyləndirir. O kişilər, o kişilər ki onun şagirdləri olmuşlar, onlar bu məsələləri bilmirdilər: onlar uzaq səfərlərə çıxırdılar, onlar quruda və dənizdə çətinliklərə məruz qalırdılar, onlar əzab-əziyyət, məhbusluq həyatı, məyusluq, şəhid olmaqla, ölümlə üzləşirdilər. Bəs onda O, “sülh” sözünü hansı mənada işlətməmişdir? Əgər siz bunu məndən soruşsanız, yada salın ki, O, həmçinin bu sözləri də demişdir: “Dünyanın sizə bəxş etdiyi kimi yox, mənim sizin üzərinizə bəxş etdiyim kimi?” Sonra isə O, öz şagirdlərinə sülh verdi, lakin dünyanın verdiyi sülhü yox.

Bir şey haqqında da düşünün və ola bilsin ki, bu haqda siz əvvəllər heç vaxt düşünməmişsiniz. Biz Cənabımızın olum və ölüm gününü eyni zamanda qonaqlıq təşkil edərək bayram etmirik, lakin növbəti gün biz onun ilk şəhidi olan cənnətlik Stepanın şəhidliyini bayram edirik. Sizcə, bu, təsadüfi hadisəmidir ki, ilk şəhidin şəhidliyi dərhal Cənabımızın doğumundan bir gün sonraya təsadüf edir? Bu, qətiyyənlə belə deyildir. Biz eyni zamanda Cənabımızın olumu və ölümünü həm bayram etdiyimiz, həm də yas saxladığımız kimi, ilk şəhidimizin ölümünə də həm kədərlənir, həm də

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

sevinirik. Biz dünyanın onu şəhid etdiyinə görə qazandığı günahlar üçün ona yas saxlayırıq. Biz ona görə sevinirik ki, onun ruhu Allahın dərgahında müqəddəslərin sırasında özünə yer tapıb. Onun şəhidliyi Allahın şərəfinə və insanların xilasına xidmət edir.

Mənim əzizlərim, biz düşünürük ki, şəhid yaxşı bir xristiandır və o, ona görə şəhid olmuşdur ki, o xristiandır. Bu işə görə ona təkcə yas saxlamaq lazım gələrdi. Biz onun haqqında təkcə yaxşı bir xristian olaraq düşünürük, elə bir xristian ki, o, seçilərək müqəddəslər cərgəsinə daxil olmuşdur: buna görə yalnız sevinmək lazım gələrdi: nə bizim sevinməyimiz, nə də bizim yas saxlamağımız dünyəviliyə bənzəyir. Xristian şəhidliyi təsadüfi bir hal deyildir. Təsadüfi yolla insanlar müqəddəsləşmirlər. Bununla belə, xristian üçün müqəddəslik naminə şəhidlik o qədər də əhəmiyyət daşıyır. O, bir insan olaraq, öz iradəsi və nümunəsi ilə insanlar üzərində iradəçiliyi həyata keçirə bilər. İnsan iradəsi üzərindən insanda olan ambisiya bir insanın digər insanlar üzərində hökmranlıq etməsinə rəvac verir. Bu aldadılma, hiyləgərlik, zorakılıqla həyata keçirilir. Bu, qeyri-safliq üzərində qurulmuş saf olmayan bir hərəkətdir. Bu, Allahın dərgahında belə deyildir. Hər hansı bir şəhid, hər hansı bir müqəddəs adam Allahın əmri ilə şəhid və ya müqəddəs olur. Bu, Allahın insanlara qarşı olan sevgisindən irəli gəlir. O, onların qəlbinə istilik verir ki, onlar digərlərini düz yola çəksinlər, Allahın yoluna qayıtsınlar. Şəhidlik heç vaxt insanın öz əmri ilə olmur. Əsl şəhid odur ki, o, Allahın əlində bir alət olaraq Allah tərəfindən istifadə edilir. O kəs ki Allahın iradəsi qarşısında öz iradəsini itirmişdir, əlində onu itirməmiş, onu tapmışdır, çünki o, Allaha qovuşmaqla öz azadlığını tapmışdır. Şəhid bir daha özü üçün heç bir şey arzulamır, hətta şəhidliyin şərəfini də arzulamır. Beləliklə, elə buna görə də yerdə insanlar kilsələrdə eyni zamanda həm yas saxlayır, həm də şənlənir, elə bir qaydada ki, dünya

bunu başa düşə bilməz: beləliklə, Allahın dərgahında müqəddəslər ucadırlar, lakin onlar bizim onları gördüyümüz kimi görə bilmədiklərindən özlərini çox aşağı səviyyədə hiss edirlər, lakin onlar öz mövcudiyətlərini Allahın başının üstündəki işıqdan alırlar.

Əziz Allah bəndələri, bu gün mən sizə keçmişin şəhidləri haqqında danışmışam və xahiş etmişəm ki, bizim Kəntəberi şəhidlərimizi xatırlayasınız, cənnətlik olmuş arxiyepiskop Elfeci deyirəm, çünki Milad bayramı günü xatırlamaq yerinə düşər ki, o, hansı sülhü diyarımıza gətirmişdir və bundan savayı, əziz övladlarım, mən düşünürəm ki, bir daha sizin üçün dua etməyəcəyəm; çünki mümkündür ki, qısa bir müddət ərzində sizin digər bir şəhidiniz ola bilər və ola bilsin ki, bu şəhid axırıncı olmasın. Mən istərdim ki, mənim dediyim sözləri ürəyinizdə saxlayasınız və bu sözlər haqqında başqa bir vaxtda baş sındırasınız. Atanın, Oğulun və Müqəddəs ruhun adından. Amin!

İKİNCİ HİSSƏ

SURƏTLƏR:

Üç keşiş
Dörd cəngavər
Arxiyepiskop Tomas Bekket
Kənterberi qadınlarının xoru
Xidmətçilər

*Birinci pərdə arxiyepiskopun zalında baş verir,
ikinci səhnə dekabr ayının 29-da, 1170-ci ildə
kilsədə baş verir.*

X o r : Deyin, oxuyurmu cənubda quşlar?
Tufanın qovduğu quşlar qışqırar
Nədir əlaməti, de, ilk baharın?
Qocanın ölümü: nə səsi, nəfəsi gəlməyir onun.
Deyin, başlayırmı gün uzanmağa?
Gün uzun olduqca, qısalır gecə
Gecələr havalar soyuyur necə.
Bəs Milad günündə, Ağamız zühür edən zaman
İnsanlar içində olurmu dinclik,
Xoş niyyət sahibi olurmu insan?
Bu fani dünyada sülh həmişə qeyri-müəyyəndir,
İnsanlar yalnız Allahın verdiyi sülhə
bel bağlaya bilərlər.
İnsanlar arasında olan müharibələr
bu dünyanı ləkələyir,
Lakin Ağamızın yanında ölüm onu təzələyir.
Dünya qışda təmizlənməlidir,
Yoxsa bizim yazımız xoşagəlməz keçəcəkdir,

Quraq yay və boş məhsul. Milad bayramı ilə
Pasxa bayramı arasında nə kimi işlər edilməlidir?
Əkinçi mart ayında sahəyə çıxmalıdır
və torpağı şumlamalıdır.
Əgər o, ondan qabaq bu işi görsə,
Quşlar eyni mahnılarını oxuyacaqlar.
Ağacdən yarpaqlar töküldükdə,
May ayında çaylar aşib-daşanda,
Hava saf və təmiz olanda,
Pəncərələrin qabağında quşlar cəh-cəh vuranda,
Qarı qabağında uşaqlar çıxırışanda
Nə kimi işlər görülməlidir,
Quşların mahnıları hansı səhv işləri əhatə etməlidir,
Yaşıl ağaclar hansı səhvlərə yol verəcəklər,
Təzə dünya hansı yanlışlıqlara yol verəcəkdir?
Biz gözləyirik, lakin zaman qısa,
gözləməyimiz isə uzundur.

(Dörd cəngavər daxil olur.)

Birinci cəngavər: Kralın xidmətçiləri,

Birinci keşiş: Bu, bizə məlumdur.

Xoş gəlmisən. Uzaq yoldanmı gəlmisən?

Birinci cəngavər: Çox da uzaqdan gəlməmişəm,

Lakin vacib iş üçün gəlməmişəm.

Bu vacib məsələlər bizi Fransadan gətizdirib.

Çox uzun yolu atla gəldik. Dünən gəmiyə mindik.

Gecə limanda gəmidən düşdük.

Arxiyepiskopla işimiz vardır.

İkinci cəngavər: Mühüm işimiz.

Üçüncü cəngavər: Kralın yanından gəlirik.

Dördüncü cəngavər: Kralın əmri ilə.

Birinci cəngavər: Bizim adamlarımız bayırda

bizi gözləyirlər.

Birinci keşiş: Siz arxiyepiskopun qonaqpərvər
olduğunu bilirsiniz.

Biz yeməyə getməyə hazırlaşırıq.
Mərhəmətli arxiyepiskop bilsə ki,
Biz sizi əyləndirməmişik, o, çox dilxor olacaq.
Hələ işinizi sonra başlayarsınız.
İndi isə gedək, bizimlə yemək yeyək.
Sizin adamlarınıza da sonra qayğı bəsləniləcək.
İşdən əvvəl günorta yeməyi.
Siz qızardılmış donuz əti yeyərsinizmi?

Birinci cəngavər: Əvvəl iş, sonra yemək.

Biz əvvəlcə sizin donuz ətinizi qızardacağıq.
Və ondan sonra onu yeyəcəyik.

İkinci cəngavər: Biz arxiyepiskopu görməliyik.

Üçüncü cəngavər: Get arxiyepiskopa de.

Bizim onun qonaqpərvərliyinə ehtiyacımız yoxdur.
Biz öz naharımızı özümüz edəcəyik.

(*xidmətçiyə*)

Birinci keşiş: Get aqamıza de.

Dördüncü cəngavər: Siz bizi çoxmu gözlədəcəksiniz?

(*Tomas daxil olur.*)

Tomas (*keşislərə*): Bizim gözləməmiz nə qədər
gözlənilən olsa da,

Nəzərdə tutulan vaxt gözlənilməz olub.
Biz bilmirdik ki, siz nə zaman gələcəksiniz.
Sizin gəlişiniz o vaxt baş vermişdir ki,
Bizim başımız öz vacib işlərimizə qarışmışdır.
Mənim masamın üstündəki kağızlar, görəcəksiniz ki,
Qaydasındadır və sənədlər imzalanmışdır.

(*cəngavərlərə*)

Siz xoş gəlmisiniz, nə iş üçün gəlmisiniz?
Deyirsiniz, sizi kral göndərib?

Birinci cəngavər: Demək olar ki, kral göndərib.

Biz sizinlə təkliddə danışmalıyıq.

Tom as (keşişlərə): Bizi tək buraxın.

İndi de görək, nə məsələdir?

Birinci cəngavər: Məsələ belədir.

Dörd cəngavər: Siz krala qarşı barışmaz

bir arxiyepiskopsunuz.

Siz krala qarşı üsyankarsınız

Və bu torpağın qanununa qarşı çıxırsınız.

Siz o arxiyepiskopsunuz ki, sizi kral

Arxiyepiskop etmişdir. O, sizi bu vəzifəyə

təyin etmişdir ki,

Onun əmrlərinə əməl edəsiniz.

Siz onun qulluqçusu, onun aləti və onun eşşəyisiniz.

Siz onun imtiyazlarından doyunca istifadə etmişiniz.

Siz bütün qazandığınızı şərəfə onun əli ilə ucalmısınız.

Siz ondan hakimiyyət, möhür və üzük almısınız.

Bu kişi tacir oğludur. Cipsidedə dünyaya gəlmişdir.

Bu, elə bir məxluqdur ki, kralın əlinə-ayağına düşürdü,

Həm qanla, həm də vüqarla şişirdi.

Birtəhər iməkləyə-iməkləyə London çirkabından

çıxmışdır.

Elə sürünürdü ki, elə bil,

sənin köynəyinin üstündəki bit idi.

Sən o adamsan ki, kralı aldatmısan,

Ona kəf gəlmisən, ona yalan danışmısan.

Onun andını pozmusan və krala xəyanət etmisən.

Tom as: Bu, doğru deyil.

Üzüyü əlimə alandan bəri

Və ondan sonra

Sadiq bir vassal olmuşam

Bil ki mən ona.

Daim dayanmışam əmrə müntəzir

Mənimtək sadiqi de bir, nə gəzir?

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Birinci cəngavər: Əmrə müntəzirsən.

Qoy sənin əmrin, köməyin olsun.

Sən gərək bu işə qol qoymayaydın.

Pislikdə çəkilir, bil, sənin adın

İftixar, paxıllıq, bir də göz yaşın.

İkinci cəngavər: Yuyarmı günahı, çoxdur günahın

İstəsən xahiş et, biz əməl edək

Sənin əvəzinə biz sənin üçün

Qoy ulu Tanrıya dualar edək.

Üçüncü cəngavər: Bəli, biz sənin üçün dua edəcəyik.

Dördüncü cəngavər: Bəli, biz sizin üçün edirik dua,

Qoy Allah köməyiniz olsun.

Tomas: Amma, centlmenlər, siz dediniz ki,

Sizin işiniz çox təcili və vacibdir.

Budurmu sizin işiniz, məni təhqir edirsiniz?

Birinci cəngavər: Bu yalnız bizim qəzəbimiz idi,

loyal məsələ.

Tomas: Loyal. Kimə?

Birinci cəngavər: Krala!

İkinci cəngavər: Krala!

Üçüncü cəngavər: Krala!

Dördüncü cəngavər: Qoy onu Allah saxlasın!

Tomas: Qoy onda geyinsin yeni pencəyin,

Gözlə ki, cırdı sonra deməyin.

Mənə deyəcəyiniz bir sözünmü var?

Birinci cəngavər: Kraldan gəlmişəm, deməli, olar

İndimi söyləyim, gözləyim bir az?

İkinci cəngavər: Yox, elə indi de, ləngitmək olmaz.

Bu qoca tülkünü gözlətmək olmaz.

Tomas: Nə deyəcəyiniz vardır, indi de mənə,

Qoy olsun kralın əmrilə.

Əgər bu kralın əmriylədirsə,

Qoy o, adamların içində deyilsin.

Əgər sənin ittihamların varsa,

Onda elə adamların içində də
Mən bu ittihamları çözücüyəm.
Birinci cəngavər: Xeyr! Burada və indi!

*(Onlar ona hücum edirlər,
lakin keşişlər və xidmətçilər onları qaytarırlar
və sakit-sakit onlar öz qamətlərini düzəldirlər.)*

Tom as: İndi və burada!

Birinci cəngavər: Əvvəlki bəd əməli

hələ söyləmirəm mən.

Onlar bəllidir bizə, lakin Fransadan dönəndən
Fikir ayrılıqları bütün imtiyazını aldı sənin əlindən.
Minnətdarlıq kəlməsi gəlməmişdir dilindən
Sən mühacirət etməmişən,

sən ki qovulmusan İngiltərədən.

Ya da qorxudulmusan, səni xəbərdir edirəm,
Sən fransız dominionunda¹ aranı qarışdırdın.
Sən kralı Fransa kralı ilə, onları isə

Papa ilə vuruşdurdun.

Sən onlara saxta yalan uydurdun.

İkinci cəngavər: Yenə sənə pay verdi

kral mərhəmətindən

Dostların çox yalvardı, bağışladı heç nədən
Sən qoydu didişməyə sülh təklif etdi sənə
Göndərdi o da səni istədiyini bir yerə.

Üçüncü cəngavər: Ört-basdır edərək günahlarını

Qaytardı özünə adını, sanını, həm də varını

Sən nə istəyirdin elə o oldu

Bəs niyə minnətdar olmadın ona

Bəs sən "sağ olun" harada qaldı.

Dördüncü cəngavər: O kəslər ki gənc şahzadəyə

Tac qoydu, sən onları asdın.

Vəliəhdin tacqoyma mərasimini qeyri-qanuni saydın.

¹ *Dominion* – bir ölkənin hakimiyyəti altında olan ərazi

Nifrət zəncirini düzüb uc-uca
Yığdın ətrafına narazıları
Döndərdin yolundan ondan oğrunca
Yönəltidin əksinə, budurmu krala olan sədaqətin?!
Sən oldun düşməni bax bu millətin.

Birinci cəngavər: Faktdır bütün bunlar. Söylə, sözün var?
Varsa, gəl yanına, söylə krala.
Onunçün gəlmişik, bil ki, biz bura.

Tomas: Keçməyib qəlbimdən heç zaman, heç vaxt
Kralı heç zaman taxtından salmaq,
Ya da ki oğlunu onun alçaltmaq.
Niyə ki xalqımdan ayırdı məni, buna nə deyək
Qaldım Kənterberidə kimsəsiz və tək
İstərəm tac bir yox, qoy lap üç olsun.
Yepiskop işində yoxdur barmağım,
Onları tovlamaq işində, bil ki, yoxdur marağım.
Vardırsa sözləri, desin Papaya
Salmayın bu işdə məni araya.

Birinci cəngavər: Sənin vasitənlə saxlanmış onlar.

İkinci cəngavər: Sənin vasitənlə bağışlanmışlar.

Üçüncü cəngavər: Onlara bəraət ver.

Dördüncü cəngavər: Onlara bəraət ver.

Tomas: Mən bunu danmıram, mən buna bais,

Bu deyil siz deyən elə asan iş.

Kim ki Papa ilə iftixardadır,

Mən onu itirə bilmərəm, bilin.

Qoy onlar getsinlər onun yanına,

Qoy o da onlara bir təsir etsin.

Nifrət etməsinlər mənə, kilsəyə.

Birinci cəngavər: Necə istəyirsən, eləcə də ol;

Bax budur kralın əmri, ona əməl et

Yığış, qulluqçularla birlikdə bu torpaqdan get.

Tomas: Əgər bu, Kralın əmrdirsə, mən, bil, vüqarla deyirəm:

Yeddi il xalqımdan düşdüm aralı,

Yeddi il yaşadım, dərdli, ağrılı.
Yeddi il özgənin əlinə baxdım
Yeddi il az deyil, keçdi ömürdən,
İlləri heç zaman geri döndərə
Ya da ki qaytara bilmərəm heç mən.
Ona əmin ol ki, heç zaman, heç vaxt
Çobanla arxacın aralığında
Bir daha o sular axmayacaq.

Birinci cəngavər: Kral ədalətlidir, böyükdür kral,
Onu təhqir etdin, sən oldun nadan,
Heç nədən qorxmadan, nə utanmadan.
Onun nazirini, xidmətçiləri – sən aldın ondan.

Tom as: Kralı təhqir edən, bil ki, mən olmamışam,
Kraldan da, məndən də daha böyükkləri var
Mən yenə də deyirəm – Çipsaydlı mən Bekket
Onu təhqir etmədim, məndən də düşmənlər?
Bu, kilsənin qanunu, bu, Romanın hökmüdür,
Roma gəlsin buraya, o, öz marağın güdür.
Sənə üz tuturam mən, qoy sənə məlum olsun,
Yalnız Roma bacarar bu işlərə son qoysun,
Bacarırsa, kilsənin qanununu o pozsun.

Birinci cəngavər: Sən öz sözlərinlə həyatını
təhlükəyə salmışan.

İkinci cəngavər: Sən öz danışığımla bıçaq altda qalmışan.

Üçüncü cəngavər: Sənin söylədiklərin xəyanət
və satqınlıq.

Dördüncü cəngavər: Təkcə satqınlıq deyil, həm də
böyük axmaqlıq.

Tom as: Mənim etdiyim günah Romanın günahıdır,
Siz məni öldürsəniz, qalxacağam qəbirdən.
Mənim etdiyim günah gəlir Allah əmrindən.

Cəngavərlər: Keşiş, rahib, nöqər, saxlayın onu
vermədən aman.

Həbs edin siz onu kral adından:

İşdir, qaçsa əlinizdən, inciməyin siz də bizdən
Canınızla cavabdehsiniz.
Biz gedirik, gələcəyik, bilin, yenə
Kralımızın ədalətli hökmünü biz yerinə yetirməyə.

(Gedirlər.)

T o m a s : Aradan çıxmaq istəyənləri addım-addım izləyin,
Əlinizdə qılıncla siz onları həbs edin.
Bilin ki, sizlə birgə döyüşəcəyəm mən də
Şəhid olmaq şərəfidir, onlar ölüm qoxuyur.

X o r : Mən iylədim onları, onlar ölüm qoxuyur,
Mən gecə vaxtında tütək səsi eşitdim.
Bayquş səsi eşitdim. Günün günortaçağı
Gördüm yana sərilməmiş o qoşa qanadları
Bəyənmədim yadları,
Mən yediyim qaşığıda
Çürük ətin qoxulu dadına da baxmışam,
Gecə düşdüyü zaman yerin qabardığını
Mən görmüşəm – qorxmuşam.
Vəhşi heyvan səsində qorxunc gülüş səsləri
Çaqqal, erkək eşşəyin öz səsi hər birinin,
Səsini eşitmişəm sakit səslə siçanın,
Lunatik olan quşun, başqa-başqa heyvanın.
Görmüşəm mən siçanın quyruğunu,
Şəfəqin işığında çətindir titrəyən görmək onu.
Mən hamar məxluqları hələ də canlı ikən dişləmişəm,
Yemişəm, duzlu dəniz heyvanını
özümə yem bilmişəm.
Mən canlı xərçəngləri, istirdiyə və digər məxluqları
Kasamda canlı-canlı üzdiyünü görmüşəm.
Mən qızılgülün ətrində ölüm qoxulamışam,
Müxtəlif yerlərdə fillərin xortumunu,
Çox buynuzlar görmüşəm. Mən dənizin üstünü,
Sanki, döşəmə salıb üzərində yatmışam,

Artıq heç nə mümkün deyildir,
Yalnız bu hörmətsizliyə rəvac verənlərin
Utanmaqdan ölmələri lazım.
Mən parça-tikə edilmişəm, nəfəsimi kəsiblər,
zorlanmışam,
Təbiətin mənəvi cəmdəyinə qovuşmuşam,
Ruhun heyvani qüvvələri mənə sahib olmuşdur,
Şəxsi zövqlərin iştahına üstün verilmişəm,
Son nəticədə ruhun ən ölü nöqtəsinə sürüklənmişəm,
Abırsızlığın son nöqtəsi olan ekstazın

qurbanı olmuşam,

Ey mənim ağam, arxiyepiskop, siz, ey Tomas
Arxiyepiskop, bizi bağışlayın, bağışlayın bizi,
Bizi bağışlayın ki, biz sizin üçün dua edə bilək,
Öz abırımıza qısıllaraq sizə dua edək.

T o m a s : Sizə və sizin düşüncə və anlamınıza sülh və
Dinlik arzulayıram. Bu işlər sizin başınıza gəlməli idi
Və siz onları qəbul etməli idiniz.
Bu, sizin əbədi yükünüzün bir payıdır.
Bu, əbədi bir şərəfdir. Bu bir dövrandır, lakin
Bunu da bilin ki, başqa bir dövrən qəflətən
Ağrılı bir sevinc bədəninizə sirayət edəcəkdir,
Deməyin bu, nə deməkdir. Bu, o deməkdir ki,
Allahın niyyətində tutduğu bədən kamilləşir.
Siz bu kimi şeyləri unudacaqsınız,
Evdə, məişətdə çalışacaqsınız.
Siz onları ocaq başında
Boş-boşuna oturduqda xatırlayacaqsınız.
Siz onları o zaman xatırlayacaqsınız ki,
Qocalıq yaşı, unutqanlıq xatirələri şirinləşdirir.
Siz onları sizə söylənən şirin xülyalar kimi
xatırlayacaqsınız.
Və o şirin xatirələrin nağlı kimi,
Onlar sizə tez-tez nəql edilmişdir.

Və nəql edildikcə də tez-tez dəyişilmişdir.
Bunlar sizə qeyri-real görünəcəkdir.
Bəşər övladı olduqca çox reallığa tab gətirə bilmir.

K e ş i ş l ər (*bir neçəsi*): Bizim ağamız. Siz burada
dayanmamalısınız.

Gedin nazirin yanına, gedin monastıra,
işi belə qoymaq olmaz,
Vaxtı itirmək olmaz. Onlar silahlarla
geri dönəcəklər.

Gedin səcdəgaha, daha hara, hara.

Onlar artıq buradadır.

Onlar məbədgaha gəlirlər. Onlar oraya soxulurlar.
Biz nazirin girdiyi qapıları barrikadaya ala bilərik.
Siz burada qala bilməzsiz. Onları tut.

T o m a s: Bütün həyatım boyu onlar gəlmişlər.

Bu gələn ayaqları mən bütün həyatım boyu
gözləmişəm.

Ölüm o zaman mənə nəşib olacaqdır ki,
mən ona layiqəm

Və əgər ölümə layiqəmsə, burada

heç bir təhlükə yoxdur.

Ona görə də mən öz iradəmi kamilləşdirməliyəm.

K e ş i ş l ər: Bizim ağamız, onlar gəlirlər.

Onlar elə indicə buraya soxulacaqlar.

Sizi öldürəcəklər. Gəlin bura, məbədgaha.

T o m a s: Sakit! Dinc durun!

Xatırlayın ki, siz haradasınız və nə baş verir.

Burada mənim həyatımdan savayı

Onlara heç kəsin həyatı lazım deyil.

Mən təhlükədə deyiləm, yalnız bir az ölümə yaxınam.

K e ş i ş l ər: Tələsin, bizim ağamız.

Burada söhbət edə-edə yubanıb qalmayın. Bu, düz iş deyil. Bizim ağamız, sizi öldürsələr, bizim axırımız nə olacaq, bizim başımıza nə işlər gələcək.

Tomas: Bu yenə də başqa bir mövzudur.
Müəyyən bir zaman kəsiyində mənim kimi
inkişaf etmiş,
Yetişmiş bir adam üçün
bu şəhərdən qaçmaq yaramaz.
Ölümü şadyanılıqla qarşılamaq
mənim yeganə yolumdur ki,
Bu yolla da mən Allahın qanunlarını
Qoruya bilərəm, müqəddəs qanunları.

Keşişlər: Bizim ağamız, gedin axşam ibadətində!
Siz axşam ibadətindən kənar qalmamalısınız.
Siz ilahi xidmətdən yayınmamalısınız.
Axşam ibadətətinə, kilsənin içinə girin.

Tomas: Siz özünüz axşam ibadətində gedin və
Dualarınızda məni xatırlayın.
Onlar çobanı sürünün başında tapmalıdırlar.
Mən bir an da olsa xoşbəxt olmuşam,
Mən cənnətin bir göz qırpımını dadmış,
Onun pıçılığını eşitmişəm.
Mən bu dünyada bir daha yanılmayacağam.
Bütün işlər şən bir məcraya yönəlir.

Keşişlər: Tutun onu! Onu dartıb içəri salın!

Tomas: Əlinizi məndən çəkin!

Keşişlər: Axşam ibadətində! Onun qıçlarından yapışın!
Onun üstünə atılın! Tələsin.

*(Onlar onu çəkib kənara çıxarırlar,
xordakılar danışdığı müddətdə pərdə dəyişilərək
kilsə görünür.)*

Xor *(Diez İrae latın dilində səhnədən aralı bir məsafədə xor
tərəfindən oxunduğu müddətdə):*

Əlini keyləşdir, qurula gözü
Hələ də dəhşət var, daha çox dəhşət
Elə bil, qoparıb atırlar beli.

* * *

Yenə də dəhşət, daha çox dəhşət
Barmağı qırmaqdan daha ağrılı
Kəlləni qırmaqdan daha ağrılı.

* * *

Keçid də futbol kimi,
Qapıda kölgə kimi
Zaldakı dəhşət kimi.
Cəhənnəmin xidmətçiləri yoxa çıxırlar,
Bəşər övladları peyda olur, onlar əriyib yoxa çıxırlar.
Onlar küləyin apardığı toza dönürlər, unudulurlar,
Xatırlanmırlar: burada yalnız ölümün
Bəyaz rəngi qalmışdır və Allahın
sükut içində dayanmış
Xidmətçisi və ölüm sifətinin arxasında mühakimə,
Mühakimənin arxasında Void,
Cəhənnəmin ən fəal və dəhşətli forması.
Boşluq, kimsəsizlik, Allahdan ayrılma:
Cəhdsiz səyahətin dəhşəti, yoxluq, Void,
Elə bir yer ki, orada insanlar bir daha öz şüurlu
Vəziyyətlərinə dönə bilməzlər.
Onlar füsunkarlığa, eyş-işrətə,
Xəyalpərəstliyə, iddialara qayıda bilməzlər.
Bu, elə bir yerdir ki, orada insanın ruhu
bir daha aldadılmış,
Çünki burada dünya malı yoxdur,
heç bir ton da yoxdur.
Ruhu özünü görməkdən yayındıran,
Fikrini dağdan heç bir forma, heç bir rəng yoxdur.
Özü özü ilə birləşmişdir, heç nə
heç nə ilə birləşməmişdir.
Bizim ölüm adlandırdığımız o deyildir,

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Lakin ölümdən kənarda ölüm yoxdur. Biz qorxuruq,
Biz qorxuruq. Kim sonra mənim üçün dua edəcəkdir?
Kim mənim üçün vasitəçilik edəcək,
Kim mənim ehtiyaclarımı ödəyəcək?
Çarmıx üstündə ölü gözəl Xilaskar¹

Allahdan zəhmətin getməsin hədə
Kömək et bacarsan, mənə nə qədər.

* * *

Torpaqdan yarandım dönnəm torpağa
Qiyamət günündə sən qoru məni
Ölüm yaxınlaşır kömək et mənə, kömək et, ağa.

(Kilsədə. Tomas və keşişlər)

Keşişlər: Kilidlə qapını, kilidlə qapını
Qapı kilidlənib. Qurtardı canımız. Canımız qurtardı.
Düşmən qalıb bayırda,
Nə qədər çalışsa da, girə bilməz içəri.
Onlar içəri girməyə cürət edə bilməzlər.
Onlar içəri girə bilməzlər, tuta bilməzlər bizi.
Onların yoxdur gücü.
Bizim canımız qurtardı, bizim canımız qurtardı.

Tomas: Aç qapının kilidini, taybatay açın onu.
Mən dua evini, İsanın kilsəsini,
Belə müqəddəs yeri qalaya çevirə bilmərəm.
Kilsə, bil ki, özünü özü də qoruyacaq
Kilsə müqəddəs bir yer, kilsə özü bir ocaq.
Palıd, daş dözməyən hücumu, kilsə özü dözəcək.
Kilsə açıq olmalı, hətta düşmənlərə də
Bilsin bunu qoy hamı!
Durun, açın qapını!

¹ İsa Peyğəmbər nəzərdə tutulur.

K e ş i ş : Mənim ağam, bunlar insanlar deyil,
Onlar insan kimi gəlməmiş,
Onlar insan deyilmiş.
Onlar vəhşidir, vəhşi
Bəyənmirəm bu işi.
Onlar heç baş əymədi nə müqəddəs bir şeyə,
Nə də ki peyğəmbərə
Gəlin bağlayaq qapını şirlərin, bəbirlərin,
canavarın üzünə.
Gəlin bağlayaq qapını, yenə də dönə-dönə
Vəhşilərin üzünə, lənətlənmiş insanların üzünə
Ağam mənim, ağam mənim!

T o m a s : Açın qapını!

Sən məni şərəfsiz, dəli sanırsan
Dediyin sözlərdən heç utanırsan?
Yoluna qoyarıq pisi, yaxşını.
Sözümə qulaq as, bildin, yaxşımı?
Sən faktdan danışdın, bil ki, hər faktın
Arxasında akt dayanır, yaxşı, ya da pis
Nə yaxşı, nə də pis itən deyilmiş.
Yaxşılıq və pislik, keçdikcə zaman
Birləşir, qovuşur daim durmadan
Mənim ölüm vaxtım məlum deyildir,
Mənim ölümüm mənim qərarım deyildir.
Bu zamandan kənar bir qərardır və
Əgər sən bu qərarı qəbul edirsənsə və
Mənim öləcəyimi bilirsənsə, mən də
Bu qərarı qəbul edirəm, çünki mən
Öz həyatımı Allah bəndəsinə deyil,
İnsan qanunlarından daha ucada dayanan
Allahın qanununa qurban verirəm.
Dünyada mənim kimi etməyənlər mənim
Nə edəcəyimi nə bilirlər? Sən mənim
Nə edəcəyimi necə bilə bilərsən?

Mən deyirəm ki, sən onları tanı,
O dəli insanlar ki, döyür qapını,
Onlar səndən çox qanmır.
Onlar Allah tanımır.
Aç qapını!
Biz burada ona görə deyilik ki,
döyüşərək qələbə çalaq,
Müqavimət göstərək, döyüşək,
ya da onlara yalvaraq.
Belə vəhşi adamlarla döyüşmək olmaz.
Bu işlər bizə yaraşmaz.
Biz vəhşilərlə döyüşmüş və qələbə çalmışıq.
İndi isə biz izzətlərə dözməyimizlə
qələbə çalmalıyıq.
Dözməliyik biz hələ,
Bil ki, bu daha asan, daha asan qələbə.
İndi Xaç qələbəsidir,
Xaçın təntənəsidir.
Aç qapını! Mən əmr edirəm, aç qapını!
Qapını aç!

*(Qapı açılır.
Cəngavərlər içəri soxulur,
yüngül sərxoş vəziyyətdədirlər.)*

K e ş i ş : Bu yolla gedin, mənim ağam, cəld ol!
Pilləkənlə qalxın yuxarı! Dama qalxın!
Qalxın məbədə! Tez ol! Ona kömək edin!

C ə n g a v ə r l ə r (*cərgə ilə*): Hanı o Bekket,
Kralı satan insan, hanı o Bekket,
Hər işə qarışan keşiş, aman verməyin ona
Gəl, Daniel, gəl bu şir yuvasına
Gəl, Daniel, sən də qarış bu işə
Gəl, sən də gir bu vəhşilə döyüşə.

* * *

Hanı Bekket, o Çipsayd uşağı?
Hanı Bekket, o etibarsız keşiş
Gəl, Daniel, gəl bu şir yuvasına
Gəl, Daniel, sən də qarış bu işə
Gəl, sən də gir bu vəhşiyə döyüşə.

T o m a s : Mən o adamam ki, bir məğrur aslan kimi
Dayanmışam, qorxmuram.
Bilin, bax mən burdayam.
Satılmadım krala, mən bir sadə keşişəm
İsa qanından olan bir sadə xristian
Bilin ki, mən hazırım, burada qan tökməyə
Peyğəmbərin eşqinə mən qanımdan keçməyə
Bu kilsə qan üstündə, bil, olmuşdur bərqərar
Kilsənin hər yerində, bil ki, qanın izi var
Onun qanıdır mənə bilirəm ki, verib can
Mən qorxmuram, döyüşək,
Qoy olsun bax qana-qan.
Qoy axsın mənim qanım, yusun onun ölümünü
Mənim üçün yox fərqi, ya mənim ölümüm,
Ya da onun ölümü.

C ə n g a v ə r l ər : Əlaqə saxladığın insanlardan aralan,
Sənə verilən gücdən imtina et, keç ondan.
Kraldan aldığı pulu qaytar onun özünə
Ona sən kin bəsləmə, əməl elə sözüne.

T o m a s : Mən ağamın yolunda ölməyə də hazırım,
Kaş ki, onun kilsəsi qalsın sağ və salamat
Mənə nə istəsəniz, edin, mən burda varam
Lakin xalqa dəyməyin, dinc yaşasın camaat
Mən qadağan edirəm onlara əl dəyməyi
Mənim canımı alın, onlara əl qaldırmaq
Nəyə lazımdır, nəyə?

C ə n g a v ə r l ər : Satqın! Satqın, satqın! Satqın!

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Tomas: Siz, kral tərəfdarları, satqınsınız siz üçqat
Mənim vassalım kimi satqınsınız siz mənə
Mənəvi ağanıza satqınsınız min kərə
Satqınsınız Allaha, siz onun kilsəsini
Təhqir etdiyinizə görə.

Birinci cəngavər: Sənin kimi satqına
heç nə borclu deyiləm.
Vardırsa borcum mənim, indi onu ödərəm.

Tomas: İndi isə qadir Allaha,
Daimi bakirə olan behiştlik Məryəmə,
Behiştlik Con Baptistə,
Müqəddəs apostol¹ Peter və Paula,
Behiştlik şəhid Denisə və bütün digər müqəddəslərə
Mən işimi və kilsənin işini həvalə edirəm.

*(Cəngavərlər onu öldürdüyü zamanda
biz xorun oxuduğunu eşidirik.)*

Xor: Təmizlə havanı! Təmizlə səmanı! Küləyi yu!
Daşı götür daş üstədən və gəl, onları da yu!
Torpaq çirklidir, su çirklidir, bizim vəhşilərimiz
Və biz qan içində boğuluruq.
Qan yangışı mənim gözlərimi kor edib.
Haradadır İngiltərə? Haradadır Kent?
Haradadır Kənterberi? Çox uzaq, çox uzaq,
Onlar qalıb çox uzaq keçmişdə.
Mən qısır budaqları olan torpaqda
veyl-veyl gəzirəm.
Əgər mən o budaqları qoparsam,
onlardan qan damlayacaq.
Mən quru daşları olan torpaqda veyl-veyl gəzirəm:
Əgər onlara mən əl ilə toxunsam,
onlardan qan axacaq.

¹ *Apostol* – həvariyyun, əshabə: İsa peyğəmbərin 12 şagirdi, köməkçisi, 12 apostol

Təmizlə havanı! Təmizlə səmanı! Yu küləyi! Daş üstündən daş götür, qoldan dərinini soy, sümükdən əzələləri ayır və onları yu. Daşı yu, sümüyü yu, başları yu, ruqları yu. Onları yu, yu onları!

*(Cəngavərlər qətli tamamladıqdan sonra
səhnənin önünə çıxır və tamaşaçılara müraciət edirlər.)*

Birinci cəngavər: Xahiş edirik ki, bir neçə dəqiqə bizə diqqət yetirəsiniz. Biz bilirik ki, siz bizim həyata keçirdiyimiz hərəkəti mühakimə edə bilərsiniz. Siz ingilissiniz və biz bilirik ki, ona görə də siz ədalətli oyuna inanırsınız: və siz görəndə ki, bir adama dörd adam hücum edir, onda sizin bütün rəğbətiniz təkin üstünə yönəlir. Mən belə hisslərə hörmət edirəm və bu kimi hissləri sizinlə bölüşürəm. Bununla belə, mən sizin şərəf hissiniyə müraciət edirəm. Mən bilirəm ki, siz ingilissiniz və məhz ona görə də siz hər iki tərəfi dinləmədən heç kəsi mühakimə etməyəcəksiniz. Bu kimi məsələlər uzun müddətdən bəri yaratdığınız məhkəmə qərarı ilə uyğunluq daşıyan prinsiplərə əsaslanır. Mənə ixtiyar verilməyib ki, bu məsələni sizin müzakirənizə verim. Mən söz adamı deyil, əmrətəbə adamam. Bu səbəbdən də digər natiqlərə söz verəcəyəm ki, onlar özlərinin mənim nöqtəyi-nəzərimdən fərqli nöqtəyi-nəzərləri sizinlə bölüşsünlər və ümidvaram ki, bu hədsiz dərəcədə mürəkkəb olan bir hadisəni sizə şərh etməkdə başarılı olacaqlar. Mən istərdim ki, bizim aramızda olan ən gənc üzvümüz Villiam de Traki birinci danışsın.

İkinci cəngavər: Təəssüflər olsun ki, mən belə bir təcrübəli natiq olan hökumət tərəfdarı Fitz Urs qədər təcrübəli deyiləm ki, öz nitqimlə sizdə inam yaradım. Lakin bir məsələ vardır ki, bunu mən sizə demək istərdim və mən bunu elə birdən-birə də deyə bilərəm. Bu belədir: biz nə etmişiksə və bizim gördüyümüz iş haqqında sizin nə fikirləşməyinizdən asılı olmayaraq, biz həyata keçirdiyimiz işdə qətiyyənlə

şəxsi maraq güdməmişik. (*Digər cəngavərlər: "Qulaq asın, qulaq asın!"*) Biz bu işdə heç bir mənfəət əldə etməmişik. Biz bu işdə qazandıdan daha çox itirmişik. Biz dörd sadə ingilissik və bizim üçün öncə vətəndir! Mən deyə bilərəm ki, biz içəri soxulanda sizə bir o qədər də yaxşı təsir bağışlamadıq. Məsələ burasındadır ki, biz özümüz bilirdik ki, çox ağır bir yük altına girmişik: mən yalnız öz adımdan danışacağam, bu gün həddindən artıq içmişəm, baxmayaraq ki adi halda mən içki içən adam deyiləm. Siz bu məsələyə diqqət yetir-səniz, deyəcəksiniz ki, arxiyepiskopu öldürmək qanunlara ziddir və heç bir əndazəyə sığmır, xüsusilə nəzərə alsaq ki, siz kilsənin ən yaxşı ənənələri ilə tərbiyə olunmusunuz. Beləliklə, əgər biz bir qədər davakarlıq etmişiksə, siz bunu başa düşə bilərsiniz ki, bu, nəyə görə baş vermişdir: mən öz tərəfimdən deyə bilərəm ki, bu işə görə mən olduqca təəs-süflənirəm. Biz düşünürük ki, bu işi yerinə yetirmək bizim vəzifə borcumuzdur və buna görə də bu işi həyata keçirmək üçün özümüzü hazırlamalı idik. Və mən artıq dediyim kimi, bu işə görə heç bir peni də almamışıq. Biz çox əla bilirik ki, hadisələr necə cərəyan edəcəkdir. King Henri, qoy Allah onun ömrünü uzun eləsin, dövlət işlərinin naminə o, bu işin baş verməsini heç vaxt nəzərdə tutmamışdır: bu iş gələcək-də çox böyük söz-söhbətə səbəb olacaqdır; ən yaxşı halda biz həyatımızın qalan hissəsini xaricdə yaşamalı olacağıq. Və hətta ən dərrakəli insanlar başa düşürlər ki, arxiyepis-kop bu yoldan kənarlaşdırılmalı idi – şəxsən mənə qalsa, mən ona həddən ziyadə heyranam, siz görməmiş olmanız ki, o, sonda necə qərribə bir şou yaratdı – bununla belə, bu hərəkət heç də bizə şərəf gətirmir. Xeyr, bu işi biz həyata keçirmişik və bizim gördüyümüz işdə heç bir səhv yoxdur. Beləliklə, mən lap başlanğıcda dediyim kimi, lütfən, bu işdə bizim heç bir maraq güdmədiyimizi nəzərə alaraq bizi az da olsa bağışlayasınız. Məncə, siz mənim bütün dediklərimi nəzərə alacaqsınız.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Birinci cəngavər: Mən düşünürəm ki, siz mənimlə razılaşacaqsınız ki, Villiam de Traki çox yaxşı danışıq və çox mühüm məsələyə toxundu. Onun arqumentinin canı budur ki, biz bu işdə qətiyyətlə maraqlıyıq, lakin bizim həyata keçirdiyimiz aktın özü özünü doğrultmaq üçün daha əsaslı dəlillərə ehtiyacı vardır və buna görə də siz bizim digər nəticələrimizə də qulaq asmalısınız. Növbəti olaraq mən danışmaq üçün sözü Hyug de Morvilə verəcəyəm.

Üçüncü cəngavər: İlk növbədə mən öz nöqtəyi-nəzərimizi bizim başçımız olan dövlət qulluqçusu Fitz Ursun çox gözəl ifadə etdiyi nöqtəyi-nəzər əsasında quracağıq. Onun dediyi kimi, bir daha vurğulayıram ki, siz ingilissiniz və sizin rəğbətiniz həmişə əzələn tərəfdədir. Bu, ingilis ruhunun ədalətli bir oyunudur.

İndi isə dəyərli arxiyepiskop haqqında danışım. O arxiyepiskop ki, yaxşı keyfiyyətlərinə mən həmişə valeh olmuşam. Arxiyepiskop həmişə zəif tərəf olmuşdur? Mən istədim ki, sizin emosiyalarınıza deyil, sizin ağılınıza müraciət edim. Siz cık-bikə uyan adamlar deyilsiniz. Ona görə də sizdən xahiş edirəm ki, bu məsələyə ayıq başla yanaşasınız: arxiyepiskopun məqsədi nə idi? Bəs kral Henrinin məqsədi nədir? Bu suallara verilən cavablarda məsələnin açarı vardır.

Kralın məqsədi tamamilə ardıcıldır. Rəhmətlik kraliça Matildanın hökmranlığı dövründə və Stepanın heç də xoşbəxt olmayan hakimiyyəti qəsb etdiyi dövrdə krallıq olduqca parçalanmışdı. Bizim kral gördü ki, ehtiyac duyulan yeganə vəzifə ondan ibarət idi ki, krallıqda qayda-qanun yaradılsın: yerli hakimiyyətin kənar qüvvələrini cilovlasın – o kənar qüvvələr ki, tez-tez səfeh sonluqlara hakimiyyəti gətirib çıxara bilərdi – və qanunçuluğu bir sistem halına salsın. Ölkədə tam hərc-mərclik hökm sürürdü. Ölkədə 3 cür ədliyyə var idi və 3 cür məhkəmə var idi: kralın bir məhkəməsi, yepiskopların bir məhkəməsi və bir məhkəmə də baronların məhkəməsi idi. Mən axırncı nəticəni dediyi

sözləri bir daha təkrar etməliyəm. Rəhmətlik arxiyepiskopun kansler olduğu müddətdə o, bütün qəlbi ilə kralın planlarını müdafiə edirdi: əgər mən fikrimi düzgün əsaslandıra bilsəm, bu çox vacib məsələdir. İndi isə kral nəzərdə tutmuşdu ki, Bekket – o kəs ki sübut etmişdir əla bir inzibatçıdır – heç kəs dana bilməz ki, məhz o, kanslerlikdə yepiskopun idarələrini birləşdirəndir. Bu işdə onu heç kəs günahlandıra bilməz: ondan başqa heç kəs bu iki vacib vəzifəni eyni zamanda tuta bilməzdi. Əgər Bekket kralın arzularını əsas tutsaydı, demək olar ki, indi bizim ideal bir dövlətimiz olardı. Həm mənəvi, həm də dünyəvi dövlət idarəçiliyinin vəhdəti olardı və bu dövlət mərkəzi hakimiyyətin nəzarəti altında olardı. Mən Bekketi müxtəlif rəsmi münasibətlərlə əlaqədar olaraq çox yaxşı tanıyırdım. Və eyni zamanda mən onu da bilirdim ki, mülki xidmət üçün onun kimi ixtisaslı ikinci bir şəxsi tanımıram. Bəs sonra nə baş verdi? O an ki Bekket kralın nümunəsində arxiyepiskop təyin edildi, o, kanslerlik idarəsindən istefa verdi, o daha keşişsayağı oldu, nəinki keşiş oldu. O, inadkarlıqla və incik bir halda həyatında zahidlik (asketik) həyat tərzi seçdi. O, əvvəllər müdafiə etdiyi bütün siyasətin üstündən xətt çəkdi; o belə təsdiq edirdi ki, burada kral üsuli-idarəsindən də yüksək idarəçilik üsuli-idarəsi vardır və kralın xidmətçisi olaraq uzun illər çalışmışdı ki, bu idarəçilik üsulunu yaratsın və Allah bilir ki, niyə iki idarəçilik üsuli-idarəsi bir-biri ilə birlikdə mövcud ola bilmirdi.

Siz mənəmlə razılaşırsınız ki, arxiyepiskop tərəfindən edilən belə bir müdaxilə bizim kimi xalqın instinktlərini zərbə altında qoymuş olardı. Mənim bildiyimə görə, siz mənim dediklərimi bəyənirsiniz: mən bunu sizin üzünüzdən oxuyuram. Bu məsələdə biz yalnız bu işin ölçülərində müəyyən qədər mübahisə edə bilərik. İşləri düzgün məcraya yönəltmək üçün siz bu məsələni anlamalısınız. Bizim qədər ikinci bir adam ola bilməz ki, zorakılığa bu qədər peşman

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

olsun. Bədbəxtlikdən sosial ədaləti bərpa etmək üçün elə hallar olur ki, zorakılıq yeganə yol olur. Başqa bir halda siz hər hansı bir arxiyepiskopu parlamentdə səsə qoymaqla günahlandırır və formal olaraq onu bir xəyanətkar kimi edam edərdiniz və heç bir kəs onda bir qatil kimi adlandırılan yükün altına girməzdi. Və sonrakı vaxtda ola bilsin ki, bizim həyata keçirdiyimiz bu müvəqqəti tədbirlər lüzumsuz olmuş olsun. Lakin siz hazırkı anda kilsənin dövlətin maddi durumu ilə bağlı qaldırdığı iddialara bələd olmuş olasınız, onda yadınızda saxlayın ki, biz öz idarəçiliyimizin tabeçiliyi əsasında ilk addımımızı atmışıq. Biz dövlət işlərinin yoluna qoyulması işində bir alət olaraq istifadə edilmişik və əminəm ki, siz bizim atdığımız addımı bəyənirsiniz. Biz sizin maraqlarınıza xidmət etmişik; biz sizin alqışlarınızı razılıq hissi ilə qəbul edirik: əgər bu məsələdə hər hansı bir günah varsa, gəlin bu günahı birlikdə bölüşək.

Birinci cəngavər: Morvil bizə xeyli düşünmək üçün mövzu vermişdir. Mənə elə gəlir ki, demək olar ki, o, bu işdə son nöqtəni qoymuşdur. O kəslər ki, onun çox incə düşüncələrini diqqətlə izləyiblər, onlar bunu yaxşı başa düşürlər. Bununla belə, bizim daha bir natiqimiz var və onun da ifadə edəcəyi, düşünürəm ki, başqa bir nöqtəyə nəzəri olmalıdır. Əgər elə şəxslər varsa ki onlar hələ də öz əqidələrini müəyyənləşdirməyiblər, düşünürəm ki, Riçard Brito onların əqidələrinə sirayət etməyə qadir olacaqdır. Beləliklə, söz Riçard Britonundur.

Dördüncü cəngavər: Məndən qabaq söz alıb danışan natiqlər – bizim böyüyümüz, dövlət qulluqçusu Fitz Urs da daxil olmaqla bu mövzuya dəxli olan məsələlər barədə ətraflı danışılar. Onların irəli sürdükləri arqumentlərə mənim əlavə edəcək heç bir sözüüm yoxdur. Mənim nə deməli olduğum ola bilsin ki, bir sual formasında qoyulsun. Arxiyepiskopu kim öldürdü? Siz bu kədərli səhnəni gözlərinizlə gördüyünüzə görə, ola bilsin ki, mənim məsələni

bu şəkildə təqdim etməyim sizdə təəccüb yaratsın. Lakin hadisələri nəzərdən keçirin. Mən məcburam ki, olduqca qısa da olsa, sonuncu natiqin dediklərinin əsas mahiyyətinə bir daha toxunum. Rəhmətlik arxiyepiskop kansler olan zaman kralın rəhbərliyi altında onun ölkəni birləşdirmək, onu vahid hala gətirmək, ölkədə stabillik yaratmaq, qayda-qanun və dinclik yaratmaq, İngiltərənin olduqca ehtiyacında olduğu ədaləti bərpa etmək kimi işləri onun kimi heç kəs yerinə yetirməmişdir. Lakin o, arxiyepiskop olan andan tamamilə öz siyasətini dəyişdi: o, özünü ölkənin taleyinə qarşı tamamilə laqeyd olduğunu göstərmiş, əslində, özünə vurğunluq nümayiş etdirmiş və cəmiyyətə düşmən mövqedə durmuşdur. Bu lovgalıq onun daxilində daha da böyümüş və nəhayətdə o heç bir şübhə yeri qalmayan bir maniyaya çevrilmişdir. Onu düz yola gətirəcək hər bir vasitədən istifadə edilməmişdirsə də, onun ağılı başına gətirmək uğursuzluğa düşər olmuşdur. İndi mənim əlimdə şübhə altına alınma bilməyən sübut vardır ki, o, Fransanı tərk etməmişdən əvvəl açıq-aşkar xeyli sayda şahidlərin gözü qarşısında peyğəmbərlik iddiasında olmuş və demişdir ki, onun ömrü uzun deyildir və onu da demişdir ki, o, İngiltərədə öldürüləcəkdir. O, provokasiyanın hər bir vasitəsindən istifadə edirdi. Onun davranışlarından addımbaaddım hiss olunurdu ki, şəhidlik zirvəsinə ucalmağı qərara almışdı. Formal cəhətdən ictimai xidmətçi olan bu kişi talançıya, soyğunçuya çevrilmişdir. Hətta son anda o, bizə belə düşünməyə imkan vermişdir: siz özünüz gördünüz ki, o, bizim verdiyimiz sualları necə də qulaqardına vururdu. Və o, bizi artıq əsəbiləşdirərək ustalıqla insanın dözə bilməyəcəyi bir həddə çatdırdıqda belə, asanlıqla bu vəziyyəti aradan qaldıra bilərdi: o, bizdən bir qədər kənar dura bilərdimi ki, bizim acığımız soyusun. Məhz elə məsələ bundadır ki, o, bu işin baş verməsini istəmirdi; o təkid edirdi, biz qəzəbdən alışıbyandıığımız bir müddətdə o, təkidlə deyirdi ki, qapılar açıl-

malıdır. Mənim bundan da artıq nəyi isə əlavə etməyimə ehtiyac vardırımı? Siz tərəddüd etmədən belə bir verdikt (məhkəmə qərarı) verə bilərsiniz ki, bu bir özünəqəsdidir. Bu xəstə beyinin özünəqəsdidir. Bu yeganə bir xoşagələn verdiktdir. Hər halda, böyük bir insan olan arxiyepiskopun xeyrinə qərar çıxarıla biləcək bir verdiktdir.

Birinci cəngavər: Sağ olun, Brito. Mənə elə gəlir ki, daha deyiləcək bir söz qalmayıb: mən təklif edirəm ki, siz indi sakitcə dağılışıb öz evlərinizə gedəsiniz. Lütfən, ehtiyatlı olun və küçə tinlərində qrup-qrup yığışmayın, ictimai pozğunluğa gətirib çıxara biləcək heç bir provokasiyaya yol verməyin.

(Cəngavərlər mürəxxəs olurlar.)

Birinci keşiş: Ey ata, bizi tərək edib hara getdiniz?

Niyə belə etdiniz?

Biz sizi necə tapacağıq?

Siz bizdən çox uzaq, biz də sizdən çox uzağıq.

Siz bizə çox uzaqdan baxırsınız.

Siz indi göylərdəsiniz. Kim bizi idarə edəcək,

Bizə kim düz yol göstərəcək?

Siz bizdən belə uzaqlara getmişsiniz.

Sizin yerinizi kim tutacaq,

Kim sizin yerinizi tutacaq?

Kim sizdən güc alacaq?

Kilsə qalıb kimsəsiz, başsız və tənha qalmışıq.

Burada bizim xarabalıqlar üstündəsə

bütpərəstlik qurulacaq.

Onların dünyası görürəm ki, allahsızlıq olacaq.

Üçüncü keşiş: Xeyr, bu işə,

Heç bir kilsə tab gətirməz bu gərmişə.

Fəlakətdə təntənə: təqiblə möhkəmləndilmiş bir fəlakət.

Elə bir fəlakət ki, sanki, insanların bundan ötrü

ürəkləri gedir.

X o r (*A Te Deum səhnədən bir qədər uzaqda latın dilində oxunduğu bir vaxtda*):

Biz səni mədh edirik, aman Allah, yer üzərində
 Bütün qələbələri qazanan məxluqları mədh edirik.
 Qarda, yağışda, küləkdə, tufanda,
 Sənin yaratdığın bütün məxluqlara,
 Ovçulara və ovlanılanlara
 Yalnız sənin tərəfindən görülə bilən
 Bütün mövcudiyətlər üçün, yalnız sənə
 Məlum olan bütün mövcudiyətlər üçün dua edirik.
 Yalnız sənin nurunda və sənin təntənən
 Hətta səni dananlara da bəyan edilib;
 Qaranlıq işığın təntənəsini bəyan edir.
 O kəslər ki səni danırlar, səni dana bilmədilər.
 Onlar mövcud olmadılar və onların danmaları
 Heç vaxt tam deyildir, çünki onlar tam olsaydılar,
 Onlar mövcud olmazdılar. Onlar təsdiq edirlər ki,
 Sən yaşayaraq mövcudsan. Bütün şeylər
 Sənin yaşayaraq mövcud olduğunu təsdiq edirlər.
 Quşun və şahinin havada; vəhşi heyvanın yerdə,
 Hər ikisinin – həm qurdun, həm də quzunun
 Yerdə yaşadığını, qurdun torpaqda,
 Və qurdun qarında yaşadığını təsdiq edirlər.
 Ona görə də insan, kimə ki sən şüur vermişən,
 Şüurlu şəkildə səni mədh etməlidir.
 Sən düşüncədə, sən sözdə və sən əməldəsən.
 Hətta əlimiz süpürgədə, ocaq qalamaqdan
 əyilmiş belimizlə,
 Kir-çirkabı təmizləmək üçün qatlanmış dizlərimizlə
 Biz Kənterberini qaşayıb-süpürənlər;
 Zülmədən belə bükülmüşlər,
 Günah işləməkdən dizləri qatlanmışlar,
 Qorxu içində əlini üzlərinə tutanlar,
 Kədərlə başları aşağı dikilənlər;

Bizim içimizdə olan fəsillərin hayqırtıları,
Qışın soyuğu, yazın mahnısı, yayın qızmarı,
Quşların və vəhşilərin səsləri səni mədh edir.
Biz sənə təşəkkür edirik qanın bağışlanılmasına görə,
Qanla xilas etdiyinə görə,
Çünki müqəddəslərin və şəhidlərin qanı
Yeri zənginləşdirəcək və yeni

müqəddəs yerlər yaradacaq.

Çünki o yerdə ki bizim müqəddəs yaşamışıdır,
O yerdə ki hər hansı bir şəhid öz qanını
Cənabımızın qanı üçün qurban vermişdir,
Həmin yer müqəddəs yerdir
Və oradan müqəddəslik yan keçməyəcəkdir.
Bunların üstündən ordular ayaq basıb keçsələr də,
Ziyarətçilər əllərində bələdçi kitabları ilə
Həmin yerləri ziyarət etsələr də;
Səhralarda ölüb qalanlara, dağıdılmış imperiyalarda
Unudulmuş yerlərə dualar oxunsa da,
Belə yerlərdən bulaqlar çıxıb yeri tərəvətləndirsə də,
Həmin yerlər danılır. Ona görə də biz, Allah,
Yalnız sənə təşəkkür edirik ki, sən
Kənterberiyə belə bir canlanma vermişən.
Bağışla bizi mənim ağam, biz özümüzü
Müştərək insanın bir tipi kimi tanıyıyıq.
O kişilərin və qadınların bir müştərək tipi kimi,
Kimlər ki qapılarını bağlayaraq ocağın
Qabağında oturlar. O kəslər ki Allahın
Xeyir-duasından qorxurlar. Allahın yaratmış olduğu
Gecənin tənhalığından, tələb olunan tabeçilikdən
Ortaya çıxan məhrumiyyətlərdən qorxurlar.
Əlləri pəncərədə olanlardan, ocaqdakı küləşdən,
Meyxanadakı yumruqdan, kanala itələnməkdən
Qorxan şəxslərdən daha çox

biz Allah sevgisindən qorxuruq.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Biz özümüzün işlətdiklərimiz günahları,
Bizim zəifliyimizi, səhvlərimizi boynumuza alırıq.
Biz boynumuza alırıq ki, dünyanın günahları
Bizim başımızın üstündədir.

Biz boynumuza alırıq ki,
Şəhidlərin qanı, müqəddəslərin ağrından doğan
İniltiləri bizim başımızın üstündən keçir.
Ağam, bizə rəhm et,
İsa Peyğəmbər, bizə rəhm et.
Ağamız, bizə rəhm et,
Şərəfli Tomas, bizim üçün dua et.

AİLƏNİN YENİDƏN QOVUŞMASI

İŞTİRAK EDƏNLƏR:

Emi Dovager	– Ledi Monçensey
Ayvi, Violet və Aqata	– onun kiçik bacıları
polkovnik, möhtərəm cənab Cerald Paypə	} – onun vəfat etmiş ərinin qardaşları
möhtərəm cənab Çarlz Paypə	
Meri	– Ledi Monçenseyin vəfat etmiş əmisinin oğlunun qızı
Denman	– qulluqçu qız
Harri	– Lord Monçensey, Eminin böyük oğlu
Dauning	– onun xidmətçisi və sürücüsü
doktor Varburton	
serjant Vinçel	
intiqaq ilahələri	

Səhnə İngiltərənin şimalında, bağ evində vəqə olur.

BİRİNCİ HİSSƏ

Qonaq otağı, çay məclisindən sonra.
Mart ayının sonlarında, günortaçağı.

Birinci pərdə

*Emi, Ayvi, Violet, Aqata, Cerald, Çarlz, Meri.
Denman içəri daxil olur ki, pərdələri qaldırsın.*

Emi: İndi yox. Mən sənə zəng edəcəm.

Hava işıqdır tamam.

Görməyə bir işim yox, gözləyirəm bu axşam
yetişəcək nə zaman.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

İndi ki oktyabrđan iyunadək evdəyəm
Qaranquşun gəlişin belə izləyəcəyəm.
Bahar da qoy qurtarsın, hələ çölə çıxmamış,
Və günəş ki bir zaman olduqca qızmar olmuş,
Həm günəş, həm işığı, təbiət yaraşığı
Gecəsi də qorxusuz, gündüz gözlədik onu
Saata da inandım, sabaha çox inamım,
Qaranlıqda, işıqda durmayacaq bir anım!
Sən yandır işıqları, pərdəni çəkmə hələ
Üşüyürəm mən bir az, sən də bir az tələsmə.

A q a t a : Vişvud həmişə soyuq yer olmuş, Emi

A y v i : Qışda getsin cənuba, Emiyə belə dedim,
Onun yerinə olsam, mən cənuba gedərdim
Günəş harda, mən orda,
Burda durub günəşi beləcə gözləməzdim.
Əgər gücüm çatsaydı, mən cənuba gedərdim
Qışın oğlan çağında.
Beysvota da dönməzdim, gecə-gündüz
Olmazdım ocağın qırağında.

V i o l e t : Get cənuba və hara, ingilisdilli kitabxanalara
Hərbi pəncərələrə və ingilis kapellana¹
Soyuq göyertədə otur stolda, iç soyuq çayı
Yağlı, soyuq bozartma ye, onun yoxdur tayı.

Ç a r l z : Bu, Eminin üslubunda deyil,
Biz kənddə böyümüş adamıq.
Emi uzun müddət bizim kimi yaşamış
O, itlərlə, atlarla, əlindəki silahla
Heç zaman istəməz ki, İngiltərədən getsin,
Qışda İngiltərəni, de, o, necə tərək etsin.
İnsan öz klubunda rahat olur, çox rahat
İngilisin qışında tapar orada marağ.

C e r a l d : Əgər ki, mənə qalsa, mən əksinə edərdim.
Qayıdaraq yenidən Şərq tərəfə gedərdim.

¹ Kapellan – 1. kiçik kilsə, ibadət-xana; 2. hərbi hissənin keşişi

Ümumi idman tapşırıqları edən bir kişi üçün,
Şərq çox gözəl bir yerdir. İqlimi də gözəldir.
Qulluqçular adama yaxşı baxır orada.

Emi: Mənim qulluqçularım, Cerald,
Çox yaxşı baxır mənə. Söz tapmıram deyəm.

Violet: Əgər mənə qalsa,
Mən cənuba heç zaman getməyəm, lap bircə an
Əgər Emi kimi olsam da, inan
İngiltərə pis olsa da, mən getməyəm cənuba
İstəmirəm görə mən bayağı insanları
Ciblərində dolu pul, heç onlar bilmirlər ki,
Yolu haraya salsın, hara getsinlər, hara.

Cerald: Təyyarə nəqliyyatından gələn paylar.

Violet: Bütün günü çimirlər, gecələrsə rəqs ancaq
Yarı bədəndə paltar, yarısı isə çıpaq.

Çarlz: Kokteyl içkisi yaman ziyandır, ziyən
Gəncə ondan ziyanlı heç nə yoxdur, sən inan.
İtiriblər dadını, nə ətri, nə dadı var.
Sıqar çəkən adamın ağzında dadını qalar?

*(Denman əlində albalı və viski içəri daxil olur.
Çarlz albalım götürür, Cerald isə viskini.)*

Nəticə belə olur.

(Bir siqaret yandırır.)

Ayvi: Bizim bu gənc nəsil ki var,
Kef məclisi çox xoşlar.

Çarlz: Gənc nəsil ki var,
Bizim kimi deyillər, yox məsuliyyət hissələri.

Cerald: Çox da zalım olma sən bizim bu gənc nəsilə
Mən çox rast gəlməmişəm onlara bil hələ,
Amma deyə bilərəm, yaxşılardan görmüşəm
Gördüyüm yaxşılara yamanca sevinmişəm
Bundan başqa, ay Charlz, gəncə nə qoymuşuq ki,
Bizdən sonra rahatca ömür sürə, yaşaya

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Həyat çox çətinləşir durmadan aydan-aya
Qoy bu haqda danışsın gənc nəsilin özü
Meri də çox gəncdir, ona verək qoy sözü:

M e r i : Doğrudan, ay əmioğlu, sən məlumat istəsən,
Gərəkdir ki, özgənin fikrini də biləsən.
Çox təəssüflər olsun ki, təriflə yoxdur aram
Lakin düzünü desəm, nə gəncəm, nə də cavan.

V i o l e t : Doğrudan da, ay Cerald, yoxdur səndə düşüncə
Çarlz da ehmallı, ehtiyatlıdır, məncə.

C e r a l d : Bağışlayın, bəs niyə dilxor oldu o belə
Məqsədim olmuş onu söhbətə cəlb edim mən.

Ç a r l z : O çox qəşəng bir qızıdır, onun yaz dövrü çətin
Otuza çatmalıdır onun yaşı, bəlkə də,
Gərək ki, evlənəydi, subay qalıb hələ də.

E m i : Əlbət ki, o gərək evlənmiş olaydı,
Əgər ki işlər mənim düşündüyüm kimi getsəydi,
Harrinin qayıtması, işləri dolaşdırdı
Amma dayanmır həyat, həyat gedir anbaan
Gəl dəyişək söhbəti, bu sözləri hər zaman
Deməsək, daha yaxşı.

C e r a l d : Bu, mənə nəyisə xatırladır, Emi,
Oğlanlar nə zaman çatmalıdırlar?

E m i : İstəmirəm ki, saat qaranlıqda dayansın
Bilmək istəsən niyə, Vişvuddan özgə yerə
Getməyirəm heç zaman
Bunun vardır səbəbi, Vişvudda yaşayıram ki,
Ailəmi saxlayam, bir olsun mənim ailəm,
Ailəm olsun əbədi
Nə qədər ki mən sağam, ailəmi yaşadacağam.
Heç varmı xəbəriniz, de görüm, yaşınızdan
Ölüm yaxalayacaq, hər kəsi, bil, hər zaman,
Bir ani ölümə, tənha bir otaqda tuş ola bilər insan.
Yalnız Aqata bilir nə mənə var ölümdə
Cavab tapa bilmirəm buna mənim özüm də

Mən Arturdan və Condan bir az oldum arxayın
Artur Londonda yaşayır, Consa Lesterşirdə
İstənilən bir zaman onlar gələr yeməyə
İstənilən bir anda ola bilərik birgə.
Harri mənə zəng etdi Fransadan, Marseldən
O, Londona gələcək təyyarəylə Parisdən.
Ümidvaram, axşama gəlib çıxacaq bura.

Violet: Harri həmişə gecikir.

Emi: Bu dəfə onda yox günah
Harrini görən zaman, sevinirik biz vallah.

Ayvi: Bəs nə zaman ad günü tortunu yeyəcəksən, ay Emi
Nə zaman açacaqsan, nə zaman hədiyyəni?

Emi: Nahardan sonra. Bu çox yaxşı zamandır.

Ayvi: Sən piroqunu yemədin çay zamanı
Və hədiyyənə baxmadın.

Emi: Bu, xüsusi bir münasibətdir. Sən bunu da
bilməlisən ki,
Səkkiz ilin içində bu, birinci dəfədir ki,
Biz hamımız olmuşuq birlikdə.

Aqata: Bu, Harri üçün çox ağırlı olmalıdır ki,
Səkkiz ildən sonra durub düzəlsin yola,
Qayıtsın bu Vişvuda.

Cerald: Niyə ki ağırlı?

Violet: Cerald, sən Aqatanın nə demək istədiyini
anlayırsan?

Aqata: Mən ağırlı bilirəm, çünki heç nə ləğv olunmur.
Çünki keçmiş qaytarmaq olmaz
Çünki gələcək tikilir yalnız
Real keçmiş üstündə. Tropik meşələrdə
Və ya Aralıq dənizinin mənzərəli yerlərində
Harri gəzib-dolaşan zaman
Xatırlamalıdır Vişvudu hər an.
Uşaq bağçasında içdiyi çayı,
Məktəb tətili, köhnə yerlərdəki qonaqlıqları

Inventas vitam
iuvat excoluisse
per artes

Balaca qapıdan sürünüb keçmək,
Deyildir o qədər, deyildir asan,
Vişvuda yenidən uyğunlaşmaq.
Vişvud təzələnib, dəyişib bir az
Onu asanlıqla tanımaq olmaz.

E m i : Heç nə dəyişməyib, bil ki, Vişvudda
Gedəndə necəydi, indi elədi,
Təkcə dəyişilib o qoca poni¹
O qanı qarışıq, o qoca mələz
Heç nə dəyişməyib, köhnədir hər şey
Gəlin biz bu haqda etməyək giley.

A q a t a : Bəli; mən demək istədim o, bu Vişvudda
Tapacaq lap özgə, başqa bir Harri
O, geri dönəndə görəcək burda başqa nəfəri.
O qoyub getdiyi oğlan deyildir at tövləsində,
Fayton daxmasında, meyvə bağında,
Əkin sahəsində, bağçaya gedən cığırda, yolda.
İlişib qalmayıb küncdə-bucaqda
Artıq o, uşaq deyil, qalsın qucaqda
Yeni bir aləmdə görəcək onu
Bil ki, heç dünyanın deyildir sonu,
Hamı dəyişilir, dəyişir hər şey
Gəlin biz bu haqda etməyək giley.
Gizlin çıxır üzə, hər bir nişanə
Nəyisə yenidən andırır bizə.

C e r a l d : Qətiyyən bilmirəm nə deyirsən sən.
Bizim kefirmizi pozursan nədən.
Deyirəm, Eminin ad günü üçün bu, o qədər də
şən söhbət deyil.
Bu heç Harrinin evə gəlişi üçün də, düşünsən bir az,
Belə yaramaz. Qoy özünü o, evdə hiss etsin!
Qoy hiss etsin ki, nə olubsa, olub-keçib,
Onun çox bu kimi məsələlərə dəxli yox.

¹ Poni – kiçikboylu at cinsi

Məncə, dərmanını da içib.

Qoy yenidən evlənsin və qayıdıb Vişvuda gəlsin.

E m i : Sağ ol, Cerald. Baxmayaraq Aqata
Bir qayda olaraq demək istəyir,
Lakin nə dediyini özü bilməyir,
Qoy deyim mən də,
Razıyam, bil, sənin dediklərinlə.

Ç a r l z : O, arvadını itirəndən bəri,
Mən ona heç vaxt məktub yazmamışam,
Çox güman ki, olar bir il.
Nə deyirəm, bunu yada salımmı mən?
Yoxsa bu heç yaxşı deyil.
Yox, artıq gecikmişəm mən.

E m i : Sən çox gecikmişən.
O, bu haqda danışmaq istəsə, bu, başqa məsələ,
İnanmıram etsin bunu, o çalışacaq unutsun onu.
Mən ailəmin içində hər şeyi ortaya atmayıram
Bütün məsələləri, bir-birinə qatmayıram.
Deyərsən bu, heç nədi,
Lakin bu bir rahatlıq, bu da ki bir səhnədi.

V i o l e t : Mən bunu bir ehtiyatlı addım hesab edirəm.

A y v i : Bununla belə, bu, təsirli bir işdir.
Xüsusilə də belə bir yolla adamı itirmiş olasan –
Fırtınanın ortasında gəminin göyərtəsindən
Fırtına adamı süpürüb ata, cəsədi isə tapılmaya.

Ç a r l z : “Məşhur Pires Linerdən yoxa çıxdığı kimi”.

C e r a l d : Bəli, onun daimi itməsini düşünmək
Çox adi olmayan bir işdir.

V i o l e t : O içmiş olmayıb ki?

E m i : Mən bunu ondan heç vaxt soruşmadım.

A y v i : Ən yaxşısı budur ki, belə şeylərin
dəriniyinə getməyəsən,
Ola bilsin ki, bir az kefi düzəlsin deyə,
Bir az içə və yeyə.

Inventas vitam
iuvat excoluisse
per artes

E m i : İstəmirəm ki, saat qaranlıqda dayansın.

C e r a l d : Mən heç vaxt onunla rastlaşmamışam.

E m i : Mən olduqca xoşbəxtəm ki, sən ondan uzaqsan,
Onunla rastlaşmamısan.

Mən çox xoşbəxtəm ki, sizlərdən heç kəs

Onunla rastlaşmamışdır, bu, bizə bəs.

Bu, bir qədər vəziyyəti asan edəcək, asan

Onunçün istəyirdim ki, hamı və

Bir də ki sən bax burada olasan.

O, bu ailə üzvü olmamışdır heç zaman

O, bu ailənin bir üzvü olmadan

İstəyir ki, bax onu ayırub özününkü etsin.

O, çox şöhrətpərəstdir, onu edib özünün

şöhrətinin qurbanı,

O, onu gəzdirib bütüncə Avropanı, bəlkə,

bütün dünyanı.

Çox bahalı hotellər, arzu edilməz cəmiyyət

Onun özü bu yolu bax özü də keçibdir,

Bütün bu əməlləri onun özü seçibdir.

Heç zaman istəməyib Harri əlaqə qursun

köhnə dostla-tanışla

Yalnız özünə çəkib, salıb səviyyəsinə

Yaşarkən bir narahat kölgə kimi yaşayıb

Öləndə də kölgətək əriyib yoxa çıxıb

De, belə bir kölgənin ömrü nə olub ki,

ölümü ola ki nə?!

İndi bilirəm ki, siz həqiqəti bilirsiniz,

Bilin ki, gələcəkdə, kədər, qəm ola bilməz

Olan olub-keçibdir, olubsa da lap hər nə,

Danışmayaq o haqda gələcəyin naminə

Harri qayıtmalıdır Vışvuda birdəfəlik

Əminəm ki, biz onu, xoşbəxt edə bilərik,

Soruşmayın siz ondan harda olub bu illər

Unutsa bu illəri, o, xoşbəxt ola bilər

Gəlin biz şən davranaq, sən də daim gül, danış
Gəl elə düşünək ki, sanki, heç nə olmamış
Səkkiz ilin içində.

C e r a l d : Düşünürəm mən, bir az bizə çətin olacaq.

V i o l e t : Bu, boş şeydir, ay Cerald. Sən özün görəcəksən,
Bu, bizim edəcəyimiz yeganə işdir, iş.

A q a t a : Olduqca ehtiyatla, xırda təfsillatlara,
Çox böyük bir diqqətlə
O şeyləri ki biz əvvəlcədən hazırlamışıq,
Elə də hərəkət etməliyik. Kişilər bəzən
Kələfin ucundan tutub gedir ucuzluğuna
Yol verməyək biz buna.
Bir cib fənərinin işığında
Bir-birimizin qaranlığında
Qoyaq öyüd-nəsihəti
Biz kənara bu anda.
Dünyanın hər yerində
Quru müqəddəs ağaca
Küləyin söylədiklərini,
Ayın meyilliliyini,
Qaranlıq keçidin füsunkarlığını,
Qapının altındakı pəncəni
Biz yada salaq
Bu şeylərdən danışmaq.

X o r (*Ayvi, Violet, Cerald və Çarlz*): Niyə ki biz özümüzü
Karıxmış halda hiss edirik,
Niyə ki biz özümüzü
Səbirsiz, qorxulu, narahat hiss edirik.
Biz burada həvəskar, özfəaliyyət aktyorları kimi
Yığışmışıq, lakin hələ rollarımız
təyin edilməyib deyə,
Həvəskar aktyorlar kimi pərdə qalxanda
Xülyalar içində fərqli bir dram əsəri üçün
Paltar geyinirik və ya səhv olan bir rolu məşq edirik.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Bizi lojalarda müşahidə edənlərin
son fikirlərini gözləyirik,
Paltar geyinmə otağından gələn titr səslərini eşidir,
Qalereyadan gələn gülüş səslərini və
Pişik miyovultularını eşidirik.

Ç a r l z : Kaş ki mən olaydım müqəddəs Ceymz küçəsində,
Rahat bir stolda, ocağa yaxın yerdə.

A y v i : Mən bu qonaqlığa gəlməmiş olsaydım, çox güman ki,
Sidmousda əmiqızı Lilini görməyə getmiş olardım.

C e r a l d : Mən də Kompton Smisdə onun Dorsetdəki
Mərkəzdəki evində qalmış olardım.

V i o l e t : Mən “*Vikar’s American Tea*”-də
Xanım Bumpusa kömək etmiş olardım.

X o r : Bununla belə, biz burada
Eminin komandanlığı altındayıq ki,
Oxunmamış rol oynayacaq,
Gülünc bir qarabasma içində
Pantomim rolunu oynayacaq.

E m i : Bu nədir, mən gördüm ki, kimsə
Pəncərənin qabağından keçib gəlir.
İndi saat neçədir?

Ç a r l z : Demək olar ki, yeddiyə 20 dəqiqə qalıb.

E m i : İndi Con burada olacaq, onun yolu olduqca qısaadır.
Hər halda, Artur yox, Con olmalıdır.
Sakit, kimsə gəlir. Gərək ki, bu Condur.

(Harri içəri daxil olur.)

Harri!

*(Harri qəflətən qapının qarşısında dayanır
və pəncərəyə baxır.)*

A y v i : Xoş gəldin, Harri!

C e r a l d : Yaxşı edib gəlmisən!

V i o l e t : Evə, Vişvuda xoş gəlmisən!

Ç a r l z : Niyə, nə baş verib ki?

E m i : Əgər istəsəniz ki, pərdələri çəkək,
Onda qoyun mən zəng edərək Denmanı çağırım.

H a r r i : Siz bu işığın parıltısında bütün aləm
Sizə baxa-baxa burada necə oturursunuz?
Əgər bilmək istəsəniz, mən deyimmi ki,
Pəncərədən keçəndə sizi necə gördüm?
Siz istəyirsinizmi ki, yad gözlər
sizə pəncərədən baxsın?

E m i : Sən unudursan ki, Harri, sən Vişvuddasan
Sən şəhərdə deyilsən örtükləri bağlayanın ki,
Səni heç kəs görməsin. Bundan başqa, bütün
Burada olanlar bu evə aid olan adamlar,
Və bu adamlar da sənin evə qayıdışını görmək istəyir.

H a r r i : Ora bax! Ora bax! Onları sən görmürsən?

C e r a l d : Xeyr, ətrafda mən heç bir kəsi görmürəm.

H a r r i : Xeyr, xeyr, ora baxma, bura bax!

Sən onları görmürsən?

Sən onları görmürsən, lakin mən onları görürəm.

Onlar da görür məni.

Bu, birinci dəfədir ki, mən onları görürəm.

Mən onları Cava Streytdə,

mən onları Sunda dənizində,

Xəstəhal tropik gecədə. Mən bilirdim onlar gəlirlər.

İtaliyada, bülbüllərin arxasındakı qalın meşədə

Gözlər mənə zilləndi və o mahnılarını oxudular.

“Grand Hotel”də palma ağaclarının arxasında,

Onlar həmişə olurlar orada.

Lakin mən onları görmədim.

Niyə ki, onlar gözləmədirlər ki, mən haçan

Vişvuda qayıdacağam? Minlərlə digər yerlər

ola bilərdi ki,

Mən onlara həmin yerlərdə rast gələm. Niyə ki mən

Onları burada görməliyəm. Niyə məhz burada?

Niyə burada?

Ad günün mübarək olsun, ana,

Görüm çox yaşayasan, ana.

Ayvi xala, Violet xala, Cerald dayı, Çarlz əmi, Aqata.

E m i : Biz çox şadıq ki, sən geri qayıtmısan,

İndi biz naharda hamımız birlikdə olacağıq

Xidmətçilər sənin gəlişini çox sevinclə

qarşılayıblar

Olarını ki, onları sən içəri dəvət edəsən

nahardan sonra,

Yoxsa qoy qalsın sabaha? Əminəm ki,

yorğunsan sən bu an,

Hamı buradadır və hər şey necə varsa, elə də var,

Cənab Bevan, sən onu tanıyırsan,

gəlmək istəyir sabah.

Hüquqi bir iş üçün, vergi haqqında sual

Ancaq bilirəm ki, sən ona deyəcəksən,

Qoy gözləsin bir zaman. Hələ bir az yorğunam.

Otağın necə varsa, eləcə də qalıbdır,

Dəyişməyib heç bir şey.

H a r r i : Dəyişməyib? Heç nə dəyişməyib?

Sən necə deyə bilərsən ki, heç nə dəyişməyib

Bunu demək çox eyib.

Sizin hamınız belə, cavan dəyirsiniz gözümə.

C e r a l d : Sabah biz atla ova çıxarıq

Onda biz birlikdə hər bir yana baxarıq

Burada hər qarış yeri sən yaxşı tanıyırsan,

Lakin bir neçə yeni ovçular görəcəksən.

Ç a r l z : Mənim bir təzə şərab tacirim vardır,

Sənə təklif edirəm ki, sənin üçün çalışsın.

Bir az sənin anbarına əl gəzdirmək lazımdır.

A y v i : Düşünürəm ki, sən qoca Hokinzi dəyişəcəksən.

Lazımdır ki, təqəüdə çıxsın o,

Qaya bağını az qalib ki, yıxsın o.

Gözləri də yarım kor, dedim bunu anana

İnanmırsan, özün gör, lakin anan baxmadı
Mənim dediklərimə,
Ona dedim yüz kərə.
Bir söz demədi mənə
Saxladı sən gələne.

V i o l e t : Mən də, bil, dəfələrlə anana söyləmişəm,
Özümə borc bilmişəm.
Fikir vermir heç nəyə
Mətbəxdəki itkiyə,
Xanım Pakel çox qoca, nə etdiyini bilmir,
Vişvudda bax bu işdə kişi yeri görünür.

E m i : Harri, bilirsən ki sən, xalan və əmilərin,
Daim uzadacaqlar sənə kömək əllərin.
Onlar həmişə gəlib məsləhətlər veriblər
Bizləri özlərinə daim yaxın biliblər
Ancaq o məsləhətləri mən qəbul etməmişəm
Çünki, həmişə yalnız mən səni gözləmişəm.
İndi sənin işindir, mən yalnız bu Vişvudu,
Qoruyub saxlamışam ki, uçub dağılmasın.
Demişəm, heç olmasa, necə var, elə qalsın.
İndi buyur bax belə, götür bu ev-əşiyi, özün idarə elə
Mən qoca bir arvadam, bir ayağım da gorda
Məsləhət gərək deyil, qoca olan arvada.

A y v i : Ey əzizim Emi!
Heç kəs istəmir ki, sən belə tezcə öləsən,
Elə ki qayıdıb gəlibdir Harri
Yaşamaq lazımdır bu vaxtdan bəri.

H a r r i : Zaman keçib, keçib zaman, yox dəyişiklik!
Ammə bilmirsiniz ki, çox dəyişiklik
Baş verib hər yanda, hər zaman, hər an
Elə bilirsiniz ki, mən lap avamam,
Yoxsa bu dünyada mən yaşamıram? Əgər siz
Məxfi yolla bir şəxsi kəşf etmək istəyirsinizsə,
elə də edin,

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Ancaq mənim yanımda deyil,
mənlə olmayan yerdə edin.

Mən sizi karıxdırmaram, Aqata!

Mən sizi darıxdırmaram, Aqata!

Aqata: Məncə, siz, ay Harri, çox uzağa getmisiz.

Əgər bəhanən yoxsa, qoy olmasın bəhanə

Bir yaxşı eşit məni, bir qulaq as sən mənə

Çalışaraq sən bizi bir başa düşməlisən

Çalışaraq səni mən, bil, başa düşməliyəm.

Harri: Bir mənə de, mən necə izah eyləyim sənə?

Qorxuram az duyasan, izahdan sonra məni

İstəyirəm yalnız sən, məni düz anlayasan

Həyatımda baş verən hadisələrdən.

Nə baş verib, başqa iş,

Baş verəni deməyə etməmişəm mən vərdis.

Heç kəsin, bil, başına, heç vaxt heç nə gəlməsə,

Başına gələnləri öz gözüylə görməsə,

Heç nəyi başa düşməz.

Cerald: Yaxşı. Sən deyə bilməsən ki, mənim başıma

Heç bir iş gəlməyib. Mən hələ lap gənc ikən

Şimali-qərb cəbhəsində olmuşam.

Həyatımın əsas hissəsini ağır işlərdə keçirmişəm.

Həyatımda çox olub qarmaqarışlıqlıq.

Çarlz: Məni də təəccübləndirəcək

elə bir çox şey yoxdur, Harri;

Və ya məni elə bir şey yoxdur ki, şoka salsın.

Harri: Siz hamınız elə adamlarsınız ki,

heç birinizin başına

Heç nə gəlməmişdir. Ən çox halda

gözlənilməz hadisələrin

Müəyyən dərəcədə kontinental təsirindən savayı

Heç nə başınıza gəlməyib. Siz həyatınızı

yuxuda keçirmisiniz.

Heç qarabasmalar da sizi yuxudan oyatmayıb.

Mən sənə deyirəm ki, biləsən, yoxsa həyat sənin üçün
Dözülməz olardı büsbütün.

Əgər sən tam oyaq vəziyyətdə olsaydın,
Həyatın çətinliyini duyardın.

Sən kanalizasiya borusundakı zərərli qoxunu
qoxuyardın,

Sən gecənin zülmət saatında yerindən
dik atılmamısan.

Sən təəssüf hissini səssiz səsinə eşitməmişən.

Mən öz təcrübəmdən danışmıram,

Mən həddimi aşmıram,

Lakin çalışıram ki, sənə ən tanış olan vasitələrlə

Sənə izah edim. Mən kanalizasiya qoxusu verən və

Səhərin açılmasından qabaq təəssüf hissi keçirən

Köhnə bir evəm. Bu, elə bir evdir ki,

orada bütün keçmiş

İndiki zamandır, bütün kiçilmələr hissedilməyəndir,

Nəyin baş verdiyinə gəldikdə,

keçmişdə baş verənlər

Görürsən ki, olub-keçib və hər şey indiki zamanda

deyildir.

Nəyin baş verdiyi bax elə bu deməkdir.

A q a t a : Bütün bunlarla belə, Harri sən yaxşı-yaxşı danış,

Heç bir müzakirə açmadan öz dilində danış bir,

De ki, dediyin nədir? Elə danış ki, biz də anlaya bilək,

Onları duymaq gərək.

H a r r i : İzdihamlı səhrada birdən qəfil tənhalıq

Qalın tüstü içində çoxlu məxluqlar hərəkət edir.

Heç bir məqsədsiz, istiqamətsiz hər bir kəs,

Bu tüstü-dumanda dairəvi hərəkət edir,

Heç kəs bilmir ki, kim hara gedir.

Yanıb-sönən işıq və qaranlığın içində.

Bihuşdarı ilə qismən keyləşmiş iztirab və ağrısını

Hisslərlə qavramadan harasa gedir insan.

Hər bir kəsin özü də dərk etməyən
Avtomatlaşdırılmış hərəkətlərinin müşahidəsi,
Dərinin üzərindəki zəif ləkənin itməsi,
Əvəzində daha dərin ləkənin bitməsi,
Əti dərinin cana gətirməsi, sümüyün isə
rənginin itməsi.

Bax baş verir bunlar, lakin bunları dillə ifadə etmək
Ya da onları tərcümə etmək olmaz, bu mümkün deyil.
Çünki bunun mənası çox, lakin bu mənalara açmağa
Bu kimi hadisələrin dili yox.

Mən ümumi terminlərlə bu an düşündüklərimi
danışırım,

Çünki bunun üçün başqa bir dil yoxdur.
Hər kəs çalışır ki, zor-güclə aradan çıxsın,
Lakin hər kəs izdihamla dolu bir səhrada tənhadır,
O, izdihamlı səhrada ruhlarla itələşir.
Bu yalnız mənasız istiqaməti geri döndərmək üçün
Edilən cəhdlərdir. Mən onu orta Atlantik okeanında
Buludsuz bir gecədə, yanan bir təkərin üstündə
Bir anlıq istirahət üçün itələyib saldım suya.

Violet: İtələyib saldım suya?

Harris: Təsəvvür edə bilməzsən sən,
İnsan suda necə belə tez batarmış.
Mən həmişə güman etmişdim ki, hara getsəm,
O da mənimlə birlikdə olacaq.
Mən elə düşünürdüm ki, o, öldürülə bilməyən
bir adamdır.

Hər şey başqa bir mənada başqa cür olur.
Mənə elə gəldi ki, kabinəyə gedəndə
onu orda görəəcəm.

Sonra isə bürüdü məni bir an bir möhtəşəm həyəcan.
Sonra soraq elədim, onu mən çox axtardım.

Xəzinədar və xörəkpaylayan
çox mehriban adamlar idi.

Həkim də çox diqqətçil.

Həmin gecə daş kimi yıxılıb yatdım tənha.

E m i : Harri!

Ç a r l z : Sən belə dəhşətli fantaziyanı belə aludəçiliklə
danışmamalısan.

Bundan yalnız anana və sənin özünə çox ziyan dəyər.

Əlbəttə biz bilirik ki, həqiqətdə nə olub.

Biz bu haqda qəzetlərdə oxumuşuq.

Bu məsələyə geri dönmək yaramaz, oğlum mənim,

Başə düşürəm ki, bu hadisə

Sənin həyatını dəhşətli edib.

Mənim də həyatımda çox hadisələr baş verir.

Onlar mənim sinəmi dəlir.

Səhər açılmamış mən yuxudan oyananda

Bu hissləri səndən də yaxşı düşünürəm,

Və bu anda hər şeyi başə düşürəm.

Lakin sənin özünü danlamağa yox haqqın.

Qoy şüurun olsun təmiz, səni sıxmasın kədər

H a r r i : Bu məsələ dərinədir, dərinədir dəniz qədər.

O şeyi ki insanlar şüur hesab edir,

O bir xərcəngdir, özü-özünü yeyir.

Mən bilirdim ki, sən bunu necə qəbul edəcəksən.

İlk əvvəl mən deyim ki, sən hadisəni

əlaqəsiz bilirsən.

Elə bir hadisə ki, o çox qəmli və müdhiş,

Onun baş verməsini qəbul edə bilmirsən.

Çünki belə bir işə sən heç dözə bilmirsən.

Belə ki, sən inanmalısan ki, mən

Eyş-ışrətdən əziyyət çəkirəm.

Bu, mənim şüurum deyil,

Bu, mənim başım deyil, bu xəstəlikdir.

Elə bir xəstə həyat ki, onun içində yaşamalıyam.

İki gün mürgü xəstəliyinə tutuldum və yatdım.

Sonra isə sağaldım. İndi mən yatmağa qorxuram.

Bu, elə bir şəraitdir ki, insan son dəfə
buna mübtəla ola bilər.

Və yuxudan oyanma.

O, indi mənə həmişəkindən daha yaxındır.

Çirkənmə gəlib artıq iliyə çatmışdır.

Və bu çirkənmə həmişə yaxındır.

Onlar burada, daha yaxındır burada.

Mən bunu heç vaxt gözləməzdim.

E m i : Harri, Harri, sən tamamilə yorğunsan.

Elə uzaq yoldan gəlmisən.

Sən birdən-birə belə dəyişikliyə vərdiş eləməmişən.

Özü də belə tələsə-tələsə.

Sən bizim bu dumanlı iqlimə uyğunlaşmamısan.

Sən Vişvudu günbəgün gördükcə

ona uyğunlaşacaqsan

Və hər şey sənin üçün adılacaq.

Mən səndən xahiş edirəm ki, sən nahardan qabaq

Bir az dincələsən...

Düş aşağı, bir az isti hamamda yuyun və sən

Özünü daha yaxşı hiss edərsən.

A q a t a : Müəyyən anlamlar var ki, mən onları

başə düşürəm.

İnanıram ki, sonda mən onu başə düşəcəyəm.

Həmçinin inanıram ki, sən izahının yalnız

Bir fraqmentini deyirsən. Bu, ona görədir ki,

sən başə düşürsən ki,

Hiss edirsən ki, sənin nə etdiyini

bəyan etməyə ehtiyacın var.

Başə düşməyə daha digər şeylər var.

Onlardan bərk yapış ki, azadlığa gedən yolu tapasan.

H a r r i : Məncə, sənin nə demək istədiyini başə düşürəm.

Bir qədər tutqun da olsa, sənin izah etdiyini kimi

Tüstü bacasında inildəmə, qaranlıq bir anbarda

şeytan ovu,

Deyir heç orda o yoxdur və heç tapmaq olmaz onu,
O şeyləri ki, onlar xala xətrin qalmasın deyər
izah edirdilər,
Sən onları izah etdin və heç olmasa,
məni məcbur etdin ki,

Bir daha onlardan qorxmayım.

Mən gedib hamamda çiməcəyəm. *(Tərk edir.)*

C e r a l d : Get bizi mühafizə et!

Mən heç vaxt düşünməmişdim ki,
işlər bu qədər də pis olsun.

V i o l e t : Görülməli yalnız bir iş var

Harrini həkimə göstərməliyik.

A y v i : Amma başa düşürəm,

Mən əvvəllər belə şeylər haqqında eşitmişəm ki,
Onun vəziyyətində olan insanlara belə bir
təklif edildikdə

Onlarda olan cüzi də olsa kin hissi özünü bürüzə verir.
Çox hiyləgər olurlar və onları bu xəstəlik
belə hiyləgər edir.

Onlar sağalmaq istəməirlər və

Sənin nə düşündüyünü belə anlayırlar.

Ç a r l z : Ola bilsin ki, o imkan yaradıb ki,

bu anlayış onun beynində

İnkişaf edib böyüsün. Mən belə şübhələnmirəm ki,
Naməlum adamlar içində yaşadığından,
Danışmağa ətrafında heç bir münasib adam
olmadığından,

Mənə elə gəlir ki, o yalnız, sadəcə olaraq,
öz arvadından

Yaxa qurtarmağı arzu etmiş və bu hiss onu

Vadar edir özü-özünü inandırсын ki,

O, həqiqətən də, bu hərəkəti etmişdir.

O, bəxtinin gətirməməsinə inana bilmir.

Məncə, onun yalnız buna ehtiyacı vardır ki, kimsə

Onunla söhbət etsin ki, o, başındakı bu fikirlərdən
əl çəksin.

Mən onunla sabah söhbət edəcəyəm.

Emi: Əlbəttə, söhbət etməməlisən, Çarlz, sən
düzgün adam deyilsən.

Mən əminəm ki, Vişvudda ailə üzvləri ilə
bir neçə gün

Bir yerdə olmaq onun ehtiyac duyduğu ən vacib işdir.

Cerald: Bununla belə. Emi, Violetin təklifində
nə isə düzgün

Bir şey vardır. Niyə ki, biz Varburtona zəng edib
deməyə ki,

O da bizə qoşulsun? O, bu ailənin köhnə dostudur

Və bu çox təbii olardı ki, ondan soruşaq.

O ki onlar uşaq olanda onların həkimi olub,

Bütün uşaqları müayinə edib.

Onunla mən bir neçə kəlmə kəsəcəyəm

Bu haqda o, Harri ilə söhbət edə bilər,

Və Harri bu işdə ondan qətiyyənlə şübhələnməz.

Mən Varburtonun rəyinə inanıram.

Emi: Əgər kim isə həkim Varburtonla danışmaq istəyirsə,
Bu elə mən olacağam. Aqata, sənin fikrin nədir?

Aqata: Mənə elə gəlir ki, bu, lazımlı hərəkətdir.

Təkcə ona görə yox ki, bunun bizə xeyri olacaqdır,

Ona görə ki, biz nə isə etməliyik və edilməmiş iş

Ümid bəsləməyə imkan verir ki,

biz onu etsək, yaxşı olar.

Emi: Mən özüm həkimə zəng edəcəyəm.

Çarlz: Yeri gəlmişkən, məndə belə bir ideya vardır.

Niyə biz bu məsələni Dauninqdən soruşmayaq?

O, on il Harri ilə birlikdə olmuşdur,

O, tamamilə səmimi bir insandır,

O, onlarla birlikdə qayıqda olmuşdur.

Onun bizə xeyri dəyə bilər.

A y v i : Çarlz! Siz, doğrudanmı, güman etmirsiniz ki,
O, arvadını itələyib qayıqdan yerə salmayıb?

Ç a r l z : Hər halda, mən Harrini günahlandırmaram.
Belə bir işi mənim özüm də, az qala, etmişdim.
Heç kəs bilmir ki, o, nə etməyə qadirdir.
Elə ki bir adamdan digər adam

yaxa qurtarmaq istəyir,

O, hər şey edə bilər.

C e r a l d : Hətta belə olsa da, biz istəmirik ki,

Dauning özünün

Artıq bilmiş olduğundan daha çox bilsin.

Əgər o, nəyi isə bilirsə də, bu daha yaxşı olar ki,

Qoy o, elə bilsin ki, biz onun nə isə bildiyini bilmirik.

Qoy yatan köpəyi oyatmayaq.

Ç a r l z : Hər halda, bir-iki sual qalır.

(Zəng çalınır.)

Mən istərdim ki, Dauningdən soruşum.

O, qətiyyənlə bilməyəcək ki, niyə mən

ona bu sualları verirəm.

(Denman daxil olur.)

Denman, Dauning haradadır?

Cənab hələ yuxarı qalxmayıb.

D e n m a n : O, bayırda, qarajdadır, cənab özünün

maşını ilə əlləşir.

Ç a r l z : Ona de ki, mənim onunla bir kəlmə söhbətim vardır.

(Denman çıxır.)

V i o l e t : Çarlz, əgər sən bu təhqiqatı

aparmaqda qətiyyətlisənsə –

Və mən əminəm ki, bu, bizi

Bir yana çıxara bilməyəcək və mən bilirəm ki,

Emi bunu xoşlamayacaq – yalnız istərdim ki,

Bu işə qarşı ifadəli şəkildə etirazımı bildirəm.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Etirazımı hər iki şeyə – həm sənin məqsədinə,
Həm də sənin bu məqsədi həyata keçirmək istədiyini
Vasitələrə qarşı bildirəm.

Çarlz: Məqsədim budur ki, aşkara çıxarım,

Hariyə nə olub:

Və mənim məqsədim odur ki, ona kömək etməklə
Bir xeyrimizin dəyə biləcəyini
Və ya xeyir dəyə bilməyəcəyini aşkar edim.
Mənim istifadə etdiyim vasitələrə gəldikdə isə,
Müəyyən bir işin qulpundan yapışdıqda
Bizim bu işdən əlimiz soyumamalıdır.
Əgər sən Hariyə kömək etmək istəyirsənsə,
Mənim istifadə etdiyim vasitələrə
qətiyyənlə etiraz etməməlisən.

Violet: Mən etiraz edirəm.

Ayvi: Mən də istəyirəm ki, bacıma qoşularaq etiraz edim.

Aqata: Mənim etirazım yoxdur.

Yalnız mənim etirazım həkim Varburtondan
Harrinin xəstəliyi haqqında soruşmağadır.
Yaxşı olar ki, biz Çarlza imkan verək ki,
O, Dauninglə söhbət etsin və öz metodlarından
istifadə etsin.

Violet: Mən bununla razılaşmıram.

Düşünürəm ki, burada şahid lazımdır
Mən istəyirəm söhbətdə iştirak edim və
Dauningin nə dediyini eşidim. Mən istəmirəm ki,
Kimsə mənə bu haqda sonradan nə isə desin.

Ayvi: Mən də Violet ilə qalacağam.

Aqata: Mən qayıdacağam o vaxt ki,

Dauning artıq sizi tərk etmişdir.

Çarlz: Mən çox təəssüf edirəm ki,

siz hamınız belə düşünürsünüz:

Lakin bəzən elə hallar olur ki,

başqa bir çıxış yolu qalmır

Və sən öküzün buynuzundan yapışmalı olursan.
Bu da elə məsələlərdən biridir.

(Qapı döyülür və Dauning içəri daxil olur.)

Ç a r l z : Axşamınız xeyir, Dauning.

Çox yaxşı oldu ki, sizi bütün bu illərdən sonra
Bir daha görmək mənə nəsib oldu.

Məncə, sən yaxşısan, elə deyilmi?

D a u n i n q : Çox sağ olun. Həqiqətən də, çox yaxşıyam, cənab.

Ç a r l z : Bağışlayın ki, sizi belə qəfil çağırtdırmışam,

Amma sizdən soruşacaq sözlüm var

və mən istəyirəm ki,

O sualı sizə verim. Mən əminəm ki,

siz etiraz etməyəcəksiniz.

Mənim sualım cənabınız haqqındadır.

Siz cənabınızla on ildən çoxdur ki, birlikdə olmusunuz

Və siz ona qulluq göstərmisiniz...

D a u n i n q : On bir il, cənab.

Ç a r l z : On bir il və onu çox yaxşı tanımısınız.

Və mən əminəm ki,

Siz onunla çox yaxşı bir dost olmusunuz.

Səkkiz ildir ki, biz onu görməmişik;

Və düzünü desək, indi ki onu görmüşük,

Bizi onun səhhəti bir qədər narahat edib.

O tamamilə özündə-sözündə olan adama oxşamır.

D a u n i n q : Bu bütün olub-keçən əhvalatdan sonra

Baş verən tamamilə təbii bir haldır.

Ç a r l z : Tamamilə belədir. Tamamilə, Dauning.

Siz Nyu-Yorkdan başlayan dəniz səyahətində

Onunla birlikdə olmusunuz. Biz baş vermiş

hadisə barədə

Bir o qədər də biliyə malik deyilik. Biz yalnız

Qəzetlərdən oxuduqlarımızdan

nə isə bir şey öyrənmişik.

Dauning, nə fikirləşirsiniz, bu, özünəqəsd ola bilərmi
Və elə bir özünəqəsd ki, cənabınızın bu haqda
məlumatı olubmuş?

D a u n i n q: Belə bir şeyə bənzəmir, cənab,
mən belə deyərdim.

Bu daha çox bədbəxt hadisəyə bənzəyir.
Demək istəyirəm ki, bu, sui-qəsd olmuşdur –
inanılası deyil,
Çünki o qadında belə bir cürət yox idi ki, o,
bu işi həyata keçirsin.

Ç a r l z: Haçansa o heç özünəqəsd haqqında
söhbət açmışdımi?

D a u n i n q: Bəli, o, söhbət açmışdı. Özü də addımbaşı.
Lakin düşünürəm ki, o şəxslər ki sui-qəsd haqqında
danışirlar,

Onlar daha az belə bir şeyə qol qoyarlar.
Mən belə düşünürəm ki, o qadın ona görə
sui-qəsddən danışirdi ki,
Digər adamları bu yolla qorxutsun.
Əgər mənim nə demək istədiyimi
başə düşmək istəyirsinizsə,

Sadəcə olaraq, onun sui-qəsd haqqında danışmağı
Təsir etmək məqsədi güdmüşdür.

Ç a r l z: Mən başə düşürəm, Dauning. Onun əhvali-ruhiyyəsi
yaxşı idimi?

D a u n i n q: Demək olar ki, həmişə eyni səviyyədə idi, cənab.
Mən demək istəyirəm ki,

hərdən əhvali-ruhiyyə qalxır,
Hərdən də düşürdü. Səhərlər aşağı olurdu,
axşamlar yuxarı.

Sonra isə o, hərdənbir həyəcanlı görünürdü,
Bir sözlə, məsuliyyətsiz idi, cənab. Demək olar ki,
Uzun müddət ərzində o,
cəmi bir neçə kokteyl içmişdi.

O, içki içməyə marağı olmayan bir qadın idi:
Bu məsələ

Bəziləri üçün təbii, bəziləri üçünsə
qeyri-təbii görünə bilər.

Çarlz: Bəs bəy, cənabınız bütün bu səyahət boyu
özünü necə hiss edirdi?

Dauninq: Demək olar ki, bir qədər depressiyaya uğramış
görünürdü cənab.

Amma siz öz cənabınızı yaxşı tanıyırsınız.
O, həmişə sakit idi. Çox qeyri-adi bir hal olardı ki,
Mən onu yüksək əhvali-ruhiyyədə görmüş olam.
Bu məsələ üçün mənim mühakiməm diqqətəlayiqdir.
Mən deyərdim ki, mənim ağam, necə deyərlər,
Depressiyadan əziyyət çəkirdi. Və mən
təccübləndirən o idi ki,
O, adi halda olduğundan daha əsəbi idi.

Demək istəyirəm ki,
Aydın şəkildə görünürdü ki, o əsəbidir.
O inanırdı ki, nə isə baş verə bilər.

Çarlz: Nə cür şey baş verə bilərdi yəni?

Dauninq: Mən deyə bilmərəm, cənab, lakin
O çox narahat görünürdü öz xanımına görə,
Hava pis olanda, dəniz təlatümlü olduqda
Çalışırdı ki, xanımını bayıra buraxmasın.
O xoşlamırdı ki, xanımı məhəccərə söykənilib
dənizə baxsın.

Bir-iki dəfə o, bərk qorxu hissi keçirmişdi.
Lakin bilirsiniz, cənab, bu yalnız mənim rəyimdir.
Bəzi adamlar deyirlər ki, o başdanxarabdı.

Çarlz: Onlar həmişə birgə olurdularmı?

Dauninq: Həmişə, cənab.
Bu haqda mən öz xanımına da şikayətləndim.
Mənə elə gəlir ki, kişi və qadın biri-birini nə qədər
Az görsələr, bir o qədər yaxşıdır, cənab.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Bu fikrin tamamilə əleyhinə olaraq deyə bilərəm ki,
Qadın onu heç tək buraxmırdı. Və bir qədər də
Bu okean laynerindən şikayətlənərək deyim ki,
O laynerin içində üzgüçülük hovuzları,

idman meydançalarından
Başqa elə bir yer yox idi ki, adam gedib orada rahatca
Bir siqaret çəksin və orada qadın onun yanına
gələ bilməsin.

Qadın ona heç vaxt gözündən kənara getməyə
imkan vermirdi.

Çarlz: Həmin gecə sən cənabını görmüştünmü?

Dauninq: Əlbəttə görmüştüm. Əminəm ki, mən
onu görmüştüm.

Mən demək istəmirəm ki, onun mənə hansısa bir
Tapşırığı olmuşdu. Cənabım həmişə
dərrakəli olmuşdur,

Xüsusilə mənə münasibətdə lazımı vaxtda o, mənə
Kənarında saxlaya bilirdi. Və mən deyəndə ki,
Onu görmüşəm, yəni demək istəyirəm ki, bu,
Təsadüfi bir görüş olmuşdur. Bilirsən, cənab,
mən aşağıda

Turistlərin olduğu yerdə idim və istəyirdim ki,
Yatmağa getməmişdən qabaq bir balaca hava alım.
Oradan üst göyertənin küncü görünürdü
və mən gördüm ki,

Cənabımız oradadır. O, məhəccərdən əyilərək
suya baxırdı.

Göydə ay yox idi, lakin mən əminəm ki,
o elə Harri idi.

Mən orada bir yarım saat qaldım və o, bütün
O yarım saat ərzində məhəccərdən əyilib
suya baxırdı.

Yəqin ki, onun xanımı o vaxt sağ-salamat
olmuş olardı,

Elə deyilmi, cənab, yoxsa o vaxt cənabım
bu haqda bilərdi.

Çarlz: Əlbəttə... tamamilə belədir. Çox sağ ol, Dauning.
Məncə, bizim sizə daha ehtiyacımız qalmadı.

Cerald: Ey Dauning,

Cənabınızın maşınına bir şey olmayıb ki,

Dauning: Yox, yox cənab. Maşın yaxşı işləyir.

Mən maşının işləməsinə fikir verirəm.

Çarlz: Mən, sadəcə, bilmək istəyirdim,

Sən niyə bu gecə bu maşınla məşğul olmusan.

Dauning: Heç bir xarab yeri yoxdur, cənab.

Mənim yalnız

İstədiyim budur ki, qoy maşın həmişə

işə yararlı olsun.

Sizin soruşacağınız başqa bir məsələ varmı, cənab?

Cerald: Çox sağ ol, Dauning.

Heç bir sualım qalmadı.

(Dauning çıxıb gedir.)

Violet: Yaxşı, Charlz. Mən sənə tədqiqatınla

əlaqədar olaraq

Deyə bilərəm ki, məsələlər nə qədər qəliz idisə,

bir o qədər də

Qəliz olaraq qaldı. Yeganə əlavə olunan

məsələ budur ki,

Sən buraya Dauningi də əlavə etdin.

Və bu məsələ heç mənim xoşuma gəlmir.

Çarlz: Sənə xoşuna gəlmir.

Lakin mən inanıram ki, şüursuz mühakimə

daha arzu ediləndir.

Xor: Biz nə üçün günahkar konspiratorlar kimi dayanıb məsələnin üstünün açılmasını gözləməliyik? Nə zaman gizli sirlər açılacaq və qəzətsatan oğlanlar küçələrdə xəbəri qışqıracaqlar?

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Nə zaman şəxsi məsələ ictimai məsələyə
çevriləcəkdir,

Nə zaman fotoqraflar fotolar çəkəcəklər?
Şəkilli qəzetlərdə nə zaman təcili xəbərlər
və şəkillər yayılacaq?

Niyə biz belə bir bədbəxtliyin qarşısında
aciz qalmışıq?

Niyə ki biz bir-bir içəri çağırılmalı
və sorğu-suala tutulmalıyıq?

Ayvi: Mən Çarlza onun bu konfidensiallığına görə
inanmıram.

Cerald: Ayvi yalnız özündən narahatdır
və özünün onunla olan

Alayırımçıq tanışlığından narahatdır.

Violet: Cerald, güman ki, kobud səhv edir.

O, ordudan kənar da heç nəyə yaramır.

Çarlz: Violet qorxur ki, onun ordudakı bacı statusu
Onun əlindən alınabilir.

Xor: Bizim hamımız iddia edirik ki,

Bizim hamımız qeyri-adi müstəsna halıq

Biz istəyirik ki, qəzetlərdə görünək

Çünki biz sağ sütundayıq

Biz dəmir yolu qəzası haqqında bilirik

Biz qəfil baş verən tromboz xəstəliyini bilirik

Və arteriyanın birdən-birə bərkiməsini də bilirik.

İstəyirik bizi digərləri öyrətsin ki,

Biz özümüz də özümüz haqqında

yaxşı-yaxşı düşünə bilək

Yalnız istəyirik ki, bizi hər hansı bir

izahat qane etsin:

Biz yalnız xahiş edirik ki, bizi inandırsınlar ki,

Anbarda səsələr var və pəncərəyə gərək açılmayırdı.

* * *

Niyə biz özümüzü belə aparmalıyıq ki, guya,
Qəflətən pəncərə açılmalıdır və pərdələr
aşağı düşməlidir.

Anbardan zəhlətökən iy gəlir, evin damı yoxa çıxır və
Biz əminliyimizi itiririk ki, real nədir, qeyri-real nə?
Möhkəm ol, möhkəm ol, biz təkid etməliyik ki,
Dünya elə həmin bizim

həmişə gördüyümüz dünyadır.

Eminin səsi: Ayvi! Violet! Artur və ya Con hələ gəlməyib.

(Emi ilə Aqata içəri daxil olur.)

E m i : Çox dilxor oluram.

Onların hər ikisi söz vermişdilər ki, burada olsunlar.

Söz vermişdilər ki, nahara burada olsunlar.

Çox dilxor oluram.

İndi isə onlar çətinliklə geyinməyə gəlib çıxı bilirlər.

Mən başa düşə bilmirəm ki, nə baş verə bilər,

Onların hər ikisi müxtəlif istiqamətlərdən gəlirlər.

Biz indi gedib geyinməliyik.

Mən güman edirəm ki, Harri özünü yaxşı hiss edəcək.

Xüsusilə yuxarı mərtəbədə istirahət etdikdən sonra.

(Aqatadan savayı hamısı mürəxxəs olur.)

İkinci pərdə

Aqata

(Meri əlində gül içəriyə daxil olur.)

M e r i : Bu şimal ölkəsində bahar yaman gec gəlir

Gec gəlir və qeyri-müəyyən bir vaxta gəlir

Və cənubun divarlarına sarmaşır.

Bağban mənə bu gecəyə gələrkən

verməyə gül tapmadı.

A q a t a : Mən həmişə unuduram ki, burada bahar
 nə qədər gecikir.

M e r i : Yaxşı olardı ki, mən özümün
 külək döymüş qönçələrimi
 Gözləyim. Bu yaşıl evin güllərindənə elə mənim
 O küləkdöyən güllərim yaxşı olardı. Buradakı güllərə
 Nə külək əsmiş, nə də onlar yağış üzü görmüşlər.

A q a t a : Görəsən, naharda biz neçə nəfər olacağıq?

M e r i : Yeddi ... doqquz ... ola bilsin ki, on nəfər.
 Mən eşitmişəm ki, Harri artıq gəlib çatıb. Və o
 Yeganə adam idi ki, onun gəlib-gəlməməsi
 hələ dəqiq deyildi.
 Arturla Con, əlbəttə ki, gecikə bilirlər.
 Ola bilsin ki, bu günorta yeməyini bir az geri çəkək.

A q a t a : Bir də ki həmin Varburton gələcək.

Hər halda, Emi onu dəvət etmişdir.

M e r i : Həkim Varburton? Gərək o, mənə deyəydi,
 Əvvəlcədən sayı planlaşdırmamaq çox çətinlik
 törədir.

Niyə Emi onu dəvət edib?

A q a t a : Yalnız bir az bundan qabaq Emi həkimin
 Dəvət olunmasını lazım bildi.

M e r i : Əgər onun ona deyəcək sözü var idisə yaxşı olardı ki,
 Öz sözünü kənarında desin. Bu bir ailə qonaqlığıdır.
 Bu, qonaqlıqdan daha çox bir rəsmi görüşdür.
 Bu narahat adamların rəsmi görüşüdür ki, onlar
 Çox az-az görüşürlər. Şadam ki,

həkim Varburton da
 Məclisə gəlir. Mən Arturla Conun arasında
 oturacağam.

Qoy o, çətinliyə düşsün və Cona nə deyəcəksə,
 Sözləri ağzından bişirib çıxarmalı olsun.

Eyni zamanda

Mən Arturun boşboğazlığına qulaq asacağam.

Ona elə gəlir ki, o, özünü elə aparır ki,
Onun kimi heç kəs özünü apara bilməz.

Əmiqızı Aqata, sənın məsləhətin nədir?

A q a t a : Mən belə düşünürdim ki, sən kollecdə oxuyanda
Ondan istədiyindən də çoxunu almısan.

M e r i : Gərək mən biləydim ki, sən bu məsələni mənım
Əleyhimə yönəldəcəksən. Mən bilirəm ki, sənın
Sevimli tələbələrindən biri deyildim. Mən səni yalnız
Bir direktor kimi görürdüm. Elə bir direktor ki
Utancaq qızların üzərində ağalıq etməyi
yaxşı bacarırdı.

Mən sizi indi də fərqli görmürəm:

Lakin mən həqiqətən düşünürəm ki,
Sənın məsləhətinə gərək qulaq asaydım,
Və yeddi il bundan qabaq yoldaşlıq eləməyə
çalışaydım.

İndi mən yenə də səndən məsləhət istəyirəm,
Çünkü məsləhət etməyə başqa bir adam yoxdur.
Və eyni zamanda sən güclüsən və sənın
Buraya mənım qədər qarışacağıın yoxdur.
Mən istəyirəm ki, çıxıb gedəm.

A q a t a : Yeddi ildən sonra?

M e r i : Güya, mənı başa düşürsən!

Amma sən mənı başa düşürsən.

Sən yalnız bilmək istəyirsən ki,

Görəsən, mən başa düşürəm, yoxsa yox.

Sən çox əla bilirsən ki, əmiqızı Emi nə istəyirsə,

Ona da həmişə nail olur.

Niyə ki sən bura belə nadir hallarda gəlirsən?

Sən ondan qorxmursan, amma mən düşünürəm ki,

Sən onunla toqquşmaq istəmirsən.

Mən güman edirəm ki, çıxıb gedəydim gərək,

Lakin məndə mənəvi qüdrət yoxdur,

Hətta onun iradəsinə qarşı da çıxa bilmirəm.

Mən çox yaxşı bilirəm ki, niyə o,
məni saxlamaq istəyirdi.

Onun mənə ehtiyacı yox idi.

O, ona lazım olan işi muzzdlu qulluqçuya da
gördürə bilərdi

Və ya heç o işləri gördürməyə də bilərdi.

O yalnız məni Harriyə vermək istəyirdi.

Bu bir növ mənim üçün tərif demək deyildi.

O yalnız istəyirdi ki,

Onun əl quzusu kimi, az pulu olan bir gəlini olsun.

Onun üçün və Harri üçün bir evdar qadın olum.

Hətta Harri evlənəndə də o, hələ də mənimlə

əlaqəni üzməmişdi

Çünki o istəmirdi ki, hər hansı digər bir proyekt işləsin

Və hətta o öləndə də elə bu fikirdə idi:

Məndə belə bir

İnam var idi ki, əmiqızı Emi onu qəsdən öldürmüşdü.

Bu, dəhşətli səslənmirmi?

Bilirəm ki, bu, dəhşətli səslənir.

Sən heç onunla görüşmüşsənmi? O, necə adam idi?

A q a t a : Mən buradakı adamların arasında

yeganə adamam ki,

Onu görmüşəm. Mən yeganə adam idim ki,

Harri məni

Toyuna dəvət etmişdi. Eminin bundan xəbəri

yox idi.

Mənim ona yazığım gəldi: bilirdim ki,

o, mənə inanmır.

O, ailədən qorxurdu.

O, onlarla zəif tərəfin silahı ilə vuruşmaq istəyirdi.

Bu silah çox güclüdür. Və onun üçün Harri ilə

yaşamaq

Bir o qədər də asan ola bilməzdi.

Təkcə ona görə yox ki, o, Harri üçün nə edə

Və nə etməyə bilərdi. Vacibi budur ki,
Harri özü üçün nə etmişdir.

M e r i : Lakin yalnız Harrinin qayıtdığını öyrənəndən sonra
Mən hiss etdim ki, məndə güc vardır.

Lakin hara getməli?

Mən işləmək istəyirəm və sən
mənə kömək edə bilərsən.

A q a t a : Mən çox təəssüf edirəm, Meri. Mən sizin üçün
Çox narahatlıq keçirirəm. Amma sənə elə gəlir ki,
Mən belə düşünmək qabiliyyətinə malik deyiləm.
Mən istərdim ki, sənə kömək edim, lakin sən
qaçmamalısan.

Bundan qabaq hər an bu işdə cürət tələb olunur,
Və cəsarət göstərmək düzgün işdir. İndi cəsarət
yalnız bir andır

Və an yalnız qorxu və vüqar deməkdir.

Mən bundan artığını bilmirəm,
Mən bilmirəm ki, bundan da artıq nə deyim.
Bunları sözlə ifadə etmək olmaz.

Bu anda qərar qəbul etmək olmur.

Qərarı bizdən kənar qüvvələr qəbul edirlər ki,
O, hərdənbir peyda olur. Meri, sən və mən yalnız
Müşahidəçilər və gözləyənlərlik: bu heç də
asan rol deyildir.

Mən gedib günorta yeməyi üçün paltarımı
dəyişməliyəm.

(Gedir.)

M e r i : Belə çıxır ki, sən mənə kömək etməyəcəksən.
Gözlə, gözlə, həmişə gözlə. Mənə elə gəlir ki,
Bu ev yalnız bizi gözlətmək üçün tikilib.

(Harri içəri daxil olur.)

H a r r i : Gözləmək? Nəyi gözləmək?

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

M e r i : Salam, necəsən?

Sən çox tez aşağı düşmüşsən. Mən elə bilirdim ki,
Sən elə bu saat gəlib çıxmısan. Rahatımı gəldin?

H a r r i : Bir o qədər də yox. Amma səfər çox da çəkmədi.
Necəsən, Meri?

M e r i : Çox yaxşıyam. Sən nə axtarırsan?

H a r r i : Mən gördüm ki, bu otaq qətiyyən dəyişməyib.
Eyni şeylər ... eyni şəkillər ... hətta stol da, stullar,
Divan... hamısı necə vadırsa, elə də durub.
Mən göz gəzdirdirdim ki, görəsən, nə isə dəyişilən
Bir şey vadırmı? Lakin dəyişiklik varsa da,
Mən bu dəyişikliyi ortaya çıxara bilmirəm.

M e r i : Sənin anan təkid edirdi ki, sən gedəndən sonra
hər şey
Sənin burada olduğun vaxt necə idisə, qoy elə də qalsın.

H a r r i : Kaş o, belə etməyəydi. Bu, çox qeyri-təbiidir.
Əşyaların normal dəyişkənliyinə qadağa
qoymaq olmaz.
Lakin bu işlər onun xasiyyətinə uyğun olan işlərdir.
Mən yalnız bunu gözləyirdim ki, insanlar
dəyişmiş olsun
Çünki insanların dəyişməsi daha çox
özünü bürüzə verir.

M e r i : Bəli, burada heç nə dəyişilmir.
Və biz burada yaşayırıq...
Və bir-birimizdə olan dəyişikliyi hiss etmirik.
Sən isə, əminəm bilirsən ki, biz çox-çox
dəyişmiş olmalıyıq.

H a r r i : Sən qətiyyən dəyişməmişsən.
Və mən səni sən Oksforddan gələndən bəri
görməmişəm.

M e r i : Mən günorta yeməyi üçün gedib
əynimi dəyişməliyəm.
Biz, sözsüz ki, müəyyən mənada dəyişirik.

H a r r i : Xeyr, indi hələ getmə.

Meri: Sən yenidən evə qayıtmağına şadsanmı?

H a r r i : Mən istərdim ki, səndən hələ bilmədiyim bir şeyi
sorusum.

Mən heç özüm də bilmirdim ki, bütün bu illər ərzində
Niyə həmişə can atmışam ki, geri qayıdım. Çünki
Mənə elə gəlirdi ki, heç vaxt geri qayıda bilməyəcəyəm.
Mənə elə gəlirdi ki, orada həyat maddidir və sadədir –
Lakin sadəlik mənim yaddaşımda
özünə yer salmışdı.

Bu, mənə elə gəlirdi.

Mənə elə gəlirdi ki, heç nədən yaxa qurtara
bilməyəcəyəm,

Mənim yayınmaq istədiyim kölgələrin

Heç birindən yaxamı qurtara bilməyəcəyəm.

Və eyni zamanda digər xatirələr. Əvvəllər baş vermiş,

Unudulmuş xatirələr uşaqlığımdan geri qayıdaraq

Mənim üstümə gəlirdi. Mən bütün bunları

izah edə bilmərəm,

Lakin mən düşünürdüm ki, bir həyatdan qaçıb

Başqa bir həyatda yaşaya bilərəm. De görüm mənə,

Sən heç burada, bir uşaq olaraq Vişvudda xoşbəxt

olmusanmı?

M e r i : Xoşbəxt? Həqiqətən yox, hərçənd mən həmişə elə

Başa düşürdüm ki, mənim xoşbəxt ola bilməməyim

Yalnız mənim günahım ucbatından baş vermişdir.

Və heç vaxt xoşbəxt ola bilməməyin özü də

bir dəcəllikdir.

Lakin ortada səbəblər vardır:

Mən yeganə əmiqızı olaraq burada qalmışam,

Çünki mənim edəcəyim başqa bir işim də yoxdur.

Mənim buraya aidiyyətim yoxdur.

Sənin üçün isə tamamilə başqa məsələ.

Sən xeyli qoca görünürdün.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Biz, demək olar ki, səndən ehtiyat edirdik.

Xüsusilə də mən.

H a r r i : Niyə biz xoşbəxt olmadıq?

M e r i : Məsələ belədir ki, hər şey bizim

başımızdan tökülürdü.

Hətta ən yaxşı şeylər bizim qabağımıza hazır şəkildə
qoyulurdu

Və həmişə onlar olduqca diqqətlə hazırlanırdı:

Heç vaxt tapmırdıq ki, özümüzün əylənməyimiz üçün

Nəsə bir şey fikirləşib tapaq. Lakin ola bilsin,

Bütün cah-calal bizim üçün deyil, sənin üçün

hazırlanırdı.

H a r r i : Xeyr, bu iş ona oxşamırdı. Mən də sizin kimi

bu planın

Bir tərkib hissəsi idim. Lakin bu plan nə idi?

Bu, heç vaxt açılmadı.

M e r i : İçiboş olan ağacı xatırlayırsanmı?

Biz onun içində gizlənərək vəhşi-vəhşi oyunu
oynayırdıq.

H a r r i : Aşağıda, çayın yanında. Orada bloklu ev var idi və

Biz oradan Artur və Conla hindu-hindu oyunu

oynayırdıq.

M e r i : Orada bir mağara var idi və biz orada

Ay işığında görüşürdük ki, pis ruhları qovaq.

H a r r i : Artur və Con. Əlbəttə ki, gecə

çöldə qaldığımızı görə

Bizi çarpayıya uzandırdıqdan sonra

cəzalandırmışdılar.

Amma onlar qətiyyənlə bilmədilər ki, biz gecə

harada olmuşuq.

M e r i : Onlar heç vaxt o sirri öyrənə bilmədilər.

H a r r i : Onda yox. Lakin sonralar mən məktəbdən

ailə şəhərinə

Qayıdan kimi bacardığım kimi tez bir vaxtda

Yoxa çıxdım və oğrunca çayın kənarına düşdüm ki,
köhnə gizləndiyimiz
Yeri tapam. Biyabanlıqdan əsər-ələmət qalmamışdı.
Ağac yıxılmışdı və onun yerində səliqəli bir
yay evi ucalmışdı ki, uşaqları razı salsın.
Bu çox cəfəng bir məsələdir ki,
Bizim yaddaşımızdakı azadlıq simvolu
Çayın qırağındakı meşədəki bir içiboş ağac olsun.

M e r i : Amma uşaq olanda mən qoca adamların
kütbeyin olmalarını
Tamamilə düzgün kimi qəbul etmişdim. Onlar
Başqa bir dünyada yaşayırdılar
və bu dünyanın mənimlə
Heç təması yox idi. Elə indi də onlara dözə bilmirəm.
Onlarda həmişə belə bir əminlik hasil olmuşdur ki,
Hətta sənin özünün bütün imkanları əldən verdiyin
Bir anda sənin xoşbəxt ola biləcəyinə inanırlar. Lakin
mən niyə hamıya aid olan bələlərim haqqında
danışmalıyam.
Bunlar sənin üçün çox xırda məsələlər kimi
görünə bilər.

Bu, adi bir ümitsizlikdir.

H a r r i : Bir şey vardır ki, sən bunu bilə bilməzsən.
Hər bir alternativin qəfil aradan çıxması,
dəmir kataraktının
Gözlənilmədən parçalanması. Sən ümidi itirməyincə
ümidin
Nə olduğunu bilməyirsən. Sən yalnız onu bilirsen ki,
Ümid etməmək nə deməkdir. Ümidin əlindən
Alınmağının nə demək olduğunu və ya ümidin
səndən qaçıb
Ümitsizlər ordusuna qoşulmasının
nə demək olduğunu anlamırsan.
Bu ümitsizliyin başqa adamlar tərəfindən tanınmır.

M e r i : Mən sənin nə demək istədiyini bilirəm.

Bu, elə bir təcrübədir ki,

Belə bir təcrübəyə məruz qalmamışam.

Bununla belə, o, nə qədər qeyri-real olsa da,

Nə qədər qəddar olsa da, bu aldatmadır.

H a r r i : Mən bunu başa düşürəm ki, bu ya bir ideya,

Ya da başqa bir ideya ola bilər:

əgər başqa heç bir şey baş verməyəcəksə,

Onda mənim üçün ən real baş verəcək bir şey

varsa,

O da qorxu hissidir. Özünü idarə edə bilməyən

Bir emosiya ilə birlikdə insanın sifətində olan

Parlaq rəng də çəkilib gedir. Dünyanın üzərində olan

şəfəq öz obyektini heç vaxt tapa bilmir

Və gözlər özünü dan işığına müvafiq olaraq

uyğunlaşdırır.

Və onlar daşı ölü qurbağa kimi görürlər.

M e r i : Sən öz mənzərəyə heç bir real şey gətirmirsən və

Müəyyən mənada sən özün-özünə zidd gedirsən.

Ümidin ölməsinin ani dərkinə, o şey haqqında ki,

sən danışırsan,

Mən bilirəm ki, sən onu öz həyatında dadmısan və

Mən çox gözəl təsəvvür edirəm ki, bu çox dəhşətli

Bir şey olmalıdır. Lakin bu dünyada başqa bir ümid

sıçrayır,

Və bu sıçrayış gözlənilməz bir yerdən baş verir,

Və biz bundan xəbərsiz oluruq.

Sən Vişvuda qayıdıb gələrkən nəyə isə

ümid bəsləmişən.

Əks təqdirdə sən heç buraya gəlməzdin.

H a r r i : O şeyə ki mən ümid bəsləyirdim və indi ki

mən artıq buradayam.

Mən bilirəm ki, ümid etdiyimi tapa bilməyəcəyəm.

İnstinktiv olaraq ayrılıq nöqtəsinə qayıtmaq və

Heç nə baş verməmiş kimi, hər şeyi
yeni-dən başlamaq,
Bütün bunlar səfehlik deyildirmi?
Bu artıq orada mövcud olmayan
içiboş ağaca bənzəyir.

M e r i : Amma əlbət ki, sənin dediklərin yalnız onu
sübut etmişdir ki, Vişvudu gözləyirdin.
Gözləyirdin ki, burada sən real olaraq
Özün olasan, özün üçün nə isə bir iş görəsən.
Sənin dəyişmək istədiyini sənin içindədir.

O şeyi ki sən
Burada və ya istədiyiniz başqa yerdə
dəyişə bilərsiniz.

H a r r i : Sən düşünürsən ki, mənim daxilimdə olan nə isə
Dəyişilə bilərmi! Və burada, həqiqətən də, burada,
o yerdə ki,

Mən o hissləri yanımda hiss etmişəm,
Mən onları hər yerdə axtarmışam.
Onlar həmişə mənim gözlərimin küncələrində
yanıb-sönmüşlər,

Onlar mənim qulaq pərdələrimə pıçıldamışlar,
Və onlar mənim daxilimdə də, gecə vaxtı
panika içində

Xəyallarda əriyib yoxa çıxmışlar.
Sən bilmirsən, sən bunları bilə bilməzsən,
Sən bunları başa düşə bilməzsən.

M e r i : Düşünürəm ki, mən bunları başa düşə bilərəm,
Lakin sən bir qədər təmkinli olmalısən.
Xüsusilə mənimlə və sənin həyatında baş verənləri
Öz həyatlarında yaşamayan adamlarla
səbirli olmalısən.

H a r r i : Əgər mən izah etməyə başlasam, sən onu heç vaxt
Başa düşə bilməzsən. Mənim izahatım yalnız səni
Daha da pis anlamaya gətirib çıxara bilər.

Sənin başa düşməyin üçün yalnız bir yol vardır ki,
Sən onları gərək gözlərinlə görəsən.

Onlar olduqca qəliz məsələdir ki,
onları bizim bu dünyada
Qəbul etmək olmaz. Sənin gördüklərin
yaxşı şeylərdir.

Ona fikir veriblər: bu əzabın bir hissəsidir.

M e r i : Yəqin, düşünsən ki, səni anlamaq üçün
qabiliyyətim yoxdur.

Amma hər halda, mən günorta yeməyi üçün
hazırlaşmalıyam.

H a r r i : Xeyr, xeyr getmə! Məni tək qoyub getmə.

Elə məhz bu anda. Mənim üçün bu vacibdir.

Bu söhbətin axırından nə isə bir şey hasil olmalıdır.

M e r i : Mən müdrək bir insan deyiləm və
Adi hissələrlə də səni yaxşı dərk edə bilmirəm.
Amma mən səni sənin düşündüyündən də
yaxşı xatırlayıram.

Sən real olaraq nəsən, mən bunu da bilirəm.

Mənim bir o qədər təcrübəm yoxdur,

Lakin mən indi nəyi isə görürəm

və mənim gördüklərim

Məni öyrədənərdən və ya kitablardan, düşüncədən
Və ya müşahidədən irəli gəlmir.

O şeyi ki, mən bilmirdim, mən onu bilirdim.

Və hətta indi sənin dediyin kimi, Vişvud aldadılma,

Sənin ailən şirniklənmə – onda hər şey şirniklənmə,

Sənin hiss etdiyən hər bir şey, mən sənin

düşündüyünü demirəm,

Amma sənin hiss etdiyini deyirəm ki, o da aldanmadır.

Sən özünü zəhlətökən şeylərə bağlayırsan,

Digərləri isə sevgiyə. Piylənmə – bu, səhv bir şeydir,

Yaxşı bir şeyi pis istiqamətləndirirsən.

Sən özünü aldadırsan.

Sən özündə belə bir inam yaratmış adama
bənzəyirsən ki,
Özün-özünü inandırırısan ki, guya, sən
iflic olmuş adamsan
Və ya korsan, halbuki sən hələ də günəş işığını
görürsən.

Mən bunu bilirəm və bu düzdür.

H a r r i : Mən həyatımın çox illərini faydasız səyahətlərə
sərf etmişəm.

Sən İngiltərədə qalmısan, bununla belə,
Elə bir adama oxşayırsan ki, elə bil,
çox uzaq bir məsafədən
Yol gəlmisən və ya elə bir məsafə ki,
meşədəki şəlalədən keçir.

Və mən sənə səsini sükut içində eşidirəm.

Bu səs iki fırtınanın arasından gələn səsdir.

Onlar ot və yarpaqların içində olan adi zəif səslərdir,
Onlar həyatı təkidlə arzulayan, lakin hiss edilməyən
adi şəkildə ötüb-keçən səslərdir.

Ola bilsin ki, sən haqlısan,

Lakin bilmirəm sən bunu necə biləcəksən ki, haqlısan.

Soyuq bahar, bahar şər vaxtı deyildirmi ki,

Bizi yalançı səslərlə həyəcanlandırır?

M e r r i : İndiki soyuq bahar hərəkət edən kök üçün ağrıdır,

Qaranlıqda aqoniyadır, kötüyü atıb-tutan

aşağı sürətli axındır,

Qırılan qönçənin ağrısıdır.

Bunlar o kəslərdir ki, daha az əziyyət çəkir:

Qar altındakı çiçək və meşədə bir müddət

ah-nalə ilə qışqıran

Meşədəki qar damlları.

H a r r i : Bahar qan fəslidir,

Qurbanlıq fəslidir

Və yeni bir qabarma fəslidir ki,

Qışın boğub öldürdükleri ölümlərin ruhlarını
geri qaytarır.

Məgər boğulmuşların ruhları qışda
geri qayıtmırmı?

Ölümlər geri qayıtmaq istəyirlərmi?

M e r i : Ağrı şənliyin tərs üzüdür,

Amma şənlik də bir növ ağrıdır.

Mən inanıram ki, doğum anı bizim ölüm anını

Dərk etməyə başlayandan başlayır.

Mən inanıram ki, doğum mövsümü

qurbanlıq mövsümüdür.

Çünki ağac və vəhşi heyvanlar, balıqlar özlərini

Axınla yuxarıya doğru çırpırlar.

Bəs dünyada yenidən meydana gəlməyə vadar olmuş

Vahiməyə düşmüş ruh necə.

Güclü günəşə doğrumu qalxsın,

Yaş qanadları ilə yağış buludlarınıamı yüksəlsin,

Aydın üstündəmi addımlasın?

H a r r i : Biz nədən danışıırıq? Məncə, deyirdim ki, sanki,

Həmişə burada olmuşam və sən, sanki,

elə bir adamsan ki,

O adam ki uzaq bir məsafədən gəlmişdir.

Görəsən, mən özüm özümün nə dediyini anlayırammı,

Və ya bunu nə üçün deməyimin

heç bir mənası yoxdurmu?

Sən mənə dəhliz başındakı qapının açılması,

Günəş işığı və mahnı oxuması xəbərini gətirirsən

Və mən əmin olanda ki, hər bir dəhliz

başqa bir dəhlizə

Aparıb çıxarır və ya bir ağ divara aparıb çıxarır,

Onda mən hərəkətimi davam etdirirəm ki, sükunət

halını almayım.

Oxuma və işıq, dayan!

Bu, nə deməkdir? Sən bunu hiss edirsənmi?

Meri: Bu nədir, Harri?

Harri: Bu odur ki, anlama bütün hisslərdən daha dərindir.

Qorxu hissindən daha dərindir.

Lakin bir qorxu olaraq o, özü-özlüyündə

təsviredilməzdir,

Başqa bir dünyadan gələn şirin və acı qoxu.

Mən bu qoxunu bilirəm! Mən bu qoxunu bilirəm.

Bu, heç vaxt əvvəllər olmamış kimi daha güclüdür,

Elə bir buxardır ki, onun içində bütün digər

maddi aləmlər

Əriyib yox olur və mən də əriyib onun içində

yox oluram.

Sən, ey Meri! Mənə belə baxma! Dayan!

Çalış, belə baxmağın saxla! Mən gedirəm.

Aman Allah.

Niyə indi? Çıx bayıra! Çıx bayıra! Sən haradasan?

Qoy mən səni görüm. Çünki mən bilirəm ki,

sən oradasan.

Mən bilirəm ki, sən mənə qarşı casusluq edirsən.

Niyə sən mənimlə oynayırsan,

Niyə sən mənə getməyə icazə verirsən?

Yalnız məni dövrəyə alın. Mən onları yada salanda

Onlar məni tərk ediblər. Nə zaman ki mən onları

unuduram,

Yalnız bir anlıq diqqətsizlik ucbatından onlar

yenidən qızışırlar,

Yuxusuz ovçular kimi, məni də yatmağa qoymurlar.

Bu an yatmaqdan qabaq mən həmişə görürəm ki,

Onların caynaqları köpəşiyib,

onlar elə sakit dayanıblar ki,

Elə bil, heç vaxt tərpənməyiblər. Bu yalnız bir an olub,

Bu yalnız bir an olub ki, o, günəş işığında dayanıb,

Və mən də düşündüm ki, mən də orada

dayana bilirəm.

M e r i : Mənə bax. Sən mənə bel bağlaya bilərsən.
Sən mənə inana bilərsən. Harri! Harri! Hər şey
qaydasındadır.

Sənə heç nə olmayıb, inan mənə.

H a r r i : Çıx bayıra, bayıra çıx!

*(Pərdə aralanır, pəncərənin qabağında
onların bir-birini qucaqlayaraq dayandıqları görünür.)*

Niyə indi sən birinci dəfə özünü göstərirsən?

Mən onu tanıyanda indiki adam deyildim.

Mən heç bir kəs deyildim.

Heç bir şeyin mənə dəxli yox idi.

Xülyalı anın qəzası, xəyalpərvər bir yaş dövrü,

O zaman ki, mən özüm deyil, kimsə,

başqa bir adam idim

Və başqa bir adam haqqında düşünürdüm,

Bu kimi işlər məni sizlərin arasında saxlayır.

Mən sənə bir daha deyirəm ki, indi sən

baxıb gördüyün

Adam mən deyiləm, sən

Baxaraq məni müqəssir hesab edir; o, mən deyiləm,

O, başqa bir insandır. O, xəyali bir insandır ki,

Sənə elə gəlir ki, bu mənəm.

Qoy sən

Qoy onlar getsin.

M e r i : Harri! Burada heç kəs yoxdur.

(O, pəncərəyə tərəf gedir və pərdəni yana çəkir.)

H a r r i : Onlar burada idilər. Mən sənə deyirəm ki,
onlar buradadırlar.

Sən o qədər anlaşıq adamsan, sən

Bu qədər küt hisslərin vardır ki, sən onları

görə bilmirsən?

¹ Nekrofiliya – ölü ətinə, meyit vücuduna vurğunluq

Əgər mən bilsəydim ki, sən bu qədər
keyfiyyətsiz adamsan,
Mən sənin bu cəfəng söhbətinə
heç qulaq da asmazdım.
Sən mənə kömək edə bilməzsənmi?
Sənin mənə heç bir xeyrin yoxdur.
Mən onlarla üz-üzə dayanmalıyam.
Mən onlarla döyüşməliyəm.
Amma onlar kütbeyindirilər.
İnsan kütbeyinliklə çətin vuruşa bilər.
Bununla belə, mən onlarla danışmalıyam.

*(O, irəliyə sıçrayır və pərdəni cırıb aralayır:
lakin əlinə heç kəs keçmir.)*

Meri: Ah, Harri!

Üçüncü pərdə

Harri, Meri, Ayvi, Violet, Cerald, Çarlz.

Violet: Axşamın xeyir, Meri. Sən hələ də geyinməmişən?
Səncə, Harri necə görünür. Bu nədir,
Kim bu pərdələri belə dartıb aralayıb?

(Pərdələri çəkib üz-üzə gətirir.)

Məncə, çox yaxşı olmalıdır,
belə bir uzun səyahətdən sonra.
O, belə tələsik gəlib ki, anasının ad gününə
özünü yetirsin.

Ayvi: Meri, mənim əzizim,
Bu gülləri sizmi təşkil etmişiniz?
Qoy onları mən dəyişdirim.
Məncə, sən buna etiraz etməzsən, elə deyilmi?

Inventas vitam
iuvat excoluisse
per artes

Mən güllər haqqında çox şey bilirəm.
Güllər həmişə mənim sevgim olub. Sən bilirsən ki,
Bir dəfə Kornvolda mənim öz bağım olub.
O zamanlar mənim bağ almağa imkanım var idi.
Və mən öz delfinariumumdan

bir neçə hədiyyə qazanmışdım.

Əslində, mənim o vaxt böyük hörmətim var idi.

C e r a l d : Axşamınız xeyir. Meri, belə çıxır ki,
sən artıq Harrini görmüsən.
Çox yaxşı oldu ki, biz onun geri qayıdan gününü
gördük,

Elə deyilmi? Biz çalışmalıyıq ki,
O, özünü burada qərib hiss etməsin.

Və bu, çox inanılmazdır ki,

O, anasının ad gününə qədər gəlib
bura çıxma bilməmişdir.

M e r i : Mən gedib əynimi dəyişməliyəm.
Evə çox gec gəlmişəm.

Ç a r l z : İndi bizə gələsi adamlardan
yalnız Artur və Con qalıb.
Çox şadam ki, siz birlikdə olacaqsınız, Harri.
Onların böyük qardaşlarının təsirinə
ehtiyacları vardır.

Sən bilirsən ki, Artur bir balaca məsuliyyətsizdir.
Sən ona ciddi təsir göstərməlisən. Hər halda,
sən bu ailənin başçısısan.

E m i n i n s ə s i : Violet! Artur, ya da Con hələ gəlib çıxmayıb?

V i o l e t : Onlardan hələ heç biri burada deyil, Emi.

(Emi həkim Varburtonla içəri girir.)

E m i : Bu, çox anlaşılmazdır. Nə baş vermiş ola bilər?
Məncə, duman onları ləngidir.
Ona görə də heç bir yana
Telefon açmağın mənası yoxdur, Harri!

Sən həkim Varburtonu görməmişən?
Sən bilirsən ki, o, sizin ailənin ən köhnə dostudur.
Və o, səni hamıdan qabaq tanımışdır, Harri
O eşidəndə ki, sən buraya nahara gələcəksən
Ən mühüm bir işini kənara qoyaraq buraya gəlmişdir.

Varburton: Mən deyə bilərəm ki, bizim hər ikimiz
xeyli dəyişmişik, Harri.

Kənd həkimi cavanlaşa bilməz.

Mən səni sənənin xatırlayacağından da
uzun müddətdir ki, görməmişəm.

Lakin gərək ki, sən məktəbdə qızılca xəstəliyinə
Tutularaq evə gəldiyini və bizim səni

hansı çətinliklərlə

Yataqda saxlamalı olduğumuzu xatırlayırsan.

Sən heç vaxt məktəb buraxılında xəstə olmağı
xoşlamırdın.

Ayvı: Evə xəstələnərək gəlmək heç də xoşagələn bir şey
deyildir.

Violet: Bir balaca nasazlayanda və ya uşaq epidemiyasına
tutulanda elə sən də elə idin:

Səni heç vaxt yataqda saxlamaq olmazdı

Və sənə elə gəlirdi ki, əgər yatağa düşsən,

Heç vaxt sağalmazsan.

Harri: Xeyr, mən buna bəraət qazandırmadan

düşünürəm ki,

Sənənin "səhhəti bərpa etmək" deməyin, əslində,

Başqa bir xəstəlik üçün inkubasiya dövrü yaşamaq
deməkdir.

Varburton: Sən mənim peşməyə aid olan məsələlər barədə

Belə pessimist düşüncələrə malik olmamalısən.

Lakin yadımdadır ki, mən Kembriçdə tələbə olanda
böyük bir kəşf etmək fikrinə düşərək

gah bu xəstəliyin,

Gah da digər xəstəliyin axırına çıxmağı düşünürdüm.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

İndi mənim qırxillik təcrübəm vardır
və zaman-zaman

Laboratoriya yaratmaq haqqındakı fikrimdən
daşınmışam.

Bizim hamımız bu və ya digər dərəcədə xəstəyik.
Biz heç bir xəstəlik simptomu tapmadıqda buna
Sağlamlıq deyirik. Sağlamlıq nisbi bir termdir.

Ayvi: Həkim, gərək ki, sizin çox zəngin təcrübəniz vardır.
Qırxillik bir təcrübə.

Varburton: Həqiqətən var.
Hətta bir kənd həkimi kimi.

Mənim ilk xəstəm, xanımlar,
Desəm inanmazsınız, kim olsa yaxşıdır –
bir qətl törədən
Və həmin şəxs sağalmaz xərcəng xəstəliyindən
əziyyət çəkirdi.

O, bu xəstəliyə qarşı necə mübarizə aparırdı!
Mən ikinci belə bir adam tanımıram ki,
Bu qədər yaşamağa can atmış olsun.

Harri: Bu heç də qeyri-adi bir şey deyildir.
Həqiqətən, qətlə inanmaq xərcəng xəstəliyinə
inanmaqdan daha çətinidir.
Xərcəng buradadır: bir şiş, küt ağrı,
təsadüfi xəstəlik.
Qətl isə yuxu və yuxudan durmanın bir-birinə zidd
tərəfləridir.

Qətl orada idi.
Sənin adi qatilin özünü
günahsız bir qurban kimi hiss edir.
Ona elə gəlir ki, o elə necə olubdursa,
eləcə də olmalıdır.

O dərk edə bilmir ki, hər şey düzələ bilən deyildir.
Keçmişin səhvləri düzələ bilən şey deyildir.
İndi isə xərcəng, bu nə isə real bir şeydir.

Varburton: Yaxşı, gəlin belə şeylər haqqında danışmayaq.
Necə oldu ki, biz gəlib bu xərçəng xəstəliyindən
danışmalı olduq?

Doğrudan, mən bilmirəm bu, necə oldu,
Lakin siz hamınız yaşlı adamlarsınız.
Mənim Vişvudda heç bir xəstəm qalmayıb.
Vişvud həmişə soyuq bir yer olub,
amma sağlam yer olub.
Mən yalnız nahara dəvətnamə alandan-alana
sənin ananı götürəm.

Violet: Bəli, bax sən anana!
Yalnız bir məsələ vardır ki, qışda anan bayır-bacaya
gedə bilmir.
Demək olar ki, on il bundan qabaq keçirdiyi
ad günündən
Bu vaxta qədər o, bir gün də olsun belə
qocalmamışdır.

Cerald: Artur və Conu gözləməyin bir faydası vardırımı?

Emi: Biz elə onlarsız da yeməyə gedə bilərik.
Onlar, yəqin ki, biz yeməyi qurtarana qədər
gəlib çıxarlar.
Həkim, içəri, yeməyə gedəkmi?
Məncə, biz qocalar hamıdan tez buradayıq.
Əslində, biz buranın ən qocaman sakinləriyik.
Biz birinci gəldiyimizə görə, elə biz də
yeməyə birinci gedəcəyik.

Varburton: Böyük məmnuniyyətlə, xanım Monçensey.
Və mən əminəm ki, mən gələn il də sizinlə
Nahar etmək şərəfinə nail olacağam.

(Emi, həkim Varburton, Harri mürəxxəs olurlar.)

Xor: Mən bütün olanlardan qorxuram,
Və bütün olacaqlardan qorxuram;
Gəlib qapının yanında oturanlardan qorxuram,

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

O adamlardan ki, elə bil, onlar həmişə
elə orada olmuşlar.

Və keçmiş baş vermək üzrədir.

Və gələcək uzun müddətdir ki, gəlib çıxıb.

Gələcəyin qanadları keçmiş qaranlıqlaşdırır,

Dimdik və caynaqlar öz sirlərinin üstünü açmışdır.

Tarix. Utandı.

Yataq otağındakı birinci qışqırıq,

uşaq otağındakı səs-küy,

Ailə albomunu eybəcər hala salmışdır,

gülməli etmişdir.

Kirayənişinlərin yeməyi, bataqlıqda ailə pikniki

Evin damını qopararaq evdən atmışdır və

Bəlkə də, evdə heç dam olmamışdır.

Quş uçmuş buxarının üstündə oturur.

Mən qorxuram!

Ayvi: Bu olduqca əhəmiyyətsiz bir qorxudur,

Və mən bu qorxuya qarşı vuruşmalıyam!

Cerald: Mən gözlə görünən çətinliyə alışmışam,

Amma elə çətinliklər var ki, mən başa düşmürəm.

Violet: Ceraldın, Çarlzın və həkimin korafəhmliyi

məni əsəbiləşdirir.

Çarlz: Əgər məsələ mənim əlimdə olsaydı, hesab edirəm ki,

Bu situasiyanın öhdəsindən gələ bilərdim.

(Mürəxxəs olur.)

(Meri daxil olur və yemək otağına keçir. Aqata daxil olur.)

Aqata: Gözlər bax bu evdədir

Göz dikilib bu evə

Burda üçü bir yerdə

Ayrılaydı kaş onlar

Onların ortasında

Açılmaz bir düyün var.

Kaş ki elə bax bu gün

Açılırdı o düyün.
Kaş çarpaz sümüklər
Dolmazdı quyulara.
O quyunu kim sevər
Kaş ki gündüz o gözlər
Yayınaıdı bu evdən,
Olmayaıdı qəm-kədər.
Kaş ki pırtlaşıq düyün
Açılan günə qədər
Uzaq olaydı gözlər
Əyriilər düz olaydı!
Sevinən göz olaydı!

(Gedirlər yeməyə.)

İKİNCİ HİSSƏ

Yeməkdən sonra. Kitabxana

Birinci pərdə

Harri, Varburton

Varburton: Mən çox şadam ki, bir neçə dəqiqə
xəlvət şəraitdə
Səninlə birlikdə olacağam, Harri.
Əsində, mənim buraya
Bu axşam gəlməyimdə başqa bir səbəb vardır.
Bu təkcə sənin ananın doğum gününü
qeyd etmək üçün
Gəlməyim anlamı verməməlidir. Mən səninlə
Məxfi bir məsələ barəsində, məxfi söhbət etmək
istəyirəm.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

H a r r i : Mən bunu başa düşürəm –
Hərçənd düşünürəm ki, bu, faydasız bir iş olardı.
Və ya əgər bunun mənə bir dəxli olan iş olsaydı,
Bu daha çətin olardı.
Lakin indi ki o haqda danışmaq istəyirsən,
onda danış.

V a r b u r t o n : Sən məni başa düşürsən
Mən əminəm ki, sən mənim başımda
hansı fikir olduğunu
Başa düşə bilmirsən. Və məsələləri daha çox
çətinləşdirsək,
Bir işi görmək üçün hazırlaşmaq daha çətinidir,
nəinki

Həmin işin hazırlıqsız baş verməsi.

H a r r i : Aman Allah, kişi, o şeylər ki, baş vermək üzrədir,
Onlar artıq baş vermişdir.

V a r b u r t o n : Bu, şüurda düzgündür,
lakin sən bunları bilmədən,
Və o şeyi ki, sən bilirsən və ya bilmirsən, onlar hər an
Gələcək üçün sonsuz fərqli cəhətlər
ortaya çıxara bilər.

Bu eləcə də sənın anan haqqındadır...

H a r r i : Mənim anama nə olub ki?
Hər bir şey sonda yenə də anaya aid olmuşdur.
Biz uşaq olanda, məktəbə getməzdən əvvəl,
Bizim davranış qaydalarımız, sadəcə olaraq,
Anamı məmnun edirdi; Özünü pis aparmaq
Ana üçün mehribançılıq hesab edilmirdi.
O şey ki səhv idi, o, həmişə anaya əzab verirdi,
Və o şey ki ananı xoşbəxt edirdi,
O çox çətin anlaşılan bir şey idi,
Amma heç vaxt bu, onu olduqca xoşbəxt etmirdi.
Bu, mənim yadımdadır. Ona görə də biz hamımız
özümüzü

Inventas vitam
iuvat excoluisse
per artes

Mən bilmirəm nəyə görə, lakin məhz bu axşam
Mən də şiddətli ehtiyac hissi duyuram ki, izah edim,
Lakin ola bilər, yalnız xəyal edirəm ki, danışırım,
Və xəyaldan o zaman ayılacağam ki,

artıq sakitləşmişəm,

Ya da danışdığımı qəbirdəki başdaşına danışırım,
Və digərləri, deyəsən, mənim danışdığımı deyil,
Nə isə başqa bir şey eşidirlər.

Lakin bir şey danışmaq istəyirsinizsə,
Onda siz mənə nə isə faydalı bir şey deməlisiniz.
Siz mənim atamı tanıyırsınızmı?

Varburton: Necə bəyəm, tanıyram, əlbəttə, tanıyram,
Lakin mən, həqiqətən də, bilmirəm ki,
Bizim bu danışdığımız söhbətlə

onun nə əlaqəsi vardır,

Və ya o şeylər ki indi mən sənə demək istəyirəm.

Harri: Sizin mənə deyəcək nə sözlünüz vardır?

O, elə bir şeydirmi ki,

Mən artıq bu haqda bilirəm, ya da

başqa bir vacib məsələdir?

Və ya nə isə həqiqətə uyğun olmayan bir şeydir?

Amma

Hər halda, mən öz atam haqqında daha çox bilmək
istəyirəm.

Mən onu çox az xatırlayıram və mən çox yaxşı

bilirəm ki,

Məni ondan aralı saxladılar, ta o vaxta qədər ki,

o çıxıb getdi.

Biz onun haqqında sonradan heç vaxt heç bir şey
eşitmədik,

Lakin bu və ya başqa mənada biz həmişə

hiss edirdik ki,

O, burada, bizim yanımızdadır. Amma nə zaman ki,
Biz onun haqqında məlumat toplamaq istəyirdik,

Ortada həmişə bir vakuum yaranırdı və bu vakuum
Mənim xalalarım Ayvi və Violetin pıçılıtları ilə
Dövrəyə alınır. O vaxtlar Aqata heç vaxt
gəlməzdi.

Mənim atam onda harada idi?

Varburton: Harri, qəm-kədərlə yaşamaqda heç bir xeyir
yoxdur.

Qəm-kədər kifayət qədər çox olmuşdur,
Lakin o zaman o, irinləyən yara idi.
İndi ondan yalnız közü qalmışdır.

Bu işin başını burax.

Sən bilirsən ki, sənin anan və atan heç vaxt birlikdə
Xoşbəxt olmamışdır. Onlar hər ikisinin razılığı ilə
ayrıldılar.

Sonra atan yaşamaq üçün xaricə getdi. O öləndə
Sən yalnız kiçik bir oğlan idin. Sən bunu xatırlaya
bilməzsən.

Harri: Amma indi mən büsbütün xatırlayıram.

Amma Artur ilə Con xatırlaya bilməzlər.

Onlar çox balaca idilər.

Amma mən indi xatırlayıram. Qeyri-adi isti
bir yay günü idi.

Həmin gün mən kəpənək tutan torumu itirmişdim.
Mən sakitliyi xatırlayıram və səslə-küylü həyəcanı da
xatırlayıram.

Xalalarımın alçaqdan danışan təntənəli səslərini də
xatırlayıram.

O, elə bir söhbət idi ki, kənarlarda eşidilmirdi.

Qəsdən elə danışmışdılar ki, eşidilməsin.

Onlar bir-birinə

Çəpəki baxa-baxa danışmışdılar. O, elə baxışlar idi ki,
uşağın qəlbinə

Ölüm gətirirdi. Bu elə həmin gün idi ki, mənim
atam ölmüşdü.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Əlbəttə, o gün idi. Demək istəyirəm ki,
bu elə həmin gün idi ki,

Atamın ölüm xəbəri gəlib çatmışdı.

Varburton: Sən şərhini bir qədər şışirdirsən.

Mən əminəm ki, sənin anan onu həmişə sevmişdir:

Heç zaman qalmaqalın baş verməsinə cüzi də olsa
Şübhə yeri qalmamışdır.

Harri: Qalmaqal? Qalmaqal sözünü mən işlətmədim.

Bəli, həmin axşam anam məni öpəndə
mən hiss etdim ki, tələ bağlanmışdır.

Əgər siz mənə deməsəniz,

mən Aqatadan soruşacağam.

Mən heç vaxt cürət edib

bunu Aqatadan soruşmamışam.

Varburton: Mən qətiyyətlə sənə məsləhət görürəm ki,

xalandan soruşma –

Mən demək istəyirəm ki, onun sənə deyəcəyi
heç bir şey yoxdur.

Amma, Harri, biz bütün gecəni burada oturub
qala bilmərik,

Elə deyilmi? Sən bu gün ad günü mərasimini
qeyd etməlisən

Və sənin qardaşların da indi gələcək.

İmkən verərsənmi ki,

Mən sənə deməli olduğum sözü deyim.

Harri: Çox yaxşı, de görüm.

Varburton: Bu, sənin ananın səhhəti haqqındadır ki,
istəyirdim

Sənə deyim. Mən sənə deməliyəm ki,

Harri, baxmayaraq ki

Sənin anan hələ də ayıq-sayıqdır, baxmayaraq ki
Şüuru itidir, baxmayaraq ki həmişəki kimi diribaşdır

Bu yalnız onun şəxsiyyətinin güclü olmasından

irəli gəlir.

Bu, onun yenilməz iradəsidir ki,
onu sağ-salamat saxlayır.
Mən bu anda texniki cəhətləri sadalamaq niyyətində
Deyiləm. Bütövlükdə maşın zəifdir və yavaş-yavaş
Daha da sökülüb-dağılır. Onun ürəyi zəifdir.
Ona yaxşı qulluq edilsə və hər cür
həyəcanlı hallardan
Yayına bilsə, o, bir neçə il yaşaya bilər.
Hər hansı qəfil bir şok onu hər an
əlimizdən ala bilər.
Əgər o, başqa bir qadın olsaydı, bu vaxta qədər
yaşamazdı.
Onun qətiyyəti həyatını davam etməyə
imkan vermişdir.
O, sənin Vişvuda qayıdışını görmək üçün yaşayıb.
O istəyir ki, sən Vişvudda böyüklük edəsən
və bu səbəbdən,
Bu çox əhəmiyyətlidir ki, heç nə onu
narahat etməsin.

Harri: Yaxşı.

Varburton: Mən sənin üçün çox təəssüf edirəm,
Mən istərdim ki, səndən əsirgəyim, indiki vəziyyətdə.
Lakin iki səbəb vardır ki, nəyə görə mən sənin
bilməyini istərdim. Biri sənin anandır.
İstərdim ki, yaşayacağı müddətdə
Sən onu xoşbəxt edəsən. İkincisi isə sənin özünsən.
Vişvudun gələcəyi səndən asılıdır. Mən bunu
deməyi xoşlamırdım.
Lakin sən bilirsən ki, mən sizin köhnə dostunuzam və
Həmişə ailə gizlinləri tərəfdarı olmuşam.
Sən də mənim kimi yaxşı bilirsən ki, Artur və Con
Anan üçün elə bir məyusluq gətirməyiblər.
Con həmişə sabit olmuş, amma bir o qədər əla da
olmamışdır.

Inventas vitam
iuvat excoluisse
per artes

Və Artur həmişə məsuliyyətsiz olmuşdur.

Ananın bütün ümidləri sənədir.

Harri: Ümidlər? ... Mənə deyin görüm,
siz mənim yaşımda olanda

Mənim atamı tanıyırdınız mı?

Varburton: Necə bəyəm, əlbəttə, Harri,
mən onu tanıyırdım.

Harri: Onda o, kimə oxşayırdı? O, tamamilə
mənə oxşayırdımı?

Varburton: Sənə çox oxşayırdı: Əlbəttə, fərqlər də vardı:
Amma geydiyiniz modanı eyniləşdirsəniz,
Və sənin üzünün təmiz tərəşli olması onu
sənə çox oxşadırdı.

İndi isə, Harri, gəl sənin haqqında danışaq.

Harri: Mən heç vaxt onun fotosəklini görməmişəm.
Heç bir portreti yoxdur.

Varburton: Mən bilmək istərdim ki, heç yatıbsanmı...

(Denman içəri daxil olur.)

Denman: Serjant Vinçel buradadır, mənim ağam.
Və çox mühüm bir məsələ ilə əlaqədar sizi
Və həkim Varburtonu görmək istəyir. Deyir ki,
Çox vacib məsələdir. Gərək sizi narahat etməyəydi.

Harri: Mən onu görürəm.

(Denman mürəxxəs olur.)

Varburton: Görəsən, o, nə istəyir. Məncə, heç nə
baş verməmişdir.

Sənin qardaşlarının heç birinə.

Harri: Heç bir şey ola bilməz.
Mənim qardaşlarımdan heç birinə. Heç bir şey
ola bilməz.

Əgər serjant Vinçel doğru deyirsə...

Amma Denman onu görmüşdür, amma deyəsən,

Bu məsələ real deyildir. Nə isə bir şey
baş verməkdən

Daha pis bir iş baş verə bilər...

Varburton: Harri, özünü ələ al.

Sənin qardaşlarından birinin başına nə isə
bir iş gələ bilər.

(Vinçel içəri daxil olur.)

Vinçel: Axşamınız xeyir, ağam mənim. Axşamınız xeyir,
həkim.

Görüm çox-çox... Siz Allah bağışlayın, mənim ağam.

Mənə elə gəldi ki, bu gün sizin ad gününüzdür.

Xanım, sizin yox.

Harri: Xanım anamın ad günüdür.

(O, əlini Vinçelə uzadır və onun çiyinlərindən tutur.)

O, əsl həkimdir.

İndi isə gəlin söhbətimizi davam etdirək.

Elə üçlükdə.

Sən, mən və Vinçel. Di yaxşı, əyləşin Vinçel.

Bir stəkan portveyn iç. Biz mənim atam haqqında
danışdıq.

Vinçel: Görürəm ki, heç vaxt zarafatından qalmırsan.

Mən sizi keçən dəfə gördüyüm vaxtdan bəri siz
heç bir yaş da

Qocalmamısınız. Amma kənd serjantı

cavanlaşa bilmir. Sağ ol! Yox, cənab.

Portveyn mənim revmatizminim ilə heç yola getmir.

Varburton: Allah xatirinə, Vinçel, gəlişinin səbəbini de.

Cənabınız bu axşam özünü bir o qədər də yaxşı
hiss etmir.

Vinçel: Mən başa düşürəm, cənab. Əgər mənim də
ad günüm olsaydı,

Elə mən də özümü elə hiss edərdim. Bağışlayın.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Mən yenə də unuttum. Əgər mənim anamın
ad günü olsaydı...

Qoy Allah onun ruhuna dinclik versin.

O, bu son il ərzində vəfat etmişdir. Ananız necədir?
Soruşmağımdan incimirsən ki?

H a r r i : Niyə sən elə xanım anam haqqında təkrar-təkrar
sorusursan?

Sən onu tanıyırsan, yoxsa tanımırısan? Mən səndən
qorxuram.

V i n ç e l : Ümid etmək istərdim ki, siz məndən
qorxmursunuz.

Mən belə soruşmaqla özümü gözə soxmaq
istəmirəm, cənab.

Amma başa düşün ki, onu soruşmaqda
mənim bir məqsədım vardır...

H a r r i : Sən istəyirsənmi ki, mən onu sənə təqdim edim?

V i n ç e l : Yox, yox, həqiqətən də, yox. Mənim ağam,
yaxşı olardı ki...

H a r r i : Sən elə düşünürsən ki, mən onu sənə təqdim edə
bilmərəm.

İstərdim ki, səni təəccübləndirəm.

Mənə elə gəlir ki, səni şoka sala bilərdim.

V i n ç e l : Bu axşam üçün biz kifayət qədər çox şok yaşamışıq,
Mənim ağam, mən elə buna görə də
buraya gəlmişəm.

V a r b u r t o n : Allah xatirinə, Vinçel, gəlişinin məqsədini
bizə de!

V i n ç e l : Bu, cənab Con haqqındadır.

H a r r i : Con!

V i n ç e l : Bəli, mənim ağam. Mən çox təəssüf edirəm.

Düşündüm ki,
Sizə zəng etməkdənsə və xanımınızı narahat
etməkdənsə,

Yaxşı olar ki, sizinlə sakit bir şəraitdə söhbət edim.

*(Emi otağa daxil olur, onun ardınca
Violet, Ayvi, Cerald, Aqata və Çarlz
otağa daxil ohurlar.)*

Vinçel! Sən nə üçün buradasan?

Vinçel: Bağışlayın, xanım.

Lakin mən elə bu dəqiqə həkimə bu haqda
demişəm.

Həqiqətən də, elə bir şey yoxdur,
kiçicik bir qəzadır.

Varburton: Con bir balaca qəzaya düşüb.

Xanım Monçensey və

Vinçel mənə deyir ki, həkim Ouen ona baxıb
və deyir ki,

Orada elə bir şey yoxdur, amma yüngülcə
beyin silkələnməsi vardır.

Lakin bu axşam o, oradan götürülməlidir.

Mən belə bir məsələdə Ouenə inanıram.

Ouenə inanmaq olar.

Biz onu da sabah gətirəcəyik. Və hiss edirəm ki,

Bir-iki gün istirahət etdikdən sonra o, tamamilə
yaxşılaşacaq.

Emi: Qəza? Nə cür qəzadır ki?

Vinçel: Dumanlı yolda gələrkən, xanım.

Və yəqin ki, bir az da tələsik gəlmişdir.

Orada bir yük maşını olubmuş, halbuki
orada olmamalıydı,

Kənddən aralı, Uest-Rouda.

Emi: O, indi haradadır?

Vinçel: Armzda, mənim xanıмым:

Əlbət ki, o, hələ buraya gətirilməyib.

Xoşbəxtlikdən, həkim Ouen orada olub.

Cerald: Mən ora gedəcəyəm və sonra qayıdıb sizə
məlumat verərəm.

E m i : Mən onu özüm öz gözlərimlə görməliyəm.
Dərhal maşın sifariş verin.

V a r b u r t o n : Mən bunu qadağan edirəm,
xanım Monçensey.
Həkiminiz kimi sizə bu axşam evi tərk etməyi
Qadağan edirəm. Sizin edəcəyiniz bir şey yoxdur,
Və belə bir havada, gecənin bu vaxtı mən bunun
hansı nəticələrə
Gətirib çıxara biləcəyinə görə
cavabdeh ola bilmərəm.

İndi özüm oraya gedirəm.
Qayıdıb sizə məlumat verəcəyəm.

E m i : Mən özüm baxmalıyam. Mən sənə inanmıram.

Ç a r l z : Yaxşı olar ki, bu işi
Varburtonun öhdəsinə buraxaq, Emi.
Bizim hədsiz dərəcədə bəxtimiz gətirib ki,
o, buradadır.

Biz həkim Varburtonun əmrlərinə tabe olmalıyıq.

V a r b u r t o n : Mən təkrar edirəm, xanım Monçensey,
təkrarən deyirəm ki,
Bu axşam siz bayıra çıxmamalısiniz.

Əgər bunu etsəniz,
Mən sizi müalicə etməkdən boyun qaçıracağam.
Siz yalnız məni ləngidirsiniz.

Mən dərhal qayıdacağam.

E m i : Tutaq ki, sən düz deyirsən, lakin mən sənə
etibar edə bilərəmmi?

V a r b u r t o n : Siz mənə uzun illər boyu etibar etmişiniz,
Xanım Monçensey; Bu, elə bir vaxt deyildir ki,
Siz mənə şübhə ilə yanaşmağa başlayasınız.

Gəl, Vinçel.

Biz sizin velosipedinizi mənim maşınımın arxasına
qoya bilərik.

(Varburton və Vinçel mürəxxəs olurlar.)

Violet: Yaxşı, Harri.

Mən düşünürəm ki, sən nə isə bir söz deyə bilərdin.

Məgər sən qardaşın üçün təəssüf hissi

keçirmirsənmi?

Sənin məgər bütün bu baş verən

hadisələrdən xəbərin

Yoxdurmu? Bilmirsənmi ki, bu baş verən hadisə

Sənin anan üçün nə deməkdir?

Harri: Əlbəttə, mən təəssüf edirəm.

Lakin Vinçelin dediklərindən

Belə çıxır ki, bu elə bir ciddi məsələ deyildir.

Yüngül beyin silkələnməsi Conun səhhətində

elə bir dəyişiklik

Yarada bilməz. Bir qədər beyninə dinclik versə,

Və qısa müddətdə məzuniyyətdə olsa,

ona çox yaxşı təsir edər.

Belə bir məzuniyyət təkcə ona deyil,

İstənilən adama yaxşı təsir edə bilər. Əgər haçansa o,

Hansısa bir zehni işlə məşğul olmuşdursa,

onun bir müddət

Nəfəsini dərərək istirahət etməsinə

mən çox şad olardım.

Lakin Conun elə adi iş gününün özü istirahət kimi

bir şeydir.

Ayvi: Doğrudanmı, Harri! Sən necə belə donuq

ola bilərsən?

Mən elə bilirdim ki, sən həmişə Conu çox istəmişən.

Violet: Yaxşı, tutaq ki, sənin vecinə deyil,

Cona nə olacaqdır ki,

Gərək ananın yanında bir qədər mühakiməli olaydın.

Emi: Mənim bir o qədər də bu hadisə haqqında

çox məlumatım yoxdur:

Və qocaldıqca da fikirləşirəm ki,

necə də az bilmişəm.

Əgər Con, Vinçelin dediyindən pis vəziyyətdədirsə,
Onda həkim Varburton bizə bu haqda

dərhal məlumat verəcəkdir.

C e r a l d : Mən Eminin şoka düşəcəyindən çox qorxuram:
Lakin düşünürəm ki, Varburton bunu başa düşür.

A y v i : Sən tamamilə haqlısan, Cerald.

Yalnız mənası olan o məsələdir – qoy o görməsin ki,
Biz hamımız narahatıq. Biz özümüzü

elə aparmalıyıq ki,

Sanki, heç nə baş verməmişdir.

Biz piroqumuzu yeyək və hədiyyələrimizi verək.

C e r a l d : Amma mən Arturdan narahatam.

O, Cona nisbətən daha çox narahatlığa

meyilli adamdır.

Ç a r l z : Amma Artur əla sürücüdür.

Bruklənddə qazandığı təcrübədən sonra,

O, gərək ki, narahatlıq keçirməyər.

C e r a l d : Əla sürücüdür, lakin daha çox ehtiyatsızdır.

A y v i : Bununla belə, mənim yadımdadır ki,

onlar uşaq olan zaman

Artur daha çox macərə sevən idi.

Con isə elə adam idi ki, həmişə müəyyən qəzalar

törədirdi.

Yalnız o səbəbdən ki, o, bir qədər astagəl adam idi.

O, həmişə elə adam olub ki, maşını

ya bir poniyə çırpır,

Ya da bir ağaca.

V i o l e t : Amma bir il bundan qabaq Artur məni maşınına
mindirib apardı və bundan sonra mən dedim ki,

bir daha onun maşınına

Minməyəcəyəm. Mən onun maşınına ona görə

minməmişdim ki,

Onunla getmək istəyirdim. Baxmayaraq ki

o, belə düşünürdü.

Mənə elə gəlir ki, üstüaçıq maşın
çox dəyərsiz bir şeydir,
Adamı hər tərəfdən külək döyəcləyir və elə gəlir ki,
Adam hər an oradan yığıla bilər və küçəyə
yaxın gedərkən
Hamı sənə baxır. Və o, elə sürətlə sürürdü ki,
Adam dəhşətə gəlirdi. Mən dedim ki, piyada getsəm,
Ondan yaxşı olar və düşüb elə piyada da getdim.

C e r a l d : Piyada getdin? Hara?

V i o l e t : O, məni götürdü ki, Çeltenhamə aparsın. Amma
Mən onu haradasa, Çisvikə yaxın bir yerdə saxlatdım.
Məncə, yer mənə tanış yer deyildi və evə
gəlib çatana qədər
Mən çox əziyyət çəkməli oldum. Hiss edirəm ki,
Onun pis niyyəti yox idi, lakin mən bunu da
düşünürəm ki,
O, olduqca ehtiyatsız adamdır.

C e r a l d : Görəsən, Emi Arturu necə tanıyır?

Ç a r l z : Mənə elə gəlir ki, o, Artur haqqında danışdığından
Daha çox tanıyır.

(Harri daxil olur.)

H a r r i : Anam yatır. Mənə elə gəlir ki, bu çox qəribədir.

Adam belə bir bədbəxtliyin ortasında

necə yata bilər.

Elə bil, uşaq kimi və ya tünd şampan şərabı

İçmiş adam kimi anam yatır. O, elə düşünürdü ki,
sanki,

Uşaqlığında necə görünürdüsə, eləcə də görünür.

Siz ailənin gənc üzvlərinin simasında bütün qonaqları

Toplayaraq adi bir ailə mitinqimi keçirirsiniz?

Yoxsa yığılmısınız ki, kiçik hadisələri xəbər verəsiniz

Və ya qarşidan gələcək bəlaları əvvəlcədən xəbər

verəsiniz?

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Siz çalışın ki, hər bir hadisə haqqında ayrı-ayrı
düşünəsiniz,
Balaca hadisələri vacib məsələlərə çevirəsiniz ki,
hər şey
Öz dəyərini itirərək əhəmiyyətli olmasın.
Həyatda baş verə biləcək hər bir şeyə cüzi də olsa,
Xəyali əlavələr edildikdə siz onları normal hal
hesab edirsiniz.
Sizin normal hesab etdiyiniz, əslində, sadəcə olaraq,
Qeyri-real həm də əhəmiyyətsizdir. Mən də
müəyyən mənada
Bir dəfə belə idim və hətta öz həyatımı belə
tərid edilmiş
Bir xarabalığa bənzədirdim. Hesab edirdim ki,
bu, belə
Bir nizamlı kainatda faydasız və təsadüfi
bir hadisədir ki,
Mənim həyatımda baş vermişdir.
Bütün adamların böyük səhvlərini, dünyanın
səhvlərini
Mən qaydasına qoya bilmirəm.
Kaş siz biləydiniz ki, Vişvuddakı evimə gəlməmişdən
Bir neçə il qabaq mən nələr yaşamışam.
Violet: Mən sənə dediklərinə bir müşahidəçi sifəti ilə
Nəzər salmayacağam, Harri.
Bu evdə mənim dediklərim heç də hamıya
xoş gəlmir.

(Denman içəri girir.)

Denman: Bağışlayın, xanım Ayvi.
Sizə şəhərlərarası telefon zəngi var.
Ayvi: Şəhərlərarası danışmaq? Mənə, kim məni istəyə bilər?
Denman: O, adını demədi xanım. Amma o, cənab Artur idi.
Ayvi: Artur! O, əzizim, qorxuram, o bir qəza törətsin.

(Ayvi və Denman mürəxxəs olur.)

Violet: O nə zaman ki, Ayvini istəyir,
Nə isə bir pis şeyin baş verməsindən xəbər verir.

Aqata: O şeyi ki, öyrənmişən, Harri, sən xatırlamalısən ki,
Həmişə öyrəndiyindən daha çox şey qalır ki,
sən hələ öyrənməlisən.

Biz pisliyin və ya kütbeyinliyin səbirsiz
tamaşaçıları olaraq
Qala bilmərik. Biz inam və qorxu yaradan
digər şəxsi aləmlərə
Sirayət etməliyik. Öz izzatlarımızı mübtəla olaraq
qalmaq,
İzzatından boyun qaçırmamalıyıq.
Biz daha çox izzat çəkməyi öyrənməliyik.

Violet: Aqatanın iradları dəyişikliyə uğramadan göstərir.

Harri: Sənə elə gəlirmi ki, mən indicə dediklərimə
özüm inanıram?
Mən yalnız istərdim ki, onlara inanım.
Mən mücərrəd danışardım və sən də mücərrəd
cavab verdin.
Mənim şəxsi karıxmalarım vardır. Onlar, görəsən,
məndən
Kənardadırlarmı? Ya da, bəlkə də, mən haradasa
yoxa çıxmışam.
Onlar, görəsən, mənim içimdədirlərmə?
Mən onları həkim Varburtonun köməkliliyi ilə
aldada bilərəm,
Və ya hansısa başqa bir həkimin köməkliliyi ilə,
Başqa bir Varburton kim olacaqdır,
Əgər başqa bir həkimi mənim üzərimə
yönəltmişənsə.
Bu, sənin sözlərini dəyişmək üçün olduqca realdır.
Ya da ola bilsin ki, başqa bir söyləm tərzini ola bilər ki,

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Bizim ağzımızı başqa bir səmtə yönəltsin.
Sən məni başa düşə bilmirsən. Sən məni başa düşə
bilmirsən.
Tək olmaq dəhşət deyildir, lakin terrorla təkbaşına
Baş-baş qalmaq dəhşətdir, terrorla tək qalmaq.
Burada əsas məsələ çirkabdır. Mən dərimi
təmizləyə bilərəm,
Həyatımı təmizləyə bilərəm, zəkamı boşalda bilərəm,
Lakin həmişə çirkab, çirkab bir qədər dərinədə
bərqərar olmuşdur...

(Ayvi içəri daxil olur.)

Ayvi: Axşam qəzeti haradadır?

Cerald: Necə bəyəm, nə baş vermişdir ki?

Ayvi: Hansı birinizsə baxın, Arturu tapın.

Londondan zəng edən
Artur olmuşdur: əlaqə elə pis idi ki, mən onu
zorla eşidə bildirdim.
Onun səsi çox kövrək idi. Mənə elə gəlir ki,
Arturun özü də
Nə isə bir qəzaya uğramışdır. Mən düşünürəm ki,
o əzilmişdir.
Lakin o deyir ki, maşınından istifadə edə bilmir.
O, sonuncu qatara gecikib və sabah gəlir.
O dedi ki, qəzətdə nə haqda isə yazılıb.
Lakin yazılanlar hamısı səhvdir və bunu anaya
deməsinlər.

Violet: Axşam qəzetini istəməyin nə mənası var?

Sən də mənim kimi başa düşürsən ki,

Londondan

Bu uzaq məsafədə yerləşmiş bir yerdə, güman ki,
Heç kəsdə axşam qəzeti olmayacaqdır.

Çarlz: Dayan, mənə, mən müqəddəs Pankrasdan

çıxmamışdan qabaq

Orada qəzetin günorta buraxılışını almışdım.
Baxım görüm, bəlkə, orada bir şey vardır.

(Çıxır.)

C e r a l d : Gördünmü, mən demişdimmi ki, Artur da
Con kimi qəza törədəndir.
Və bu, Conun günahı olmayıb. Mən inanmıram.
Conun bəxti yoxdur. Amma Artur,
şübhə yeri yoxdur ki, ehtiyatsızdır.

V i o l e t : Məncə, bu yarış maşınları qadağan edilməlidir.

(Çarlz əlində qəzet yenidən otağa daxil olur.)

Bəli, burada bir paraqraf vardır... deməyə
Mən çox şadam ki, bu çox göz qabağında deyil...

C e r a l d : Qəzetin sonrakı buraxılışlarında bu haqda
Daha çox məlumat veriləcəkdir.
Yaxşı olar ki, bunu bizim üçün oxuyasan.

(Cerald oxuyur.)

“İki qardaş maşın toqquşmasında”
Möhtərəm Artur, Cerald və Çarlz Paypə,
Lord Monçenseyin
kiçik qardaşı yanvar ayının birində səhər tezdən
Eburi küçəsində sahə müvəkkilinin maşınına
dəymiş və onu əzmişdir,
O, 50 funt-sterlinq məbləğində cərimələnmiş və
Bir il müddətinə maşın idarə etməsinə qadağa
qoyulmuşdur.
Öz maşınını toqquşmadan qaçıрмаq üçün
cənab Paypə
Maşınını dükanın vitrininə çırpmışdır.
Saxlanıldıqdan sonra
Cənab Paypə belə demişdir: “Mən elə bildim ki,
Burada heç bir tikili yoxdur”.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

C e r a l d : Harada?

Ç a r l z : Eburi küçəsində, “Polis xəbər verirdi ki,
qəza müddətində
Cənab Paypə patrul maşını tərəfindən
təqib edilirmiş,
Çünkü o, saatda 66 mil sürətlə hərəkət edirmiş.
Ondan soruşanda ki, ona siqnal verərək dayanması
Tələb ediləndə o, niyə dayanmadı.

O cavab vermişdir ki,

Mən elə bilirdim ki, siz mənimlə oyun oynayırsınız.

C e r a l d : Bu, elə bir işdir ki, kommunistlər ondan
özləri üçün kapital toplayırlar.

Ç a r l z : Deyəsən, daha nə isə yazılmışdır:

“Peyğəmbər ailəsi...”

Xeyr, biz gərək ki, bunu oxumamalıyıq.

Bunu oxumağa ehtiyac yoxdur.

V i o l e t : Məhz elə bu, bizim gözlədiyimiz məsələdir.

Amma Aqata bundan çox təsir altına düşsə,

mən qışqıraram.

C e r a l d : Mənim dövrümdə bu kimi məsələlər qəzetlərə
yol tapmırdı.

Amma indi qəzetlərdə çox şəxsi məsələlərə dair

Materiallar verilir.

X o r : Köhnə evdə həmişə dinləmə mövcuddur və

deyilənlərdən

Daha çox dinlənilir və nə danışılırsa, danışılan

elə otaqda da qalır ki,

Gələcəkdə bu haqda yenə də eşidilsin. Və o şeylər ki,

Keçmişdə baş verir, gələcəyə güclü şəkildə təsir edir.

Pərdəli evdəki aqoniyə ya ölüm, ya da

doğum aqoniyasıdır.

Bütün keçmişin səsləri özünü toplayır və onları

gələcəyə yönəldir.

Çəmənlikdən gələn zil səslər

Yayda otun biçilməsi
İtlər və qoca poni
Dilin kəkələməsi, kiçik ağrının gəzməsi
Payızda meşədə quşların nəğməsi
Mətbəxdə mahını oxuma
Və gecələr dəhlizdə eşidilən ayaq səsləri
Qəfil lovğalıq anları
Boğulmuş təəssüf anları
Ötəri aldatma pıçıltıları
Xarici görünüşlərin yadda saxlanması
Pis bir işi yaxşı məcraya yönəltmək
Bütün bir-birinə dolaşmış və qovuşmuş işlər –
hamısı yazılır.

Bu kimi işlərdən boyun qaçırmağın yeri yoxdur.
Və biz eksorsizm¹ haqqında heç nə bilmirik.
İstər Arqosda olsun, istərsə də İngiltərədə
Müəyyən sabit qanunlar vardır ki,
Onlar musiqinin təbiətindən doğan
dəyişilməz qanunlardır.

Bu işə heç bir əncam çəkilə bilməz.
Heç nə haqqında heç nə etmək olmaz.
İndi isə demək olar ki, yeniliyin vaxtıdır
Biz hava haqqında məlumata qulaq asmalıyıq.
Və beynəlmiləl qəzalar haqqında eşitməliyik.

(Xor mürəxxəs olur.)

¹ *Eksorsizm* – şər ruhdan azadolma

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Burada mən çoxdan unudulmuş niskinlik və
yeni iztirab tapmışam. Bizim uşaqlığımızın
Arxasında olan kölgəyə bənzər bir şey tapmışam.
Hansısa bir miskinliyin mənşəyini.

Onların mənə göstərəcəkləri məhz budurmu?

İndi isə istərdim ki, mənə atam haqqında danışasan.

A q a t a : Sən atan haqqında nə bilmək istəyirsən?

H a r r i : Əgər nəyi isə bilmiş olsaydım,

mən bunu səndən soruşmazdım.

Sən bilirsən ki, mən nə bilmək istəyirəm və elə o da
Mənim üçün kifayətdir. Varburton mənə dedi ki,
O, mənim nə bilmək istədiyimi dilinə gətirməsə də,
Mənim bilmək istədiyim bilməyə ehtiyacım olan
şeylərdir.

Bilirəm ki, bunları yalnız sən mənə deyə bilərsən,
Mən bunu çox yaxşı bilirəm.

A q a t a : Uzun illər mübarizə aparmalıydım ki, öz mənlüyümü
Təsdiq edim və daha bir çox illər mübarizə apardım ki,
Onu əlimdə saxlaya bilim.

Adamlar məni qadın kollecinin

Səmərəli bir direktoru kimi tanıyır – bu,

məsələnin üst qatıdır.

Daha dərində olan bir məsələ vardır ki,

sənin sualın məni narahat edir.

H a r r i : O zaman ki mən bilirəm bir yolla axtarıb bildiyimin
Əsasını tapacağam. Və bu daha yaxşı olacaqdır.

A q a t a : Mən çalışacağam ki, sənə deyim.

Mənə elə gəlir ki, bunu deməyə məndə qüvvət var.

H a r r i : Mən sənin haqqında tamamilə bir

güclü qadın olaraq düşünürəm.

Hesab edirəm ki, sən bəşəri təkərdən azad olmusan.

Buna görə də mən sənə bir güc olaraq baxıram. İndi

Mənə elə gəlir ki, bu, bizim hər ikimiz üçün

bir azadlıq axtarışıdır.

A q a t a : Sənin atan, ola bilsin ki, yaşaya bilərdi,
Ya da mən onu belə görürəm. O, müstəsna bir
kənd knyazıydı,
Oxumuş, rəsm çəkən, fleytada çalan bir insan idi,
Əyalət qonşularına qarşı qəribəliyi ilə fərqlənirdi,
Lakin ictimai vəzifələri əldən buraxmırdı.
O, öz gücünü özünün qeyri-adi zəifliyinin altında
gizlədirdi.
Tənha bir adamın özünə inamsızlığı idi.
O yerdə ki zəif idi, o, sənin ananın gücünü tanıyırdı
Və ona güzəştə gedirdi.

H a r r i : Ortada coşqunluq yox idimi?
De görüm, mənim valideynlərim kim idi?

A q a t a : Sənin atan və sənin anan.

H a r r i : Sən mənə heç nə demirsən.

A q a t a : Qəbul etdiyim ölmüş adam sənin atan
və mənim bacım,
Kimini sən özünə ana bilirsən, o da sənin anandır.
Burada heç bir sirr yoxdur.

H a r r i : Bəs sonra nə?

A q a t a : Sən öz ananı bu evlə əlaqədar tanıman
bir insan kimi görürsən.
Bu, həmişə belə olmamışdır.
Uzun illər keçdikdən sonra
O, Vişvudla ünsiyyət yarada bilmişdir.
Vişvudun himayəsi ilə
Sənin anan atanın yurdunu ələ keçirənə qədər və
Bu vəziyyətə çatana qədər o da
Vişvudu müdafiə edirdi.
Əvvəllər bu yer boş idi. Bir kişi və bir qadın
tənha bir yerdə
Kimsəsiz olaraq ailə qurdular. Üç il uşaqsız yaşayaraq
Tənhalığa öyrəşdilər. Sənin bacın istəyirdi ki,
Onun yanında həmişə bir bacı olsun.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

O vaxt Oksfordda sonuncu kurs tələbəsi idim.
Mən bir dəfə uzunmüddətli ekskursiyaya gəldim.
Mənim yadımdadır, bu, soyuq kənd üçün
qeyri-adi dərəcədə
İsti bir yay günü idi.

H a r r i : Bəs sonra?

A q a t a : Elə saatlar vardır ki, orada nə keçmişin,
nə də gələcəyin
Mənası bilinmir. Yalnız göstərilən bir lampanın
indiki anıdır ki,
Sən onu yandırırısan. Sonra sən əlini şöləyə doğru
uzadırsan.

Onlar hamısı dərhal ortaya çıxır.
Ola bilsin ki, başqa bir növ də vardır.
Mən inanıram ki, bütün Tibetin
sınımış daşları arasında
Bir insan ömrünün addım səsləri vardır.
Mən buna inanmışam.

H a r r i : Mən bunun əks tərəfini bilmişəm.

A q a t a : Payız çox tez gəldi, kifayət qədər tez yox.
Yağış və külək sənə atanı silkələyib oyatmamışdı.
Mən həmişə görürdüm ki, o düşünür. O düşünür ki,
Anandan yaxasını necə qurtarsın. Sadəcə, sui-qəsdidir!
O, bir qatil rolu oynamağa müvafiq adam deyildi.

H a r r i : Hansı yolla o, onu qətlə yetirmək istəyirdi?

A q a t a : Neçə-neçə səfeh yollar mövcuddur və bu yollardan
hər biri

Daha çox kobud üsullarla həyata keçirilə bilər.
Sən 3 ay müddətində dünyaya gəlməli idin.
Bu hadisədə sən dünyaya gələ bilməzdin:
Mən onu çəkəndirdim. Mən istəməirdim ki,
o, səni öldürsün!

Sənə öldürülmən! Onda sən nə idin?
Yalnız elə bir şey ki, buna “həyat” deyirlər.

Sonra mən hiss etdim ki, sən artıq mənimsən.
Əksər insanlar buna peşmanlıq hissi keçirməzlər,
Amma mən sənin anadan olmağın istəyirdim.
Əgər bu baş tutsaydı, mən bilirəm ki, öz həyatımda
Ölüm daşıyardım, bütün həyatım boyu ölüm,
Beşikdən qəbrəcən ölüm daşıyacaq idim.
Mən elə hiss edirdim ki, sən bir mənada mənimsən!
Və heç bir vəchlə mənim başqa uşağım
olmayacaqdır.

H a r r i : Və mən dünyaya gəldim. Bax bu cür yollarla da
işlər baş verir.

Hər bir şey fərqli bir mənada həqiqətdir.
Elə bir hiss ki, əvvəllər mənasız görünə bilərdi.
Daşların yığılması, ağacların yığılması kimi
hər bir şey

Bir barışığa meyillidir. Və sonda bu
bir tamamlanmadır ki,
Başlanğıcda xarabalıq kimi görünməsin.
Ola bilsin ki, mənim həyatım yalnız
bir xülya olmuşdur.
Bu xülya digər adamların mənim içimdən keçən
xeyalları

Şəklində onların başında yaşamışdır.
Ola bilsin ki, mən yalnız arzu etmişəm ki,
Mən bu adamların xülyələrindən özümü
kənarlaşdırım.

A q a t a : Beləliklə, mən güman etmişdim.
Bunun nəticəsi nə oldu?

Bizim yazdığımız bir detektiv hekayə deyildir.
Bu, cinayət və cəzalandırma haqqında olan
bir hekayə deyil,
Günah və onun əvəzi haqqında olan bir hekayə idi.
Mümkündür sən bilməyəsən ki,
sən bilməmiş olsan ki,

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Hansı günahın əvəzini verəcəksən və ya bu,
kimin günahıdır
Və bu, nə üçün edilib. Bu müəyyəndir ki, bu haqda
səndə olan
Bir bilik günahın yuyulmasından qabaq
baş verməli idi.
Mümkündür ki, günah özünün instinktiv
və qaranlıq doğuşunda
Gərginləşə və mübarizə apara bilər.

Mümkündür ki, sən
Bədbəxt ailənin şüurusan, onun quşu əbədi ocaqdan
uçub keçdi.
Həqiqətən də, mümkündür ki, bundan sonra
öyrənə biləsən ki,
Sən buz odundan hərəkət edib keçmişən,
o hərəkət ki,
Bizim iztirablara məruz qalmış füsunkarlığımızı
Seçmək qərarı vermişdir.

Harri: Bax mən bilmirəm niyə mən hərdənbir özümü
Xoşbəxt hiss edirəm ki, evə qayıtmışam.
Bu tamamilə qeyri-rasionaldır,
Amma indi özümü tamamilə xoşbəxt hiss edirəm.
Bu, elə bir xoşbəxtlikdir ki, sanki,
bu xoşbəxtlik insanın
Həmişə istədiyi xoşbəxtlik deyildir və ya
yaxa qurtarmaq
İstədiyindən şeydən yaxa qurtarmağın xoşbəxtliyi
deyildir.

Bu, başqa bir anlamdır. Bu, sanki, sona bənzəyirdi.
Aqata: Və başlanğıcdır. Harri, mənim əzizim.
Köhnə bir hiss olaraq
Mən indi özümü çox yorğun hiss edirəm.
Gənclik hissəm yorğundur,
Çünki bu bir aksiyanın sonuna çatmışdır.

Başlanğıcda köhnə hiss. Mənə elə gəlir ki,
bütün bu illər boyu
Mən öz kapitalım hesabına yaşamışam.
Əvəzində mən gündəlik mənəvi var-dövlətimi
qazanmamışam.
Və mən həyatımı bir daha yenidən qurmaq üçün
artıq qocayam.

H a r r i : Elə isə, sən indi bədbəxt deyilsən?

A q a t a : Bu söz nə deməkdir?

Mənim daşdığım yükdən azadolma haqqım vardır.
İndi yük sənənin çiyinlərindədir. Bütün ailənin yükü.
Və mən bir qədər qorxu hissi keçirirəm.

H a r r i : Sən qorxu hissi keçirirsən. Mən buna

heç inana bilmərəm.

Kaş mən bunu əvvəl biləydim, lakin

bu mümkün deyil.

Yalnız indi mən başa düşməyə başlayıram ki,
Sizi və bizim hamımızı anlayım.
Ailə sevgisi mənim üçün formal

bir öhdəlik olmuşdur,

Elə bir vəzifə ki, yalnız öz peşmançılığı sayəsində
Özünü bürüzə verirdi. İnsan belə bir rol
oynamalı idi.

Belə bir məşqdən sonra bu on il ərzində,

mənim üzərimə

Qoyulmuş rolu oynamağa dözümlü göstərdim və

mən qayıtdıqda

Mənim üçün hazırlanmış başqa bir oyunla

rastlaşdım.

Mənim qabağında bir kitab açılmışdır,

O kitabdakı sətirlərin mənası onun altındadır və

Mənə bir kostyum tikilmişdir ki, onu geyim.

Amma bu kostyum olduqca köhnədir.

Digər insanlar olduqca

Güclü göründükdə onların göz qabağında olan
gücləri

Mənim qərarımı möhkəmləndirdi. İndi mən
görürəm ki,

Öz anamın əsasını qoymuş bir adam ola bilərəm.

Həç olmasa, anlamda bu daha aydın görünür.

Ancaq o, bunu xoşlamayacaq. İndi mən görürəm ki,

Fantomların döyüşündə yaralanmışam,

İnsan övladlarının döyüşündə yox –

Onların gücü mənim gücümdən artıq deyildir.

O şeylər ki, mən real şeylər hesab edirdim,

onlar kölgələmiş

Və real olan şeylər o şeyləmiş ki, mən onları

şəxsi kölgələr

Hesab etmişdim. O dəli təfəkkürün dəhşətli özəlliyi!

İndi mən cəmiyyət içində yaşaya bilərəm.

Azadlıq həbsxanadan fərqli bir ağrıdır.

A q a t a : Mən yalnız balaca bir qapıdan baxmışam və

Bu, gül bağında günəş şölə saçan vaxt

baş vermişdir:

Uzaqdan həzin səslər eşidirdim və

Sonra isə qara bir qarğa mənim üzərimdən uçdu.

Sonra mən öz qıçlarımın üstündə gəzirdim,

Ölü bir havada beton dəhliz boyunca piyada

uzaqlaşdırdım.

Yalnız ayaqların yeriməsi və dabanların

iti taqqıltıları.

Ayaq səslərim həm ayağımın altında, həm də

başımın üstündə

Əks-səda verirdi. Mən yalnız gözdən və ayaqdan

ibarət idim ki,

Yalnız ayaqları görürdüm. Qırılmayan gözlər

Başımın üzərindəki və ayağımın altındakı hərəkətə

zillənmişdi.

A q a t a : Bu, növbəti andır. Bu başlanğıcdır. Biz bir qapıdan
İki dəfə keçmirik. Mən birinci mərhələni görmüşəm.
Nə baş verəcəklərdən yüngülləşmə, həmçinin
Yerinə yetirə bilmədiyimiz istəklərdən yüngülləşmə
deməkdir.
İnsan yuxuda olarkən təriflənir, oyaq olarkən isə
aldadılır.

Sənin səyahətin çox uzundur.

H a r r i : Hələ yox, hələ yox. Bu, birinci dəfədir ki,
mən ruhların
Zənglərindən azad olmuşam, mən mənə
təqib edənlərdən
Azad olmuşam və sakit bir yerə gəlmişəm.
Bura niyə belə sakitdir?
Sən havada müəyyən bir canlanma hiss edirsənmi?
Birbaşa beyinə işləyir... Amma əvvəlki kimi deyildir,
Tamamilə eyni deyildir.

(Gözəllər peyda olur.)

Və elə bu zaman sən düşünməməlisən ki,
Səni görməyə təəccüblənirəm və düşünməlisən ki,
Mən səni görməyə qorxuram. Bu dəfə həqiqətin
özüsən,
Bu dəfə məndən kənardasan. Və elə dözümlüsən.
Mən bilirəm ki, sən hazırsan, hazırsan ki, Vişvudu
tərk edəsən,
Və mən də səninlə gedirəm. Sən mənim dalımcə
buraya gəldin.
Xeyr, xeyr, məndən də qabaq burada idin,
Mən burada fikirləşirdim ki, aradan çıxım,
İndi isə görürəm ki, mən sənin ardınca gəlirəm.
Bilirəm ki, burada yalnız bir gediləcək marşrut var
Və bir məsafə var. Gəl vaxtımızı itirməyək.
Mən sənin ardınca gələcəyəm.

*(Pərdə bağlanır. Aqata yuxulu adamlar kimi
pəncərəyə gedir və pərdələri açır,
boş pərdəarxası olan yeri açır. O, gözəllərin
məşğul olduqları yerə doğru addımlayır.)*

A q a t a : Uşaq dünyaya gələndə qarğış da meydana gəlir.

Hər ikisi bizim niyyətimizdən asılı olaraq
meydana gəlir.

Qarğış uşaq kimi bir şeydir, uşaq təsadüfi bir
çarpayıda

Qeyri-şüuri bir anın və ya bir ağac altında
yatışın və ya

Müəyyən bir otaqdakı yatışın məhsuludur.

Qarğış uşaq kimi bir şeydir.

Uşaq yetişdiyi vaxta qədər qarğış da yetişir.

Qəzavü-qədər bir plandır, plan isə qəzavü-qədər və

Bu bir biliksizlik dumanında meydana gəlir.

Sən, ey mənim uşağım, mənim qarğışım,

Sən yerinə yetiriləcəksən.

Dünyünlü kələf açılacaqdır,

Və əyrinin beli düzələcəkdir.

(O, yenidən geriyə, otağa daxil olur.)

Mən nə deyirdim? Məncə, mən deyirdim ki,

çox uzun bir

Səyahətə çıxmışam. Buna görə sənə deyəcək

bir sözün yox.

Sən bunu uşaqların qəniməti yox, ovu kimi düşün.

Burada sən bir çətinlikdən çıxmağın açarını

tapmısan,

O açar ki, göz qabağında gizlənmişdir.

Sən bir qədər ləngisən,

Bu açar itəcəkdir. O adamlar ki, məhəbbəti anlamırlar,

O adamlara məhəbbət qəddarlıq bəxş edir.

Sən nə bilmək istəmişənsə, sən nə öyrənmişənsə,

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Bu, əlaqələrin sonu deməkdir. Bu öyrənməyi və
Öyrənmək istədiklərini qeyri-mümkün edir.
Sən bunu qəsdən etmirsən, mən bunu qəsdən
etmirəm.

Qəsdən etmirəm, heç kəs bunu qəsdən etmir...
Sən getməlisən.

H a r r i : Biz bir daha görüşəcəyikmi?

A q a t a : Biz bir daha görüşəcəyikmi?

Və kim bir daha görüşəcək?

Yenidən görüşmək bir-birinə yad adamlar üçündür.
Görüşmək o adamlar üçündür ki, onlar bir-birini
tanıyırlar.

H a r r i : Mən bilirəm ki, artıq qərarımı qəbul etmişəm.

Lakin bunu başımın aydın olan vaxtı etmişəm,
İndi isə mən yenə də kütbeyin olmuşam.

Mən yalnız onu bilirəm ki, qərar qəbul etmişəm

Və bu qərarımda sənin sözlərin əks-səda verir.

Hələ də çirk içindəyəm. Lakin mən bilirəm ki,

Bu çirklənmədən yalnız bir çıxış yolu vardır

və hansı ki

Məni barışığa aparır. Mən bilirəm ki, getməliyəm.

A q a t a : Sən getməlisən.

(Emi içəri daxil olur.)

E m i : İndi sən Harri ilə nə haqda söhbət edirsən?

O, yenicə gəlib və sən ona “get” deyirsən?

A q a t a : O, mütləq getməlidir.

E m i : O, mütləq getməlidir? Və sən kimsən ki deyəsən:

O, mütləq getməlidir. Məncə, mən çox yaxşı

bilirəm ki,

Sən niyə arzu edirsən ki, o getsin.

A q a t a : Mən heç nəyi arzu etmirəm. Yalnız deyirəm ki,

Mənim bildiyim baş verməlidir.

E m i : Sən de ki, nəyin baş verməsini niyyətində tutmusan?

H a r r i : A y a n a .

Bu sözləri başqaları haqqda demək olar,

Amma Aqata haqqında demək olmaz.

Mənim məsləhətim

Tamamilə başqa bir rübdən gəlmişdir.

Amma onu mən indi

İzah edə bilmərəm. Yalnız əmin ol ki,

mən nə etdiyimi bilirəm

Və nə etməli olduğumu bilirəm.

Bu hər bir adam üçün ən yaxşı cəhətdir.

Lakin indiki anda bunu heç bir kəsə

izah edə bilmərəm.

Mən bunu hansı sözlərlə izah edəcəyimi bilmirəm.

Bu, işləri daha da çətinləşdirir.

Sadəcə olaraq, sən mənə inanmalısən.

Mən bir daha yenidən qayıdıb gələne qədər sən

mənə inanmalısən.

E m i : Bəs sən niyə gedirsən?

H a r r i : Mən yalnız danışa bilərəm və sən

məni eşitməyə bilərsən.

Mən yalnız danışa bilərəm və sən

düşünməyə bilərsən ki,

Mən izahatı gizlədirəm. Və düzünü desəm, istərdim ki,

İzah etmiş olum.

E m i : Niyə ki, bunu Aqata bilməlidir amma mənim bilməyə

İxtiyarım olmamalıdır?

H a r r i : Mən bilmirəm ki, Aqata bilirmi və o, nə qədər bilir?

Onda hər hansı biliyin olması o demək deyildir ki,

Ona mən demişəm. Ona nəyi isə deyən

mən olmamışam...

Bütün bu illər ərzində, bu sonuncu ildə,

bu sonuncu ildə

Mən uçuşda olmuşam. Lakin heç vaxt da məni

İzləyən gözəgörünməzlərdən xəbərim olmayıb.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

İndi mən bilirəm ki, bütün mənim həyatım
uçuşda olmuşdur

Və mənim uçduğum müddətdə üzərimdə
İllüziyalar qidalanmışlar. İndi mən gözümlün
Qabağında olan sonuncu sığınacağı yerini bilirəm,
Təhlükəsiz bir sığınacaq. Bu, elə bir sığınacaqdır ki,
Hər bir kəs onları orada qarşılayır.

Bu, qarabasma yoludur...

E m i : Burada heç kəs yoxdur. Sənin ailəndən savayı
heç kəs yoxdur!

H a r r i : İndi mən bilirəm ki, mənim işim qaçıb getmək
deyildir,
Amma axtarışdır. Əgər hər hansı digər bir yol
olsaydı,
Mən bu yolu seçməzdim. Bu, bir dəfə üçün ən çətin
yoldur,

Və yalnız yeganə mümkün yoldur.
İndi onlar məni oraya aparacaqlar.
Onlarla təhlükəsiz yerdə olacağam.
Mən burada təhlükəsiz deyiləm.

E m i : Deməli, sən qaçıb gedəcəksən.

A q a t a : Qaçqınlıq sözü anlamında hər hansı bir şəxsin
Əks istiqamət götürməsi deməkdir ki,
Bu da qaçıb getmək mənası verir.

E m i : Mən Harri ilə danışırdım.

H a r r i : Bu çox çətin işdir ki, bir insan öz aqlını
bərpa etmişdir,
Və öz mövqeyini hələ də müəyyənləşdirməyib.
Belə halda
Həmin adam digərləri üçün ən dəli adam kimi
görünür.

Ana, elə sənin üçün də çətinidir, ana.
Həqiqətən də, başa düşə bilməmək çox çətinidir.

E m i : Sən haraya gedirsən?

H a r r i : Mən hələ öyrənməli olacağam. Bu, hələ
müəyyənləşdirilməyib.
Mənim hələ dəqiq istiqamətim yoxdur.
Bu ağılsızlıq dünyasında insan haraya gedə bilər?
Ümitsizliyin o biri başına səhradakı sitayişə,
Ürək yangısı və məhrumiyətə, daşqəbli
müqəddəsliyə və ya
Primitiv səcdəgaha. Günəşin istiliyi və
buzun donuqluğu
Zəhmətkeş insanların həyatlarından sonrakı qayğılar
Sağalmaz xəstəliklərin cahillik dərsləri,
Bu kimi şeylər mümkün olan şeylərdir.
Məni gözləyən və məni istəyən məhəbbət
və terrorudur
Və bunlar məni yıxılmağa qoymayacaq.
Qoy kriket¹ cikkildəsin. Con master olacaq.
Mənim nəyim varsa, onunkudur.
Ona heç bir ziyan yaxın düşə bilməz.
Məni məhv edən şeylər Conun həyatına çevriləcəkdir.
Mən onun üçün cavabdehəm.
Niyə mənim seçimim belə olub, mən onu başa düşə
bilmirəm.
Ola bilsin ki, həmişə bu iş hazırlanmışdır,
Və mən görürəm ki, bu iş həmişə mənim istədiyim
olmuşdur.
Çox tələb olunan güc, məhz elə kifayət qədər verilən
gücdür.
Mən işıqlı məlakələrin ardınca getməliyəm.

(Çıxıb gedir.)

¹ Kriket – oyun adı

Üçüncü pərdə

Emi, Aqata

Emi: Mən çox səfeh olmuşam, səni yenə də
Vişvuda çağırmışam:
Amma mən düşünürdüm ki, otuz beş il
uzun bir müddətdir,
Və ölüm buna son qoymuşdur. Düşünürdüm ki,
Zaman Aqatada dəyişiklik etmişdir.
Amma tərsinə, zaman məndə dəyişiklik etmişdir.
Otuz beş il bundan qabaq sən ərimi
mənim əlimdən aldın.

İndi isə oğlumu əlimdən alırsan.

Aqata: Mənim aldığım o şeydir ki, o, heç vaxt səninki
olmayıb.

Mən nə əldə etmişəm? Otuz illik tənhalıqımı?
Qadın kollecində qadınların içində tənha olmağımı?
Çalışmışam ki, qadınlara nifrət etməyəm.
Otuz il fikirləşə-fikirləşə qalmışam.
Sən elə güman edirsən ki,
mən Vişvuda qayıtmaq istəyirdim?

Emi: Heç vaxt mənim olmayanı mənim əlimdən almaq
Daha çox acgözlükdür.
Mənim ona sahib olmamağımı demək
daha çox həyasızlıqdır
Və məni ələ salmaqdır. Məndə olanı götürmüşdün,
Heç olmasa, mənə bir xatirə qoyaydın qalsın.
Elə bir xatirə ki, o, məni yaşatsın.
Sən bilirsən ki, hər şeyi məndən aldın.
Divarlardan, mebeldən savayı,
hər şeyi mənim əlimdən aldın.
Mənə heç nə saxlamadın.

Yalnız o şeyi saxladın ki, mən özümə yem edə bilim.
Burada mən nə əkə bilərdim.

Yeddi il mən onu saxladım.

Gələcəyin naminə, bu evdə mələklərin naminə
bu evdə saxladım.

Sakit yataq otağında soyuq iddiaların,
alçalmaların əvəzində

Nə tapdım? Ürəyim istəməyən atadan
oğlanlar qazanmaq?

Sən fikirləşə bilərsənmi ki, bu,

adama necə təsir edə bilər?

Çalış ki, bu haqda düşünsən.

Ərim olmayan kişidən mənim oğlanlarım ola bilər:

Sonra isə mən onu buraxdım ki, çıxıb getsin.

Mən özümü alçaltdım. Görəsən, zəiflikmi göstərdim,
Yoxsa özümə heç yazığım gəlmədi?

Mən gücümü toplayaraq Vişvudun məqsədlərinə
xidmət etdim.

Hətta o öləndən sonra sənə xahiş etdim

Buralara baş çəkəsən ki, ortada iyrənc şeyiələr
dolaşmasın.

Sən elə düşünürdün ki, mən bilmirdim!

Sən yaxın ola bilərsən, amma mən onun içini də
görürdüm.

İndi isə mənim oğlum.

A q a t a : Mən yalnız bir şeyi bilirəm, Emi.

Bilirəm ki, sən heç vaxt dəyişməmişən,

Və ola bilsin ki, mən də dəyişməmişəm.

Mən düşünürdüm ki, axşam olmayana qədər mən
dəyişmişəm,

Və heç olmasa, dəyişmək istərdim. İndi mən
başlayıram.

Dünyada çətin olan heç bir şey yoxdur.

Amma sənin üçün heç nəyin fərqi yoxdur.

Sən nail ola bilmədiklərin üçün hərisən, çünki
Onu özün əlindən qaçırırsan.

E m i : Mən situasiyanı özüm hazırladım ki,
Harriyə görə biz barışaq,
Onun səhvlərinə görə, onun bədbəxtliyinə görə,
Arxasınca qoyub getdiyi sirlərə görə,
itirdiyi boş vaxta görə.
Mən istəyirdim ki, onun keçmiş həyatını
silib-təmizləyim,
Və yalnız o illəri ona xatırladım ki,
həmin illər ərzində
O, Vişvudda xoşbəxt bir oğlan olmuşdur.
Bu, onun gələcək uğuru üçün lazım idi.

A q a t a : Uğur nisbidir.
Uğur bizim ələmi bir-birinə qatdığımız işlərdən
birdir.

Uğur onun özünün əldə edəcəyidir,
Sənin onun üçün etdiyən deyildir.

E m i : Uğur bir şeydir, sənin onun üçün etdiyən isə
başqa bir şeydir.

Mən bunu uğursuzluq adlandırırım.
Sənin sahiblik qəzəbin
Bütün bu tərs illər üçün olduqca güclü olmuşdur.
Otuz beş il bundan qabaq sən mənim ərimi
əlimdən aldın,

İndi isə mənim oğlumu.

A q a t a : Bizim heç birimizin yiyələmə bilmədiyimiz
bir şey üçün

Biz niyə bir-birimizdən küsməliyik?
Əgər bizim heç birimizin oğlu və ya əri olmayıbsa,
Onda bizim mübahisə üçün heç bir əsasımız
yoxdur.

E m i : Səni kim sorğu-sual edib ki? Sənə qüvvə verən nədir
Düşünəsən ki, Harri üçün nə yaxşıdır, nə pis?

Bu təsir qüvvəsini kim sənə vermişdir
onu inandırasan ki,
O, öz borcundan imtina etsin,
Və öz ailəsini, öz xoşbəxtliyini atıb getsin?
Ona nəyin yaxşı ola biləcəyini kim planlaşdırmışdır?
Bu sənsən, yoxsa mən?
Otuz beş ildir ki, onun həyatını planlaşdırır,
Vişvudda onsuz səkkiz ildir ki, gözləyirəm.
Aclıq və məyusluq illəri.
Sənin bu işdə nə payın var idi ki? Sən nə vermişən?
İndi isə uğursuzluğun əleyhinə olaraq
uğur qazanıla biləcək bir anda,
Mən onun burada məskunlaşdığına və
Xoşbəxt olacağına əmin olduğum bir vaxtda
Sən – o adam ki mənim ərimi əlimdən almışdı,
İndi mənim oğlumu əlimdən alırsan.
Sən onu Vişvuddan, mənim əlimdən sən onu alırsan...

(Meri içəri daxil olur.)

M e r i : Bağışla məni, əmiqızı Emi. Mən elə indicə
Denmanı görmüşəm.
O gəlib mənə dedi ki, Harri buranı tərk edir.
Ona Dauning xəbər vermişdir.
Artıq bayırda maşın onun üçün hazırdır.
Nə baş verir?
E m i : O qadın, o qadın onu inandırır. Mən bilmirəm,
bu, necə baş verib.
Mən həmişə çalışmışam inanam –
O, atası kimi o qədər də zəif adam deyildir ki,
Hər hansı bir qadının əlində aciz qalsın.
Mən ona təsir edə bilmirəm, lakin sən çalış.
Amma sən də onu inandıra bilməyəcəksən:
Onda elə bir cadu vardır ki, nəsildən-nəslə keçir.
M e r i : Harri, doğrudan da, gedirmi?

Aqata: O gedir.

Amma bu, mənim cadum deyil,
Mənim etdiklərimin heç birinin təsirindən deyil,
Mən yalnız müşahidə aparmış və gözləmişəm.
Bu dünyada hər şey izahedilməzdir.

Qərar başqasının qərarıdır.

Məri: Axı təhlükə də elə başqasından gəlir.

Məgər sən onu dayandıra bilməzsən?
Əmiqızı Aqata, onu dayandır!
Sən bilmirsən ki, mən nəyi görmüşəm və nəyi bilirəm.
O, böyük bir təhlükə içindədir, mən bunu bilirəm.
Bunu məndən soruşma. Sən mənə inanmayacaqsan,
Lakin mən sənə deyirəm ki, bunu bilirəm.
Sən onu burada saxlamalısan.
Sən ona getməyə imkan verməməlisən.
Mən bilmirəm ki, nə edilməlidir və nə edilə bilər.
Hətta burada, hər hansı başqa yerdə,
Hər yerdə o, təhlükə içindədir.
Mən qala da bilərəm, gedə də,
Mənim üçün hansı yaxşı olur olsun.
Amma Harri getməməlidir. Əmiqızı Aqata!

Aqata: Təhlükə buradadır, ölüm buradadır və

Harada isə başqa yerdə deyildir.
Başqa bir yerdə, şübhə yox ki, aqoniya vardır,
Özünüdanma vardır. Amma olum, ya ölüm.
Harri elə bir sərhədi aşmışdır ki, orada təhlükəsizlik
Və təhlükəlilik tamamilə başqa bir mənə kəsb edir.
Bundan savayı, o qayıda bilməz.

Xüsusilə o şəxslərə görə ki,

Onlar bu dünyada yaşayırlar.

Sən düşünürsən ki, mən bu məsuliyyətin altına
girə bilərəm.

Heç kəs bunu etməz, heç kəs bilməsə ki, orada
nə tapılacaq,

Belə bir məsuliyyəti boynuna götürə bilməz.
Amma Harri ön xətt boyunca aparılıb:
o, yoluna davam etməlidir.
Onun üçün ölüm yalnız bu tayda qalmışdır.
Onun üçün ölüm və təhlükəsizliyin mənaları
başqa-başqadır.
Onlar bunu aydınlaşdırmışlar və mən
Onları görənlər bir adam olaraq onlara inam
bəsləməliyəm.

M e r i : Aha... belə de... Sən də onları görmüsən?

A q a t a : Biz hamımız getməliyik və hərə öz yoluyla
getməlidir.

Sən, mən və Harri. Sən və mən. Mən, əzizim;
Çox güman ki, veylləndiyimiz zaman biz yenə də
görüşəcəyik

Amma bu, neytral bir ərazidə olacaqdır. İki dünya
arasında

M e r i : Onda sən mənə kömək edərsən!

Yadımdadırmı, bu axşam mən sənə nə dedim?

Mən bilirdim ki, haqlı idim,

Sən məni bunu gözləməyə vadar etmişən. Yalnız
bunu gözləməyə.

Hesab edirəm ki, mən, doğrudan da, bunu ürəkdən
deyirəm.

Əlbəttə, bu, olduqca çox gecdir.

Bundan sonra heç bir şey mənə qismət ola bilməz.

Gərək mən bu haqda bilmiş olaydım.

Hər şey qurtardı, hətta bilirəm ki,

hər şey başlamamış qurtardı.

Lakin özüm-özümü aldadırdım.

Uzun illər lazım olmuş öyrənəsən ki, kimsə ölüdür!

İndi bilirsənmi ki, sən mənə kömək etməlisən.

Mən mütləq gedəcəyəm. Və indi mən

güman edirəm ki,

Özünə yol yoldaşı tapmaq artıq çox gecdir.

Elə deyilmi?

E m i : Belə çıxır ki, sizin hamınız məni tək qoyub
gedəcəksiniz.

Bu lənətəgəlmiş evdə qoca bir qadın tək qalacaqdır.
Qoy bu divarlar ovulub tökülsün.

Niyə mən narahat olmaliyam ki,
Damın kirəmitləri damın üstündə qalsın.
Niyə ki mən sonu olmayan küləklərlə

və soyuq hava ilə

Mübarizə aparmaliyam? Artan vergilərə qarşı
vuruşmalı,

Ödənilməyən kirayə haqlarına görə narahat olmalı,
Kapital qoyuluşunu hesablamaq, vəkillə, brokerlə
Haqq-hesab çəkməliyəm? Niyə ki? Bir ayağı
qəbirdə olan

Adamın qayğıları bu kimi şeylər olmamalıdır.

Qoy yağış və külək bütün bunları süpürüb aparsın.

(Emi bu sözləri danışarkən

Harri yol paltarını geyinərək içəri girir.)

H a r r i : Amma ana, Con ilə Artur ki həmişə

sənin yanında olacaq

Və bütün bu şeylərin qayğısına elə onlar da
qalacaqdır.

İndi Conun narahatlıq keçirməməsinə baxma,
Onun alınına yazılıb ki, o, Vişvudun əsl sahibidir,
O, qənaətbəxş oğlandır.

Mənə gəldikdə, mən sənin ən az narahat olacağın
bir oğulam.

Mənim öz yolum var və bu yolun yolçusuyam:

Qorxma, mən normal təhlükələrdən xaliyəm.

Amma mən buna da bel bağlaya bilmərəm.

Amma, anacan, bu belədir.

Mən bir daha buraya qayıdıb gələnə qədər bu,
belə olacaqdır.
E mi: Əgər indi sən getsən, mən səni bir daha heç vaxt
görməyəcəyəm.

(Elə bu vaxt Violet, Cerald və Çarlz içəri daxil olur.)

Çarlz: Harri hara gedir? Bu, nə məsələdir?
E mi: Aqatadan soruş.
Cerald: Bu, nə deməkdir? Harri hara gedir?
E mi: Aqatadan soruş.
Violet: Mən qətiyyənlə başa düşə bilmirəm? O, niyə gedir?
E mi: Aqatadan soruş.
Violet: Həqiqətən, bəzən mənə elə gəlir ki,
Mən bu ailədə yeganə dəli adamam.
Sizin davranışınızı
Mən heç nə ilə izah edə bilmirəm.
Nə baş vermişdir, Emi?
E mi: Harri evdən çıxıb gedir ki, missionerlik etsin.
Harri: ...Amma...
Çarlz: Missioner! Bizim ailəmizdə heç vaxt
missioner olmayıb!
Bəs niyə belə tələm-tələsik?
Hələ bir əməlli-başlı qərar qəbul etməmiş...
Cerald: Tropik iqlimdə heç bir pis cəhət yoxdur.
Amma gərəkdir ki,
Bir qədər məşq edəsən. Bunun üçün tibbi bilik
əsas şeydir.
Mən kifayət qədər tez-tez missionerlərlə
görüşmüşəm.
Onların bəziləri çox ədəbli insanlardır.
Missionerlik ürəkbulandıran bir peşədir.
Bəzən onlar çox xeyirli olurlar, onlar yerli
adamları tanıyır,

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Baxmayaraq hərdənbir əziyyət də çəkirlər.

Amma, gərək dil öyrənəsən.

Və bir neçə dialektdə danışmağı bacarasan.

Bu, çox-çox hazırlaşmaq deməkdir.

Violet: Gərək sənin dini ixtisasın da olsun!

Məncə, yaxşı olar ki, din xadimi ilə

məsləhətləşəsən...

Cerald: Və unutma ki,

Getdiyən yerdən asılı olaraq gərəkdir ki,

peyvənd olunasan.

Çarlz: Belə bir iş heç vaxt bizim ailəmizdə

baş verməmişdir.

Violet: Mən bunu başa düşə bilmirəm.

Harri: Mən heç vaxt deməmişəm ki,

mən missioner olmaq niyyətindəyəm.

Mən sizə izah edəcəyəm, lakin sizlərdən heç biriniz

Buna inanası deyilsiniz. Lap inansanız da, yenə

Məni başa düşə bilməzsiz ki, niyə mən gedirəm.

Siz mənim gördüklərimi görməmişsiniz.

Siz niyə bu işdən belə bir məzhəkə çıxarmalısınız?

Yalnız istəyirəm ki, mümkün qədər bu işi

şişirtməyəsiniz.

Siz yavaş-yavaş buna uyğunlaşa bilərsiniz.

Bununla belə, özümün pis davranışıma görə sizdən

üzr istəyirəm.

Lakin işdir, bu məsələni başa düşə bilsəniz,

Siz bu işə sevinərdiniz. Beləliklə, mən

Sizinlə bir daha görüşmək arzusu ilə “salamat qalın”

deyirəm.

Cerald: Yaxşı, Harri, bir halda ki, sən qərarın qətidir,

Biz bu qərarı qəbul edirik. Amma gecə çox qarışıq

bir gecədir

Və gərək sən ehtiyatlı olasan. Dauninqi özünlə

götürürsənmi?

H a r r i : Bəli, Dauninqi də özümlə götürürəm.
Siz qorxmamalısınız ki, mən təhlükə içindəyəm.
Belə şeylər Artur və Conun başına gələ bilər.
Onlardan muğayat olun. Ana, məndən xəbər-ətər
çixana qədər
Ünvanım Londondakı bankda olacaqdır.
Salamat qal, ana.

E m i : Salamət qal, Harri!

H a r r i : Salamət qalın!

A q a t a : Salamət qal!

H a r r i : Salamət qal, Meri.

M e r i : Salamət qal, Harri. Özümdən muğayat ol!

(Harri çıxıb gedir.)

E m i : Bu yaşımda, yalnız indi həqiqəti öyrəndim.
O həqiqət ki, artıq onu düzəltmək çox gecdir.
Bununla belə, əgər mən bu həqiqətlərin hamısını
bilsəm,
Çox şad olardım.
Mən həmişə uşaqlarım üçün olduqca çox şeylər
istəmişəm.
Həyatın verə biləcəklərindən də çox şeylər
istəmişəm.
İndi isə məhz buna görə Allah məni cəzalandırır.
Cerald, bu otaqda sən ən kütbeyin insansan.
Violet, sən ziyamı dəyməyən, lakin çox hiyləgər
adamsan.
Mən səninlə dostluq eləməyi bütün digərlərindən
üstün tuturam.
Gəl mənə kömək elə ki, mən o biri otağa keçim
və yatım.
Sonra isə məni tək burax.

C e r a l d : Əlbəttə, Emi!

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Violet: Mən başa düşürəm. Nə baş verib ki, yalnız
bir şey baş verib.

(Emi, Violet, Çarlz mürəxxəs olurlar.)

Çarlz: Bu çox qəribədir,
Amma mən indi hiss etməyə başlayıram ki,
Deyəsən, burada mənim başa düşə biləcəyim
bir şey vardır.
Amma bunu mənə demədilər. Desəydilər,
baş düşərdim.
Mən özümü kifayət qədər təhlükəsiz hesab edirdim.
İndi isə mən özümü təhlükəsiz hiss etmirəm.
Elə bil ki, mən Pel Mel küçəsini keçəndə Yer kürəsi
Mərkəzdən iki yerə bölünəcək. Mən düşünürdüm ki,
Həyat mənə bir daha başqa bir sürpriz etməyəcəkdir;
Amma indi xatırlayıram ki, mən həmişə
Berlinqton Arkadakı buldoqlardan qorxu hissi
keçirirəm.
Əgər bütün anlarım belə keçsəydi, onda necə,
Kaş mən həmişə oyaq olaydım. Sizin hər ikiniz,
elə bil ki,
Bu haqda məndən qat-qat çox bilirsiniz.

(Dauning içəri daxil olur, sürücü kostyumunda, tələsir.)

Dauning: Bağışlayın xanım, bağışlayın cənab Çarlz;
Ağamızı məni geri göndərmişdi, yadına düşdü ki, o,
Siqaret qutusu burada qoymuşdur, stolun üstündə.
Aha, bax oradadır. Çox sağ olun!
Gecəniz xeyrə qalsın, miss!
Gecəniz xeyrə qalsın, miss Meri!
Gecəniz xeyrə qalsın, cənab!

Meri: Dauning, sən mənə söz verirsənmi ki,
Cənabınızla səfərdə olarkən onu heç vaxt
tək qoymayacaqsan?

D a u n i n q : Əlbəttə miss; Nə qədər ki mən ona lazımam,
Onu heç vaxt tək qoymayacağam.

M e r i : Onun sənə ehtiyacı vardır. Sən onu heç vaxt
tək qoymamalısan.

D a u n i n q : Sizə bu, gülməli görünə bilər,
lakin mən deməliyəm ki,

Sizə qərribə görünsə də,
Bütün onunla olduğum vaxtda mənə elə gəlir ki,
Onu hamıdan yaxşı başa düşürəm.

Və məndə belə bir hiss vardır ki, cənabımızın
bu dəfə mənə

Uzunmüddətli ehtiyacı olmayacaqdır.
Mən sizə bunun səbəbi haqqında heç bir şey
deyə bilmərəm.

Lakin sizə nə demək istədiyimi
göstərmək istəyirdim ki,

Siz buna inanmayacaqsınız, amma mən
həmişə demişəm

Cənabımıza nə olmuşdursa, bütün baş verənlər, sanki,
Daha nəyinsə baş verməsi üçün
hazırlıq dövrü keçirir.

Mənim dil qabiliyyətim yoxdur, lakin mən dediyimə
əminəm:

Bizim əksəriyyətimiz şəraitə uyğun olaraq yaşayırıq.
Lakin onun kimi adamlar üçün, onların daxilində
nə isə vardır ki,

Onlara nə iş baş verəcəyi barədə, sanki,
onlara hesabat verir.

İnsanda buna inanma hissi yaranır.
Beləliklə, mənə elə gəlir ki, mən onun başına
Nə iş gələcəyini, elə bil, əvvəlcədən bilirəm.

Və bu, tamamilə təbiidir. Bu da ki ola cənabımız.
Və ona görə də deyirəm ki, məndə belə bir hiss

vardır ki,

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Ona uzun müddət lazım olamayacağam,
Ona heç kəs lazım gəlməyəcək.

A q a t a : Dauning, əgər onun davranışı hərdənbir
İzahedilməz olarsa, sən bundan
narahat olmamalısən.

O, hər an həm sənin, həm də mənim kimi
ağlını itirə bilər.

O da dünyanı sənin və mənim gördüyüm kimi
aydın şəkildə görür.

Yalnız fərq ondadır ki, o, bizim gördüyümüzdən
Daha çox şeylər görmüşdür.

Və biz də onları görmüşük, miss Meri və mən.

D a u n i n q : Mən sizi başa düşürəm, miss. Əgər
Belə demək mümkündürsə, bu məsələni siz ortaya
atdığınıza görə

Mən xeyli yüngüllük hissi keçirirəm.

Məncə, siz nə demək istədiyimi başa düşürsünüz.

Mən düşünürəm ki, bu məhz elə bu səbəbdəndir ki,
Bu axşam yola düşürük.

Əslində, yarımcan halda bunu gözləyirdim,

Ona görə də maşını hazır vəziyyətə gətirmişdim.

Siz o qarabasmalarımı deyirsiniz, xanım!

Cənabımız onları görəndə mən təəccüb etdim,

Belə çıxır ki, siz də onları görmüsünüz!

Onlar növbə ilə sizin də gözünüzdə görünə bilərlər.

Onlar əvvəlcə mənim gözümə də göründülər.

Sonra mən onlara alışdım.

Bilirdim ki, onların işləri mənimlə deyil,

cənabımızladır.

Ona görə onlar mənim gözümə şən-şən danışan kimi
görünürdülər.

Onlardan heç bir ziyan gəlməz. And içirəm ki,

onlar xətər yetirməz.

Demək istədiklərinizin hamısı elə bu idimi, xanım?

A q a t a : Hamısı elə budur, çox sağ ol!

Biz səni yoldan etməməliyik.

Cənabınız narahat olacaq ki,
Sən niyə bizim yanımızda bu qədər ləngimisen.

(Dauning mürəxxəs olur, Ayvi içəri girir.)

A y v i : Dauning hara gedir? Harri haradadır?

Bura bax, Arturdan teleqram gəlib.

(Cerald ilə Violet içəri daxil olur.)

Görəsən, teleqramı niyə göndərib, o ki telefonla
danışmışdı.

Olarını ki, mən onu sizin üçün oxuyum?

Bilmirəm ki, bunu Emiyə göstərim, yoxsa yox.

(Oxuyur.)

“Təəssüflər olsun ki, şəhərdə iş...

Neçə-neçə belə ad günü arzulayıram,

sabah görüşərik,

Çoxlu-çoxlu ad günləri arzulayıram.

Urra. Öpürəm. Artur”.

Mən demək istəyirəm ki, biz nə baş verdiyini

bildikdən sonra

Səncə, bunu Emiyə göstərmək olarmı?

V i o l e t : Xeyr, əlbəttə, olmaz.

Sən bilmirsən ki, nə baş verməkdədir, Ayvi

Və bilsəydin də, sən onu başa düşə bilməzsən.

Həç mən də bunu başa düşə bilmirəm, sən necə

Baş a düşə bilərsən? Emi yaxşı deyil. O, istirahət edir.

A y v i : Aman Allah. Mən çox təəssüf edirəm,

Bəs sən mənə bunu izah edə bilməzsənmi?

Niyə sizin hamınız bu gün belə özünəməxsus

görünürsünüz?

Məncə, mən nə baş verdiyini bilməliyəm.

Eminin səsi: Aqata, Meri, gəlin!
Qaranlıqda saat dayanmışdır!

*(Aqata və Meri mürəxxəs olur.
Fasilə.
Varburton içəri daxil olur.)*

Varburton: Bu, yaman bəlalı bir gecə oldu,
gah gir, gah da çıx.
Elə mən də gör neçə dəfə girib-çıxmışam.
Ammə mən şadam ki, Conun vəziyyəti yaxşıdır.
Vinçelin izah elədiyi qədər də ciddi bir iş yoxdur və
Səhər o gəlib buraya çıxacaqdır.
Mən ümid bəsləyirəm ki,
Xanım Monçensey narahat olmayıb.
Mən çox istərdim ki, onun bir az fikrini dağıdım.
Necə bəyəm, ona nə olub ki?

(Meri içəri girir.)

Meri: Həkim Varburton!
Varburton: Məni bağışlayın.

(Varburton və Meri çıxırlar.)

Xor: Biz istəmirik ki, eyni pəncərədən bayıra baxaq və
Tamamilə başqa bir mənzərə görək.
Biz istəmirik ki, nərdivana dırmaşaq və görək ki,
O nərdivan bizi aşağı düşürür.
Biz istəmirik ki, qapıdan bayıra çıxmaq və
Özümüzü yenidən eyni otaqda tapaq.
Biz bağdakı qarğıdalını istəmirik, çünki
Bu, insanın başındakı qarğıdalını xatırladır.
Biz istəmirik ki, oyaq olduğumuz zaman
Nə isə bir şey baş versin,
Çünki bu da bizim yatdığımız zaman
Gördüyümüz yuxulara bənzəyir.

Biz yaşamağın adi bir iş olduğunu bilirik.
 Biz maşını necə işlətməyin dilini bilirik.
 Biz adi hallarda qəzavü-qədərlərdən yayına bilərik,
 Biz alova qarşı çıxırıq, biz xəstəliyə qarşı çıxırıq
 Biz qüsurlu kökəlməyə qarşı çıxırıq
 Lakin Allahın işinə qarşı çıxmırıq
 Biz çoxlu füsunkarlıq və heyranlıq görmüşük,
 Cadugərliyin kiçik formalarını görmüşük.
 Müqəddəslik və əl falı görmüşük.
 Yuxusuzluğa qarşı xüsusi hallar görmüşük,
 Lümbarqo və pul itkisi görmüşük.
 Lakin bizim anlama dairəmiz
 Olduqca məhdud bir əhatəyə malikdir.
 Amma buraya ciddi praktik məqsədlər üçün
 Gördüyümüz işlərin sayı daxil deyildir.
 Və gördüyümüz işlər barədə düşündükdə belə
 Biz düşünmək haqqında da çox şeyləri bilmirik.
 Biz bilmirik ki, bu dairənin xaricində nələr baş verir.
 Bəs baş vermənin mənası nədir?
 Nə pusqu qurulub sobadan yanda
 Orada dayanan daş arxasında
 Yer in o üzündə
 Gülümsər bu ayın lap arxasında
 Biz başa düşmürük bir-birimizi.
 Bilmirik heç nələr gözləyir bizi
 Cavab axtarıq, biz cavab ancaq
 Yox bu suallara heç bircə cavab!
 İtkilər vermişik, yox biliyimiz
 Düşünmək lazımdır hələ bu haqda
 Yolu itirmişik biz qaranlıqda.

A y v i : Mən dəfn mərasimi sona yetənə qədər
 qalmalı olacağam.

Mənim Londona aldığımla bilet
 Hələ də öz qüvvəsini saxlayacaqdırımı?

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

C e r a l d : Heç istəməzdim ki, Artur və Conla sabah
üz-üzə dayanım.

Ç a r l z : Mən qorxuram ki, deyəsən, başımı itirmişəm.
Elə bil, heç başım yerində deyil.
Amma bununla belə, düşünürəm ki,
Başa düşə bilərdim.

H a m ı : Biz bu ana özümüzü hazırlamalıyıq.
Biz nə düzgündürsə, onu da etməliyik.

(Mürəxxəs olurlar.)

*(Bir qapıdan Aqata və Meri daxil olur və ortaya kiçik, daşına bilən
bir masa qoyurlar. Denman əlində ad günü tortu, üstündə yanan
şamlarla birlikdə daxil olur və onu masanın üstünə qoyur.
Denman mürəxxəs olur. Aqata və Meri stolun həndəvərində
tək cərgə ilə hərlənirlər. Hər püfləmədə onlar
bir neçə şamı püfləyib söndürürlər ki, onların
son sözləri qaranlıqda deyilsin.)*

A q a t a : Bəla yavaş-yavaş gəlir ki,
Öz işini sona yetirsin
O nə tələsə bilər,
Nə də ki heç ləngiyə.

M e r i : O, yolunu səhv sala bilməz
Onu yolundan döndərmək cəhdi
Yalnız digər adamların
Ölümünə səbəb ola bilər.

A q a t a : Bəla bir gücdür
O, səbəbin subyekti deyildir
Hər bəlanın öz kursu var
Özünün öz ölüm yolu var.
Davam et, davam et.

M e r i : Təkcə gün vaxtı deyil
Və qaranlıq dünyada da
O yerdə ki, biz nə etdiyimizi bilirik
Onun əməliyyatı yoxdur
Davam et! Davam et!

A q a t a : Amma gecə vaxtı
Və yerin altında
Bizim toxuduğumuz ilmələr
Bizi bir-birimizə bağlayır
Davam et! Davam et!

M e r i : Bəla yayılıb
Hər şeyin alt üzündə
Gülümsər güzgünün arxasında
Və gülümsər ayın arxasında
Davam et! Davam et!

A q a t a : Bu da bizim ziyarətimizin sonu
Dairə boyu fırlana-fırlana
Heyranlığımızı tamamlayır.
Beləliklə, qoy düyün açılsın
Çarpazlar qoy düz olsun
Qoy əyrilər düzəlsin
Və bəla qoy sona yetsin
Bizim dualarımızla
Bizim ziyarətimizlə
O kəslər tərəfindən ki, bu dünyadan ayrılaraq
Müxtəlif istiqamətlərə yön alırlar.
Onların öz günahlarının yuyulması üçün
Və bizlərdən ayrı düşənlərin
Günahlarının yuyulması üçün
Allah onlara rəhmət eləsin!

KOKTEYL QONAQLIĞI

Komediya

İŞTİRAK EDƏNLƏR:

Edvard Çəmberleyn
Culia (xanım Şutletvayte)
Aleksandr Makkolqi Gibz
Peter Qvilpe
Selia Koplestoun
Çağırılmamış qonaq, sonradan
cənab Henri Harkort –
Reilli kimi tanınır.
Ləvina Çəmberleyn
Dayə – Katibə
Katererin adamı

Hadisə Londonda vaqe olur.

BİRİNCİ PƏRDƏ

Birinci səhnə

*Çəmberleynlərin Londondakı mənzilinin qonaq otağı. Axşamçağı,
Edvard Çəmberleyn, Culia Şutletvayte, Selia Koplestoun, Peter
Qvilpe, Aleksandr Makkolqi Gibz və çağırılmamış qonaq.*

Aleksandr: Siz əsas məsələlərdən yayınmısınız, Culia,
Orada pələnglər yox idi. Məsələnin canı da
elə burada idi.

Culia: Bəs onda sən ağacın başında nə edirdin,
sən və Maharaca?

Aleksandr: Mənim əzizim Culia!

Buna heç bir ümid yeri qalmır,

Sən mənə qulaq asmamısan.

Peter: Aleksandr, lazımdır ki, sən büsbütün hamısını
yenidən danışasan.

Aleksandr: Mən heç vaxt eyni hekayəni iki dəfə
danışmıram.

Culia: Amma hələ də gözləyirəm eşidəm ki,
nə baş vermişdir.

Bilirəm ki, bu hekayə pələnglər haqqında olan
Bir hekayə kimi başladı.

Selia: Sən Allah, höcətləşməni saxlayın. Hər ikiniz. Culia,
İndi sənin növbəndir. Lütfən, bizə srağagün dediyin
Ledi Klutz və toy tortu haqqındakı hekayəni
bir daha danış.

Peter: Və de ki, saqi onu anbarda şampən şərabi ilə
Ağzını necə yaxaladığını görmüşdü.
Bu hekayə mənim xoşuma gəlir.

Selia: Mən bu hekayəni xoşlayıram.

Aleksandr: Mən bu hekayəni eşitməkdən heç vaxt
yorulmuram.

Culia: Bizim hamımız bu haqda bilirikmi?
Amma biz heç zaman o hekayəni sən danışanda
yorulmuruz.

Mən inanmıram ki, buradakı adamların hamısı
O hekayəni bilmiş olsun.

(Çağırılmamış qonağ)

Siz bu hekayəni bilmirsiniz, elə deyilmi?

Çağırılmamış qonaq: Xeyr, mən onu heç vaxt
eşitməmişəm.

Selia: Bu da sənin üçün təzə bir dinləyici, Culia
Və mən heç inanmıram ki, Edvard bu haqda
bilmiş olsun.

Edvard: Ola bilsin ki, mən eşitmişəm, amma yadımda deyil.

S e l i a : Bunu danışacaq yeganə adam Culiadır.

Onun çox gözəl mimikaları vardır.

O danışanda adamın hər şey yadında qalır.

C u l i a : Doğrudanmı, mənim yaxşı mimikalarım var?

P e t e r : Sənin yaxşı mimikaların var və sən

Hər şeyi yerli-yerində edirsən.

A l e k s a n d r : Əgər onun özü istəməsə ki, nə isə

bir dəyişiklik etsin,

Onda o, hər şeyi yerli-yerində danışır.

S e l i a : Xüsusilə də o, Litva ləhcəsi ilə danışanda.

C u l i a : Litva? Klutz xanım?

P e t e r : Mən də elə fikirləşirdim ki, o, Belçikadandır.

A l e k s a n d r : Onun atası Baltikyanı dövlətdəki

bir ailəyə məxsusdur.

Ən qədim Baltikyanı dövlət ailələrindən birinə.

O ailənin bir qolu İsveçə, o biri qolu isə

Danimarkaya gedib çıxır

Onların bir neşə çox istəklilə qızları vardır.

İndi bilmirəm, onların axırı necə oldu.

C u l i a : Bir dəfə ledi Klutz çox sevimli qızlardan biri idi.

Bilirsən, o, necə həyat sürürdü.

Mən ona “Qreta” deyə müraciət edərdim.

Sən olduqca çox hərəkətlisən.

Amma o, özü-özündən həzz alardı.

(Çağırılmamış qonağa)

Siz ledi Klutzu tanıyırdınız mı?

Ç a ğ ı r ı l m a m ı ş q o n a q : Xeyr, mən onu heç vaxt

görməmişəm.

S e l i a : Toy tortu haqqında söhbətini davam etdir.

C u l i a : Amma, həqiqətən də, bu, mənim hekayəm deyildir.

Mən bu hekayəni Delia Verindərdən eşitmişəm.

Bu hekayə baş verəndə orada kim var idi?

(Çağırılmamış qonağa)

Siz Delia Verindəri tanıyırsınız mı?

Çağırılmamış qonaq: Xeyr, mən onu tanımıram.

Cul ia: Bura bax, adam gərək bir hekayəni
danışmamışdan əvvəl

Çox ehtiyatlı olsun.

Aleksandr: Delia Verinder?

Bu, o qızıdır ki, onun üç qardaşı vardır?

Cul ia: Neçə qardaşı? Məncə, iki qardaşı var idi.

Aleksandr: Xeyr, üç qardaşı var idi, ancaq gərək ki,

Sən üçüncü qardaşı tanımırsan:

Onlar onu kənardə saxlayırlar.

Cul ia: Aha, sən o birinimi deyirsən?

O, bir az ağıldankəm idi.

Amma o çox zərərsiz adam idi.

Aleksandr: Yaxşı, qoy ziyansız olsun.

Cul ia: Saat düzəltməkdə onun kimi
ikinci bir ağıllı adam yox idi;

Və onun olduqca güclü eşitmə qabiliyyəti var idi.

Peter: Yaralarının qışqırıq səslərini eşidirdi?

Cul ia: O, yaralarının qışqırıq səslərini eşidirdi.

Selia: Bəs sən hardan bilirdin ki, o,

Yaralarının qışqırıq səslərini eşidirdi?

Cul ia: Çünki o, belə demişdi və mən də ona inanmışdım.

Selia: Yaxşı, o ki belə... ziyansız idi,
sən ona necə inana bilərdin?

O, bunu, sadəcə, təsəvvür etmiş olardı.

Cul ia: Mənim əzizim Selia.

Sən hər şeyə belə şübhəli münasibət
bəsləməməlisən.

Mən bir dəfə şimalda onların qəsridə qalmışdım.

Bilirsən, o, necə də əziyyət çəkirdi!

Onlar çalışırdılar ki, onun üçün bir ada tapsınlar.

Elə bir ada ki, orada yarasalar yoxdur.

Aleksandr: Bəs o, indi də oradadırmı?

Cul ia, doğrudan da, informasiya mədənidir.

Seli a: Culianın bilmədiyi çox az şey tapılar.

Peter: Lütfən, toy tortu haqqındakı hekayəni davam etdir.

(Edvard otağı tərk edir.)

Cul i a: Xeyr, biz Edvard otağa qayıdıb gələnə qədər
gözləyəcəyik.

İndi istəyirəm ki, dincəlim.

Orada heç kokteyl qalıbmı?

Peter: Amma lütfən, davam elə. Onsuz da, Edvard
qulaq asmırdı.

Cul i a: Xeyr, o qulaq asmırdı, lakin Edvard Lavinatsız
Çox qəmgin görünürdü. Heç mümkün olan şeyə
oxşamır ki,

O, hər şeyi mənim üçün qoyub getsin ki,
mən işləri yoluna qoyum.

Belə də ev sahibi olar! Və yeməyə heç bir
yararlı şey yoxdur!

Bir kokteyl qonaqlığında mənim üçün yeməli şey
yalnız

Qır-qırıntıdır ki, mən elə evdə də oturub belə şeyləri
yeyib-içə bilərdim.

(Edvard əlində bir sini ilə geri qayıdır.)

Edvard, bu zeytunların dadlı olanından ver.

Bu nədir? Qızarmış kartof dilimləri?

Xeyr, mən onları görəndə zəhləm gedir.

Di qulaq asın.

Mən sizə ledi Klutz haqqında danışmağa
başlayıram.

Bu, Vinsvelzdəki toyda olmuşdur.

Çox-çox il bundan qabaq.

(Çağırılmamış qonağa)

Siz Vinsvelzləri tanıyırdınız mı?

Çağırılmamış qonaq: Xeyr, mən Vinzvelzləri
tanımıram.

Cul ia: Bilirsiniz, onların hər ikisi indi ölmüşlər
Amma mən bilmək istərdim.
Əgər onlar sizin dostlarınız olmuşlarsa,
Mən hekayəni söyləyə bilmərəm.

Peter: Onlar Toni Vinsvelzin tərəfdaşları olmuşlarmı?

Cul ia: Bəli. Toni məhsul idi, amma həll deyildi.
O yalnız situasiyanı daha da mürəkkəbləşdirdi.
Siz Toni Vinsvelzi tanıyırsınız?

Siz onu Oksforddan tanıyırdınız?

Peter: Xeyr, mən onu heç vaxt Oksforddan tanımırdım.
Mən ona keçən il Kaliforniyada rast gəlmişdim.

Cul ia: Mən həmişə Kaliforniyaya getmək istəmişəm.
Lütfən, deyin siz Kaliforniyada nə edirdiniz?

Sel ia: Kino çəkirdim.

Peter: Kino çəkməyə çalışırdın.

Cul ia: Deyin görüm, bu, nə filmi idi? Görəsən, mən
bu filmi görmüşəmmi?

Peter: Xeyr. Sən bunu görə bilməzdin.
Məsələ burasındadır ki,
Bu film heç vaxt istehsal edilməmişdir.
Onlar kino çəkdilər, lakin onu başqa ssenariyə
yönəldilər.

Cul ia: Sənin yazdığın olmadı?

Peter: Mənim yazdığım olmadı; amma mən orada
çox ləzzətli vaxt keçirdim.

Sel ia: Toy tortu haqqındaki hekayəni davam etdir.

Cul ia: Edvard, lütfən, bir anlıq oturun:
Mən bilirəm ki, sən həmişə əla ev sahibi olmusan.
Lakin özünü elə aparırsan ki, sanki, sənin özün
qonaqlardan birisən
Və Ləvinanın qonaqlığındasan.
Mənim səndən soruşulması o qədər suallarım vardır ki,

Bu, qızıl bir fürsətdir ki, indi Ləvina burada
 yoxdur.

Mən həmişə demişəm ki, kaş mən Edvardı
 tək tuta biləydim

Və onunla ciddi bir söhbət edə biləydim!

Mən Ləvinaya dedim: o, mənimlə razılaşdı;

O dedi: kaş sən buna çalışsaydın və bu,

birinci dəfədir ki,

Mən sizi Ləvinasız görürəm. Yalnız bir dəfədən

savayı ki,

O, tualetdə qfıllanıb qalmışdı və bayıra çıxıb bilmirdi.

Mən bilirəm ki, siz nə haqda düşünürsünüz.

Mən bilirəm sən düşünürsən ki, mən qoca,

səfeh bir qadınam.

Amma mən, həqiqətən də, çox ciddi bir qadınam.

Ləvina məni çox ciddi qəbul edir. Mən bilirəm ki,

Elə bu səbəbdəndir ki, o çıxıb getdi ki,

mən sizi danışdırı bilim.

Ola bilsin ki, o, anbardadır və bütün

bizim dediklərimizə qulaq asır!

Edvard: Xeyr, o, anbarda deyildir.

Selia: O, bir müddət kənarında olacaqmı, Edvard?

Edvard: Mən ondan bir xəbər-ətər tutmayana qədər

Həqiqətən, bu haqda heç nə bilmirəm.

Əgər onun xalası xəstədirsə,

O, bir müddət onun yanına gedə bilər.

Selia: Bəs onun olmadığı bir müddətdə sən

İşlərin öhdəsindən necə gələcəksən?

Edvard: Həqiqətən də, mən bilmirəm. Mən də çıxıb

bir yerə gedə bilərəm.

Selia: Özün çıxıb gedə bilərsən?

Culia: Sənin də xalam varmı?

Edvard: Xeyr, mənim xalam yoxdur.

Amma mən hara isə bir yana çıxıb gedə bilərəm.

S e l i a : Amma Edvard... Mən nə demək istəyirdim?

Qoca xanımlar üçün kənddə tək qalmaq çox
qorxuludur.

Burada bir dayə də tapmaq qeyri-mümkün bir işdir.

C u l i a : Bu, onun xalası Lauradırımı?

E d v a r d : Xeyr, başqa bir xala. O xalanı sən tanımırsan.

Onun anasının bacısı və xeyli sayda rahib var.

C u l i a : Onun istəkli xalasıdırımı?

E d v a r d : Onun xalasının sevimli bacısı qızı.

O, xeyli çətin adamdır.

O, xəstə olanda həmişə təkid edir ki, Ləvina
onun yanına gəlsin.

C u l i a : Mən heç vaxt əvvəllər onun xəstə olduğunu
eşitməmişdim.

E d v a r d : Xeyr. O, həmişə çox güclüdür.

Amma o, bir balaca xəstə olan kimi vahiməyə düşür.

C u l i a : Və Ləvinanın ardınca adam göndərir ki,

onu çağırırsınlar?

Mən tamamilə başa düşürəm. Bu işdə bir irəliləyiş
vardırımı?

E d v a r d : Xeyr, mənəcə, o, hamısını faizlə banka qoymuşdur.

C u l i a : Belə çıxır ki, bu, Ləvina tərəfindən edilən

axmaq bir hərəkətdir,

Amma elə ona yaraşan bir hərəkətdir.

Amma, Edvard, Ləvina bir neçə həftə gəlməyə bilər.

O, geri qayıdıb gələ bilər və yenə də geriyyə çağrılıb
qaytarıla bilər.

Mən başa düşürəm bu darıxan qoca qadınları.

Mən də onlardan biriyəm. Elə bil ki, mən Həmpşirdəki

O xala haqqında hər şeyi bilirəm.

E d v a r d : Həmpşir?

C u l i a : Məgər sən Həmpşir demədin?

E d v a r d : Xeyr, mən Həmpşir demədim.

C u l i a : Sən Həmpsted demədinmi?

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Edvard: Xeyr, mən Həmpsted demədim.

Culia: Axı o, haradasa, bir yerdə yaşamalıdır.

Edvard: O, Esseksdə yaşayır.

Culia: Haradasa, Kolçestrin yaxınlığında.

Ləvina istirdiyyəni çox sevir.

Edvard: Xeyr. Esseksin köksündə.

Culia: Bura bax, biz o yerin içinə soxulan deyilik.

Səndə o yerin ünvanı və telefon nömrəsi varmıdır?

Mən gedib Ləvinanı görə bilərdim?

Mənim yolum Kornvola düşəcək, onda yolüstü

oraya dəyərdim.

Amma gəlin bir qədər həssas olaq.

İndi sən mənə icazə verməlisən ki,

mən sənin xanım xalan olum.

Əlbət ki, faizlə pula yaşayıram. Mən istəyirəm ki,

Səni vadar edim ki, sən mənimlə təklikdə

nahar edəsən.

Cümə günü səninlə hər şey haqqında söhbət edək.

Edvard: Hər şey?

Culia: Məncə, bilirəm ki, mənim nə demək istədiyimi

sən başa düşürsən.

Növbəti seçkilər. Və sənin məsələlərinin gizləntiləri.

Edvard: Mənim gizləntilərimin əksəriyyəti maraqsızdır.

Culia: Yaxşı, deməli, sən aradan çıxmıyacaqsan.

Sən mənimlə cümə günü nahar edəcəksən.

Mən artıq sənin görüşəcəyin adamları

müəyyənləşdirmişəm.

Edvard: Bəs sən deyirdin ki, mənimlə təklikdə nahar

edəcəksən?

Culia: Bəli, tək, Ləvinasız!

Sən digər adamları xoşlayacaqsan.

Lakin sən mənimlə danışmalısan. Beləliklə,

hər şey həll edilib.

İndi isə mən çıxıb getməliyəm.

Edvard: Sən getməlisənmi?

Peter: Bəs sən bizə ledi Klutz haqqındakı hekayəni
danışacaqsanmı?

Culia: Hansı ledi Klutz?

Selia: Bəs toy tortu?

Culia: Toy tortu? Mən onun toyunda olmamışam.

Edvard bu çox gözəl bir axşamdır.

Kartofun qızardılmış dilimləri çox əla idi.

Mənim hər şeyim vardırmı? İndi qoy görüm.

Bu çox gözəl bir qonaqlıqdır.

Mən heç bu qonaqlıqdan ayrılmaq istəmirəm.

Bu, elə bir gözəl qonaqlıqdır ki,

mən onu təkrar etmək istəyirəm.

Niyə ki sizin hamınız cümə günü günorta yeməyinə
gəlməyəsini?

Qorxuram ki, mənim yaxşı xanımım missis Batten

Mənə bir qeyd versin. İndi isə mən getməliyəm.

Aleksandr: Təəssüf ki, mən də getməliyəm.

Peter: Selia, olarmı ki, mən səninlə gəzişim?

Selia: Xeyr, mən çox təəssüf edirəm, Peter.

Mən taksi tutmalıyam.

Culia: Gəl, mənimlə gedək, Peter.

Sən mənə taksi taparsan, sonra isə mən səni

düşürdərəm.

Mən səni cümə günü gözləyirəm, Edvard.

Selia, tezliklə mən səni görməliyəm. İndi hamınız
getməyin,

Çünki mən gedirəm. Salamət qal, Edvard.

Edvard: Xudahafiz, Culia.

(Culia və Peter mürəxxəs olurlar.)

Selia: Xudahafiz, Edvard. Biz tezmi görüşəcəyik?

Edvard: Ola bilsin, amma mən bilmirəm.

Selia: Sən bilmirsən? Çox yaxşı. Xudahafiz.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Edvard: Xudahafiz, Selia.

Aleksandr: Xudahafiz, Edvard. Mən ümid edirəm ki, sən
Ləvinanın xalası haqqında yaxşı xəbər eşidəcəksən.

Edvard: Əlbəttə... çox sağ ol. Xudahafiz, Aleksandr.

Çox yaxşı oldu ki, gəldin. Xudahafiz, Aleksandr.

(Aleksandr və Selia mürəxxəs olurlar.)

(Çağırılmamış qonağa)

Hələ getməyin.

Hələ getməyin. Biz kokteylimizi içək qurtaraq.

Bəlkə, yaxşı olar ki, viski içək?

Çağırılmamış qonaq: Cin.

Edvard: İçinə nə isə bir şey qatımmı?

Çağırılmamış qonaq: Bir damcı su.

Edvard: Mən bu axşam üçün sizdən üzrxahlıq

eləmək istədim.

Məsələ burasındadır ki, mən istəyirdim

Bu axşamkı qonaqlığı təxirə salım.

Burada elə adamlar var idi ki,

Mən onların ucbatından bu gecəni

təxirə sala bilmədim,

Çünki onlarla mən vaxtında əlaqə saxlaya bilmədim;

Və mən bilmirdim ki, siz gələcəksiniz.

Məncə, Ləvina mənə dəvət edilmiş qonaqların

adlarını demişdi.

Lakin bu işə mane olan o dəhşətli qoca qadın oldu.

Mən başqa heç kəsin adını çəkə bilmərəm.

(Zəng çalınır. Edvard deyirə-deyinə qapıya gedir.)

Amma o, lazım olan adamlardan ən axırıncısı olsa,

gəlib birinci oturacaq masa başında.

(Qapı açılır.)

Culia!

(Culia daxil olur.)

C u l i a : Edvard! Nə yaxşı oldu ki, yağış yağır!
Bu, mənim yadıma çətirimi saldı. Bax o oradadır.
Bəs siz indi birlikdə nə sui-qəsd hazırlayırsınız?
Nə yaxşı ki çətirim varmış.

Aleksandrın çətiri yoxdur –
O elə hər şeylə maraqlanandır ki, amma mən heç vaxt
Burnumu başqa adamların işinə soxmuram.
Yaxşı, bir daha xudahafız. Nəhayət ki, mən gedirəm.

(Gedir.)

E d v a r d : Çox təəssüflər olsun ki, mən sizin adınızı bilmirəm.
Çağırılmamış qonaq: Gərək mən gedəm.

E d v a r d : Hələ getməyin. Mən çox istərdim ki,
kimləsə söhbət edim.
Və tanımadığın adamla söhbət etmək daha asandır.
Məsələ burasındadır ki, Ləvina məni tərک etmişdir.

Çağırılmamış qonaq: Sizin arvadınız sizi tərک edib
getmişdir?

E d v a r d : Əlbət ki, mənə xəbərdarlıq etmədən.
Məhz elə kokteyl qonaqlığı təşkil etdikdən sonra,
Bu günorta mən evə gələndə o çıxıb getmişdir.
O, bir qeyd qoymuşdu və orada bildirilirdi ki,
o, məni tərک edir.

Ancaq mən bilmirəm ki, o, hara getmişdir.

Çağırılmamış qonaq: Bu bir münasibətdir.

Olarını ki, mən bir dəfə də içim?

E d v a r d : Viski?

Çağırılmamış qonaq: Cin.

E d v a r d : İçinə bir şey qatımmı?

Çağırılmamış qonaq: Sudan savayı heç nə qatmayın.
Və mən sizə də eyni resepti təklif edirəm.
Qoy mən onu sənin üçün hazırlayım. İcazə olarmı...
Tündür... amma qurtum-qurtum iç...
Və onu aşağı oturaraq iç.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Dərindən nəfəs al! Və asudə vəziyyət al!
Bu da biz! İndi sizə bir neçə sualım var.
Nə qədər vaxtdır ki, evlisiniz?

Edvard: Beş il.

Çağırılmamış qonaq: Onda çox da ümitsiz olma.

Deyirsiniz ki, siz onun haraya getdiyini bilmirsiniz?

Edvard: Xeyr, bilmirəm.

Çağırılmamış qonaq: Sən bilirsənmi ki, kişi kimdir?

Edvard: Başqa bir kişi yoxdur. Mənim tanıdığım
kişilərdən heç biri.

Çağırılmamış qonaq: Bəlkə, başqa bir qadın
O qadın ki, düşünürdü qısqana bilər.

Edvard: Onun mənim davranışımından şikayətlənmək
üçün heç bir əsası yoxdur.

Çağırılmamış qonaq: Onda fikir eləməyin,

Hər şey yaxşılığa doğru gedir.

Başqa kişi olsaydı, o səhv etmiş olardı.

Sənin yanına gəlib, səninlə bir qalardı.

Başqa qadın olsaydı, üzrxahlıq edərdi,

Nə başqa bir kişi, ya da qadın yoxdursa,

Onda, bil ki məsələ, yaman pisdi, qəlizdi.

Onda, bil ki, qadının heç yanına gəlmədi.

Başqa adamı varsa, başqasına evlən sən.

Xəbər ver insanlara, səni seçib sevəndən.

Başqa bir qadın varsa, sən onu da alarsan,

Sən onunla evlənər, yanında da qalarsan.

Edvard: Amma istəyirəm ki, arvadım dönüb gəlsin.

Çağırılmamış qonaq: Bu, təbii reaksiya.

Bu çox utandırıcı və əlverişsiz bir iş

Bu bir danılası iş deyil, deyildir iş

Telefonda birbəbir demək olmaz bunları

Bunu izah etməyə sənin vaxtın çatarmı?!

Bu tək sənin işindir, özün düşün, özün tap...

Edvard: Təkcə mənim öhdəmə bunu buraxmaq olmaz.

Çağırılmamış qonaq: Onda təklif edirəm...

Edvard: Təklif etmə, sən allah.

Bu sözləri həyatda çox görmüş, eşitmişəm
Xoşum gəlməz insana “Sən özün bil” demişəm
Bilsəydim söyləməzdim, sənə mən bu söhbəti
İstədim azad olum qəmdən, kədərdən bir az
Səni tanıyıram mən, bu heç bizə yaramaz.
Mənim gizlətdiyimi özgələrə deməklə
Sənin kim olduğunu özüm də bilməməklə
Səhvim var, bəlkə, mənim?

Amma eyni zamanda, arvadımı tanıyan adama
oxşayırsan,

Bəlkə, məndən də yaxşı onu sən tanıyırsan.

Bəlkə, bizim ikimiz sənə tanış, tanış.

Belə isə gizlətmə, həqiqəti aç, danış.

Çağırılmamış qonaq: Mən səni, həm arvadını

çox yaxşı tanıyıram.

Sənin söylədiyini bir ürək boşaltması,

bir yüngüllük sanıram.

Sən açdın öz qəlbini,

Bilmədiyin adama boşaltdın öz qəlbini,

Rahat oldum bir daha. Sən məni tanısaydın,

heç nə deməzdin mənə

Qoy mən tanınmaz qalım, deməyim bir söz sənə

Sən də boşalt qəlbini, burax cini şüşədən

Mümkün deyil heç zaman özünü yaxşı duymaq

Bil bunları demədən.

Hadisələr qatartək itsin nəzarətindən

İndi isə sözümlü davam edirəm bir daha

Danışdıqca bunları sən yüngüllük tapırsan

Sən ondan agah olur, muradına çatırsan

Rahatlıq yavaş-yavaş, bil ki, səni tapacaq

Səhər yerdən duranda, gecə yatdığı zaman

Sən ləzzət alacaqsan, asudə olacaqsan

Dad-ləzzət alacaqsan yaşadığın hər andan
 Yanında olmayacaq tənqidçi, irad tutan
 Həyat yaxşı olacaq keçmişdə olduğundan
 Götür-qoy edəcəksən dostlarını birbəbir,
 Sən onda biləcəksən yaxşı nədir, pis nədir
 Düşündükcə başında, görərsən, çətdi sona
 Özünü danlayarsan, necə dözmüsən ona
 Bütün bu vaxt, bu zaman

O ki heç vaxt verməmiş sənə dinclik və aman
 Görəcəksən, o, səndən cürətliymiş, sən demə,
 O, birinci başlayıb, səni yendi o, yenə.

Edvard: Mən bunu başımla ölçüb-biçərəm. Amma...

Çağırılmamış qonaq: Demək istəyirsən ki,
 sən onu çox sevirsən.

Edvard: Əlbət ki, bir-birimizi biz sevib evlənmişik
 Düşünürəm kimləsə xoşbəxt olardım, bəlkə,
 Sən niyə məhəbbətdən mənə söhbət açırsan?
 Biz uyğunluq tapmışıq, bir-birimizlə yaman
 Onun qoyub getməsi qızarıb utanmadan,
 İzahsız bir yazı: "Səndən çıxıb gedirəm
 Mən gəlmişəm çox baha
 Qayıtmaram bir daha",
 Nə deməkdir, nə demək,
 Olarmı bunu bilmək?

Çağırılmamış qonaq: Bəli, buna son demək;
 Amma heç kəs istəmir ki, onu tərək edib
 Getsinlər və o peşman olsun, tənha qalsın.
 Lakin bundan da artıq işlər var. Şəxsiyyətin itməsi,
 O da bir qəm-kədərtək hər yerdə tanınar.
 Ya da düşünürsən sən, dostunu itirmisən,
 əlaqəni kəsmisən.

Sən özünü bir daha insan hiss etməyirsən,
 Sən özünü bir əşya bilir, özünə əşya deyirsən.
 Ancaq sən özünə əşya deyirsənsə, demək,

Şüurlusan, həm də sən bir insansan. Biz bunu tez-tez
Unuduruq ki, biz həm insanıq, həm də bir əşya.

Sən bir qonaqlıq üçün geyinib-kecinmisən,
Pilləkən boyu sən aşağı düşürsən,
Özünə oynamağa yaxşı rol da seçmisən
Sonra isə hərdənbir pilləkənlə yuxarı,
çox yuxarı getmisən,

Pilləkənin başında, lap sonuncu pillədə
özünə yer seçmisən.

Birdən də anlamadan düşünürsən – çatmısan,
Çox yerlərdən xəbərsiz bir addım da atmısan
Ordan gumbultu ilə dəymisən birdən yerə,
İnsan olduğu halda çevrildi bir əşyaya,
cansız bir şeyə yenə.

Ya da başqa bir şeyə fikir verək bir anlıq
Elə şey var bilməmək deyildir qəhrəmanlıq.
Cərrahi əməliyyata biz məruz qalan zaman
Bir az yorulmuruqmu orada olan zaman?
Həkim və cərrahla danışdığımız zaman
Xadimədən müəyyən məlumat aldığımız zaman
Biz insanıq, bil, insan

Lakin cərrahi masanın üzərinə qoyulduqda
Sanki, emalatxanada bir parça mebelik,
biz təmir edirik.

Sənin ətrafında dövrə vurur həkimlər,
maskalı aktyorlar,

Masanın üstündəsə sənin bir cəmdəyin var.

Səndəki olan o “sən” oradan çəkilmisən.

Olarını bir az içim.

E d v a r d : Bağışlayın. De bir, sən nə içirdin. Viski?

Ç a ğ ı r ı l m a m ı ş q o n a q : C i n .

E d v a r d : İ ç i n ə n ə q a t ı m ?

Ç a ğ ı r ı l m a m ı ş q o n a q : S u

E d v a r d : B u , b i z i n ə y ə s ü r ü k l ə y i r ?

Inventas vitam
iuvat excoluisse
per artes

Çağırılmamış qonaq: Bizim nə olduğumuzu
ortaya çıxarmağa.

Bizim hissimiz nədir? Biz adamlar içində kimik?
Bizdə olan əşyalıq, insanlıq nə qədərdir?
Həyatımızın çox anını biz nəyə görə
yaşamalı olduğumuzu
Bilməyə can atırıq. Biz indi kimik
və kim də olmalıyıq?

Sən heç nəyi məndən çox bilə bilməzsən,
Məndən çox az bilərsən, bilirsənmi sən nəsən?
Köhnəliyin bir səsi. Sən köhnə cavab şəbəkəsi.
Bir işi görmək, deməkdir görməmək. Gözlə!

Edvard: Gözlə!

Amma gözləmə, mümkün olmayan bir şeydir
Bundan başqa, görmürsənmi ki sən,
Gözləmək məni gülünc vəziyyətə qoyur?

Çağırılmamış qonaq: Özünü gülünc vəziyyətdə tapmağın,
Deyil özünü aldatmağın,
Onun heç zaman sənə ziyanı dəyməz.
Özün necə səfehənsənə, elə səfeh olaraq da qal.
Mənim sənə ən yaxşı məsləhətim budur.

Edvard: Mənə məsləhət verdin, durub gözləməyimi?

Ancaq bir de, bilmədən nəyi gözləməyimi
Söylə, necə gözləyim? “Arvadım qoyub gedib” –
dosta beləmi deyim?

Onlar soruşsalar ki: “Hara gedib arvadın?” –
deyimmi ki, bilmirəm?

Onlar soruşur məndən: “Bəs haçan qayıdacaq?”
Deyimmi ki, mən bilmirəm?

Onlar məndən soruşsalar: “İndi sən söylə,
nə edəcəksən?”

Cavab verimmi “Heç nə”? Onlar “dəli” deyəcək
bu andan, bil ki, mənə,
Onu çətindir demək, kim sevinə, kim gülə.

Çağırılmamış qonaq: Hər şey yaxşıya doğru gedir.
Sən görəcəksən ki, bu andan alçalaraq yaşayırсан.
Bu da olar təcrübə, sonu bilinməyən nəticə.

Edvard: Dayan, sənin dediyinin çoxusuyla razıyam,
Etiraz eləmirəm. Amma deyiləsi hələ çox şey var,
Deməsəm, mənim də qəlbimdə qalar.
Bu səhər onunla nahar edəndə,
Bilmədim nə vardır onun əynində
Özüm də bilmirəm nəyə bənzəyir,
Məndən soruşsalar, deyə bilmərəm
Əynindəki paltar hansı rəngdədir.
Polisə söyləsəm, axtarsın onu,
Deyəcək nə rəngdə geyinib donu
Fikir verməmişəm sonuncu dəfə
Nə geymiş bilmirəm, deyə bilmərəm.
Amma bilirəm ki, qayıtmalıdır.
Onsuz mən təkliyə dözə bilmərəm.
Bilmək istəyirəm evli olduğumuz bu beş ildə,
Nə baş vermiş bizə. Niyə o baxmayıb sözə.
Bilməliyəm ki, o kimdir, mən nəyəm.
Niyə axı qaranlıqda itməliyəm?

Çağırılmamış qonaq: Heç bir səbəb ola bilməz
qaranlıqda qalmağa
Yaxşısı bu olacaq ki, çalışsan sən yadına salmağa,
Ki haçansa sən işıqda, haradasa qalmısan
Əl çək sən bu xüyalardan, bil ki, sən yanılmısan.
O səbəb ki sən onu istəyirsən,
Ancaq nəyə görə istədiyini heç özün də bilmirsən,
Bu çox gözəl bir səbəbdir ki, sən onu istədiyinə
inanırsan

Edvard: Mən onu yenidən burada görmək istəyirəm.
Çağırılmamış qonaq: Sən onu burada mütləq görəcəksən.
Edvard: Sən bununla onumu demək istəyirsən ki,
sən onun yerini bilirsən.

Inventas vitam
iuvat excoluisse
per artes

Çağırılmamış qonaq: Bu sual verilən cavabın
əzab-əziyyətinə dəyməz.

Ancaq mən onu yalnız bir şərtlə
geri qaytara bilərəm ki, sən heç zaman,
Onun harada olduğu haqda heç bir sual
verməyəcəksən.

Edvard: Mən onlara heç bir sual verməyəcəyəm.
Amma qoy onu da deyim ki, onun haqqında biz
Danışmağa başlayanda mənə elə gəlirdi ki,
mən onu istəmirdim,
Lakin indi bilmirəm nədən, elə bil ki,
onu sevirəm. Ya da
Bəlkə də, bu elə sənin etdiyən təklifdən sonra
baş vermişdir.

Çağırılmamış qonaq: Biz hələ bilmirik ki,
24 saatin içində o, sənin yanına gələcək, yoxsa yox.
İşdir, o gəlsə, sən burada olmalısən ki,
onu qarşılayasan.

(Qapı zəngi çalınır.)

Edvard: Mən qapının zənginə cavab verməliyəm.

(Edvard qapıya gedir.)

Culia, bu, yenə də mi sənsən?

(Culia ilə Peter içəri girir.)

Culia: Edvard, çox yaxşı oldu ki, mən səni tapdım.
Burada mən eynəklərimi unutmuşam.
Onlarsız mən, elə bil, koram. Mən görmürəm
heç nəyi
Yaman yaxşı oldu ki, Peterin bu işdə mənə dəydi
köməyi.
Dartıb gətirdim onu, kimsə tapıbını onu.
Mənimki tanınır, onun iki plastik çərçivəsi var.

Ancaq rəngin unutmuşam, lakin onu görsəm,
Tezəcə tanıyacağam, çünki onun bir linzası çatışmır.

Çağırılmamış qonaq (*oxuyur*):

Mən təkgözlü Rileyəm

Suyu cinlə içirəm

Kim girdi, de, içəri? O, mülkədarın qızı

Oxladı ürəyimi, ovsunladı o, bizi.

Sən bizim vədəmişəm əmələ edəcəksənmi?

Edvard: Bəli, edəcəyəm.

Çağırılmamış qonaq (*oxuyur*):

Doğrudan da, doğrudan da,

Nə baş vermiş təkgözlü Rileyə?

(*Çıxır.*)

Culia: Edvard, bu dəhşətli adam kimdir?

Heç kəs məni həyatda bu qədər təhqir etməmişdir

Yaxşı oldu ki, mən itirdim eynəyimi

Mən bunu bir macərə adlandırırım!

Bir söylə görüm mənə, birlikdəmi içdiniz

Görməmişdir kimləsə sənə heç içməyini

Sənə belə dostun da varmış.

Arvadı olmayanda adam sərxoş olarmış?

De görüm ki, kimdir bu?

Edvard: Mən bilmirəm.

Culia: Bilmirsən?

Edvard: Mən həyatımda onu heç vaxt əvvəllər görməmişəm.

Culia: Bəs necə oldu ki, o, buraya gəldi.

Edvard: Bilmirəm.

Culia: Bilmirsən. Bəs onun adı nədir.

Bəlkə də, səhv eşitdim, adını Reley dedi.

Edvard: Mən onun adını bilmirəm.

Culia: Sən onun adını bilmirsən?

Edvard: Mən sənə deyirəm ki, qətiyyənlə yox xəbərim,

Deyim o, kimdir, kim və necə gəlib bura?

- Cul ia: Bəs sən onunla nə haqda danışırdın?
Yoxsa birgə mahnımı oxuyurdun
Bu gün, bil ki, burada, çox qəribə şeylər baş verir.
- Edvard: Mən buna çox təəssüf edirəm.
- Cul ia: Yox, belə şeylər mənim xoşuma gəlir,
Amma bu, mənim yadıma eynəyimi salır.
Bu böyük bir sirdir, sirr.
Peter, sən də axtar onu. Oturduğum yerə bax,
Bax buxarının başına, bax
Masanın üstünə, nə olub bu gün mənə?
Bax divanın altına, yastıqçanın altına.
- Edvard: Sən əminsənmi ki, o, sənin çantanda deyil?
- Cul ia: Yox, yox əmin deyiləm, bilirəm ki mən bəyəm?
Haraya qoydum onu. Bu da işin lap sonu.
Sağ ol! Edvard, çox sağ ol. O budur, bax burada
Sən ağıllı adamsan. Sən nə bildin yerini,
Gələn dəfələrdə də itirsəm bir şeyimi,
Mən sənə üz tutacam, Antoni tapan deyil
Çox itirdim vaxtımı, taksi məni gözləyir
Peter, gəl sən arxamca.
- Peter: Sən etiraz etməzsən, mən səninlə gəlməsəm.
Düşdü mənim yadıma,
Edvarda deyiləsi sözümdür, bil, mənim...
- Cul ia: Bu Ləvina haqqındadır?
- Peter: Xeyr, Ləvina haqqında deyil.
Bu, elə bir şeydir ki, onunla məsləhətləşməliyəm,
Və görürəm ki, mən onu indi deməliyəm.
- Cul ia: Əlbət ki, etiraz etmirəm.
- Peter: Yaxşı, qoy onda, icazə ver, sizi liftlə aşağı aparım.
- Cul ia: Xeyr, sən dayan və Edvardla danış, söhbət et,
Mən elə də köməksiz deyiləm, əlbət.
Bundan başqa, istəyirəm məşını mən özüm idarə edəm
Liftdə də götür-qoy edərəm. Onda salamat qal.
Və çox sağ olun. Hər ikiniz, lap çox sağ olun.

P e t e r : Məncə, mən səni narahat etmirəm.

E d v a r d : Artıq məni narahat ediblər və mən istərdim ki,
Bir az tək qalam. Bütün bunlar nədir, nə baş verir?

P e t e r : İstəyirəm, mənə kömək edəsən.

İstəyirdim gedim zəng edim, səni sonra görürəm,
Amma bu da bir fürsətdir, yenidən gördüm səni.

E d v a r d : Sənin çətinliyin nədir?

P e t e r : Bu axşam mən hiss etdim ki,

bir daha dözə bilmərəm!

Edvard, əlbəttə, bu çox yaxşı bir qonaqlıq idi
Amma hamıya yaxşı olsa da, mənə heç yaxşı olmadı.
Amma bu, sənin günahın deyildi.

Mən güman etmirəm ki, vəziyyəti dərk etdiniz.

E d v a r d : Mən fikirləşirəm ki, bəzi şeylər hiss etdim.

Lakin deyə bilmərəm ki, hər şeyi gördüm.

P e t e r : Mən çox şadam ki, sən hər şeyi görməmişən. Mən
düşündüm. Çox güman ki, mən özümü
düşündüyümdən də yaxşı aparmışam.

Əgər sən bunu hiss etməmişənsə, düşünürəm ki,
Başqaları bunu hiss etmişdir.

Hərçənd mən Culia Şutletvaytedən qorxuram.

E d v a r d : Culia, əlbət ki, hər şeyə göz qoyandır, amma
Mənə elə gəlir ki, onun başında digər fikirlər var idi.

P e t e r : Bu, Selia haqqındadır. Mənim haqqımda

və Selia haqqında.

E d v a r d : Necə bəyəm, sənlə Selia haqqında nə ola bilər ki,
Sənin onunla bir şərikli işin vardırımı? Siz

nə fikirləşirsiniz?

P e t e r : Məncə, bizim hər ikimizin şərikli işimiz vardır.

Bizim hər ikimiz incəsənətlə məşğuluq.

E d v a r d : Mən heç vaxt bu haqda düşünməmişəm.

Siz incəsənətin hansı növü ilə məşğulsunuz?

P e t e r : Sən mənim romanlarımı görməmişən?

Amma onu da deyim ki,

O romanlar haqqında çox gözəl rəylər vardır.

Lakin bizim hər ikimizi daha çox kino maraqlandırır.

Edvard: Kinofilmlərə olan ümumi maraq tez-tez
gənc insanları birləşdirir.

Peter: İndi sən yalnız kinayə janrında yazırsan.

Selia isə kino incəsənəti ilə maraqlanırdı.

Edvard: Mümkün olan bir peşə kimi?

Peter: O, bunu, peşəyə çevirə bilərdi;

Baxmayaraq o, şeir də yazırdı.

Edvard: Bəli, mən onun şeirlərini görmüşəm

Selia ilə maraqlananlar üçün onun

Şeirləri də maraq doğurur.

Amma onun şerinin mənasını qoyaq bir kənara,

Mən onun şerinin mənasını mühakimə etmirəm.

Peter: Amma mən mühakimə edə bilərəm

Və mənə, onun şeirlərinin mənası xeyli yaxşıdır.

Amma məsələ bunda deyildir. Məsələ ondadır ki,

Mənə elə gəlir ki, bizim xeyli dərəcədə

Ümumi cəhətlərimiz vardır. Və mənə elə gəlir ki,

O da elə mənim düşündüyüm kimi düşünür.

Edvard: Necə olub ki, sən onu tanımısan?

(Aleksandr içəri girir.)

Aleksandr: Aha, Edvard, sən buradasan!

Sən bilirsənmi ki, niyə mən içəri girdim?

Edvard: Aleks, əvvəlcə de görüm, sən necə içəri keçdin?

Aleksandr: Necə bəyəm, mən gələndə gördüm ki,

Qapı açıdır və mən fikirləşdim ki, sürüşüm keçim

Və görüm ki, kimsə sənin yanında var, yoxsa yox.

Peter: Ola bilsin ki, Culia qapını açıq qoyub gedib.

Edvard: Eybi yoxdur,

Sizin hər ikiniz gedəndə onu bağlayarsınız.

Aleksandr: Edvard, bəyəm sən mənimlə gəlmirsən?

Və mən düşündüm ki, Edvard bu axşam tək ola bilər.

Və mən bilirəm ki, sənin evdə tək qalmaqdan
zəhlən gedir.

Bəlkə, gedək mənimlə yemək yeyək?

E d v a r d : Aleksandr, sən çox qayğıkeş bir insansan,
Lakin bu axşam evdə tək olmaq istəyirəm.

A l e k s a n d r : Axı sən yemək yeməlisən.

Məgər evdən bayıra çıxmayacaqsan?

Məgər burada kimsə vardır mı ki, sənin üçün
yemək hazırlasın?

E d v a r d : Xeyr. Mən bir o qədər də yemək istəmirəm,
Bundan savayı, özüm-özümə

yemək hazırlayacağam.

A l e k s a n d r : Onda bilirəm, mən nə edəcəyəm

Mən sənin üçün nə sürpriz hazırlayacağam;

Sən bilirsən ki, mən tanınmış aşpazam.

İndi birbaşa keçirəm sənin mətbəxinə və sənin üçün

Azca ləzzətli yemək hazırlayacağam.

Sən həmin yeməyi tək yeyə bilərsən. Sonra isə biz

Səni qoyub gedəcəyik. Yeri gəlmişkən deyim ki,

Sən və Peter söhbətinizi davam etdirə bilərsiniz və

Mən sizi bir daha narahat etməyəcəyəm.

E d v a r d : Mənim əzizim Aleksandr.

Mənim anbarımda sənin xörək bişirməyin üçün
lazım olan

Ərzaq yoxdur. Mən vaxt tapıb ala bilməmişəm.

A l e k s a n d r : Aha, amma bu, mənim xüsusi hədiyyəmdir.

Mən heç nədən dadlı yemək hazırlaya bilirəm.

Hər hansı qalıq-quluq kifayətdir.

Mən bu xörəyi Şərqdə öyrənmişəm. Bir ovuc düyü və

Bir az quru balıqla bir neçə növ

yemək hazırlaya bilərəm.

Mənə bir söz də belə demə. Elə bu saat başlayıram.

(Mətbəxə gedir.)

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Edvard: Yaxşı, de görüm, harada ayrıldın?

Peter: Sən demək istəyirsən ki, mən Selia ilə

necə oldu ki, tanış oldum.

Mən onu bir il bundan qabaq burada görmüşəm.

Edvard: Ləvinanın cümə axşamlarında təşkil etdiyi

həvəskarların

Yığıncağında görüşmüşsən?

Peter: Cümə axşamı. Niyə sən onu həvəskarlar

adlandırırsan?

Edvard: Ləvinanın salon açmağa cəhd etdiyi zaman mən

qonaqları əyləndirirdim və Ləvinanın

etdiyi səhvləri düzəldirdim.

Amma sənin ora gəlişin özü də az da olsa, uğur idi.

Peter: Mən bunu deməzdim.

Amma Ləvina mənə olduqca mehribanlıq göstərirdi

Və mən buna görə ona xeyli dərəcədə borcluyam.

Sonra isə mən Selianı gördüm.

O, mənim tanıdığım bütün qızlardan fərqli idi və

Onunla söhbət etmək elə də asan məsələ deyildi.

Edvard: Sən onu tez-tezmi görürdün?

Aleksandrın səsi: Edvard, sənin ikiqat suqaynadanın

vardırımı?

Edvard: Məncə, orada ikiqat suqaynadan olmalıdır.

Məgər hər mətbəxdə o olmur ki?

Aleksandr: Bilmirəm, mən tapa bilmirəm.

Çox təəccüblüdür.

Belə çıxır ki, mən başqa bir şey düşünməliyəm.

Peter: Və mən onunla görüşəndə onunla danışmaq

İmkanım olmadı.

Edvard: Sənin və Selianın müxtəlif məqsədləri vardı.

Sənin rolun bu idi ki, sən Ləvinanın tapıntılarından

biri olasan.

Selianın rolu o idi ki, cəmiyyətə versin moda

Bir iş görsün orda o da

Sözü qısa deyərdi o, tez araya girərdi o.
O gedərdi sola, sağa. Çalışardı aralıqda
əlaqələr yaratmağa

Ona görə düşünürəm cümə axşamı
Uğursuzluğa uğramışdır, bilir hamı.

Peter: Sən elə danışsən ki, sanki, qurtarıb hər şey.

Edvard: Xeyr, hər şey heç də qurtaran deyil
Amma demədin ki, sən Selianı necə oldu, tanıdın.

Peter: Mən onu bir neçə gün sonra gördüm.
O, konsertdə tək idi, mən də tək idim orda,
Konsertə tək gedərdim, mən hər konsert olanda.
Onsuz da, bir rəfiqim yoxdu ki, dostluq edəm
Mən onunla gəzməyə, ya da konsertə gedəm.
Sonra düşündüm ki, mən təklif xoşlayıram
Ancaq Seliatək qız, maraqlandırdı məni
Mən onda duya bildim qadın gözəlliyini
Sonra bir gün yenə də görüşdük, söhbət etdik
Hərdənbir də konsertə hər birimiz tək getdik
Sonra isə cüt olduq, bəzən də birgə getdik
Onunla birgə getmək, tamam başqa bir işdir
İnsana öyrəşməyin özü də bir vərdişdir.
Tənhalığa son qoydum, sonrasa birgə getdik
Hərdənbir biz çay içdik, bəzən də nahar etdik.

Edvard: Bəs bundan sonra, o heç səni dostuna, ya da ki
ailəsinə,

Ya da ki dostlarına təqdim elədimi heç?

Peter: Xeyr, amma bir neçə dəfə o, onlar haqqında
söz etmişdir,
Və onlarda intellektual səviyyənin çatışmazlığından
danışmışdır.

Edvard: Bəs sonra nə oldu?

Peter: Heç nə baş vermədi.
Amma mənə elə gəlirdi ki, o, həqiqətən də,
mənim qeydimə qalır.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Və biz birlikdə olduqda özümü çox xoşbəxt
hiss edirdim.

Beləliklə... əmin idim... belə ki... rahat:

Mən bunu ifadə edə bilmirəm.

Mən heç vaxt belə böyük bir xoşbəxtlik

görməmişdim.

Mən yalnız həyəcan, həvəs, arzu hissləri

keçirmişdim ki,

Mənim mülküm olsun. Bu heç də ona bənzəmirdi.

Bu nə isə çox qəribə bir iş idi. Ortada elə bir...

sakitlik var idi ki...

Edvard: Bəs bu maraqlı iş nə mane oldu?

(Aleksandr qoluçırmalı, əynində önlüklə içəri daxil olur.)

Aleksandr: Edvard, keri¹ tozu haradadır? Mən onu

tapa bilmirəm.

Edvard: Evdə heç bir keri tozu yoxdur. Ləvinanın keridən

zəhləsi gedir.

Aleksandr: Ortada başqa bir sürpriz də vardır ki,

Mən bu haqda da düşünməliyəm. Mən manqo da

tapa bilərdim.

Peter: Elə mənim də bilmək istədiyim budur.

Elə bil, o solaraq başqa bir şəkklə çevrilmişdir.

Kinoda olduğu kimi. O, məni görmək istəmir və elə ki,

Mən onu görürəm, o, özünü həddən artıq məşğul

göstərir.

Onun həmçinin gizli bir həyəcan hissi keçirdiyini də

Mən müşahidə etmişəm, lakin bunu başa düşə

bilməmişəm.

Edvard: Sən necə fikirləşirsən? O, sənə qarşı olan

marağını itirmişdirmi?

Peter: Siz sualı səhv qoyursunuz. Mən bu haqda

fərqli şəkildə düşünürəm.

¹ Keri – ət, balıq və ya tərəvəzdən hazırlanmış sous

Məndə çatışmayan onun mənə qarşı olan
marağı deyildir,

O anlardır ki, həmin anlarda bizim bir sıra ümumi
Anlaşmamız vardır. Bizim bəzi hisslərimiz və
Müəyyən edilə bilməyən təcrübələrimiz var idi ki,
Bizim hər ikimiz bundan bixəbər idik.

Sənin dediyin kimi desək,
Ola bilsin ki, o, mənə qarşı olan marağını itirmişdir.

E d v a r d : Bunun hamısı normal bir haldır.

Sən necə də xoşbəxt adamsan.

Qısa bir müddət ərzində
Bütün digər məsələlər kimi bu,
adi bir məsələyə çevrilə bilər.

Qızdırması düşən kimi sən görəcəksən ki,
O tamamilə başqa bir qadındır və sən də
başqa bir kişisən.

Mən səni təbrik edirəm ki, o, vaxtında
aradan çıxmışdır.

P e t e r : İstərdim ki, sən məni təbrik etməyəsən.

Mən daha kimləsə
Söhbət etməliyəm. Mən sənə real olan nədirsə,
onu demişəm.

O, mənim reallıq haqqında ilk təcrübəm
və ola bilsin ki,

Sonuncu təcrübəm olsun. Sənsə bunu anlamadın.

E d v a r d : Əzizim Peter, mən sənə deyirəm ki, başqa bir
Altı ayın ərzində Selia ilə sənin başına nə hadisə
gələ bilər.

Mənim dediyim budur, istər qəbul et, istərsə etmə.

P e t e r : Bəs mən nə etməliyəm?

E d v a r d : Heç nə, gözlə, sonra isə Kaliforniyaya get.

P e t e r : Amma mən Seliamı görməliyəm.

E d v a r d : Elə eyni Seliamı olacaqdır? Yaxşı olar
arxayın ol ki,

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Elə həmin Selia olacaqdır.

Yadda bunu saxlasan, o yadda qalacaqdır.

Peter: Amma mən Selianı görməliyəm. Mən bunu

tez etməliyəm,

Onu məcbur etməliyəm desin, ona nə olub.

Görəsən, mən biləcəyəmmi ki, onun fikrindəki nədir.

Görəsən, bizim maraqlarımız üst-üstə düşürmü?

Biz bir musiqiyə qulaq asarkən eyni hissləri

keçiririkmi?

Və ya bir kinoya baxdıqda? Ortada bir reallıq vardır,

Lakin o reallıq nədir...

(Telefon zəng çalır.)

Edvard: Bir anlıq məni bağışla.

(telefonla)

Alo... Mən indi danışa bilmirəm... Bəli, var...

Yaxşı... Onda mən sənə zəng edərəm.

Mümkün qədər tez.

Bağışla. Sən deyirdin ki?

Peter: Mən deyirdim ki, reallıq nədir?

Mən deyirdim ki, iki qeyri-real adam arasında olan

reallıq nədir?

Əgər mən yaddaşıma istinad edərək hərəkət etsəm,

Mən gələcəkdə baş verə biləcək hər bir şeyə

dözə bilərəm.

Lakin əvvəlcə keçmişdəki həqiqəti

aşkara çıxarmalıyam.

Mən bunu yaddaş xatirinə etməliyəm.

Edvard: Lakin elə bir kamfora yoxdur ki,

sən yaddaşı ona bükəsən.

Əvvəl-axır oraya güvə düşəcək.

Beləliklə, sən Selianı görmək istəyirsən.

Mən bilmirəm ki,

Sənin kimi axmağı qoruyub saxlamaq üçün mən niyə

Bu qədər əzab-əziyyətə qatlaşmalı olmalıyam.

Sən nə istəyirsən ki, mən sənin üçün edim?

P e t e r : Get Selianın yanına və mənim əvəzimdən onu gör.

Sən onu məndən başqa şəkildə tanıyırsan və

Bundan başqa, sən xeyli yaşlı adamsan.

E d v a r d : Çox yaşlı adam?

P e t e r : Bəli, mən əminəm ki, o, sənə qulaq asacaq.

Həm də sən bitərəf adamsan.

E d v a r d : Yaxşı, mən Selianı mütləq görəcəyəm.

P e t e r : Çox sağ ol!

E d v a r d : Sən çox yaxşı bir iş görmüş olarsan.

(Aleksandr əynindəki jaketlə içəri girir.)

A l e k s a n d r : Ay Edvard! Səni elə bir yeməyə

qonaq edəcəyəm ki,

Mənə elə gəlir ki, əldə etdiyim qənimətlərin

içərisində

Bu ən böyüyüdür. Heç nədən nə isə bir şey

düzəltmişəm.

Hətta heç Albaniyaya gedəndə də belə

az şeydən belə

Gözəl bir yemək hazırlamamışdım.

Sənin soyuducunda çox az şey tapmışam,

Amma şükür edirəm ki, bir neçə yumurta

tapa bilmişəm.

E d v a r d : Nə? Sən bütün o yumurtaları işlətdin?

Ləvinanın xalası onları təzəcə kənddən

göndərmişdi.

A l e k s a n d r : Belə de! Deməli, xala, doğrudan da,

mövcuddur.

Bu da bizə maddi sübut.

E d v a r d : Yox, yox, mənim dediyim başqa bir xaladır.

A l e k s a n d r : Mən başa düşürəm, real xala.

Amma sən minnətdar olacaqsan.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

İndi Çernoqoryedə çox az kəndli qalmışdır ki,
Bu günlərdə yeyəcəyin xörəyi sənə göndərmiş olsun.

Edvard: Bəs mənim səhər yeməyim necə olsun?

Aleksandr: Səhər yeməyin haqda narahat olma.

Sənin içəcəyin yalnız bir fincan qara qəhvədir.

Və bir az da qurudulmuş çörək. Mən onu qızdırıcıda
saxlamışam.

Onu on dəqiqədən artıq orada saxlama.

İndi isə mən gedirəm və Peteri də özümlə aparıram.

Peter: Edvard, mən sənin vaxtını lap çox almışam.

Və bilirəm ki,

Sən tək olmaq istəyirsən. Ləvina qayıdıb gələndə

Məndən ona salam söylə. Lakin zəhmət olmasa,

incimə,

Mənim sənə nə dediyimi ona demə.

Edvard: Mən bu haqda Ləvinaya heç nə deyən deyiləm.

Peter: Çox sağ ol! Gecən xeyrə qalsın.

Edvard: Gecən xeyrə qalsın, Peter.

Gecən xeyrə qalsın Aleksandr

və zəhmət olmasa, qapını elə bağla ki, o bağlansın.

Aleksandr: Yadda saxla, Edvard, 10 dəqiqədən artıq
qızdırıcıda saxlama.

Əgər 20 dəqiqə saxlasan, mənim işimi

alt-üst edərsən.

(Aleksandr və Peter mürəxxəs olurlar.)

(Edvard telefonu qaldırır və nömrəni yığır.)

Edvard: Miss Selia Koplstoun içəridədirmi?

...Nə qədər qabaq... Xeyr, eybi yoxdur.

Pərdə enir.

İkinci səhnə

15 dəqiqədən sonra eyni otaq.
Edvard təkdir, peyşns¹ oynayır. Qapının zəngi çalınır
və o, zəngə cavab verir.

Seliana'nın səsi: Sən təksənmi?

(Edvard Selia ilə birlikdə geri qayıdır.)

Edvard: Selia! Sən niyə geri qayıtmısan?

Mən sənə demədim ki, imkan olan kimi sənə
zəng edəcəyəm.

Və mən sənə bir az bundan qabaq zəng etdim.

Selia: Əgər sənin yanında bir adam olsaydı,

Mən sənə deyəcəkdim ki, çətirimi götürməyə
gəlmişəm.

Deyəsən, heç sən məni gördüyündən

məmnun adama oxşamırsan.

Edvard, mən başa düşürəm ki, nə baş vermişdir,

Amma sənin telefondakı davranışını başa düşə
bilmirəm.

Elə bil ki, telefonla danışan heç sən deyildin.

Ona görə də mən hiss etdim ki, səni görməliyəm.

De görüm, hər şey qaydasındadırmı, sonra isə mən
çıxıb gedim.

Edvard: Sən necə deyə bilərsən ki, nə baş verdiyini

bilmirsən.

Mən də bilmirəm ki, nə baş verib və ya

nə baş vermək üzrədir

Və bunu başa düşmək üçün mən tək qalmaq

istəyirəm.

Selia: Mən belə düşünürədim ki, bu çox sadə bir işdir.

Lövina səni qoyub getmişdir.

¹ Peyşns – tək adamın oynadığı kart oyunu

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

E d v a r d : Bəli, məsələ belədir və bu, hamıya açıq-aydın
bəllidir.

S e l i a : Bu, açıq-aşkar bilinirdi ki, xala xalis uydurmadır.
Bu, belə anda o qədər də yaxşı bir uydurma deyildi.

Sən Selia üçün nə isə daha yaxşı bir uydurma
hazırlasan

Daha yaxşı olardı. Lakin bunun bir o qədər də
əhəmiyyəti yoxdur.

Onsuz da, onlar tezliklə bu haqda öyrənəcəklər.

Bu məgər

Bizim bütün çətinliklərimizi qaydasına qoyurmu?

E d v a r d : Bu, həyata real çətinlikləri gətirmişdir.

S e l i a : Lakin bunlar hamısı müvəqqəti şeylərdir.

Sən bilirsənmi ki, vəziyyəti düzgün

qiymətləndirməlisən.

Sən bilirsənmi ki, boşanma sənin karyeranı

məhv edə bilər.

Və biz düşünürük ki, Ləvina heç zaman səni

Buraxıb getmək istəməyəcəkdir. Əlbəttə ki, sən

Belə bir əqidəyə malik olmamalısən ki, həmişə

ər boşanmalıdır.

Və əgər o, sənin boşanmağın barədə səbəblər

gətirərsə...

E d v a r d : Mən görürəm. Lakin, lakin məsələ sən
dediyin kimi deyil.

Ləvina geri qayıdır.

S e l i a : Ləvina geri qayıdır?!

Sən demək istəyirsən ki, o, sən üçün

tələ qurmuşdur?

E d v a r d : Xeyr, burada tələ məsələsi olsa, onda

bizim hamımız

Tələyə düşmüşük.

S e l i a : Bəs onda nə baş vermişdir?

(Telefon zəng çalır.)

E d v a r d : Lənətə gəlsin bu telefonu. Əlac yoxdur, gərək cavab verim.

Alo... Alo! Xeyr. Demək istəyirəm bəli, Aleksandr.
Bəli, əlbəttə...

Çox gözəl oldu. Mən heç vaxt belə dadlı yemək yeməmişdim.

Bəli, bu çox maraqlıdır. Amma mən bilmək istəyirdim ki,

Görəsən, yaxşı həzm olunurmu?..

Xeyr, xeyr, Aleksandr, mənə pendir-zad gətirmə. Məndə pendir vardır. Xeyr, xeyr, Norveç pendiri deyildir.

Həqiqətən də, mən pendir istəmirəm. Nə sap-sap? Aha, Yuqoslaviyadan... Qurudulmuş qara gavalı və spirtli içki

Xeyr. Həqiqətən də, yox, Aleksandr. Mən heç nə istəmirəm.

Mən yaman yorğunam. Çox sağ ol, Aleksandr. Gecən xeyrə qalsın.

S e l i a : Aman Allah, o, nə deyirdi?

E d v a r d : Aleksandr idi.

S e l i a : Mən bilirəm ki, bu, Aleksandr idi. Bəs o, nə haqda danışdı?

E d v a r d : Mən tamamilə unutmuşam.

O, bir az bundan qabaq buradan gedib. Və təkid etdi ki, mənə şam yeməyi üçün nə isə bişirsin,

Və o dedi ki, mən onu 10 dəqiqənin içində yeməliyəm.

Məncə, o, hələ də bişir.

S e l i a : Səncə, o, hələ də bişir?

Məncə, mən xüsusi bir iy hissetdim.

Əlbəttə, o, hələ də bişir.

Və gedib baxmalıyam, görək o nədir.

(Otaqdan çıxmağa hazırlaşır.)

Edvard: Allah xatirinə, narahat olma!

(Selia otaqdan çıxır.)

Təsəvvür elə ki, kimsə gəlib səni mətbəxdə tapır.

*(Edvard masaya yaxınlaşır və özünün peyşns oyununu nəzərdən keçirir. O, bir kart çəkir. Qapının zəngi təkrar-təkrar çalınır.
Selia əynində önlük içəri girir.)*

Selia: Edvard, yaxşı olar ki, qapının zənginə

cavab verəsən.

Bu, sənin görəcəyin ən yaxşı işdir. Başını itirmə.
Mən, həqiqətən də, öz çətirimi burada qoymuşam.
Mən deyəcəyəm ki, gördüm ki, sən köməksizsən
Və acından ölürsən. İstəyirdim ki, sənin üçün
Bir şey hazırlayam. Hər halda, mən burada
qalacağam

Və mənim gizlənmək fikrim yoxdur.

*(Qayıdır mətbəxə.
Zəng yenidən çalınır.)*

Edvard: *(Ön qapıya gedir və onun dediyi sözlər eşidilir.)*

Culia, niyə geri qayıtmısan ki?

(Culia içəri girir.)

Culia: Mənə ilham gəlmişdir!

(Selia əlində tava ilə gəlir.)

Selia: Edvard, hər şey məhv oldu!

Edvard: Çox əcəb olub.

Selia: Amma tava da əldən getdi.

Edvard: Və bir neçə yumurta da. Mən istəyirdim ki,
heç olmasa,

Birini səhər yeməyində yeyim. Qaynanmış yumurta.
Bu, yeganə şeydir ki, mən onu bişirməyi bacarıram.

C u l i a : Seli! Mən görürəm ki, sənə də ilham gəlib.
Edvardı biz yedizdirməliyik. O, elə gərgin
bir vəziyyətdədir ki...

Biz onun gücünü bərpa etməliyik.
Edvard! Sən bilmirsənmi ki, sənin bəxtin necə gətirib.
Sənin əlində iki Samaritan vardır.

Belə bir şeyi mən heç əvvəllər eşitməmişəm.
E d v a r d : Oğruların arasına düşən bir kişi məndən də
xoşbəxtdir,

Çünki o, mehmanxanada qalmışdır.

C u l i a : Edvard, sən necə də nankorsan!
Bu tavadakı nədir?

S e l i a : Heç kəs bilmir.

E d v a r d : Bu nədirsə, Aleksandrın gəlib mənim üçün
hazırladığı bir şeydir.
Gərək ki o, bu xörəyi bişirəydi
üç yaxşı Samaritan üçün.

Mən tamamilə bu haqda unutmuşam.

C u l i a : Amma gərək sən ona toxunmayaydın.

E d v a r d : Əlbəttə, mən buna toxunmayacağam.

C u l i a : Mənim əzizim, mən səni xəbərdar etməli olacağam.

Aleksandrın etdiyi hər bir iş müdhişdir.

Mən insanları zəhərləndirən belə nağıllardan
çox danışa bilərəm.

İndi isə, mənim əzizim, sən o önlüyü mənə ver,
Və görərsən ki, mən nələr edə bilərəm.
Sən isə burada dayan və Edvardla söhbət elə.

(Culia mürəxxəs olur.)

S e l i a : Bəs nə baş verib, Edvard? Nə baş verib?

E d v a r d : Məncə, Ləvina geri qayıdır.

S e l i a : Sən belə düşünürsən, yoxsa bilmirsən?

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

E d v a r d : Xeyr, mən yalnız buna inanıram. O kişi ki,
burada olmuşdur.

S e l i a : Belə de. O, hansı adamdır belə?
Mən ondan yaman qorxurdum. Onda nə isə
bir güc vardır.

E d v a r d : Mən bilmirəm ki, o kimdir.
Amma mən onunla bir qədər söhbət etdim, o zaman ki
Siz buranı tərk etmişdiniz. Və dedi ki, o, sabah
onu gətirəcək.

Bəlkə də, o bir şeytandır. Məncə, elə şeytandır ki var.
Çünkü mən ondan xahiş etdim ki, o, bu işi görsün.

S e l i a : Çünki sən ondan xahiş etdin. Deməli, o şeytandır.
O cadugərdir.
Səni necə inandırdı ki, onu geri qaytaracaq?

(Mətbəxdən gup-gup səslər eşidilir.)

E d v a r d : Bu, nə səsdir belə?

*(Culia yenidən içəri daxil olur,
onun əynində önlük var, əlində sini və stəkan vardır.)*

C u l i a : Mənim kefim durub!
Bunun dünyada əvəzini verəcək
heç bir şey yoxdur ki,
Belə bir ləzzətli yemək olsun: mən oyan-buyana
baxdım və
Bir qədər şampan şərabi tapdım.
Elə yarım şüşə tapmışam.
Əlbət ki, bu soyudulmayıb, lakin o tərəvətlidir
və əminəm ki,
Bu xoşagəlməz hadisədən sonra bizim hamımızın
bir qədər
Həvəsi vardır ki, bunu içsin. İndi mən sağlıq
deyəcəyəm.
Siz necə fikirləşirsiniz?
Sizcə, mən indi kimin sağlığına badə qaldıracağam?

Edvard: Xeyr, mən bunu deyə bilmərəm,
Ancaq mən Aleksandrın sağlığına içməyəcəyəm.

Culia: Bu, Aleksandr deyil, gəl mən sənə deyəcəyəm.
Sən, bəlkə, düşünürsən ki, bu, Ləvinanın xalasıdır,
Sən elə də düşünməlisən.

Edvard və Selia: Ləvinanın xalası?

Culia: İndi isə növbəti sual odur ki, nə etməliyik?
Bu çox sadədir.
İndi restorana getmək ya olduqca gecdir, ya da
olduqca tez.
Sizin hər ikiniz mənimlə birlikdə evimə getməlisiniz.

Edvard: Mən çox təəssüf edirəm, Culia. Mən o qədar
yorğunam ki,
Heç evdən bayıra çıxmaq istəmirəm. Bundan başqa
Mən heç ac da deyiləm. Bir az biskvit yeyərəm,
bəsimdir.

Culia: Çox sağ ol, Selia! Məncə, sənin ardınca gəlməyimə
İcazə olsa, mən səninlə gələ bilərəm. On dəqiqənin
içində,
Səninlə getməmişdən qabaq mənim Edvarda
deyəcək sözüüm vardır.

Selia: Bu, Ləvina haqqındadır mı? De, yaxşı. Tez gəl, qoy
taksi tutaq.
Bilirsənmi ki, sən tamamilə acından ölürsən.
Gecən xeyrə qalsın, Edvard.

(Culia gedir.)

Selia: Bu, necə oldu ki, o, səni inandırdı?

Edvard: O, məni necə inandırdı? O, məni inandırdı mı?
Məndə aydın bir təəvvür yaranmışdır ki, o, məni
İnandırmağa çalışmışdır və bu, tamamilə yaxşılığa
doğrudur ki,
Ləvina getmişdir: buna görə mən ona minnətdar
olmalıyam.

Inventas vitam
iuvat excoluisse
per artes

Onun cəhdlərinin əsas qayəsi ondan ibarət idi ki,
Mən onun qayıtmasını istəyəm.

S e l i a : Bu, şeytan metodudur! Sən doğrudanmı

Ləvinanın geri
Qayıtmasını istəyirsən? Ləvina! Sənin elə
fikrin-zikrin onun
Qayıtmasıdır. İstəmirsən ki, heç olmazsa,
bir az fasilə versin.

Bu heç xoşagələn bir iş deyildir! Xeyr, bu,
elə ola bilməz.

Mən düşünürəm ki, bu o deməkdir.

Mənə elə gəlir ki,
Bu, yorğunluğa təslim olma anıdır. Sən həmçinin
Vahiməyə düşmüşsən. Sən fəlakətlə üz-üzə
qala bilmirsən.

E d v a r d : Xeyr. Bu, belə deyil. Bu təkcə bu deyildir.

S e l i a : Bu təkcə şöhrətpərəstliyə aid olan bir məsələ
deyildir.

Sənə elə gəlir ki, dünya sənə güləcəkdir, çünki
Sənin arvadın səni qoyub gedib başqa kişinin yanına.
Sən boş olan kimi mən bu işi yoluna qoyacağam.

E d v a r d : Xeyr, təkcə buna görə yox. Bütün bu səbəblər
mənə deyilmişdir.

Mənə bunları o kişi demişdir ki, onun adına mən
Riley deyə bilərəm – bəlkə də, onun adı heç Riley
deyildir.

Bu ad onun mahnıda oxuduğu bir ad idi...

S e l i a : O, sənə adı Riley olan adam haqqında mahnı oxudu?!
Həqiqətən, Edvard, mənə elə gəlir ki, sən dəlisən.
Mən demək istəyirəm ki, sən əsəb pozğunluğunun
Bir addımlığındasan. Edvard, indi çıxıb getsəm,
sən mənə

Söz verirsənmi ki, yaxşı bir həkim olan – onun adı
Reillidir – kişinin yanına gedərsən?

Edvard: Bu xəstəliyi sağaltmaq üçün bu böyük həkimdən də
böyük adam lazımdır.

Selia: Edvard, əgər mən indi çıxıb getsəm,
Sən məni əmin edə bilərsənmi ki,
hər şey yaxşı olacaqdır?
Belə ki, sən mənə söz ver ki, Ləvinanı
geri qaytarmaq istəmirsən.
Sən öz azadlığını qazanmaq istəyirsən və
Bizim aramızdakı münasibətlər də ki qaydasında
olacaqdır.
Bax bütün məsələlər belədir. Həqiqətən də,
Edvard, sən və mən
Dediyim kimi etsək, qalan hər şey qaydasında
olacaqdır.

Edvard: Xeyr, Selia.

Bu çox gözəl olub və mən minnətdaram ki, sən
Nadir bir insansan. Amma artıq gecdir və mən
Bilirəm ki, bu iş sənə yaraşmaz.

Selia: Bu iş mənə yaraşmaz?! Sən orada durub mənə
nə yaraşib-
Yaraşmadığını deyəcəksən!

Edvard: Amma Ləvina üçün məni tərک etmək heç vaxt
gündəmdə
Olmamışdır. Sən hansı gələcək haqqında
düşünürsən ki,
Mənim üçün gözlənilir?

Selia: Sən deyirsən ki, gələcəyin nə ola biləcəyi haqqında
mən
Nə düşünmüşəm? Biz başlamamışdan qabaq
gələcəkdən
Əl çəkmişəm. Bundan sonra mən indiki zamanda
yaşıyıram.
Elə bir zamanda ki, orada zamanın mənası yoxdur,
Bu, bizim özəl həyatımızdır. Burada “xoşbəxtlik”
sözünün

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Tamamilə başqa bir mənası vardır.

Ya da ki başqa bir mənasının olduğu güman edilir.

Edvard: Mən belə bir təcrübə haqqında eşitmişəm.

Seli a: Xəyal: mən yaman xoşbəxt idim, bil ki,

bu günə qədər.

Mənə yol tapa bilməz nə qəm-qüssə, nə kədər.

O zaman ki Culia Ləvinanı soruşdu və mənə

söylədi ki,

Səni tərək edib gedib və dedi ki, Edvard indi azaddı,

boşdu,

Mənə elə gəldi ki, xəyal kifayət deyil. Mən daha çox

istədim,

Odur ki qaçıb sənə mən bunları söylədim.

Lakin görürəm ki mən, xəyal daha yaxşıdır.

Xəyal özü də elə bir reallıqdır.

Bu bir reallıqdırsa, bu da xəyala bənzər.

Xəyallarla yaşamaq şirin deyilmi məgər?!

Xəyaldan ayrılanda gördüm hər şeyi acı

Xəyal şirindir şirin, reallıq alçaldıcı.

Edvard: Sən özünü alçalmış hiss etməyin üçün

heç bir əsasın yoxdur.

Seli a: Yox, yox, düşünmə ki, sən məni alçalda bilərsən.

Alçaq o şeydir ki, mən özümə etmişəm.

İnanmıram ki, səndə real bir güc tapılsın.

Sən məni utandıra, sən alçalda bilərsən.

Mənim düşündüyüm bax budur:

Bir qadınla görüşmək, fikirləri bölüşmək,

Gözəlliyi anlamaq, çox şeydə şərikin olmaq, demə,

ötən əyləncə.

Bütün bununla belə, sən özünü yamanca aldatmısan

bil, mənə,

Ürəyimdən keçəni, sənə söylədim bir-bir,

Sənin hərəkətlərin özünü aldatmadan

başqa bir şey deyildir.

E d v a r d : Mən sənə bir ötəri əyləncətək baxmadım.
 Əgər ötəri bir əyləncədən danışısaq,
 Onda lazım gələcək ki, sən Peteri düşünəsən.

S e l i a : Peter? Kimdir bu Peter?

E d v a r d : Peter Qvilpe, o kəs ki bu axşam burada idi.
 O, xəyal içində idi. İndi isə o, bədbəxt və pərtdir.

S e l i a : Sadəcə, mən bilmirəm, sən mənə nə deyirsən.
 Bu, özünü doğrultmaq üçün heç bilmirəm ki, nədir,
 Çox yersiz bəhanədir –
 Peter ilə aramda, bəlkə, bir şey var imiş.
 Bil, onunla aramda heç nə, heç vaxt olmamış.

E d v a r d : Sən deyirsən – olmamış, lakin o, elə demir.
 O, buraya gəlmişdi, bütün olub-keçəni
 söyləsin mənə bir-bir.

S e l i a : Bu, olduqca gülüncüdür. Mən heç zaman Peterə
 Əsas verməmişəm ki, mənim haqda düşünsün,
 Mənim ona haçansa qayğı bəslədiyimi bilsin.
 O, istedadlı bir insan, həm də tənha bir insan,
 İstədim kömək edim belə tənha adama.
 Onu konsertə apardım və apardım hər yana.
 O can atdı mənimlə daha da yaxınlaşmağa.
 Onda mən ona qarşı heç maraqlı deyildim,
 Ona olan marağı tamamilə itirdim.
 Bəs niyə biz Peterdən söhbət açmalıyıq bu gün?
 Bunun mənə mənası az deyilmi, bir düşün
 Ancaq məsələ başqa, sənin fikrin başqadır
 Ləvinanı qaytarmaq, sənin xəyalın budur
 Sən ki belə adamsan, sənlə söhbət etməyin özü də
 qorxuludur.

E d v a r d : Yox, mən belə deyiləm.
 Düşünmə ki, bir daha Ləvinayla sevişəm.
 Düşünürəm dünyada kimisə sevmişəm mən
 Kimisə sevmişəmsə yalnız sənsən, bil, o, sən
 Və inan ki, indi mən, yenə səni sevirəm.

Ancaq bu, belə getməz. Mən sevgidə heç zaman bil
daimi deyiləm.

Sənsə bunu bir daha bir gün anlamalısan
Özün yaşına uyğun bir adam tapmalısan.

S e l i a : Edvard, bil ki, mən səndən, məsləhət istəmirəm.

Sənin yox ixtiyarın, mənə maraq göstərəsən.
Nə indi, nə gələcəkdə.

Sənin işin yoxdur məndə,

İstəyirəm, öz işinlə məşğul olasan sən də.

Amma Ləvinayla sən heç vaxt sevişməmişən,

Bəs indi fikrin nədir?

Ləvinayla sevişmək, mənə, bir bəhanədir

Ancaq bilmirəm ki, mən sənin istəyin nədir.

E d v a r d : Əmin deyiləm buna

Əmin olan bir şey var, bu səhərdən bəri

Hiss edirəm qocalıq. Ortayaşlı olmuşam

Deyəsən, yavaş-yavaş, ömürdən əriyir şam.

Əvvəl arzu etdiyim, indi adiyə dönür,

Qəlbindəki azrular, elə bil, bir-bir sönmür,

Nəyi arzu edirdin, nə arzu edəcəksən

Arzunun ləzzətini heç özün də bilmədən

Unudursan hər şeyi, başa düşürsən nədən,

Bir də durub görürsən, qocalmışam heç nədən.

Qocalığı bilməzsən, soruş onu sən məndən.

S e l i a : Amma mən səni başa düşmək istəyirəm.

Amma bil ki, bu gündən,

Asılı olmayacaq nəyin baş verməsindən.

Sənə yazığım gəlir, hərdənbir də gülməyim –

Heç bilmirəm sənə mən, nə söyləyim, nə deyim

Sənin həyatın necə, ömrün necə olacaq?

Ləvinayla sən xoşbəxt olarsanmı, de ancaq?

E d v a r d : Xeyr, xoşbəxt deyiləm: lap xoşbəxtlik olsa da

Bu, o xoşbəxtlikdir ki, sənə bircə bu qalır

Qəm-kədər istəyim xarabalıqlardan qidalanmır.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Sanki, o, üstü örtülməmiş bir mumiyadır.
Mən sənin səsinə qulaq asdım. Bu səs həmişə məni
Həyəcana gətirmişdir. Sonra isə o, başqa bir səsə
çevrildi,

Xeyr, o, səs deyildi, o küy idi,
O, mənim eşitdiyim bir həşəratın çıxardığı səs idi.
Quru, mənasız, sonsuz, qeyri-insani bir səs idi.
O, elə bir səs idi ki, belə səsi çıqlarını bir-birinə
sürtməklə də
Çıxara bilərsən. Bu kimi səsi çəyirtkə də çıxarır.
Mən baxdım və sənin ürəyinə qulaq asdım və
qanını gördüm.

Gördüm ki, sən kişi ölçüsündə böcəksən və onun
içində

Heç nə yoxdur, olan da o şeydir ki, onun üstündən
Basdıqda içindən bayıra çıxan bir şey kimidir.

E d v a r d : Yəqin ki, elə o mənəm,
Bas mənim üstümdən.

S e l i a : Xeyr, mən sənin üstündən basan deyiləm.
Bu, sən deyilsən.

Ola bilsin ki, sənin nə olduğunu düşündüyümdən
Qopub qalan kiçik bir zərrəciksən. Mən indi
başqa bir

Şəxsi görürəm. Mən sənin timsalında o şəxsi
görürəm ki,

Onu mən heç vaxt əvvəllər görməmişəm.
Mən əvvəllər gördüyüm insan, həmin insan yalnız
Bir proyeksiya idi. Mən indi onu görürəm.
Elə bir şey kimi görürəm ki, mən onu istəyirdim,
Xeyr, istəməirdim, mən ona can atırdım,
Elə bir şey ki, dəlicəsinə onunla olmaq istəyirdim
Bu, harada isə baş verməli idi, amma o nədir
və o haradadır.

Xahiş edirəm ki, məni bağışlayasan.

E d v a r d : Sən... Xahiş edirsən ki, səni bağışlayım!

S e l i a : Bəli, iki şeyə görə. Birinci...

(Telefon zəng çalır.)

E d v a r d : Lənətə gəlsin.

Eybi yox, gərəkdir ki, cavab verim.

S e l i a : Əlbəttə, yaxşı olar ki, telefona cavab verəsən.

E d v a r d : Alo!.. Bəli, Culia, bu dəfə nə olub ki?

Yenə sənin eynəyinmi?..

Sən onları harada qoymusan? Sən götürməmişəmni?..

Hər şeyi axtarmalıyammi? Çantana baxmısan?..

Yaxşı, beynimi aparma... Sən əminsən ki, mətbəxdə?

Şampan şüşəsinin yanında?.. Yaxşı, dəstəyi asma,

saxla.

Biz... Mən onu axtararam.

S e l i a : Bəli, sən onu axtar. Mən bir daha sənin mətbəxinə

girməyəcəyəm.

(Edvard gedir.

O, əlində eynək və şampan şüşəsi ilə geri qayıdır.)

E d v a r d : Axır ki, bir dəfə də olsa, o haqlı imiş.

S e l i a : O, həmişə haqlıdır. Bəs sən niyə

boş şampan şüşəsini gətirmisən?

E d v a r d : Bu, boş deyil. Dibində bir az var. Bəs o, niyə

dedi ki,

Orada yarım şüşə şampan vardır. Bu, mənim yaxşı

cəhətimdir ki,

Mən yarım şüşə şərab saxlamıram. Yaxşı,

ümid edirəm ki,

Sən sonuncu stəkan şərabi mənimlə içəcəksən.

S e l i a : Hansı sağlığa biz içəcəyik?

E d v a r d : Kimin sağlığına içəcəyik?

S e l i a : Qəyyumların sağlığına.

E d v a r d : Qəyyumların sağlığına.

Sel ia: Qəyyumların sağlığına.
Qəyyum haqqında danışan mən yox, sən olmusan.

(Onlar içirlər.)

Bu, elə ola bilər ki, hətta Culia da qəyyum ola bilər.
Ola bilsin ki, o, mənim qəyyumumdur. Eynəyi
mənə ver.

Gecən xeyrə qalsın, Edvard.

E d v a r d: Gecən xeyrə qalsın, Selia...

(Selia gedir.)

Oh! Alo! Culia, sən oradasan...
Oldu. Mən çox təəssüf edirəm ki, səni gözlətmisəm.
Amma... Mən onu axtarmalıydım... Xeyr mən onu
tapdım...

Bəli, o, indi onu gətirir... Gecən xeyrə qalsın...

Pərdə enir.

Üçüncü səhnə

*Eyni otaq: növbəti gün günortadan keçmiş.
Edvard təkdir. O, qapıya tərəf gedir.*

E d v a r d: Aha... Axşamın xeyir!

(Çağırılmamış qonaq içəri daxil olur.)

Çağırılmamış qonaq: Axşamın xeyir, cənab Çəmberleyn.

E d v a r d: Yaxşı, deyin görüm, sizə bir qədər cin və su
verimmi?

Çağırılmamış qonaq: Xeyr, çox sağ ol!

Bu, başqa bir münasibətdir ki, mən gəlmişəm.

E d v a r d : Mən belə düşünürəm ki, siz tək gəldiyiniz üçün
uğur qazanmamısınız.

Ç a ğ ı r ı l m a m ı ş q o n a q : Qətiyyən yox.

Mən gəlmişəm, sənin yadına salam ki,
sən qərar qəbul etmişən.

E d v a r d : Sən düşünürsən ki, mən fikrimi dəyişə bilərəm?

Ç a ğ ı r ı l m a m ı ş q o n a q : Xeyr, sən fikrini dəyişməyə
hazır deyilsən.

Nə qədər ki hələ qəti qərar qəbul etməmişən,
Sən onu dəyişə bilməzsən. Xeyr, mən gəlmişəm
deyəm ki,

Sən fikrini dəyişəcəksən. Amma bunun heç bir
daxli yoxdur.

Çünki artıq bu çox gec olacaq.

E d v a r d : Mən az qalib ki, fikrimi dəyişəm və sənə
göstərəm ki,

Fikrimi dəyişə də bilərəm.

Ç a ğ ı r ı l m a m ı ş q o n a q : Sən fikrini dəyişəcəksən,
Lakin azad deyilsən... Sənin azadlığın olmuşdu dünən

Sən bir qərar qəbul etdin, onu da buraxdın işə
Sənin həyatında var zor, zor var başqa həyatda da
Doğrultmayırsan o, özünü, bil, həmişə.

Bu bir yanaşmadır, digəri isə budur:

Bu, ciddi məsələdir, siz bunu bilin,

Ölünü qaytarmaq çətin, çətin.

E d v a r d : Ölümdən?

Nitqin ölçüsü dramatikdir

Yalnız dünən mənim arvadım

Məni də tərək edibdir.

Ç a ğ ı r ı l m a m ı ş q o n a q : Biz hər gün bir-birimiz üçün
ölürük.

Bizim adamlar haqqında bildiklərimiz yalnız

Müəyyən anlardan əldə etdiyimiz xatirələrdə

yaşayır.

Inventas vitam
iuvat excoluisse
per artes

O vaxtdan bəri xatirələr dəyişilmişdir.
Lakin bizə elə gəlir ki, onlar və biz eyniyik
Bu çox əhəmiyyətli bir sosial ənənədir. Bu, bəzən
pozulur.
Biz həmçinin xatırlamalıyıq ki, hər an özümüz də
bilmirik,

Qərribə rast gəlirik.

E d v a r d : Beləliklə, siz mənim arvadımı qərrib adamımı
adlandırırırsınız?

Bu, sizə asan başa gəlməz.

Çağırılmamış qonaq: Bu çox çətindir.

Amma bu ondan da çətindir özünü aldadasan ki sən,
Qərrib adam deyilsən. Sevimli ruhlar; nənə,
Milad qonaqlığında canlı subay əmi, sevimli dayələr,
O kəslər ki, sənin uşaqlıq illərində səni rahatca
bələyirdilər,

Əgər onlar qayıtsalar, sən karıxmazsanmı?

Sən onlara və ya onlar sənə ilk on dəqiqədən sonra
Bir-birinizə nə deyəcəkdiniz? Siz onlara

qərrib adam kimi

Münasibət bəsləməyi çətin hesab edərdiniz, lakin
bundan da

Çətin iş o olardı ki, özünüzü elə aparasınız ki,
Guya, siz bir-birinizə qərrib adam deyilsiniz.

E d v a r d : Gözləmə ki, mən son beş ilin üstündən xətt çəkim.

Çağırılmamış qonaq: Xahiş edirəm ki, heç nəyi
unutmayasan.

Unutmağa çalışmaq unutmağı gizlətməyə
çalışmaq kimi bir şeydir.

E d v a r d : Həyatda elə şeylər vardır ki, əlbəttə, mən
istərdim ki,

Onları unudam.

Çağırılmamış qonaq: Şəxsləri də həmçinin.

Amma sən şəxsləri unutmamalısan.

Sən onlarla üz-üzə gələ bilərsən,
Lakin onları yad adamlar kimi qarşılamalısan.
E d v a r d : Onda mənim özüm də yad adam mı olmalıyam?
Ç a ğ ı r ı l m a m ı ş q o n a q : Bəli, sən in özün də.

Lakin yadda saxla ki,
Sən arvadını görəndə ondan heç bir şey
soruşmamalısan və
Heç bir izahat verməməlisən. Mən ona da
eyni sözləri demişəm.

Dolaşığı xatirələrlə bir-birinizi boğmayın.
İndi isə mən gedəcəyəm.

E d v a r d : Dayan, sən onunla geri qayıdacaqsan mı?
Ç a ğ ı r ı l m a m ı ş q o n a q : Xeyr, mən onunla
gəlməyəcəyəm.

E d v a r d : Bilmirəm niyə, lakin mən cə, onu bilirəm ki,
Onu özün gətirsən, daha yaxşı olar.

Ç a ğ ı r ı l m a m ı ş q o n a q : Bəli, mən bilirəm ki,
sən belə olmağı istərdin
Və müəyyən səbəblərə görə, amma o səbəbləri
indi mən

İzah etmək fikrində deyiləm. Xahiş edirəm ki,
Mənim haqqımda onunla söhbət etməyəsən.
O da mənim adı mı sənə deməyəcək.

E d v a r d : Mən söz verirəm.

Ç a ğ ı r ı l m a m ı ş q o n a q : İndi isə qonaqları gözləməlisən.

E d v a r d : Qonaqlar! Hansı qonaqlar?

Ç a ğ ı r ı l m a m ı ş q o n a q : Kim olsa gələ bilər.

Yad adamlar. Mənə qalsa, mən ehtiyat tədbirləri
görəcəyəm.

Bu tədbir pilləkən xidmətindən istifadə etməmək
olacaqdır.

E d v a r d : Olarmı ki, mən bir sual verirəm?

Siz kimsiniz?

Ç a ğ ı r ı l m a m ı ş q o n a q : Mən də qər ib adam am.

*(Çıxıb gedir, araya fasilə çökür.
Edvard oraya-buraya var-gəl edir.
Zəng çalınır və o, giriş qapısına gedir.)*

Edvard: Selia!

Selia: Ləvina gəlib çıxıbımı?

Edvard: Selia, sən niyə gəlmisən? Hər an Ləvina

gəlib çıxa bilər.

Sən burada olmamalısən. Niyə buraya gəlmisən?

Selia: Çünki Ləvina məndən xahiş etdi ki, buraya gəlim!

Edvard: Çünki Ləvina səndən xahiş etdi ki, buraya gələsən?!

Selia: Məsələ burasındadır ki, birbaşa yox.

Culia teleqram alıb.

Ondan xahiş edilir ki, o da gəlsin və məni də özü ilə

gətirsin.

Culia bir az ləngiyirdi və məni qabaqca göndərdi.

Edvard: Bu çox qəribə görünür. Bu heç Ləvinanın

gördüyü işə bənzəmir.

Amma görürəm ki, bizim gözləməkdən savayı

Başqa əlacımız yoxdur. Bəlkə, otursan?

Selia: Sağ ol!

(fasilə)

Edvard: Aman Allah! Biz nə haqda danışacağıq?

Biz axı burada sakit, səssiz-səmirsiz otura bilmərik.

Selia: Mən otura bilərdim, sadəcə, sənə baxa-baxa.

Edvard, mənim gülməyimə görə məni bağışla.

Elə bil ki,

Sən balaca bir oğlansan və səni

məktəb direktorunun

Kabinetinə göndəriblər və heç məlum deyildir ki,

Otağın içində onun üstündən nə tapılıb. Mən səni

heç vaxt

Əvvəllər belə bir vəziyyətdə görməmişəm.

Bu, doğrudan da, çox məzhəkəli bir vəziyyətdir.

Edvard: Çox təəssüflər olsun ki, mən bu vəziyyətin
Məzhəkəli tərəfini görə bilmirəm.

Selia: Mən, həqiqətən də, sənə gülmürəm, Edvard.
Dünən mən heç nəyə gülə bilmirdim.
Lakin 24 saat ərzində çox şey öyrənmişəm.
Dünənki hal o qədər də xoşagələn bir hal deyildi.
Mən çox şadam ki, gəlmişəm! Nəhayət, görə bilirəm ki,
Sən bəşər övladısan. Sən də mənim insan övladı
olduğumu və
Buna görə də gülə bildiyimi məgər görmürsən?

Edvard: Kaş mən də bunu görə biləydim.
Kaş nə isə mən bir şeyi anlaya biləydim.
Mən tamamilə qaranlıqdayam.

Selia: Amma bu çox sadədir. Sən onu görmürsən məgər...

(Qapının zəngi çalınır.)

Edvard: Yəqin ki, bu Ləvinadır.

*(Giriş qapısına gedir.)
(Peter içəri daxil olur.)*

Peter!

Peter: Ləvina haradadır?

Edvard: Mənə demə ki, Ləvina sənə də teleqram
göndərmişdir...

Peter: Xeyr, mənə yox. Amma Aleksandra göndərmişdir.
O, ona deyib ki, buraya gəlsin. Və məni də özü ilə
gətirsin.
O da bir dəqiqəyə burada olacaqdır. Selia, sən də
Ləvina haqqında bir şey eşitmişən? Yoxsa mən
müdaxilə edirəm?

Selia: Mən yenicə Edvarda izah etmişəm – Mən buraya
bu səhər
Özüm gəlmişəm. O, Culiaya teleqram göndərərək
bura gəlməyi
Və məni də buraya gətirməyi bildirmişdir.

Edvard: Mən bilmək istərdim ki, görəsən, daha kimləri
Ləvina buraya dəvət etmişdir.

Peter: Mənə elə gəlir ki, Ləvina dünənki kokteyl
qonaqlığını bu gün də təkrar etmək istəyir. Mən
düşünürəm ki, onun xalası ölmüş olsun.

Edvard: Hansı xala?

Peter: O xala ki sən bizə haqqında dünən danışmışdın.
Edvard, məgər bizim dünənki söhbətimiz
sənin yanında deyildirmi?

Edvard: Əlbət ki, yadımdadır.

Peter: Məncə, sən bununla əlaqədar heç bir iş görməmişən.

Edvard: Xeyr, mən heç bir iş görməmişəm.

Peter: Mən çox şadam. Çünki öz fikrimi dəyişmişəm.

Demək istəyirəm ki, gördüm bunun

Heç bir xeyri yoxdur. Mən Kaliforniyaya gedirəm.

Selia: Sən Kaliforniyaya gedirsən?

Peter: Bəli, mən təzə bir iş tapmışam.

Edvard: Bu, gecədən keçəndən sonramı baş vermişdir?

Peter: Niyə ki, bu işi mənə Aleksandr kişi düzüb-qoşdu və

Bu səhər biz hər şeyi yoluna qoyduq.

Aleksandr tanıdığım çox gözəl bir insandır,

Çünki görürsənmi ki, o, hər yerdə hamını tanıyır.

Belə ki, mənim gəlməyimin əsl səbəbi odur ki,

Gəlib sizin ilə xudahafizləşəm.

Selia: Yaxşı, Peter, mən olduqca şadam ki, sənin üçün

darıxacağam.

Sən bilirsən ki, mən konsertlərə və şəkil sərgilərinə

görə

Səndən necə də asılı idim. Hətta sənin

dərk etdiyindən də çox.

O çox şən günlər idi, elə deyilmi? İndi isə sənin

imkanın olacaq

öz istəklərini dərk etmək üçün.

Mən sənə görə darıxacağam.

P e t e r : Çox sağ olun ki, bu şeyləri mənə deyirsiniz.
Amma sən
Məndən də yaxşı adam tapacaqsan ki, o yerləri
gəzəsən.

S e l i a : Mən düşünürəm ki, konsertlərə gedəcəyəm,
Çünki mən də buradan çıxıb gedirəm.

(Ləvina açarları qapını açaraq içəri daxil olur.)

P e t e r : Sən xaricəmi gedirsən?

S e l i a : Mən hələ bilmirəm. Bəlkə də...

E d v a r d : Sizin hər ikiniz çıxıb gedirsiniz?

(Ləvina içəri girir.)

L ə v i n a : Kimdir çıxıb gedən? Seliamı, Petermi?
Mən heç gözləməirdim ki, sizin ikinizi də burada
tapacağam.

P e t e r və S e l i a : Bəs teleqram göndərməmişdin?

L ə v i n a : Hansı teleqram?

S e l i a : Sənin Culiaya göndərdiyin teleqram.

P e t e r : Və həmçinin Aleksandra göndərdiyin teleqram.

L ə v i n a : Mən sizin nə demək istədiyinizi başa düşürəm.
Edvard, bəyəm sən teleqramlar göndərmisən?

E d v a r d : Əlbəttə, mən heç bir teleqram göndərməmişəm.

L ə v i n a : Deməli, bu, Culianın işləridir. Bəs o da gəlirmi?

P e t e r : Bəli, hələ Aleksandr da.

L ə v i n a : Onda mən onlardan izahat tələb edəcəyəm.

Yeri gəlmişkən, yaxşı olar ki, oturaq.

Nə haqda danışacağıq?

E d v a r d : Peter Amerikaya gedir.

P e t e r : Bəli, mən sənə sabah zəng etmiş olacağam.

Və getməmişdən qabaq gəlib xudahafizləşəcəyəm.

L ə v i n a : Selia da gedirmi? Deyəsən, mənim eşitdiyim
elə o haqda idi.

Mən sizin hər ikinizi təbrik edirəm.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Yəqin ki, Hollivuda gedirsiniz. Selia, bu, necə də
çoşqulu bir işdir.
Nəhayət, imkanınız olacaq ki, istəklərinizi həyata
keçirəsiniz.

Siz birlikdə gedirsiniz?

Peter: Biz birlikdə getmirik. Selia dedi ki, o çıxıb gedir.
Amma mən bilmirəm ki, hara gedir.

Ləvina: Sən bilmirsən, hara gedir?

Bəs bilmirsən ki, sən özüün hara gedirsən?

Peter: Bəli, əlbəttə. Mən Kaliforniyaya gedirəm.

Ləvina: Yaxşı, Selia, bəs sən niyə Kaliforniyaya getmirsən?

Həm də deyir ki, oranın çox yaxşı iqlimi vardır.

Kim gedirsə, oranı tərk etmək istəmir.

Selia: Ləvina, məncə, Peteri başa düşürəm.

Ləvina: Mən şübhə etmirəm.

Peter: O, bu haqda heç nə bilmir.

Selia: Yəni mən hara işə getmək istəyirəm, istərdim ki,
Bir dost olaraq sizə “salamat qalın” deyim.

Ləvina: Məncə, sən mənim ən yaxşı dostlarımdan birisən.

Yəni bir qızın dostluq etdiyi bir qız dostu kimi,

Özündən çox qoca olan bir qadın kimi.

Selia: Ləvina,

Ola bilsin ki, mən səni bir daha görmədim.

Mənim demək istədiyim bax budur.

İstərdim ki, sən məni unutmayasın, elə bir şəxsi ki

Həmin şəxs sənin və Edvardın xoşbəxt olmasını

istəyir.

Ləvina: Sən çox mehriban qızsan, amma çox sirli bir
aləmsən.

Mən əminəm ki, hər halda, əlaqə saxlayarıq.

Sağ ol. Keçmişdə olduğu kimi də qalırıq.

Selia: Xeyr, keçmişdə olduğu kimi yox!

*(Qapının zəngi çalınır
və Edvard zəngə cavab verməyə gedir.)*

Mən qorxuram ki, bütün bunlar çox səfeh görünsün!
Amma...

(Edvard Culia ilə qayıdıb otağa daxil olur.)

C u l i a : Nə yaxşı ki, buradasan, Ləvina! Bağışla ki, bir az
gecikmişəm.

Amma sənin teleqramın da bir balaca gözlənilməz
olmuşdur.

Mən bütün işlərimi atıb gəlmişəm. Sizin əziz xalanız
necədir?

L ə v i n a : Mənim bildiyimə görə, o çox yaxşıdır. Sağ ol!

C u l i a : Düşünürəm ki, o, əməlli-başlı sağalıb.

Mən sənin teleqramını alanda öz-özümə dedim.

L ə v i n a : Amma de görüm, əgər soruşa bilərəmsə,

Bu teleqram haradan göndərilmişdir?

C u l i a : Necə bəyəm, əlbəttə ki, Esseksdən.

L ə v i n a : Bəs niyə Esseksdən?

C u l i a : Çünki sən Esseksdə olmusan.

L ə v i n a : Çünki mən Esseksdə olmuşam!?

C u l i a : Ləvina! Demə ki, sənin yaddaşında boşluq
əmələ gəlmişdir!

Xüsusilə də bu, sənin xalana və teleqrama
aid olduqda.

L ə v i n a : Yaxşı, ola bilsin ki, mən Esseksdə olmuşam.

Amma həqiqətən də, bundan mənim xəbərim
yoxdur.

C u l i a : Məgər sən bilmirsən ki, harada olmusan?

Ləvina! Mənə demə ki, səni qaçırıblar! De görüm:
Mən həyəcan içindəyəm...

*(Qapının zəngi çalınır. Edvard gedir ki, zəngə cavab versin.
Aleksandr içəri girir.)*

A l e k s a n d r : Ləvina gəlib çıxıbdırımı?

E d v a r d : Bəli.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Aleksandr: Evinə xoş gəlmisən! Mən sənin teleqramını
alanda...

Ləvina: Haradan?

Aleksandr: Dedhəmdən.

Ləvina: Dedhəm Esseksdədir. Deməli, bu,
Dedhəmdən idi.

Edvard, sənin Dedhəmdə heç dostun vardımı?

Edvard: Xeyr, mənim Dedhəm ilə heç bir əlaqəm yoxdur.

Culia: Deməli, hər şey məmnun qalacaq dərəcədə
sehrlidir.

Aleksandr: Bəs sirr nədədir?

Culia: Aleksandr, sən tədqiqatçı deyilsən ki,

Ləvinanın itib bir az yaddaşı

Bilmir kimə o, teleqram göndərib

Bizim bura gəlməyimizi,

Bəlkə də, o istəməyib

Xalasını görəndən

O, yamanca yorulub.

Şükür olsun, xalası

Demək olar sağalıb

Uzun yollar gəlibdir

Yollarda gözləməkdən

Düşübdür yaman əldən.

Aleksandr: Belə bir halda mən bilirəm nə edim...

Culia: Xeyr, Aleksandr

Biz onları tək buraxmalıyıq və qoy Ləvina dincəlsin.

İndi isə biz hamımız gedək bizə, çağır, qoy taksini
gəlsin.

(Peter mürəxxəs olur.)

Bu gün kokteyl qonaqlığını bizim evdə keçirəcəyik.

Selia: Yaxşı. Mən elə indicə gedirəm.

Xudahafiz, Ləvina, xudahafiz, Edvard.

Edvard: Xudahafiz, Selia.

Selia: Xudahafiz, Ləvina.

Ləvina: Salamət qal, Selia.

(Selia gedir.)

Culia: İndi isə, Aleksandr, sən və mən gedəcəyik.

Edvard: Culia, əminsiz ki, burada heç nəyiniz
yaddan çıxıb qalmayıb?

Culia: Nə isə bir şeyi unutmaq!

Bəlkə, sən mənim eynəklərimi deyirsən.

Xeyr, eynəyim buradadır.

Bundan savayı, o eynəyin mənə bir xeyri yoxdur.

Bu axşam mən bir daha geri qayıdıb gəlməyəcəyəm.

Ləvina: Dayan! Mən istəyirəm ki, sən mənə
teleqram haqqında danışasan.

Culia: Teleqramı izah etmək? Aleks, bu, hansı teleqramı
deyir?

Aleksandr: Xeyr, Culia, biz teleqramı izah edə bilmərik.

Ləvina: Mən düşünürəm ki, sən teleqramı izah edə
bilərsən.

Bilmirəm nəyə görə, lakin mənə elə gəlir ki,
dünən mən bir neçə

Maşını işə salmışam və bu maşını saxlaya bilmərəm.

Ya da əgər bu maşındırsa, bu maşını kimsə
idarə edir. Amma

Bu şəxs kimdir? O kimsə həmişə maraq doğuran
bir insandır...

Mən özümü azad hiss etmirəm...

Amma bununla belə, mən bu maşını işə salmışam.

Culia: Aleksandr, biz burada nəyi isə izah edə bilərikmi?

Aleksandr: Məncə, yox, Culia. O, bunu özü tapmalıdır.

Bu işin yeganə yolu budur.

Culia: Sən tamamilə haqlısan!

Yaxşı, mənim əzizlərim. Tezliklə görüşərik.

Edvard: Nə vaxt biz sənlə görüşə bilərik?

C u l i a : Məgər mən dedim ki, siz məni görəcəksiniz?
Salamat qalın.

İnanıram ki, heç nəyi yadımdan çıxarıb
qoymamışam.

(Peter içəri girir.)

P e t e r : Mən taksi tutmuşam, Culia.

C u l i a : Əla! Salamat qalın.

(Culia, Aleksandr və Peter mürəxxəs olurlar.)

L ə v i n a : Mən deməliyəm ki, siz məni görməyə
Bir o qədər də məmnun deyilsiniz.

E d v a r d : Mən deyə bilmərəm ki, məndə nə isə
elə bir fürsət olsun ki,
Sən deyən kimi bir adama oxşayam.

Amma əlbəttə, mən səni görməyə çox şadam.

L ə v i n a : Düz deyirsən, mən çox yersiz söz dedim.
Elə bil, lap məktəbli qız kimi.
Selia kimi, heç özüm də bilmirəm ki,
mən onu niyə dedim.

E d v a r d : Mənim heç bir sual soruşmaq planım yoxdur.

L ə v i n a : Və bilirəm ki, mənim heç bir izahat vermək
planım yoxdur.

E d v a r d : Mənim də izahat vermək planım yoxdur.

L ə v i n a : Və mənim də heç bir şey vermək planım yoxdur.
Bir də ki... niyə də yox?

E d v a r d : Heç mən də bilmirəm ki, niyə yox dedim.

Yaxşı, indi biz nə haqda danışmalıyıq?

L ə v i n a : Bir şey vardır ki, mən bilməliyəm,
xüsusilə digər adamlara görə
Və mən bilmirəm ki, nə edim.

Bu, o qonaqlıq haqqındadır.

Güman edirəm ki, sən inanmayacaqsan – mən
Bütün bunlar haqqında unutmuşam!

Mən səni pis vəziyyətdə qoyub getmişəm.
 Sən necə dolana bildin? Mən yalnız sənin
 Yanından çıxıb gedəndən sonra bunu xatırladım.

E d v a r d : Mən tanıdığım hər bir kəsə zəng etdim ki,
gəlsinlər,
 Amma hamı gəlmədi, yalnız bir neçə nəfər gəldi.

L ə v i n a : Kim gəldi?

E d v a r d : O adamlar ki, bu axşam burada idilər...

L ə v i n a : Bu çox qəribədir.

E d v a r d : Və bir nəfər də başqası. Mən bilmirəm ki,
o kim idi,
 Amma bəlkə də, sən onu tanımış olardın.

L ə v i n a : Bəli, mənə, tanıyıram. Amma Culia məni yaman
karıxdırıb.
 O qadın şeytandır. O, instinktiv olaraq nəyin nə vaxt
 Baş verməsini bilir. Ona heç bir anlaşılmaz
vəziyyətlə bağlı
 Fərsət vermək olmaz. Sən onlara nə dedin?

E d v a r d : Mən özümdən bir xala uydurdum.
 Guya, o xala kənddə xəstədir və səni
çağırdırmışdır.

L ə v i n a : Edvard, çox yaxşı olardı ki, sən onlara həqiqəti
deyəydin.
 Yalnız həqiqət Culiani aldada bilərdi.
 Bəs necə oldu ki, xala gəlib Esseksdə yaşayası oldu.

E d v a r d : Culia məni vadar etdi ki, mən onun harada
yaşadığını deyim.

L ə v i n a : Mən anlayıram. Deməli, Culia xalanı Esseksdə
yaşamağa
 Vadar etmişdir və məcbur etmişdir ki, teleqram da
 Esseksdən gəlsin. Mən Culiaya düzünü deməli
olacağam.
 Mən bu gündən sonra həmişə həqiqəti deyəcəyəm
 Biz yalan danışmaqla çoxlu vaxt itirmişik.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Edvard: Mən heç də tamamilə anlamıram ki, sən nə
demək istəyirsən.

Ləvina: Edvard!

Məsələ burasındadır ki, mən burada olmadığımı
müddətdə

səni çox ciddi bir insan hesab etmişəm.

İndi isə görürəm ki, sən cəfəng adamsan.

Edvard: Bu, sənin çıxardığın çox ciddi bir nəticədir.

Neçə saatdan sonra... gəlib evə çıxmaq... 36 saatdan
sonra.

Ləvina: Bəli, çox vacib bir kəşf, bu, o kəşfdir ki, beş il
birlikdə yaşadığın

Kişinin yumor hissini olmamasını aşkar edirsən.

Və nəticə

Bu oldu ki, mənim özüm yumor hissini itirməyə
məruz qaldım.

Səninlə həmişə razılaşmağımın nəticəsi də bu oldu.

Edvard: Mənim heç xəbərim yoxdur ki, sən həmişə mənə
Güzəştə getmisən. Sənin belə deməyin məni çox
təəccübləndirdi.

Məsələ ki gəlib bu məcraya yönəlmişdir, onda
qoy deyim ki,

Güzəştə gedən sən deyil, həmişə mən olmuşam.

Ləvina: Mən bilirəm ki, sən mənə güzəştə getmək deyəndə

Nəyi nəzərdə tutmusan. Sən özünün etməli olduğun

Praktiki işləri mənə güzəştə getmisən.

Mən gərək anlayaydım ki, bunun axırı necə olacaq.

Biz bal ayımızı planlaşdıranda sənin hara getmək
istədiyini

Sənin dilindən ala bilmədim...

Edvard: Amma istəyirdim ki, o qərarı sən qəbul edəsən.

Ləvina: Bəs mən necə deyə bilərdim ki, sən hara getmək
istəyirsən.

Sən gərək əvvəlcə hansı yerlərisə təklif edəydin.

Mənim yadımdadır ki, ümitsizlik içində dedim:
Güman edirəm ki, sən tezliklə behiştə gedəsən
Və sən dedin ki, etiraz etmirsən.

E d v a r d : Əlbəttə, mən dedim ki, etiraz etmirəm.
Mən bunu bir kompliment olaraq dedim.

L ə v i n a : Sən onu kompliment olaraq dedin!

E d v a r d : Bu, səni əsəbiləşdirən şeylərə qarşı bəslədiyin
Münasibəti ifadə edir.

L ə v i n a : Adamlar deyir ki, sən çox şüurlu adamsan,
Amma sənə fikirləşirsən ki, səfeh adamam.
Bu yalnız passivlikdir.
İstəyirəm ki, səni tərifləsinlər, ruhlandırınsınlar.

E d v a r d : Nəyə qarşı ruhlandırınsınlar, nəyə?

L ə v i n a : Özün haqqında yaxşı düşünməyə. Sən bilirsən də,
Səni vəkilləkdə işləməyə məcbur edən mən olmuşam.

E d v a r d : Sən mənə qarşı deyindir, çünki kifayət qədər
dəyərli

Bir iş tapa bilmirdim. Mən deyirdim ki,
gərək daha çox
Adamlarla görüşəm. Amma nə zaman ki, qəbullar
başladı,
Və bu qəbullar sənin adamların tərəfindən edilmirdi.
Sənə qəflətən elə gəldi ki, mən nə üçün
Həmişə olduqca ya məşğul olmalıyam, ya da yorğun,
Çünki belə olduqda mənim sənə sosial
münasibətlərdə
Xeyrim az dəyə bilərdi.

L ə v i n a : Mən heç vaxt şikayət etməmişəm.

E d v a r d : Xeyr, amma sənin deməyin ki, şikayət etməmişən –
Adamı lap cin atına mindirirsən.

L ə v i n a : Bu, sən idin də, vəkillər və müştərilərdən savayı
Heç kəsi görmək istəməirdin.

E d v a r d : Heç sən də heç zaman rəğbətə yox idi.

L ə v i n a : Amma mən çalışırdım ki, buna bir əncam çəkim,
Ona görə də bu qədər əziyyət çəkmişdim.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Sənə o cümə axşamlarını vermişdim ki,
O ziyalı adamlarla söhbət edəsən...

E d v a r d : Əgər məni özünün eşikağası kimi tutmusansa,
Sən mənə kifayət qədər imkan yaratmalı idin.
Qonaqlardan bəziləri elə düşünə bilərdilər ki,
mən eşikağasıyam.

L ə v i n a : Müxtəlif münasibətlərlə kim isə
mənim yanıma gəldikdə,
Və o kəsi ki istəyirdim sən qarşılayasan,
Sən o adam çıxıb gedənə qədər gəlib çıxmırdın.

E d v a r d : Bu ona görə belə idi ki, onlar qoy məni,
heç olmasa,
Eşikağası hesab etməsinlər.

L ə v i n a : Mənim düzəltməyə çalışdığım hər bir iş daha da
pis vəziyyət
Alırdı. O işi ki, sənə təklif edirdilər ki,
yerinə yetirəsən,
Sən daha nə isə başqa bir işin görülməsinə
istəyirdin.

Mənim sənə münasibətim gələcəkdə olduqca
Fərqli şəkildə olacaqdır.

E d v a r d : Xəbərdarlığa görə çox sağ ol! Amma mənə
de görək,
Bu, sənənin məni necə gördüyünə görə belədirmi?
Niyə geri qayıtdın?

L ə v i n a : Düzünü desək, mən bilmirəm.
Mənə təhlükə barədə xəbərdarlıq edilmişdi.
Buna baxmayaraq, məni kim isə və ya nə isə
vadar etdi ki,

Geri qayıdıb gəlim...

Bəs sən niyə mənim gəlməyimi istəyirdin?

E d v a r d : Deyirsən sən məni ruhlandırmaq istəmişən?
Bəs niyə məni əhəmiyyətsiz sanmısan? Bəlkə də,
bilməmişəm

Bizim gözəl həyatda mən nə arzu etmişəm,
nə də nəşə istəmişəm.

Bu həyatı mənimçün, bil ki, sən seçməmişən,
Ərinin çox uğurlu olmasını istəmişən.
İstəmişən həyatın olsun xalqınla bağlı
Sənin həyatın ilə olsun səslə, soraqlı.
İstəmişən bu evin sahibəsi olasan
Sən mənim iş-gücümdən daim razı qalasan.
Mən sənə çox yaradım, lakin bax gələcəkdə
özümü lap başqa cür apararam bil, mən də.

Ləvinə: Əhsən! Bu çox təəccüblüdür. İndi mənə də görüm,
Sənə kim belə cavab qaytarmağı öyrətmişdir?

Edvard: Məni sən son zamanlar yaman çox alçaltmışan.
Mənim maraqlarımı həmişə sən satmışan
O zaman ki alçaltma soyuyubdur bir ara,
Başlamışan başımı fikrinlə doldurmağa.

Ləvinə: Bu bir yenilikdir ki, sən fikir söyləyirsən
Hər halda, ürəyimdən keçənləri deyirsən.

Edvard: Deyirsən ki, mənə sən necə olmuşamsa
Və indi necə varamsa, elə qəbul edirsən.
İndi söylə bir mənə, söylə ki, mən bax bu an
Söylə ki, necə varam.

Ləvinə: Deyirsən həmişə necə olmusan,
Mənə qalsa, sənə bunu deyə bilmərəm
Biz fərqli adamlarıq.

Edvard: Bu çox maraqlıdır:
Sən iddia edirsən yamanca dəyişmişən.
Ancaq bu dəyişikliyin yaxşılıqda yox payı,
Sən bir iş görməmişən danışmaqdan savayı,
Dəyişmək, de, budurmu, varmı dəyişmək səndə?
Bax belə dəyişiklik edə bilərəm mən də.

Ləvinə: Sən, Edvard, balaca uşaq olanda
Ölçünü bilərdin bir iş gördüyün anda
Aylar, günlər keçdikcə, qocalmışan, bil, sən də

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Özünə qulluq etmiş öz yaşını biləndə
İnsan qocalan zaman, qocalırsan durmadan
Bəs bunlara nə demək, bu olurmu dəyişmək?

E d v a r d : İnsanın dəyişməyi, insanın sözlərində,
Bil ki baş verməlidir, özgənin gözlərində.

L ə v i n a : Bu, səninçün olacaq sarsıdıcı bir olay
Ancaq narahat olma, bacararsan bu işi
Yeni bir rol oynamaq, həyatın bir gərdişi
Yeni bir adam olmaq çoxlarının vərdişi.

E d v a r d : Özünə güvənməyin qəzəbləndirir məni
Sənə elə gəlib ki, həmişə sən həyatda
Məndən yaxşı duymusan mənə olandan bəri.

L ə v i n a : Məni qəzəbləndirən həmişə bu olub ki,
Uydurmusan özündən, səni duya bilmərəm
Səni duymaz heç bir kəs
Mənim səni duymağım heç bir qəpiyə dəyməz.

E d v a r d : Yenə də gəlmişik, biz tələyə düşmüşük
Fərquimiz bundadır ki, döyürük bir-birimizi
Hətta musiqi səsi əyləndirməyir bizi
Bax beləcə döyüşlə, dava və dalaşla
Yenə keçirəcəyik bizim bu gecəmizi.

L ə v i n a : Bizim çox gözəl musiqimiz var
Ancaq zəhləm gedir bu musiqidən
Sən üstün tutursan “mənə söhbəti”
Hətta qrammofonun şirin səsindən.

E d v a r d : Heç vaxt bilməmişəm sən mənə niyə evlənmişəm?

L ə v i n a : Mən deyim ki, sən gözəl, yaxşı bir oğlan idin.
Deyirdin ki, sən məni yamanca çox sevirdin.
Ancaq buna daha çox sən özün inanırdın.
İstədim ki, səni də sevəm sən sevən kimi
Bu, heç vaxt alınmadı.
Yenə bilə bilmirəm, necə sevmisən məni?
Sevirdik bir-birimizi, qıbtə etdilər bizə
Dedilər yaraşırıq çox yaxşı bir-birimizə.

Ləvinə: Çox təəssüf edirəm, özün haqda yox rəyin
Sənə mehriban olmaq, budur mənim istəyim
Əgər ola bilməsəm, böyüyəcək nifrətim
Ya nəşə, ya heç bir şey – budur sənin tələbin
Amma mənim, bil, sənə yaman yazığım gəlir...

Edvard: Demə ki, sənin mənə yaman yazığın gəlir
Onsuz, çoxunun mənə hər an yazığı gəlir.

Ləvinə: Yox, onların yazığı gələ bilməz heç sənə
Buna dözmək çox çətin, sən vurğunsan özünə
Deyirəm çıxıb getsəm, bəlkə, bir yol taparsan
Bəlkə, ölsəm səninçün, sən ruhumla qalarsan
Geriyə yol tapmağa, bəlkə, hünərin çatar
Hər an real olmusan reallıqda hünər var
Bəlkə, uşaq olmusan, sən real olan zaman
Zamansa ötüb-keçir dayanmadan bircə an.

Edvard: İstəmirəm ki, mənim qeyrətimi çəkəsən
İstəyin doğa bilməz, bil, mənim nifrətimdən
Bir də məni tanıtmə, məni mənim özümə
Sən mənə dil töksən də, inanmaram sözüünə
Dil tökmə, qorxuram ki, ayrılıram özümdən.

Ləvinə: Sən sadə şeyləri çox mürəkkəb edirsən
Aydın görünən şeyi niyə sən görməyirsən?
Bəs deyilmi keçirdik belə boş həyat məgər
Dünən səhərə qədər?

Edvard: Mənə qapı açıldı, onu açma bilmədim.
Onun dəstəyindən də tuta bilmədim.
Niyə düşdüyüm həbsdən, bir an çıxma bilmədim?!
Bax bu bir cəhənnəmdir, cəhənnəm mən özüməm
Cəhənnəmtək yalqızdır, ora düşən qayıtmaz
Ordan qaçıb canını, bil ki, qurtarmaq olmaz
Bil ki, bu, nə deməkdir
İnsan həmişə təkdir.

Ləvinə: Edvard, sən nə danışırsan, sən nə haqda
danışırsan?

Sən özünlə danışırsan.

Sən bir anlıq dözüb mənim haqqımda

düşünə bilməzsənmi?

E d v a r d : Yalnız dünən bizim aramıza çökdü lənət,

Mən onunla zaman-zaman,

Və hər bir an yaşayım, demək?

L ə v i n a : Mənə elə gəlir ki, sən əsəb pozğunluğunun

bir addımlığındasan.

E d v a r d : Sən Allah! Belə demə.

L ə v i n a : Mən bunu deməliyəm. Mən bir həkim tanıyıram.

O, sənə kömək edə bilər, bəlkə.

E d v a r d : Əgər həkimə getsəm, bildiyimi edəcəm,

Sən dediyin həkimə, bil ki, mən getməyəcəm.

Bəlkə, onu məndən də qabaq sən görəcəksən.

Mən nə bilim sən ona məndən nə deyəcəksən.

Mənə lazım deyildir, heç bir təbib, ya həkim,

Mənə cəhənnəm olub bu dünyada qismətim

Cəhənnəmdə həkim yox, buna heç həvəsim yox.

L ə v i n a : Bil ki, cəhənnəmdə də insanın öz yeri var

İnsan əməlləriylə hər bir yanda ucalar.

E d v a r d : Mən bilmək istəyirəm, nədir sənin əməlin.

Praktiki bir əməl?

Bal ayında gördüm mən.

İşin açıb-bükməkdir, heç özün də bilmədən,

Bizim əşyalarımızı, gecə-gündüz, birbəbir.

Heç özün də bilmirdin sənin istəyin nədir

Heç diş məcununun da ağzını bağlamağa

Çatmayırdı hünərin, bilmirdin ki,

Burasan onu sola, ya sağa.

L ə v i n a : Çox yaxşı, onda mən səni bir də tələsdirmərəm,

Sən özün də bilmirsən, məndən nə istəyirsən.

Ancaq bilsən, bir zaman sən güzəştə gedərsən.

O güzəştlər hanı?

Onlar köhnə bir mahnı!

Edvard: Sən məni başa düşmürsən,
Məgər mən sənə deməmişəm ki, gələcəkdə sən
Məni özgə bir şəxstək görəcəksən?
Ləvina: Doğrusunu desək, sənin dəyişməyin mənə nə
demək.

Heç onun Seliaya da dəxli yox,
Sən hara, o hara, o gedir Kaliforniyaya.

Edvard: Selia? Gedir Kaliforniyaya?

Ləvina: Bəli, Peterlə.

Bəli, Edvard, sən insan olsaydın,
Bilirsən nə edərdin? –
Belə-belə işlərə sən uğunub gedərdin.
Ancaq belə olmadın.

Edvard: Aman Allah, qayıdaydın kaş dünən.

Belə yaşamaqdan, de, mənə nə?
Daş düşəydi o günə ki, qapı üstə qalıb açar
Açıb girdin, girməyəydin bu şübhəylə
Sən qayıtdın bu yerləri dağıtmağa
Hara vursan əlini, dağıdırsan
Sən olmusan bir əjdaha, əfi ilan
Hər bir yeri qoyursan, sanki, viran
Aman Allah, nə etmişəm, günahım nə
Bundan sonra qayıdım mı yenə sənə?

Ləvina: Yaxşı, Edvard, bacarmadım səni bir az güldürməyi,

Bacarmadım səni həm həkimə göndərməyi.

İndi mənim sözüm yoxdur

Bir də sənə söyləməyə...

Gedim baxım mən mətbəxə

Bir şey vardır mı yeməyə

Yumurtamız olmalıdır orda bizim

Yeməyimiz olsun bizim ikimizin

Mənim yüküm aşağıda, bil, zaldadır

Bir hambal tap qoy gətirsin.

Pərdə enir.

İKİNCİ PƏRDƏ

*Londonda cənab Henri Reilinin məsləhət otağı, səhərçağı;
bir neçə həftə sonra. Cənab Henri öz masasının arxasında
tək oturmuşdur. O, elektrik düyməsini basır.*

*Dayə-katibə içəri daxil olur, əlində
təyinat kitabı vardır.*

Re ili: Miss Baravey, bu səhər o üç təyinata istərdim
yeni-dən baxım

Bir daha hər hansı görüşdən bu daha vacib
Mənim görəcəyim təcili bir iş.

Dayə-katibə: Sən bunu aydınlaşdırmısan, cənab Henri.
Birinci təyinat saat on birə
Mən onu aparım gözləmə otağına
Və siz ona baxırsız yenə bir kərə.

Re ili: Qorxuram, o, məni gözlədə
Yox, o, vaxtında gəlməlidir.

Dayə-katibə: O, çatan kimi sənə zəng edərək
Sən üç dəfə zəng vurarsan, mən də onu gətirərəm.

Re ili: Bəs üçüncü xəstə necə?

Dayə-katibə: Üçüncünü aparmalıyam aşağıdakı
o balaca otağa

Və onun gəldiyini deməyəcəyəm ki, sən bilirsən.
Sən zəngi vuran zaman onları ötürərəm bayıra
Və yalnız onlar gedəndən sonra...

Re ili: Tamamilə haqlısan, miss Baray. Bu an üçün
bu bəsdir.

Dayə-katibə: Cənab Cibs burdadır, cənab Henri.

Re ili: De ki, birbaşa içəri girsin.

*(Dayə-katibə mürəxxəs olur.)
(Aleksandr dərhal içəri daxil olur.)*

Aleksandr: Çəmberləynin təyinatı nə vaxtdır?

Reili: Saat on birdə

Ənənəvi vaxt. Bizim çox vaxtımız yoxdur.

İndi isə mənə de görüm, sənin onu inandırmağa

Çoxmu vaxtın getdi ki, mən onun xəstəliyinin

həkimiyəm?

Aleksandr: Çətinlikmi? Xeyr! O, sadəcə olaraq,

dörd gün gözləmək üçün səbirsizlik etdi.

Reili: Lazım idi ki, onun təyinatını biz ləngidək ki,

Müqavimətinin şiddətini aşağı salaq. Lakin,

Demək istəyirəm ki, o, sənin mühakimənə

etibar etdimi?

Aleksandr: Bəli, fərz olunan kimi. Bu, ona görə deyildir ki,

O, məni olduqca ziyalı bir insan hesab edir,

Lakin o düşünür ki, mən olduqca məlumatlı

bir insanam;

Mən elə bir insanam ki, həkimin düzgün seçimini

Bilən adamam. Eyni zamanda hansı dükanın harada

Olduğunu bilən bir insanam.

Bundan savayı, o, arvadından savayı istənilən

bir şəxsin

Zəmanəti ilə özünü həkimə göstərə bilər.

Reili: Mən artıq ona təsir göstərmişəm ki,

O, mənim adımlı ona bildirməməlidir.

Aleksandr: Sənin adı uzaqgörənliyin sayəsində

o, indi özünü

Tamamilə qalib hesab edir, çünki o düşünür ki,

Nə zaman ki siz onu sanatoriyaya göndərəcəksiniz

Arvadı onun yanına gələ biləcək, sonra isə

O inanacaq ki, arvadı olduqca peşman olacaq,

Onu incitdiyinə görə tövbə edəcək və

O, öz xəstəliyindən özü də ləzzət alacaq.

Reili: Xəstəlik ona ikiqat üstünlük verir.

O, özündən qaçır –

Arvadının isə ən yaxşı cəhətinə sahib olur.

Inventas vitam
iuvat excoluisse
per artes

Aleksandr: Yox, o, arvadından qaçmayacaq?

Reili: O, arvadından qaçmaq istəmir.

Aleksandr: O, özünün klubunda qalır.

Reili: Bəli, o, elə oradan da yazıb.

(Ev telefonu zəng çalır.)

Alo! Bəli, onu yuxarı gətir.

Aleksandr: Sənin bu gün çox məşğul bir səhərin
olacaqdır.

Mən xidmət pilləkəni ilə bayıra çıxacağam,
Və onlar getdikdən sonra gələcəyəm.

Reili: Bəli, onlar getdikdən sonra.

*(Aleksandr yan qapıdan çıxıb gedir.)
(Edvard dayə-katibənin müşayiəti ilə otağa gətirilir.)*

Edvard: Cənab Harkot-Reili

(Dayanır və Reiliyə gözünü zilləyir.)

Reili: *(Başını baxdığı kağızlardan qaldırmayaraq)*

Sabahınız xeyir olsun, cənab Çəmberleyn.
Zəhmət olmasa, oturun.

Mən sizi bir dəqiqə belə saxlamayacağam.

İndi isə cənab Çəmberleyn?

Edvard: Heç otağa girməmişdən əvvəl birdən

ağlıma gəldi ki,

Sən eyni adam ola bilərsən və sonra başqa

ələmətə görə

Bu fikirdən daşındım. Mən buraya səni tanımayan

Bir kişinin zəmanəti ilə gəlmişəm. Aleksandr

doğru danışan

Adama oxşayır. Onun dükanlarla bağlı verdiyi

zəmanətlər

Həmişə qənaətbəxş olmuşdur. Amma o gicdir.

İstərdim ki, biləm, amma xeyri nədir!

Məncə, buradan çıxıb getsəm, daha yaxşı olar.

Reili: Xeyr. Zəhmət olmasa, əyləşin, cənab Çəmberleyn.
 Sən heç yana getmirsən, yaxşı olar ki, əyləşəsən.
 Sən nə isə bir şey soruşmaq istəyirdin.

Edvard: Mənim mənzilimə gələndə səni mənim arvadım
 Qonaq kimi dəvət etmişdimi... yoxsa o, səni
 göndərmişdimi?

Reili: Mən deyə bilmərəm ki, məni dəvət etmişdi.
 Bundan başqa, xanım Çəmberleyn heç bilmirdi ki,
 mən gəlirəm.
 Amma mən bilirdim ki, sən orada olacaqsan və
 Onu da mən sənin yanında görəcəyəm.

Edvard: Amma sən mənim arvadımı görmüştün?

Reili: Bəli, əlbəttə, mən onu görmüşdüm.

Edvard: Deməli, bu bir tələdir.

Reili: Gəlin buna tələ deməyəək, çünki tələ olsaydı,
 Sən bu tələdən qurtula bilməzdin. Və beləliklə...
 Yaxşı olar ki, oturasan. Məncə, o stulda rahat
 əyləşə bilərsən.

Edvard: Sən bilirdin.

Mən nə baş verdiyini deməzdən qabaq sən bilirdin.

Reili: Bu belədir. Bu belədir. Lakin saatın xoş vaxtında.
 Gəlin bu məsələni sonraya saxlayaq. İndi isə mənə
 Mənim professional rəyimi bilmək istədiyini
 səbəb olan
 Çətinliklərin haqqında danış.

Edvard: Mənim arvadımı geri qaytarıb mənim yanıma
 göndərdiyinə görə
 Mənim səni günahlandırmaq niyyətim yoxdur.
 Sən çalışdın ki, məni inandırasan ki, onsuz
 daha yaxşıyam.
 Lakin məgər sən dərk etmədinmi ki, mən o vaxt
 Qərar qəbul etmək vəziyyətində deyildim.

Reili: Əgər mən sənin arvadımı geri gətirməsəydim,
 necə bilirsən,

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Səncə, hər şey indi yaxşımı olacaqdı,
cənab Çəmbərleyn?

E d v a r d : Mən bilmirəm, ola bilsin ki, pis də olmazdı.

R e i l i : Bu çox pis olardı. Sən üç həyatı dağıtmış olardın,
Sənin qərarlılığının ucbatından. İndi yalnız ikisi
qalmışdır ki,

Sən onları dağıtmaqdan xilas edə bilərsən.

E d v a r d : Sən elə danışırısan ki, elə bil, mən bir hərəkət
etmək

İqtidarında idim. Əgər belə olsaydı, mənim və ya
Digər kimsənin məsləhətinə heç bir ehtiyacım da
olmazdı.

Mən buraya bir xəstə kimi gəlmişəm və əgər sən
Mənim xəstəliyimə maraq göstərməsən, onda
Mən başqa bir həkimin yanına gedə bilərəm.

R e i l i : Sənin əlində əsasın varmı inanasan ki, sən
bərk xəstəsən?

E d v a r d : Düşünürdüm ki, həkim olan bir kəs gərəkdir ki,
Özü baxsın görək, mən xəstəyəm, yoxsa yox.

O yalnız xəstəliyin əlamətlərini soruşa bilər.

Bu yaxınlarda iki adam mənə məsləhət vermişdi,

Demək olar, hər ikisi də eyni şəkildə

məsləhət vermişdi;

Mən həkimə getməliyəm. Onlar dönə-dönə

eyni sözlərlə

Demişdilər ki, əsəb pozğunluğunun

bir addımlığındayam.

Mən o zaman bu haqda heç nə bilmirdim, amma

Elə ki məndə olan bu xəstəliyi onlar görürlər,

Deməli, həkim də o xəstəliyi görə bilər.

R e i l i : “Əsəb pozğunluğu” elə bir termindir ki,

mən bu termini

Heç vaxt işlətmirəm. Bu terminin mənasının altında

Çox şey başa düşülür.

E d v a r d : Və o vaxtdan bəri mən dərk etmişəm ki,
Xəstəliyim çox qeyri-adi bir xəstəlikdir.

R e i l i : Bütün xəstəliklər unikaldır, amma çox da
Bir-biri ilə uyğun cəhətləri vardır.

E d v a r d : Elə bir sanatoriya varmı ki, siz mənim kimi
xəstələri

Öz nəzarətiniz altında göndərəsiniz?

R e i l i : Sən yaman tələsən adamsan, cənab Çəmberleyn.
Bir neçə növ sanatoriya vardır.

Onların hər birinin də öz xəstəsi vardır.

Elə xəstələr də vardır ki, sanatoriya onlar üçün
çox pis yerdir.

Əvvəlcə biz tapmalıyıq ki, sənin dərdin nədir.

Biz qabaqca sənin dərdini bilməli, sonra isə ona
Müvafiq olaraq hərəkət etməliyik.

E d v a r d : Mənim yadımdadır ki, uşaqlıqda...

R e i l i : Mən həmişə hal-hazırkı vəziyyətdən başlayıram,
Lazım gəldikdə xəstəliyin tarixinə müraciət edirəm.
Mən demək istəyirəm ki, sənin uşaqlıq çağını
Xatırlamağın hazırkı vəziyyətində uydurma
bir şeydir.

Amma sənin xülyalarına gəldikdə, çox heyranedici
Xülyalar edəcəksən ki, məni vadar edəsən
Mən sənə təklif etdiyim xülyaları xəyalına gətirəsən
Və bütün bunlar sənin maraqlı görünməyinə
Stimul vermək üçün şöhrətini vəsf etməyə
gətirib çıxaracaq.

E d v a r d : Amma mən özümün əhəmiyyətsiz olmağım
barədə

Fikirlərlə çulğalanmışam.

R e i l i : Bu, dəqiqliklə belədir. Mən vadar edə bilərəm ki,
Sən özünü vacib adam hesab edəsən.

Bunu əla bir sağalma kimi təsəvvür edəcəksən.
Sən bu kimi işləri davam etdirəcəksən.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Bu dünyada baş verən eybəcərliklər ona görə
baş verir ki,
İnsanlar özlərinin vacib adam olmalarını hiss etmək
istəyirlər.

Onlar ziyan vermək istəmirlər,
Lakin ziyan da onları maraqlandırmır.
Ya onlar ziyanı görmürlər, ya da onlar ziyana bəraət
qazandırirlar,

Çünkü onlar sonu olmayan bir mübarizə içində –
özləri haqqında
Yüksək fikirdə olmaq mübarizəsinə baş vurmuşlar.

E d v a r d : Əgər mən onlardan biriyəmsə, deməli,
Mən çoxsaylı pisliklər etmiş olmalıyam.

R e i l i : Sənin fikirləşmək istədiyən qədər də çox pisliklər
etməmişən.

Yalnız öz gücün daxilində mənə
izah edə bilərsənmi ki,

Mən səni tərək etdikdən sonra nə baş vermişdir?

E d v a r d : İndi mən anlayıram ki, niyə istəməyirdim ki,
Arvadım qayıtsın. Çünki o, məni nəyə döndərmişdir.
Mən hiss etməmişdən heç on dəqiqə keçməmişdir ki,
O oynadığı rolda qeyri-realdır və həmişə
Bu qeyri-real rolu oynamağı artıq mənə
sirayət etmişdir,

Mən bəzi inadkar qadınların bu oyununa artıq
alışmışdım.

Onsuz bu dünya boşluq demək idi. O zaman ki,
Mən hiss etdim o, artıq məni tərək edib getmişdir,
Mən əriməyə başladım. Mövcudiyyətimi dondurdum.
Onun mənə etdiyi bax bu olmuşdur!

Mən onunla yaşaya bilmirəm – indi onunla yaşamaq
dözülməzdir.

Mən onsuz da yaşaya bilmirəm,
çünkü o, mənim mənliliyimi əlimdən almışdır və
məndə tək yaşaya bilmək qüdrəti qalmamışdır.

O, bu beş ilin ərzində bax bu işləri
başına gətirmişdir!
O, mənim üçün dünyanı elə bir yerə çevirmişdir ki,
Orada onun şərtlərindən kənarında yaşaya bilmirəm.
Mən tənha olmalıyam. Amma onun yaşadığı
eyni dünyada yox.
Ona görə də istəyirəm ki, sən məni
Bir sanatoriyaya yerləşdirəsən. Mən orada tənha
ola bilərəmmi?
(Ev telefonu zəng çalır.)

Reili: *(Telefona)* Bəli.

(Edvarda) Bəli, sən orada tənha ola bilərsən.

Edvard: Görəsən, sən mənim dediklərimdən, heç olmasa,
Bir kəlməni başa düşmüşsənmi?

Reili: Cənab Çəmberleyn, siz mənimlə səbirli olmalısınız.
Mən, sadəcə, sizi müşahidə etməklə xeyli şey
öyrənirəm.

Və özüm imkan yaradıram ki, istədiyim qədər
danışasan,

Və sənin demədiklərinin də qeydlərini aparıram.

Edvard: Bir dəfə mən hədsiz fiziki ağrı hiss etdim,
Amma indi hiss edirəm ki, iztirab hissi keçirmək
O ağrıdan da şiddətlidir. Bu çox təəccüblüdür,
O vaxt təəccüblüdür ki, təəccüblənməyə
vaxt tapasan.

Mən bədənimin cismən ölməsindən qorxmuram.

Amma bu ölüm dəhşətlidir.

İnsanın ruhunun ölməsi –

Sən başa düşə bilirsənmi ki, mən nədən
əziyyət çəkirəm?

Reili: Mən sənə nə demək istədiyini anlayıram.

Edvard: Mən özüm bir daha müstəqil hərəkət edə
bilmirəm.

Sənə yanına gəlmək haqqında qəbul etdiyim qərar

Mənim sonuncu müstəqil qəbul etdiyim qərardır.
İndi mən sənin əlindəyəm. Mən bundan başqa
müstəqil qərar
Qəbul etməklə öz üzərimə məsuliyyət götürə
bilmərəm.

Reili: Bu inamla mənim yanıma çox xəstələr gəlir.

Edvard: Yaxşı, de görüm, məni sanatoriyaya
göndərəcəksənmi?

Reili: Sənin mənə başqa deyəcəyin bir söz vardırmi?

Edvard: Mən sənə daha nəyi deyə bilərəm?
Sən mənim xəstəliyimin ilkin tarixini dinləmək
istəmirsən?

Reili: Xeyr, mən sənin xəstəliyinin ilkin tarixini dinləmək
istəmirəm.

Edvard: Yaxşı, məni sanatoriyaya göndərməyəcəksən?

Mən indi evə qayıda bilmərəm və
Mənim klubumda adama yeddi gündən artıq
bir müddətdə

Bir otağı məşğul edib saxlamağa icazə verilmir.

Məndə mehmanxanaya getməyə cürət yoxdur.

Bundan başqa, mənə daha çox köynək
lazım gələcək –
Sən arvadıma mənim şeylərimi göndərtdirə
bilərsən.

İşdir, mənə onlar lazım olsa. Amma əlbəttə ki, ona
Mənim yerimi deməməlisən. O sanatoriya buradan
uzaqdadırmi?

Reili: Sən deyə bilərsən ki, uzun bir səyahət yoludur.

Lakin mən sənin kimi xəstəni müalicə etməmişdən
qabaq
Mənim onun haqqında daha çox bilgiyə ehtiyacım
vardır.

Çünki xəstə heç də həmişə özü haqqında hər şeyi
demir.

Həqiqətən də, bəzən elə olur ki, onların xəstəlikləri
Ümumi bir vəziyyətin bir hissəsi kimi

özünü göstərir

Və mən bu vəziyyəti öyrənməliyəm.

Elə belə vəziyyətdən kənar olaraq hər hansı bir

insanın

Xəstələnməsi müstəsna bir haldır.

Bu yaxınlarda mənim başqa bir xəstəm olmuşdur

Və onun vəziyyəti səninki ilə tamamilə eynidir.

(Masasındakı zəngin düyməsini üç dəfə basır.)

Sən çox qeyri-adi bir prosedur qəbul etməlisən.

Mən səni başqa bir xəstəyə təqdim etməyi

məsləhət bilirəm.

E d v a r d : Bununla sən nə demək istəyirsən?

Bu başqa xəstə kimdir? Mən hesab edirəm ki,

Bu cür hərəkətiniz çox qeyri-professional

bir hərəkətdir.

R e i l i : Əksinə. Bu, yeganə yoldur ki, sənin məsələni bu yolla

Müzakirə edilə bilər. Sən mənə heç nə deməmişən.

Sənin imkanın olmuşdur və kifayət qədər danışaraq

Məni inandırmağa çalışmışsan ki, sən artıq

öz xəstəliyini

Müəyyənləşdirmişən. Sənin bütün dediklərin

bu mənanı veriridi.

Hər hansı bir vəkil məhkəməyə girməmişdən qabaq

Müdafiə etdiyi şəxsin işi ilə tanış olmalıdır.

E d v a r d : Mən buranı tərک etməkdə azadam. Və elə də

edəcəyəm.

Mən artıq qərarımı qəbul etmişəm.

Mən mehmanxanaya gedəcəyəm.

R e i l i : Cənab Çəmbərləyn. Bu məhz ona görə belədir ki,

Sən azad deyilsən. Elə ki sən mənim yanına

gəlmisən,

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Sənə azadlıq vermək məsələsi mənim əlimdədir.
Bu, mənim işimdir.

(Dayə-katibə Ləvinanı otağa gətirir.)

Bu da başqa bir xəstə.

Edvard: Ləvina!

Ləvina: Yaxşı, cənab Henri!

Mən sizə dedim ki, gəlib sizə ərim haqqında
danışacağam,

Mən demədim ki, onunla görüşəcəyəm.

Edvard: Ləvina, heç mən də sənənlə görüşməyi
gözləmədim.

Mən buna çox şərəfsiz bir kələk deyərdim.

Reili: Vicdanlılıq vicdandan qabaqdır, cənab Çəmberleyn.
Zəhmət olmasa əyləşin, hər ikiniz,
xanım Çəmberleyn.

Sizin əriniz sanatoriyaya getmək istəyir və
Bu, elə bir məsələdir ki, təbii olaraq bunun sizə
daxli vardır.

Edvard: Mən heç bir sanatoriyaya getmirəm.
Mehmanxanaya gedirəm və mən, Ləvina, səndən
Xahiş edəcəyəm ki, yaxşılıq edərək mənə
Yaxşı paltarlarımdan bir neçəsini göndərəsən.

Ləvina: Yaxşı, hansı hotelə göndərim?

Edvard: Mən bilmirəm, demək istəyirəm ki,
Bunun sənə daxli yoxdur.

Ləvina: Belə olduqda, Edvard, mənə elə gəlir ki,
Heç sənənin paltarlarının da mənə daxli yoxdur.

(Reiliyə)

İnanmaq istərdim ki, siz onu o sanatoriyaya
göndərəcəksiniz ki, mənə də
göndərmişdiniz. Görürsünüz də,
Onun həmin sanatoriyaya məndən daha çox
ehtiyacı vardır.

Reili: Mən çox şadam ki, siz onu bu mənada görməyə
gəlmisiniz.

Heç olmasa, bir anlıq. Amma xanım Çəmberleyn,
Siz heç vaxt mənim sanatoriyama getməmişiniz.

Ləvina: Bu, nə deməkdir? Mən xahiş etdim ki,
məni göndərsinlər

Və siz məni oraya göndərdiniz.

Bəs o, sanatoriya deyildisə, nə idi?

Reili: O, bir növ, mehmanxana idi. O, elə bir
bərpa yeri idi ki,

Adamları gündəlik həyatdan ayırsın.

Onlar tərəvətli şəkildə geri qayıtsınlar.

Əgər onlar həmin yerin sanatoriya olmasına
inanırlarsa, onların başqa bir sanatoriyaya
göndərilmələrinə ehtiyac duyulmur.

Lakin o adamlar ki, mənim dediyim sanatoriyaya
Getmələrinə ehtiyacları vardır, onları asanlıqla
aldatmaq olmur.

Ləvina: Siz şeytansınız, yoxsa praktiki olaraq zarafatlı
bir lunatik?

Edvard: Mən ikinci izahatı qəbul edirəm, lakin “lunatik”
sözü olmadan.

Niyə sən sanatoriyaya getməli olmusan?

Mən elə bir adam tanımıram ki, onun əqli cəhətdən

Ağırlaşmaları səndən az olmuş olsun,

Sən döyüş gəmisindən də... möhkəmsən.

Elə məni dəli edən də sənin bu keyfiyyətiindir.

Sanatoriyaya ehtiyacı olan adam axtarsan,
elə mənəm.

Amma mən oraya getmirəm.

Reili: Sən haqlısan, cənab Çəmberleyn.

Sən mənim sanatoriyamın xəstəsi deyilsən.

Sən çox-çox xəstəsən.

Edvard: Çox-çox xəstə? Onda mən

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Gedib bir əyalətin internat evində xəstəliyimi
keçirəcəyəm.

Ləvina: Bu, heç vaxt sənə yaraşmaz, Edvard.

İndi mən Nyu-Forestdə bir hotel tanıyıram...

Edvard: Bu, nə xasiyyətdir səndə, Ləvina.

Bu, necə olur ki, sən həmişə nə isə bir yaxşı yer
tanıyırsan.

Ləvina: Bu, ona görədir ki, mənim başım sənin başından
Əməli işlərdə daha yaxşı işləyir, Edvard.

Sən bunu bilməyirsən.

Edvard: Bu, ona görə belədir ki, sən mənə tez-tez

demisən ki,

Vergi blankımı doldurmaq istəyirsən.

Ləvina: Gic olma, Edvard.

Mən əməli deyəndə o şeyləri nəzərdə tuturam ki,

Onların, həqiqətən də, məsələyə dəxli olmuş olsun.

Reili: Olarmı ki, mən belə bir maraqlı müzakirəyə

müdaxilə edim.

Mən deyirəm ki, sizin hər ikiniz olduqca xəstəsiniz.

Xəstəliyin bir neçə əlamətləri vardır ki,

Həmin əlamətlər özünü birlikdə büruzə verməlidirlər

Və müəyyən edilmiş dərəcədə büruzə verməlidirlər.

Yalnız bu dərəcəyə çatanlar mənim sanatoriyamın

Xəstəsi ola bilərlər. Həmin xəstələrin bu xəstəlikdən

Əzab çəkmələrinin əsas səbəbi onların vicdanlı

olmalarıdır.

Ləvina: Xeyr, heç kəs deyə bilməz ki,

Mənim ərim şüuruna görə vicdanlıdır.

Reili: Mən hər ikinizi fərasətinizə görə təbrik edirəm.

Sizin hər birinizə qarşı olan mehribanlığınızı

Mənim sizin haqqınızda deyəcəyim sözlərə

uyğun gəlir.

Mən özümü aldatmaq istəməzdim, ancaq

mənim xəstəm

Olan sizlər özünüz-özünüzü aldadırsınız.
Siz müəyyən ağrıları öz üzərinizə götürməklə və ya
Enerjinizi tükəndirməklə uğur qazana bilməzsiniz.
Sizin hər ikiniz mənim yanıma məsləhətə gəlməkdə
Özünüzü yalandan xəstə kimi aparırsınız.
Sizin hər ikiniz mənim boynuma öz diaqnozunuzu
yükləyirsiniz

Və öz müalicə reseptinizi yazırsınız.
Lakin elə ki sizin hər ikiniz mənim əlimə düşürsünüz
Özünüz istəmədən də özünüzü mənə təslim edirsiniz
Bu, mənə yalan danışmağınızın bir nəticəsidir.

Ləvina: Mən bura ona görə gəlməmişəm ki, mənə təhqir
etsinlər.

Reili: Sən elə bir yerə gəlmisən ki, orada “təhqir” sözünün
Heç bir mənası yoxdur. Və siz bu sözə dözməlisiniz.
Sizin hər ikinizin mənə dedikləri kifayət qədər
həqiqətdir,

Amma sizin hər biriniz özünüzün hissələrini
təsvir etdiniz.

Və ya daha əhəmiyyətli faktları bildirən hissələri
demədiniz.

Qoyun mən əvvəlcə sizin ərinizdən başlayım.

(Edvarda)

Sən miss Koplestounla olan münasibətləri
gizlətməklə

Mənə yalan danışırıdın.

Edvard: Bu çox eybəcər bir işdir.

Mənim arvadım bu haqda heç nə bilmirdi.

Ləvina: Doğrudanmı, Edvard?

Lap mən kor olsaydım da belə,
Ətrafda xeyli sayda adam vardır ki,
bunu mənə bildirəcəkdilər.
Görəsən, bu məsələni bilməyən başqa bir adam
qalmışdırmı?

Reili: Faktiki olaraq səndən savayı bir nəfər qalmışdır.
Xanım Çəmberleyn, siz məni inandıрмаğa
çalışdınız ki, bu açıqlama
Sizin adlandırdığınızı kimi “əsəb pozğunluğu” ilə
əlaqədardır.

Ləvina: Amma bu həqiqətdir! Əgər məndə qismən də olsa,
Sağalma olsa, mən lap yataqda qalmağa da
razı olardım.

Reili: Əlbəttə, sən yataqda da qalmısan,
Və əlbəttə, bir qədər də sağalmısan.
Lakin onda deyə bilməmişən ki, əsəbiliyinin səbəbi
O olmuşdur ki, aşkara çıxarmısan ki, sənin ərin
Həyatında ilk dəfə olaraq kiminləse sevişib.
Və elə bir kəslə ki, sənin qısqanmağa əsasın vardır.

Edvard: Həqiqətən, Ləvina! Bu çox maraqlı bir məsələdir.
Sən məsələləri gizlətmək məsələsində məndən də
uğurlu olmusan
İndi mən bilmək istəyirdim ki, bəs o adam
kim olmuşdur.

Ləvina: Əgər istəyirsənsə, ona de.

Reili: Adı Peter olan cavan oğlan.

Edvard: Peter? Kim? Peter?

Reili: Cənab Peter Qvilpe
Tez-tez onun qonağı olmuşdur.

Edvard: Peter Qvilpe! Peter Qvilpe!
Həqiqətənmi belədir, Ləvina? Təbrik edirəm.
Mənim daha az şübhələndiyim digər bir adamı
Sən seçə bilməzdinmi məgər?
Sonra o, mənim yanıma gəldi ki, Selianın etibarını
qazansın.

Mən heç vaxt belə gülməli məsələ haqqında
eşitməmişəm

Bu, haçansa baş verə bilən ən yaxşı zarafatdır.

Ləvina: Heç vaxt görməmişəm ki, səndə belə bir
yumor hissi olsun.

Reili: Bu ilk daha ümidverici bir əlamətdir.

Ləvina: Necə oldu ki, sən belə düşündün?

Reili: Bunu mən açıqlaya bilmərəm. Xəstələrim haqda
İnformasiya toplamaqda mənim öz metodum
vardır.

Siz məndən xahiş etməməlisiniz ki, bunu açıqlayım.
Bu, professional etiket məsələsidir.

Ləvina: Bu gün mən sənin davranışında bir o qədər də
Professional etiketin olduğunu görmədim.

Reili: Bu cəhəti düzgün hiss etmisiniz. Lakin icazə verin
deyim ki,

Mənim hər ikiniz haqqındakı açıqlamalarım ki,
Bir-birinizə bəyan etmişəm, onlar sizin mənə
Etibar edib dediklərinizdən başqa bir şey
olmamışdır.

Sizin ikinizin arasında etdiyim informasiya
mübadiləsi

Yalnız xarici mənbələrdən aldığım məlumatlar
əsasında

Baş vermişdir. Xanım Çəmberleyn, siz
mənim yanıma

İki ay bundan qabaq gələndə mən sizdə olan
Emosional gərginliyin çoxluğundan narazı
qalmışdım.

Odur ki sizin haqqınızda sorğu-sual etməli
olmuşdum.

Edvard: Bu, iki ay qabaq olmuşdurmu sənin əsəb
pozğunluğun başlamışdır?

Mən bunu heç vaxt hiss etməmişəm.

Reili: İndi mən hər ikinizə izah etmək istəyirəm ki,
Sizdə nə qədər ümumi cəhətlər vardır. Həqiqətən də,
İndi mən görürəm ki, siz bir-birinizə yaxşı
yaraşırsınız.

Cənab Çəmberleyn, sənə elə gəlir ki, arvadın

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Səni qoyub gedəndə təəccüblənməyini və
İnamsızlığımı göstərdin və gördün ki,

Həqiqətən də, sən miss Koplestounu sevmirsən.

Ləvina: Mənim ərim heç vaxt, heç kəslə sevişməmişdir.

Reili: Və heç vaxt hazırlaşmamışdır ki, onun üçün
Heç olmasa, cüzi də olsa özünü qurban versin.
Bu, sənin şöhrətinə xələl gətirərdi.

Sən özün haqqında ehtiraslı bir sevgili olaraq
düşünürdün.

Sonra isə arvadının indi qeyd etdiyi məsələni,
Yəni sənin heç vaxt heç kəsi sevməməyini anladın.
Bu, səndə elə bir şübhə oyatdı ki, guya,

sevə bilməyən

Bir adamsan. Eyni qəbildən olan iki kişinin
şübhələnməsi ki,

O adam sevə bilmir, gətirib ona çıxarır ki,
həmin adam

Özünün impotent olduğundan şübhələnsin.

Ləvina: Sən soyuqqanlısan, Edvard.

Reili: Beləliklə, xanım Çəmberleyn, siz belə deyirsiniz.
İndi isə

Növbə ilə sizin probleminizin bəzi tərəflərindən
bəhs edək.

Nə zaman ki aşkar etdin sənin gənc dostun
(Baxmayaraq ki ürəyində bilirdin o, səninlə sevişmir
Və ondan xəbərdar olaraq ki, onu bu vəziyyətə siz
Məcburən salmışınız, o, özündə alçalma hiss edirdi)
Sən deyəndə aşkar etmişən ki, o, miss Koplstounla
Məhəbbət izdivacındadır, məndə şübhə yeri
yox idi ki,

Sənə bir qədər vaxt lazım gəldi bu məlumatı həzm
edə biləsən.

Baxmayaraq o, bu işi etməmişdən qabaq sən
bunu bilirdin.

Güman edirəm bacardığın qədər uzun bir müddətdə
Özün özünü aldadaraq düşündün ki, onun məqsədi
Həyatda daha yüksək sosial mövqe tutmaqdır.
Düşündün ki, o, bu şərəfi sənin sevgilin olmaqdan
üstün tutur.

Lakin o zaman hiss etdin ərinin ona qarşı olan
hissləri
Sənin özünə qarşı oyatdığın hisslərdən fərqli
hisslərdir,

Şoka düşdün. Sən də sevlməyi istəmişdin.
Aydın oldu ki, səni heç kəs heç zaman sevməmişdir.
Sonra isə qorxmağa başladın heç zaman
Heç kəs səni sevə bilməz.

E d v a r d: Mənim sənə yazığımı gəlməyə başlayır, Ləvina.
Bilirsən də, sən, həqiqətən də, müstəsna
olaraq sevilə bilməyən bir adamsan.

Amma mən heç zaman bilmirdim niyə.

Mənə elə gəlirdi ki, bu, mənim günahımdır.

R e i l i: İndi isə sən görürsən ümid edirəm ki,
ikiniz arasında
Nə qədər də ümumi cəhətlər vardır. Eyni izolyasiya
– o kişi ki,
Özünü sevməyi bacarmayan adam olduğunu
aşkar edir və
O qadın ki, aşkar edir ki, heç bir kişi onu
sevə bilməz,
O, özünü çox pis hiss edir. Bu, sizin hər ikinizdə
olan ümumi cəhətdir.

L ə v i n a: Mənə elə gəlir ki, bizim ümumi cəhətlərimizin
olması
Kifayətdir ki, biz ancaq bir-birimizi çirkəbə batıraq.

R e i l i: Buna sən bir istiqraz kimi bax ki, hər ikinizin
bir istiqrazı vardır,
Amma hələ də o, hər ikinizi də maraqlandırır.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Sən həmişə deyirdin ki, o heç bir başqa qadını
sevə bilməz

Sən isə həmişə deyirdin ki, heç bir kişi onu
sevə bilməz.

Siz hər ikiniz bir-birinizi öz günahlarınızla
günahlandırırıdınız

Və ona görə də bir-birinizi başa düşməkdən
boyun qaçırırdınız.

İndi isə sizə o qalır ki, təkliflərinizi yenidən
səsləndirəsiniz

Və onları birləşdirəsiniz.

Ləvina: Bu məgər mümkün olan bir şeydirmi?

Reili: Əgər mən sizin hər ikinizi sanatoriyaya göndərsəm,
Xüsusilə belə bir vəziyyətdə ki, sizin hər ikiniz
mənim

Yanıma gəlmisiniz, mən sizə bax bunu deyirəm,
Siz təsəvvür etdiyinizdən kənarında dəhşət içində
olacaqsınız.

Siz özünüzlə o şeyləri ki gətirmisiniz, elə onlarla da
qalacaqsınız.

Arzuların arzularının kölgəsi. Şeytanlara dua etmək.
O şeytanlar ki, özlərində olan güc çoxluğu ilə
şeyləri özlərinə tabe etdirəcəkdir.

Ləvina: Onda bəs biz nə edə bilərik?

Biz nə zaman ya irəli, ya da geriyə gedə bilərik,
Edvard?

Biz nə edə bilərik?

Reili: Siz özünüz öz sualınıza cavab vermişiniz.

Baxmayaraq ki dediyinin mənasını heç özün də
bilməmişən.

Edvard: Ləvina, biz ən pis işdən ən yaxşı bir iş
yaratmalıyıq.

Onun dediyindən belə çıxır.

Reili: Cənab Çəmberleyn, nə zaman ki, sən pis işdən
yaxşı bir iş

Əmələ gətirirsən, əlbəttə ki, biz hamımız
 bunu edirik. Sözsüz sanatoriyaya gedən
 müqəddəs adamları çıxmaq şərti ilə,
 Onda sən bu fəzanı unudacaqsan və
 Bu fəzanı unutduqda şərait dəyişiləcəkdir.

Ləvina: Edvard, o Nyu-Forest hoteli ki vardır,
 Əgər istəsən, sən ora gedərsən.
 Oranın böyüyü, kim ki o hotelə yenicə
 rəhbərlik etməyə başlayıb,
 O, Aleksandrın dostudur. Mən də səninlə gedərəm
 Və sonra istəsən ki, tək olasan
 onda mən səni tək qoyub qayıdaram...

Edvard: Amma mən kənara gedə bilmərəm!
 Gələn bazar ertəsi günü mənim müştərim gəlir.

Ləvina: Bəs onda sən klubundamı qalacaqsan?

Edvard: Xeyr, onlar mənə imkan verməzlər.
 Mən sabah buradan getməliyəm.
 Amma sən nə bildin ki, mən klubda qalırım?
 Doğrudan, Ləvina!

Ləvina: Məndə az da olsa məsuliyyət hissi vardır.
 Mən istəyirdim ki, sənin üçün oraya bir neçə
 köynək aparım.

Edvard: Mənə elə gəlir ki, elə mən evə də gedə bilərəm.

Ləvina: Onda gəl qənaət etmək üçün ikimiz də bir taksidə
 gedək, Edvard.
 Biz yola düşməmişdən qabaq sənənin ondan
 soruşacağıın
 Bir söz vardırımı?

Edvard: Bəli, vardır. Amma bunu dilə gətirmək çətindir.

Ləvina: Amma mən arzu edirəm ki, kaş sən onu deyəsən.
 Axır ki,
 Nə isə bir şey olmalıdır ki, mən səndən onu
 xahiş edim,
 Sən onu mənim üçün edəsən.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Edvard: Bu, gələcək haqqındadır... başqalarının.

Mən istəmirəm ki,

Başqalarının xarabalıqları üstündə mən yuva salım.

Ləvina: Tamamilə doğrudur və mənim də

bir sualım vardır.

Cənab Henri, o teleqramları göndərən sən idinmi?

Reili: Məncə, mən sənin ərinin probleminə münasibət

bildirəcəyəm.

(Edvarda)

Sizin işiniz o demək deyildir ki, o, sizin şüurunuzu
təmizləsin.

Lakin necə edəsiniz ki, şüurumuzun yükünə
dözməyi öyrənəsiniz.

Digərlərinin gələcəyi sənin işin deyildir.

Ləvina: Mənə elə gəlir, sən mənim də sualıma

cavab vermişən.

Onlar özləri bizə deməli idilər ki,

Öz qərarlarını qəbul etmişlər.

Edvard: Cənab Henri, sizin bizə deyəcəyiniz daha nə isə
qalmışdır mı?

Reili: Xeyr, qalmamışdır.

(Edvard özünün çek dəftərçəsini götürür.

Reili əlini yuxarı qaldırır.)

Mənim katibəm hesabımı sizə göndərəcək.

Mehriban olun. Və diqqətlə öz xilas yolunuzu işləyib
hazırlayın.

(Edvard və Ləvina mürəxxəs olurlar.)

(Reili gedib kuşetkədə uzanır. Ev telefonu zəng çalır.

O ayağa qalxır və ona cavab verir.)

Reili: Bəli?.. Bəli, gəl içəri.

(Yan qapıdan Culia içəri girir. O, aşağıda gözləyir.)

Culia: Mən bilirəm, Henri, mən onu bura özüm
gətirmişəm.

Reili: Belə də? Sən ona imkan verdinmi bilsin ki,
Mən əvvəlcə səni qəbul etmişdim?

Culia: Əlbəttə yox. Mən onu qapıda saldım və taksidə
evin

Başına qədər getdim, bir qədər gözlədim, sonra isə
Arxa yoldan gizləncə içəri girdim. Mən yalnız gəldim
Sənə deyəm ki, o artıq qərar qəbul etməyə hazırdır.

Reili: O, laqeyd idimi? Bu, ona görə idimi ki,
Sən onu buraya gətirmisən?

Culia: Xeyr, laqeyd deyildi. O, sadəcə olaraq, inamsız idi.
O inana bilmir ki, sən onu ciddi qəbul edəcəksən.

Reili: Bu, qeyri-adi deyildir.

Culia: Ya da o, ciddi qəbul edilməyə layiqdir.

Reili: Bu çox qeyri-adidir.

Culia: Henri, qalx ayağa. Sən belə yorğun olmamalısən.
Mən səni
O biri otaqda gözləyəcəyəm. O gedən kimi sən
qayıdarsan.

Reili: Bəli, o qayıdandan sonra.

Culia: Aleksandr burada olacaqdırımı?

Reili: Miss Selia Koplestoun? Oturmazdığımızı?

*(Culia yan qapıdan mürəxxəs olur.)
(Reili düyməni basır. Dayə-katibə Selianı otağa gətirir.)*

Mən inanıram ki, siz xanım Şutletvaytenin
dostusunuz.

Selia: Bəli, onun adı Culiadır... Xanım Şutletvayte mənə
Məsləhət bildi sizin yanınıza gəlim.
Amma elə bil, mən sizi əvvəllər görmüşəm.
Bəyəm görməmişəm?.. Əlbəttə, görmüşəm,
amma bilmirəm harada.

Reili: Sənin bilməyinə ehtiyac duyulan heç bir şey
yoxdur.

Mən xanım Şutletvaytenin işilə əlaqədar orada idim.

Mən özümü olduqca yaxşı hiss edirəm.
Mən fəal həyat sürə bilərəm – kaş ki nə üçünsə
işləməyə
Bir şey olsun. Mən təsəvvür etmirəm ki,
kimsə məni izləyir.

Heç bir insan səsi eşitmirəm.
Mənim heç bir əyləncəm yoxdur,
Yalnız bir əyləncəm vardır ki, mən bu həyatda
yaşıyram.

Amma sizə bu şərait haqqında danışmaya da
bilərdim.

Bəli, mən unutmuşam ki, siz mənim haqqımda
heç nə bilmirsiniz

Və son həftələrdə mən nə ilə məşğulamsa,
bunu özüm üçün

Məlum etmişəm, bunu mən sizə izah etməyə də
bilərəm.

R e i l i : Bu an üçün sizin haqqınızda kifayət qədər
məlumatım vardır.

Amma çalışın, siz indiki əhvali-ruhiyyəniz haqqında
danışasız.

S e l i a : İki şey vardır ki, mən başa düşə bilmirəm.

Bu şeyləri, ola bilsin ki,

Siz xəstəliklərin əlaməti kimi qələmə verə bilərsiniz.

Amma əvvəlcə sizə deməliyəm ki, həqiqətən də,

Nə isə səhhətimdə çatışmayan bir cəhət vardır.

Çünki əgər, doğrudan da, çatışmayan heç bir şey
yoxdursa,

Deməli, mənim səhhətimdə, doğrudan da,

çatışmayan nə isə

Bir şey vardır və ya ola biləcəyindən nə isə fərqli

bir şey vardır.

“Özü-özlüyündə” sözündə çox qorxuducu bir şey
vardır!

Inventas vitam
iuvat excoluisse
per artes

Bu çox dəhşətli bir şey olardı. Belə ki, yaxşı olardı
Mən inanım ki, məndə nə isə çatışmayan bir şey
vardır

Və bu çatışmazlığı gərəkdir ki, yerinə qoyasan.
Səhhətimin normal olması üçün siz nə desəniz,
onu da edəcəyəm.

Reili: Biz gərək əvvəlcə tapaq görək nə sizin üçün normal
deyildir ki,
Sonra da onu normallaşdıraq. Siz deyirsiniz ki,
iki şey vardır:

Birincisi nədir?

Selias: Tənhalığın şüura hakim olması. Lakin bu çox
yumşaq səslenir.

Mən demək istəmirəm ki, ortada hər şey alt-üst
olmuşdur.

Baxmayaraq ortada olmuşdur, bu, illüziyanın sonu
demək deyildir.

Əlbəttə, bu, elə bir şeydir ki, hər cür insanların
başına gəlir.

Onlar az-çox bunun öhdəsindən gələ bilir,
Ya da, ən azı, bu illüziyanı özləri ilə daşıyırlar.
Yəni mən bunu demək istəyirəm ki, başıma gələn
Bütün işlər məni vadar edib fikirləşəm ki,
Həmişə tənha olmuşam. Yəni ki, insan həmişə
tənhadır.

Bu bir qohumluğun sonu demək mənasını vermir.
Lap elə bu o demək deyildir ki, bu qohumluq
heç zaman

Baş verməmişdir, amma o qohumluq haqqında
açıqlamalar

Əldə etmək çox şey deməkdir.

Hər bir qohum haqqında.

Siz bilirsinizmi ki, bundan sonra kimləsə bu haqda
Danışmağa ehtiyac qalmır!

Reili: Bəs sizin qohumlarınız haqda necə olsun?

Selia: Məsələ belədir! Onlar kənddə yaşayırlar.

İndi onların şəhərdə bir ev almağa gücləri çatmaz.

Onlar yalnız kənddəki evlərini birtəhər

Qoruyub saxlaya bilərlər. Amma bu, onların bütün
ailə evləridir

Və onlar heç vaxt bu evi tərk edib getməzlər.

Reili: Bəs siz Londondamı yaşayırsınız?

Selia: Mən orada bir şərikli mənzildə yaşayıram.

Əmiqızı ilə,

Amma indi o, xaricdədir və mənim ailəm istəyir ki,

Gəlib onlarla yaşayım. Amma mən bunu qəbul edə

bilmirəm.

Reili: Belə çıxır ki, siz heç kimi görmək istəmirsiniz.

Selia: Xeyr... Bu, ona görə deyildir ki, mən tənha olmaq

istəyirəm,

Amma hər bir kəs tənhadır və ya belə görünür.

Onlar səs salırlar və onlara elə gəlir ki, bir-birilə

danışirlar.

Onlar bir-birinə üz tutur və onlara elə gəlir ki,

Onlardan biri digərini başa düşür.

Amma mənə elə gəlir ki, onlardan biri digərini

başa düşmür.

Bu, həmin aldadılmadırmı?

Reili: Aldadılma elə bir şeydir ki, biz ondan dönməliyik.

İnsan şüurunda fərqli cəhətlər də vardır ki,

Onları aldanma kimi qəbul etmişik.

Amma insan düşüncəsində digər məqamlar da

vardır ki,

Onları aldanma hiss edirik, biz onları qəbul edirik

Və o işlər davam edir. Bəs ikinci təzahür?

Selia: Bu, gülünc görünə bilər – lakin bunun üçün

yeganə söz ki

Biz tapıb işlədə bilərik, bu da günah hissidir.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Re ili : Siz günah hissindən əziyyət çəkirsiniz,
miss Koplestoun?

Bu, çox qeyri-adidir.

Seli a : Bu, mənim üçün qeyri-normal görünür.

Re ili : Biz, bununla belə, normal olanı tapmalıyıq.
Biz qeyri-normal sözünü işlətməmişdən qabaq
Sizin üçün normal olanı tapmalıyıq. İndi isə mənə
deyin görün,

Günah hissi dedikdə siz nəyi nəzərdə tutursunuz?

Seli a : Mənim nə demək istəmədiyimi sizə demək
daha asandır.

Mən günah sözünü adi mənada işlətmirəm.

Re ili : Bəs sizin rəyinizə görə adi hiss nədir?

Seli a : Belə... Mən onun əxlaqsızlıq olduğunu düşünürəm.

Siz düşünməyin ki, guya, mən əxlaqsızam.

Əslində, adamlar da heç əxlaqsız deyillər.

Adam “əxlaqsız adamlar” dedikdə o adamları

düşünür ki,

Onların əxlaqı yoxdur. Mən heç vaxt görməmişəm ki,

Mənəviyyatsızlıq günah hissi ilə əvəz edilmiş olsun.

Ən azı, mən buna rast gəlməmişəm. Mənə elə gəlir ki,

Digər adamları incitmək kütbeyinlikdir,

xüsusilə o halda ki,

Sən onları incitdiyini bilirsən.

Mən onu incitməmişəm.

Mən onun əlindən heç nəyini almamışam.

O şeyi ki, onun özü istəyirdi. Ola bilsin ki,

mən səfeh olmuşam.

Amma bütövlükdə səfeh olmağıma etiraz etmirəm.

Re ili : Bəs buna sizin ailənin münasibəti necədir?

Seli a : Mənim böyüməyim olduqca ənənəyə uyğun şəkildə

Həyata keçirilib. Mənə həmişə öyrədiblər ki,

günaha inanmayım.

Onu demək istəmirəm ki, günah haqqında haçansa

qeyd edilib.

Lakin bizim nöqtəyi-nəzərimizcə hər hansı bir
səhv iş,
Ya düzgün formalı iş hesab edilmirdi,
Və ya psixoloji cəhətdən düz deyildi.
Və pis formalı iş həmişə aparıb fəlakətə çıxarırdı,
Çünki adamlar özləri bilirdilər ki, bu iş bəyənilmir.
Mən işin forması haqqında düşündükdə və ya
əqli cəhətdən
Dolaşlıq vəziyyətdə olduqda bu iş ya pis formaya
çevrilir,
Və siz bu haqda qayğılanmırsınız, ya da buna
qayğı bəsləməli olsanız,
Özünüz mənəvi özünəməxsusluğa çevrilmiş
olmalısınız.

R e i l i : Deməli, sən demək istəyirsən ki, sənin
adlandırdığın kimi

Sənin “mənəvi özünəməxsusluğun” vardır.

S e l i a : Amma müəyyən bir müddət ərzində hər şey
düzgün görünürdü!

Mən bu haqda dəfələrlə düşünmüşəm;

İndi isə görürəm ki, bütün etdiklərim

səhv olmuşdur.

Amma başa düşə bilmirəm ki, bir adamın

etdiyi səhv

Günah sayılmalıdır. Bununla mən

Heç bir başqa söz tapa bilmirəm.

Bu, hansısa aldadıcı bir şey olmalıdır.

Amma eyni zamanda mən o qorxudan qorxuram ki,

Bu, mənim inandıqlarımın içərisində ən realı olsun.

R e i l i : Sənin inandıqlarının daha realı hansıdır?

S e l i a : Bu, mənim ifadə etdiyim hisslərdən heç birisi

deyildir,

Və ya o hisslərdən deyildir ki, mən ondan

kənar durum

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Və ya içimdəki hissərdən yaxa qurtarım.
Bu, bir boşluqdur, uğursuzluğun boşluğudur ki,
Mənim kənarımda olan kimə isə, nəyə isə
yönəlmişdir.

Və mən hiss edirəm ki, mən... təmizləməliyəm.
Mən bunun üçün bu sözü işlədə bilərəm.
Siz bu cür düşüncə sahibi olan xəstəni
sağalda bilərsinizmi?

Reili: Siz necə inanmışdınız.

Sizin bu kişi ilə münasibətləriniz necə olmuşdur?

Selia: Aha, deməli, siz bunu da hiss etmişsiniz.

Ağıllı adamsınız.

Onun mənimlə alış-veriş münasibətlərimiz
yaxşı idi.

Burada söhbət adamlara qarşı yaxşı və ya
pis cəhətlərin say hesabından getmir.

Əgər mən o vaxtdakı kimi hiss edə bilsəydim,
Bu, mənim üçün hətta indi də
düzgün hesab edilə bilərdi.

Sonra isə gördüm ki, biz yalnız yad adamlarıq
Və bizim aramızda nə alış, nə də veriş
baş verməmişdir.

Biz, sadəcə olaraq, bu məqsədlə bir-birimizdən
istifadə etmişdik.

Bu, dəhşətli bir işdir. Biz yaradılmış bir şeyi yalnız
Öz təxəyyülümüzdə görə sevə bilərikmi?
Doğrudanmı, bizim hamımız sevə bilməyən və
sevilə bilməyənlərik?

Sonra isə hər bir kəs tənhadır və hər bir kəs
tənhadırsa,

Onda sevən və sevilən qeyri-realdır.
Və xəyalpərvər adam etdiyi xəyala nisbətən
daha real deyildir.

Reili: Bəs bu kişi. O, indi sizin üçün necə görünür?

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Əgər bütün bunlar mənasızdırsa,
tapa bilmədiyim şeydən,
Və tapa bilmədiyimə görə utanmaqdan
müalicə olunmaq istəyirəm.

Siz məni sağalda bilərsinizmi?

Reili: Belə bir şərait sağala biləndir.

Lakin müalicə formasını siz özünüz seçməlisiniz.

Mən sizin üçün müalicə forması seçə bilmərəm.

Əgər bu metod sizin ürəyinizcə olsa,

mən sizi insani vəziyyətə

Gətirərək sevindirə bilərəm. Bu vəziyyətə

Mübtəla olanların bəziləri qayıtmağa

müvəffəq olmuşlar.

Onlar haçansa bölüşdükləri dünyagörüşlərini

xatırlaya bilərlər,

Lakin onlar buna təəssüf etmirlər,

Onlar ümumi şablonlarla buna sadıq qalırlar,

Əlavə baş verə biləcək işləri görməməzliyə qoyurlar.

Özgələ və özlərinə qarşı tolerant olurlar.

Nə alıb-vermək

Mümkündürsə, alışıb-verişirlər. Məmnundurlar ki,

Səhərlər onları bir-birindən ayırır.

Və axşamlar onları birləşdirir ki,

Onlar ocaq başında ehtiyatla söhbətləşsinlər.

Əgər iki adam bir-birini başa düşmürsə,

onlar dünyaya

Gətirdikləri uşaqları da başa düşmürlər və

Uşaqları da onları heç vaxt başa düşməyəcəklər.

Selia: Buna siz ən yaxşı həyatı deyirsiniz?

Reili: Bu, yaxşı həyatdır, lakin siz bu həyatın sonuna qədər

Onun necə yaxşı olduğunu anlama bilməyəcəksiniz.

Amma daha heç nəyi arzulamayacaqsınız.

Digər həyat isə sizin nə vaxtsa oxuduğunuz kitaba

Bənzəyəcəkdir ki, sonda siz onu itirirsiniz.

Bir sözlə, dəlilik, zorakılıq, kütbeyinlik, acgözlük...
Bu, yaxşı bir həyatdır.

S e l i a : Mən bilirəm ki, bunu qəbul edə bilərdim
Əgər belə bir həyata malik olmuş olsaydım.
Amma belə bir həyat canıma üşütmə salır.
Bəlkə də, bu, mənim xəstəliyimin bir hissəsidir.
Lakin mənə elə gəlir ki, bu, bir növ tabeçilik olardı,
Yox, yox, tabeçilik yox, satqınlıq olardı.

Siz görürsünüzmü ki,
Mənim, doğrudan da, müəyyən bir şeyə öz baxışım
vardır,

Amma mən heç özüm də bilmirəm ki, bu nədir?
Mən bunu unutmaq istəmirəm. Mən onunla
yaşamaq istəyirəm.

Bunsuz mən hər bir işi görə bilərdim.
Əgər mən buna sitayiş etsəydim, hər şeyə dözə
bilərdim.

Əslində, düşünürəm ki, mənim indiki zamanda
kimləsə

Dostluq etməyə çalışmağım vicdansızlıq olmuş olardı!
Mən heç kəsə sevgi bəxş edə bilmərəm,
O məhəbbət ki o biri həyata məxsus olmuşdur.

Aman Allah! Mən qorxuram, bu daha çox
sayıqlamaya bənzəyir

Və ya deyinməyə bənzəyir... Bununla belə,
əgər başqa bir yol

Yoxdursa... onda mən özümü tamamilə
ümitsiz hiss edirəm.

R e i l i : Başqa bir yol da vardır, amma bunun üçün
cürət lazımdır.

Əvvəlcə mən bunu sizə tanış olan terminlərlə
təsvir edə bilərəm,

Çünki bu həyat sizə tanışdır və eləcə də bizə tanışdır
Digərlərinin həyatında da öz təzahürünü tapmışdır.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

İkincisi isə bəlli deyildir və bunu inam tələb edir,
O cür inam ki, ümitsizlik əmələ gətirir.

Onun nə qədər davam edəcəyi təsvir edilə bilməz.

Siz o həyatın

Mənzilbaşına çatmayınca, o haqda çox az

biləcəksiniz.

Sizin səyahətiniz korun səyahəti kimi olacaqdır.

Lakin o həyatın yolu sizi o şeylərə sahib olmağa

aparır ki,

Onun üçün mübarizə aparmısınız, lakin o, səhv bir

yerdədir.

Seli a: Bu, elə səslənir ki, elə bil ki, mənim istədiyimdir.

Bəs mənim vəzifəm nədir?

Re ili: Siz hansı yolu seçsəniz, elə həmin yol da

Sizin vəzifənizi təyin edəcəkdir.

Seli a: Hansı yol yaxşıdır?

Re ili: Yollardan heç biri yaxşı deyildir.

Hər iki yol vacibdir, amma onlardan birini seçmək

də vacibdir.

Seli a: Mən qorxmuram, amma şadam, çünki bu,

tənha yoldur.

Re ili: Digərindən tənha yol deyildir. Lakin o şəxslər ki,

Digər yolu seçirlər, onlar özlərinin tənhalığını

unudurlar.

Amma siz öz yolunuzun tənhalığını

unutmayacaqsınız.

Hər bir yol tənhalıq deməkdir və ünsiyyət deməkdir.

Hər iki yol sonda xəyali dünyanın təklik

viranəliyindən yan keçir.

Seli a: Bu cəhənnəmdir. Mən bu cəhənnəmin içində

olmuşam.

İnsan o vaxt cəhənnəmin içində olur ki,

O heç bir iş görməyə qadir olmur.

Re ili: İndi siz tamamilə əminlik hissi keçirirsinizmi?

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Sel ia: Nə qədər vaxtdan sonra siz məni
oraya göndərəcəksiniz?

Re ili: Siz nə qədər vaxta hazır ola bilərsiniz?

Sel ia: Bu axşam saat 9-a qədər.

Re ili: Onda gedin evə və hazırlaşın. Bu da ünvan,
dostlarınıza verərsiniz.

(Bir barmaq kağızın üstündə yazır.)

Yaxşı olar ki, ailənizə bu haqda məlumat verəsiniz.

Mən sizin arxanızca saat 9-da maşın göndərəcəyəm.

Sel ia: Özümlə nə götürməyə ehtiyac var?

Re ili: Heç nə. Sizə nə lazımdırsa, təmin ediləcəksiniz
Və sanatoriyada sizin xərciniz çıxmıyacaqdır.

Sel ia: Mən qətiyyənlə bilmirəm ki, nə etməliyəm və ya
Nə üçün nə isə bir iş görmürəm?!

Görməyə heç bir iş yoxdur.

Bütün bunun da səbəbi bax bu işin olmamasıdır.

Re ili: Bu ən yaxşı bir səbəbdir.

Sel ia: Lakin bilirəm ki, bu qərarı qəbul edən
elə mən özüməm.

Bunu mən sizə deməliyəm. Aha! Az qala,
yadımdan çıxmışdı.

Mən nə qədər qonorar ödəməliyəm?

Re ili: Mən katibəmə demişəm ki, heç bir qonorar
lazım deyildir.

Sel ia: Amma...

Re ili: Sizin kimi adamların xəstəliyinə görə
qonorar ödəmək lazım deyildir.

(Düyməni basır.)

Sel ia: Çox lütfkarsınız.

Re ili: Allah üstünüzdə olsun, balam mənim.
Öz xilas yolunu özün səylə işləyib hazırla.

*(Dayə-katibə qapıda peyda olur. Selia gedir.
Reili ev telefonu ilə nömrə yığır.)*

Reili: *(telefonun dəstəyinə)* Qurtardım, indi içəri girə
bilərsən.

(Yan qapıdan Culia içəri daxil olur.)

O, uzaq gedəcək. O birini deyirəm.

Culia: Çox uzaq gedəcək. Bunu heç sizin deməyinizə
ehtiyac yoxdur.

Mən lap əvvəlcədən bildirdim.

Reili: Mən digərlərinə görə narahatam.

Culia: Boş şeydir, Henri. Mənim gözüm onların üstündə
olacaqdır.

Reili: Onları gerimi qaytarım; onlar hara geri qayıtsınlar?
Anbarlarında çürüyüb qalan boyat yeməklərinəmi
qaytarım,

Yoxsa başlarındakı çürüyən boyat fikirlərəmi?

Onların hər biri avamlığını özlərindən gizlədə bilmir,
Çünki birinə bəlli olan digərinə də bəllidir.

Bu müştərək kələkbazlıq biliyi deyildir.

O, elə bir bilikdir ki,

Digəri dərhal onun motivlərini başa düşür.

Güzgü-güzgüyə, bir-birinin şöhrətini əks etdirir.

Mən böyük bir risk altına girmişəm.

Culia: Biz hamımız həmişə risk altına girməliyik.

Bu, bizim taleyimizdir. Elə ki siz qərarı

soruşursunuz,

Sizcə, hansı mümkün olan alternativini təsəvvür

edirsiniz?

Reili: Heç birini.

Culia: Çox yaxşı, onda biz riskə girməliyik. Bizim onlara
Edə biləcəyimiz bütövlükdə o idi ki, onlara şans verək.

İndi, elə ki onlar öz ruhlarını lüt soyundurublar,

Özləri seçməlidirlər ki, öz ruhlarına paltar

geyindirsinlər,

Yoxsa tələm-tələsik onların üstünü örtünlər.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

İlk dəfədir ki, onlar haradansa yola düşmüşlər.
Elə də ola bilər ki, onlar bir-birini qətlə yetirsinlər!
Amma düşünürəm ki, bu işi yerinə yetirsinlər.
Baxarıq. Bu Selianın düşüncəsidir ki,
başımda götür-qoy edirəm.

Reili: Selianın?

Culia: Selianın.

Reili: Amma mən deyəndə ki, Selia uzaq gedəcək,
Axı sən mənlə razılaşdın.

Culia: Bəli, o, uzaq gedəcək. Və biz bilirik ki,
o, haraya gedir.

Lakin bu səyahətin vahimələri barədə biz nə bilirik?
Sən və mən insanın insanlaşma prosesinin nə qədər
Davam edəcəyini bilmirik. Biz haradan bilək ki,
Onların məruz qalacağı iztirablar nələr olacaqdır.

Reili: Planlaşdırılmış ruhların ilk dəfə peyda olmasından
Onlar qorxmayacaqlarmı?

Culia: Henri, sən, sadəcə olaraq, günahsızlığı başa düşə
bilmirsən.

O, heç nədən qorxmayacaqdır.

O heç bilməyəcəkdir ki,
Orada qorxmağa nə işə bir şey vardır.

O, olduqca avamdır.

O, təhqiredici təpəliklərin, adamı ələ salan dərələrin
Arası ilə ötüb-keçəcək. Sanki, səbir və həvəslə

bir tapşırıq dalınca
Göndərilən uşaq kimi... Bununla belə,

o, əziyyət çəkməlidir.

Reili: O şeyə ki mən özümdə inam yaradıram,
siz həmişə ona qarşı

Şübhə oyadırsınız. O zaman ki,
mən bir şeyi anlayıram,

Siz inamdan başqa orada heç nəyin
olmadığını bildirirsiniz.

C u l i a : Bu bir yoldur ki, bu yolda mənim sənə xeyli
xeyrim dəyər.

Bunun üçün sən mənə minnətdar olmalısən.

R e i l i : Mən onun kimi birisinə deyəndə ki,
Özün üçün səbirlə xilas yolu işləyib hazırla –
Heç mənim özüm də nə dediyimi başa düşmürəm.

C u l i a : Sən öz məhdudiyətlərini anlamalısən.
Amma Aleksandr nə qədər bizi gözlədəcək?

R e i l i : Gərək o, indi burada olaydı, miss Baravey.

(Ev telefonunu qaldırır.)

Miss Baravey, cənab Gibz nə vaxt çatır...

Aha, lap yaxşı.

(Culiaya)

O, indi yoldadır, gəlir, pilləkənlərlə yuxarı çıxır.

(telefona)

İndi siz sinini içəri gətirə bilərsiniz, miss Baravey.

(Aleksandr içəri girir.)

A l e k s a n d r : Yaxşı, işləriniz necə gedir?

C u l i a : Hər şey qaydasındadır.

A l e k s a n d r : Çəmbərləymlər seçimlərini ediblər?

R e i l i : Onlar öz taleləri ilə barışıblar.

A l e k s a n d r : O da öz seçimini etmişdir?

R e i l i : Bu axşam onu gedib gətirəcəklər.

*(Dayə-katibə içəri girir, əlində sini var, bir qrafın, üç sətkan gətirir,
çıxıb gedir. Reili içki süzür.)*

İndi isə biz şərab vermə prosesinə hazırıq,
elə deyilmi?

A l e k s a n d r : Ürəkləri barışdıran sözlər üçün.

(Onlar stəkanlarını qaldırırlar.)

R e i l i : Qoy ulduzların mühafizəsi altında
Ulduzları barışsın qoy onların da.

Aleksandr: Qoy onların hər birinin yanında bir stul olsun.

Culia: Qoy müqəddəslər onları damlardan müşahidə etsin.

Kaş ayın özü onların yatağına nur çiləsin.

(Onlar içirlər.)

Aleksandr: Səyahətə çıxanlar üçün deyiləcək sözlər.

Reili: Qoy səyahətçilərin yollarını qoruyan Allah

Onların yollarını işıqlı etsin.

Aleksandr: Qoy onu səhralarda

Dərələrdə, dağlarda

Əyri-əyri cığırlarda

Allah qorusun!

Culia: Qoy onları Allah səslərdən

Yaman gözlərdən, bəlalardan qorusun.

Allah onlara agah etmədən onları qorusun.

(Onlar içirlər.)

Reili: Bir nəfər vardır ki, onun üçün sözlər deyilə bilməz.

Aleksandr: Onlar hələ deyilə bilməz.

Culia: Siz Peter Qvilpenimi deyirsiniz?

Reili: O, hələ o yerə gəlib çıxmamışdır ki, harada ki,

Bizim sözlərimizin təsir qüvvəsi vardır.

Culia: Biz onlarla haçansa danışacağıqmı?

Aleksandr: Digərləri ola bilsin ki, onlarla danışacaqlar.

Siz bilirsiniz. Mənim əlaqələrim vardır.

Hətta Kaliforniyada da mənim əlaqələrim vardır.

Pərdə enir.

ÜÇÜNCÜ PƏRDƏ

*Çəmberleynlərin Londondakı mənzillərinin qonaq otağı. İki il sonra.
İyul ayının sonları. Katererin adamı bufet masası təşkil edir.
Ləvina yan qapıdan içəri girir.*

Katererin adamı: Madam, sizin yenə bir əmriniz
vardırmı ki,

Mən yerinə yetirim?

Ləvina: Sən əlarabası üstündəki stəkanları içəri gətir və
qoy orada qalsın.

Katererin adamı: Oldu, madam.

*(O çıxır, Ləvina diqqətlə otağı
gözdən keçirir və dibçəkdəki gülü itələyir.
Katererin adamı araba ilə içəri girir.)*

Ləvina: Orada, o küncdə. Ora daha rahatdır:

Elə et ki, sən içəri girib-çıxa biləsən.

Elə bir şey vardırmı ki, sənə lazımdır,

Lakin sən onu mətbəxdə tapa bilmirsən?

Katererin adamı: Yoxdur, madam.

Sizin tələb etdiyiniz daha bir şey vardırmı?

Ləvina: Heç nə yoxdur. Məncə, yeddinin yarısına qədər.

*(Katererin adamı mürəxxəs olur.
Edvard giriş qapısından içəri girir.)*

Edvard: Məncə, vaxtında gəlmişəm. Məncə, sən narahat
olmamısan.

Ləvina: Yox, yox! Amma mən sizin palataya zəng etdim və

Sənin xidmətçin dedi ki, artıq otaqdan çıxmısan.

Amma zəng etməyimin əsas səbəbi ondan

ibarət idi ki,

Mən səni bir daha inandırım ki...

Edvard (*gülə-gülə*): Yəni inandırmağa çalışırdın ki,
sən qaçıb getməmişən?

Ləvinə: Bura bax, Edvard, bu ədalətsizlikdir!
Sən bilirsən ki, biz bir neçə qonaqlıq vermişik.
Sən iki ildə.

Və mən onların hamısında iştirak etmişəm.
Məncə, sən bir elə yorğun deyilsən.

Edvard: Yox, yox! Sakit bir gün keçirmişəm.
Vəkillərə iki məsləhətim olub.

Tamamilə bir-birinə əks olan cinayət işləri ilə bağlı.
Məncə, sən yorğun ola bilərsən.

Ləvinə: Mən hələlik yorğun deyiləm, lakin bilirəm ki,
Bu qonaqlıq başa çatanda mən çox şad olacağam.

Edvard: Sənin geydiyən paltar xoşuma gəlir.
Mən çox şadam ki, sən elə əynindəki paltarını
geymisən.

Ləvinə: Yaxşı, Edvard!
Sən bilirsənmi, bu, birinci dəfədir ki, mən
tərifləyirsən.

Və bu, qonaqlıqdan qabaq baş verir.

Və bu, o vaxt baş verir ki, adamın ona ehtiyacı vardır.

Edvard: Bura bax! Sən ona layiqsən.

Biz çoxmu adam çağırmışıq?

Ləvinə: Bu düzdür ki, gözlədiyimizdən çox adam
bizim dəvətimizi

Qəbul etmişdir. Amma nə edə bilərsən?

Adətən, çox adam qonaqlığa getmir,

Amma biz onları dəvət etməsək, onlar küsə bilərlər.

Edvard: Yaxşı olardı ki, biz bir qonaqlığın əvəzinə
iki qonaqlıq verəydik.

Ləvinə: Bu, heç vaxt qənaətbəxş olmur.

Hər bir qonaqlığa dəvət olunmuş adam elə bilir ki,

O biri qonaqlığa daha əhəmiyyətli adamlar

çağırılmış.

E d v a r d : Bu düzdür. Praktiki işlərdə sənin başın
yaxşı işləyir.

L ə v i n a : Amma sən bilirsən də, mən düşünürəm ki,
Sən narahat olmalısən. Onların hamısı
gəlməyəcəkdir.

Sən bilirsən də, biz dedik ki, bizim dəvətimizi
Qəbul edənlərdən daha iyirmi nəfər gələ bilər,
Çünki dəvət edilənlərdən bəziləri Kaninqzə
gedəcəkdir.

E d v a r d : Mən bilirəm ki, biz o zaman dedik belə, Kaninqz
qonaqlığının

Necə olmasını mən bilmirəm niyə hələ.
Onların qonaqlarının çoxu susuz qalacaq
Əvəzini, bil, bizim qonaqlıqdan alacaq
Kimlər ki bizə gəlir, bəlkə, gedə Kaninqzə
Yerlər də boşalacaq sonra gəlsələr bizə.

L ə v i n a : Onlar toplaşan zaman kokteyl içərlər.
Kişi apara bilməz məcməyini kənara
Onlar bir az gəzişər, bir az qalmış nahara
Biz yola verməliyik, tapmalıyıq bir çarə
Hər bir insan xoşlayır qonaqlıqda olmağı
Sevinir qonaqlığa dəvətnamə almağı
Qonaqlığın dadı bu, ləzzəti də bax budur
Belə bir qonaqlığı deyir, kim tez unudar.

E d v a r d : Bəli, belədir.

L ə v i n a : Yox, belə yox, zəhmət olmasa, sən onu düzəlt.

E d v a r d : İndi düzdür.

L ə v i n a : Bir az sola çək.

E d v a r d : İndi necədir?

L ə v i n a : Xeyr, mən sağa dedim.

Eybi yox. Mən çox narahat oluram.

E d v a r d : Onlar gedəndən sonra bir az şampan içərik.
Eləcə özümüz. İndi isə, Ləvina, bir az uzan və dincəl
Hələ yarım saata qədər, heç kəs gəlməyəcəkdir.

Qıçını uzat, dincəl.

Ləvina: Sən mənim yanımda əyləşməsən,
onda mən rahat olmuram.

Edvard: Bütün qonaqlığın ən yaxşı anı indidir.

Ləvina: Yox, yox, Edvard.

Ən yaxşı an odur ki, qonaqlıq qurtarır
Və yadına düşəndə ki, bu mövsümün sonudur
Və bir daha qonaqlıqlar olmayacaqdır
Bu ən yaxşı andır.

Edvard: Və heç bir komitə iclasları da.

Ləvina: Biz tezliklə çıxıb gedə bilərikmi?

Edvard: Gələn həftənin sonuna kimi mən tamamilə
boş olacağam.

Ləvina: Deməli, biz tək ola bilərik.

Mən ucqarda olan evi çox xoşlayıram.

Edvard: Ona görə də biz o evi götürdük.

Və mən çox minnətdaram ki, bu adamları
görməyəcəyik
Amma sənin indi istirahət etməyə ehtiyacın vardır.

(Qapı zəngi çalınır.)

Ləvina: Eh, zəhləmgetmiş!

Kimdir belə tez gələn? Sadəcə olaraq,
yerimdən dura bilmirəm.

Katererin adamı: Xanım Şutletvayte!

Ləvina: Paho! Bu ki Culiadır!

(Culia içəri daxil olur.)

Culia: Bax, əzizlərim, bu da mən. Deyəsən,
Sözün həqiqi mənasında mən sizi mürgüləyən
yerdə tutmuşam.

Mən bilirəm ki, çox tez gəlmişəm,
Lakin məsələ burasındadır ki, mənim əzizlərim,
Buradan sonra Kaninqzlərin qonaqlığına gedəcəyəm

Və siz bilirsiniz də, onlar yemək-İçməyə
nə təklif edirlər.

Mən səhər çay içməmişəm və indi susuzluqdan
ürəyim

Alışıb-yanır. Parkinsonlar mənim üçün
nə edə bilərlər:

Mən onların adamlarından birini qapıda tanıdım.
Mənim bir köhnə dostum idi. Amma adını yaddan
çıxarmışam.

Özümlə Aleksandri da gətirmişəm.

O yalnız haradansa

Bu səhər geri qayıdıb gəlib.

Məncə, özünün sehrli ekspedisiyalarından birindən.

Və biz istəyirik ki, səfər haqqında

Bütün olub-keçənləri ona danışdırdıraq.

(Aleksandr içəri daxil olur.)

Edvard: Allah xatirinə, haradan, Aleksandr?

Aleksandr: Haradan? Şərqdən, Kinkancadan,

Elə bir adadan ki, sən bu haqda eşitməmişən.

Bu səhər qayıtmışam. Mən sənin qonaqlığı
haqqında eşitmişəm

Və fikirləşdim ki, bağ evinə getməyə

hazırlaşdığımızdan,

Edvardı və Ləvinanı

Görmək fürsətini əldən verməməliyəm.

Ləvina: Necəsən, Aleksandr?

Aleksandr: Mən çox çalışdım ki, sizə zəng edim.

Qəlyanaltıdan sonra. Amma mənim katibəm dedi ki,

O, sizə düşə bilmir. Mən ona yox, özümə dedim ki,
narahat olma –

Narahat olma, gözlənilməz qonağı onlar hamıdan

yaxşı qarşılayarlar.

Mən onların bu işdəki səriştəsini bilirəm.

Inventas vitam
iuvat excoluisse
per artes

C u l i a : Amma de mənə, Aleksandr.

Bu qərribə yerdə sən nə edirdin?

Oranın adı nədir?

A l e k s a n d r : Kinkanca.

C u l i a : Kinkancada hansısa sultanı görməyə getmişdin?

Sən orada pələng ovunamı getmişdin?

A l e k s a n d r : Kinkancada, orada sultanlar yoxdur.

Mən orada qubernatorla qalırdım. Bizlərdən üç nəfər

Səyahətə getmişdik ki, yerli şəraiti öyrənək.

C u l i a : Meymunfındığı necə?

A l e k s a n d r : O yer sənin düşündüyündən də möcüzəli idi.

Orada meymunfındığı yox idi.

Lakin orada meymunlara aid çox şeylər var idi.

Mən deyə bilmərəm ki, meymunlar probleminin

özəyini

Təşkil edirdi. Ya da problemin, sadəcə, əlaməti idi.

Hər halda, yerli adamlar arasında meymunlar

Ümumi narahatlıq üçün bir bəhanəyə çevrilmişdir...

E d v a r d : Yəni meymunlar necə narahatlıq yaradır ki?

A l e k s a n d r : Elə ondan başlayaq ki, meymunlar

çox pəzucudur...

C u l i a : Heç sənın mənə deməyə ehtiyacın yoxdur ki,

Meymunlar necə də pəzucudur. Heç vaxt yadımdan

çıxmaz.

Meri Məlinqtonun bir meymunu var idi. Bu dəhşətli

Balaca bir vəhşi mənim Mentonaya aldığıım bileti

oğurlamışdı.

Və mən məcbur olmuşdum ki, çox aşağı sürətlə

gedən

Bir qatarda taxtın üstündə gedəm.

Mən deyəndə ki, bu məxluqu məhv etmək lazımdır.

O çox qəzəblənmişdi.

L ə v i n a : Amma bunlar ki belə ziyanvericidirlər,

Onları məhv etmək olmazmı bəyəm?

Aleksandr: Təssüflər olsun ki, yerli əhalinin əksəriyyəti
bütpərəstdir.

Onlar bu heyvanlara sitayiş etmək üçün onları
saxlayırlar
Və onların öldürülməsini istəmirlər. Ona görə də
meymunların
Vurduğu ziyana görə onlar hökuməti günahlandırırırlar.
Bu ağılsızlıq kimi görünür, amma onlara
xas olan bir məsələdir.

Hələ bu harasıdır. Qəbilələrin bəziləri xristian
əqidəsinə
Xidmət edir və təbii olaraq onların öz dünyagörüşləri
vardır.

Onlar tələ ilə meymunları tutur və yeyirlər.
Cavan meymunlar xüsusilə dadlıdır.
Mən özüm də onları bişirmişəm...

Edvard: Bəs kimsə sənəni bişirdiyin o meymunu yedimi?

Aleksandr: Əlbəttə yedilər.

Mən yerli adamlar üçün bir neçə yeni reseptlər
kəşf etdim.
Sən necə baxırsan. Bir tərəfdən onların ətinə yemək,
Digər tərəfdən də öz məhsullarını meymunlardan
qorumaqla

Xristian əhli yaman inkişaf etmiş olar.
Və bu kimi məsələlər onların arasında parçalanma
yaradır.

Bu, real bir problemdir.

Məncə, mən sizin zəhlənizi tökmürəm, düzmü?

Edvard: Xeyr! Bizə çox maraqlıdır ki, bu məsələ
necə həll olar.

Aleksandr: Məncə, burada məsələnin heç bir həll yolu
ola bilməz.

Amma heç bu da bizi məsələnin mahiyyətinə gətirib
çıxarmır.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Orada həmçinin xarici təşviqatçılar da vardır ki,
Məsələni qarışdırırlar.

Ləvina: Bəs onları niyə oradan qovmursunuz?

Aleksandr: Onlar qonşu dost ölkənin vətəndaşlarıdır.

Onları biz yenicə tanımışıq.

Ləvina, başa düşürsənmi ki, burada çox dərin

sular var.

Edvard: Onlar necə təşviqat aparırlar?

Aleksandr: Bütpərəstliyə inandırmaqla ki,

meymunların qırılması

Onların boynuna çox böyük günah qoyur və

Bu qoyulan günahı yumaq üçün gərək xristinaları

qırasan.

Onların əqidələrini dəyişmək üçün cəhdlər olmuşdur

Amma son məqamda onlar qırılmağa yox,

Bütpərəstliyə xidmət etməyə üstünlük vermişlər.

Beləliklə, onlar meymunları yeməyin əvəzinə

xristianları yeyirlər.

Aleksandr: Təəssüflər olsun ki, yerlilərin məntiqi

o qədər də düz deyil.

Culia: Görəsən, sən o meymunlarla bizi haraya aparırsan.

Mənə elə gəlir ki, biz kənarda o meymunlarla nahar

etməli olacağıq.

Amma adam xristian yeməklə nahar edə bilməz.

Hətta bütpərəstlərin içində də.

Aleksandr: Bu hələ hekayənin hamısı deyil.

Edvard: Orada heç ingilis sakini öldürülmüşdürmü?

Aleksandr: Bəli, amma adətən, onları yemirlər.

Bu adamlar avropalıları öldürdükdə onlar

düşünürlər ki,

Avropalılar yeyilməyə yaramırlar.

Edvard: Bəs sənin komissiyən nəyi dəyişdirib?

Aleksandr: Biz yalnız daxil haqqında bir məruzə

hazırlamışıq.

Edvard: Bu ictimaiyyətə açıqlanacaqdır mı?

Aleksandr: Hazırkı vaxtda o açıqlana bilməz:

Burada xeyli sayda beynəlxalq ağırlaşmalar vardır.

Ola bilər ki, sonda rəsmi nəşr olsun.

Edvard: Bəs nə zaman?

Aleksandr: Bir ilə və ya bir az çox.

Edvard: Və yeri gəlmişkən?

Aleksandr: Yeri gəlmişkən, meymunlar artır.

Ləvina: Bəs xristianlar?

Aleksandr: Xristianlar! İndi, mənəcə, mən sizə sizin

tanıdığımız

Və ya tanımış olduğunuz bir adam haqqında

deyəcəyəm.

Culia: Edvard!

Elə bil ki, kim isə mənim dərimin üstünü tapdalayır.

Canıma üşütmə gəlib. Mənə bir qədər cin ver.

Kokteyl yox. İyul ayında mən donuram!

Katererin adamı: Cənab Qvilpe!

Edvard: İndi kimdir...

(Peter içəri daxil olur.)

Bu ki Peterdir.

Ləvina: Peter!

Peter: Hamıya salamlar olsun!

Ləvina: Sən nə zaman gəlib çıxmısan?

Peter: Mən dünən gecə Nyu-Yorkdan uçub gəlmişəm.

Üç gün əvvəl Los-Ancelesdən çıxmışam.

Bu gün qəlyanaltı zamanı Şelia Paslini gördüm.

O, mənə dedi ki, siz bu gün qonaqlıq verirsiniz.

O, buraya bir qədər gec, Kaninqzdən sonra

gələcəkdir.

Özüm-özümə dedim ki, mən də bu qonaqlığa

qatılmalıyam.

Ləvina və Edvardı görmək üçün bu, mənim yeganə

imkanımdır.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Mən yalnız bura birhəftəliyə gəlmişəm.
Və bu axşam maşınımı sürüb kəndə gedəcəyəm.
Ona görə də mənim belə tez gəlməyimə görə
siz narahat olmazsınız.

Vallah, elə bil ki, sizi gördüyüm vaxtdan
əslər keçmişdir.

Bəs indi necəsən, Aleksandr? Əziz Culia!

Ləvina: Deməli, sən Nyu-Yorkdan gəlmisən?

Peter: Bəli, Nyu-Yorkdan Boloqolomskilər məni
ötürdülər.

Köhnə vaxtlarda olduğu kimi.

Bir gecə biz Safran Monkidə nahar etdik.

İndi ora ən yaxşı gedilməli yerdir.

Aleksandr: Necə də qəribədir. Mənim meymunlarım
zəfəran olmuşlar.

Peter: Sənin meymunlarını, Aleksandr?

Mən həmişə demişəm ki, Aleksandr hamını tanıyır.
Amma mən bilmirdim ki, o, hansısa bir meymunu
tanımış olsun.

Culia: Bizə xəbərlərdən danış.

Peter, bizə dünya xəbərlərindən danış.

Burada, biz Londonda elə sakit həyat yaşayırdıq ki...

Peter: Sən həmişə baş çəkməyi xoşlardın, Culia.

Amma sizin hamınız bilirsiniz ki, Pan Am İql üçün
işləyirəm.

Edvard: Xeyr, bilmirik. Zəhmət olmasa, Pan Am İql
haqqında bizə de!

Peter: Gərək ki, siz burada sakit həyat yaşayırsınız.

Siz kinolara getmirsiniz?

Ləvina: Təsadüfi hallarda.

Peter: Aleksandr bilir.

Culia: Aleksandr, sən mənim sonuncu kinomu
görmüsənmi?

Bu kinoya Pan Am İql baxmalıdır.

Çox güman ki, ora pul qazanmaq üçün çox yaxşı
yerdur.

Aleksandr Pan Am İql haqqında hər şeyi bilir.
Məni böyük Belaya da o təqdim etmişdi.

Peter: Niyə ki, Bela Szoqodiyə. O, mənim qonşumdur.

Mənə elə gəlir ki, hər bir kəs onun adını bilirdi.

Culia: Aleksandr, o, sənın Kaliforniyada olan
tanişlarındandır?

Aleksandr: Bəli, bəzən biz bir-birimizlə əlaqə saxlamağa
məcburuq.

Peter: Məni buraya birhəftəlik göndərən məhz Beladır.
Mənim çoxlu işim var. Bu axşam Boltvelə gedirəm.

Culia: Dyunla qalacaqsan?

Peter: Və ona istirahət verəcəksən.

Biz ingilis həyatı haqqında film çəkirik.

Və bu filmdə biz istəyirik ki, Boltveldən
istifadə edək.

Culia: Amma mən başa düşdüm ki, Boltvel indi
Çox pozğun bir vəziyyətdədir.

Peter: Dəqiq belədir. Və ona görə onunla maraqlanırıq.
Onun İngiltərədə çox nəcib bir pozğunluq
malikanəsi vardır!

Ən azı, hələ içərisində yaşayış olan malikanələrin
içində.

Biz ekspertlər dəstəsi yaratmışıq ki, pozğunluğu
əvvəlcə öyrənək,

Sonradan onu təqdim edə bilək.

Sonra isə biz Kaliforniyada başqa bir Boltvel
tikəcəyik.

Culia: Bəs sənın vəzifən nədir, Peter?

Sən evləri uçurub dağıtmaqda ekspertmi olmusan?

Peter: Yox, əzizim, yox. Mən bir kinoya ssenari yazmışam

Və Bela ondan çox razı qalmışdır.

O fikirləşirdi ki, mən orijinal Boltveli görəcəyəm,

Və bundan savayı, o fikirləşirdi ki, ingilis olduğuma
görə

Mən hersoqu təqdim etməyin ən yaxşı yolunu
bilirəm.

Bundan başqa, bizim çəkiliş direktorumuz vardır:
Müəyyən tipik sifətlərə baxır ki, rola çəkməyə
yararlı olsun.

Əlbəttə ki, kiçik rollara.

Mən isə ona kömək edirəm ki, hansı rollar tipikdir.

C u l i a : Mən əla bir ideya haqqında düşünürəm.

Həmişə Kaliforniyaya getmək istəmişəm.

Siz çəkiliş direktorunuzu inandıra bilərsinizmi,
o, bizi də

Kaliforniyaya aparsın? Bizim elə hamımız tipikik.

P e t e r : Xeyr, mən qorxuram...

Katererin adamı: Cənab Henri Harkot Reili!

C u l i a : İşə bax, mən, az qala, unutmuşdum.

Mənim sizə digər bir sürprizim vardır.

(Reili içəri daxil olur.)

Mən istərdim ki, siz cənab Henri Harkot Reilini
qarşılıyasınız.

E d v a r d : Onu görməyə çox məmnunuq.

Amma biz onunla əvvəllər görüşmüşük.

C u l i a : Onda artıq siz onu tanıdığınıza görə ondan
qorxmayacaqsınız.

Siz bilirsiniz də, əvvəlcə mən onunla görüşməyə
qorxurdum.

O çox vahiməli görünür...

R e i l i : Əzizim Culia. Siz mənə çox pis bir təqdimat
verirsiniz.

Güman edirəm ki, təqdimat lazımdır.

C u l i a : Əzizim Henri, siz mənim sözümü kəirsiniz.

L ə v i n a : Əgər siz Culiannın sözünü kəsə bilirsinizsə,
Siz ən əla qonaqsınız ki, biz gözləyirik.

Reili: Mən Culiannın sözünü kəsməyə heç cəhd də
etməmişəm...

Culia: Amma hər ikiniz mənim sözümü kəsirsiniz!

Reili: İndi sizin sözünüzü kim kəsir?

Culia: İndi mənim başım cəhrə kimi fırlanır. Mən kokteyl
içməliyəm.

Edvard (*Reiliyə*): Bəs siz kokteyl içəcəksinizmi?

Reili: Mən bir stəkan su içə bilərəmmi?

Edvard: Ona nə isə bir şey qataqmi?

Reili: Heç nə, sağ olun!

Ləvina: Olarmı ki, mən cənab Peter Qvilpeni sizə təqdim
edim?

Cənab Henri Harkot Reili.

Peter mənim ərimin və mənim köhnə dostumuzdur.

İşə bax, yadımdan çıxarmışam.

(*Aleksandra dönərək*)

Mən elə düşünürdüm ki, siz bir-birinizi tanıyırsınız.

Niyə ki mən təqdim etməliyəm.

Cənab Makkolqi Cibz.

Aleksandr: Həqiqətən də, biz əvvəllər görüşmüşük.

Reili: Müxtəlif komissiyalarda.

Culia: Bizim çox maraqlı söhbətimiz alındı.

Peter yenicə Kaliforniyadan gəlib. Orada çox
mühüm film

Çəkilişləri olub. O, ingilis həyat tərzi haqqında
film çəkir,

Və o çalışır ki, həmin filmdə bizim hamımıza
rollar tapsın.

Bu haqda düşünün!

Peter: Culia, mən elə indicə izah etmək istəyirdim ki,

Mən sizin hamınız üçün rol tapa bilmərəm.

Bu, mənim işim deyildir. Biz filmi bu yolla çəkmirik.

Culia: Amma Peter, əgər sən Boltveli Kaliforniyaya
aparırsansa,

Bəs məni niyə aparmayasan?

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Peter: Biz Boltveli aparmırıq. Biz Boltveli yenidən
qururuq.

Culia: Onda çox yaxşı.
Bəs məni niyə yenidən qurmursunuz?
Bu daha ucuz başa gələr.
Əzizim, mən görürəm ki, siz qərarlısınız ki, məni
götürməyəsiz.

Peter: Siz bilirsiniz ki, biz sizi dəvət etsək də,
gəlməyəcəksiniz.

Amma bir adam vardır ki, bilirəm həqiqətən,
Filmə çəkilmək istəyir. Və mən həmişə
bilmişəm ki, o,
Bu işdə uğur qazana bilər, amma bu şərtlə ki, ona
imkan verilsin.

Bu adam Selia Koplstundur. O, həmişə
istəmişdir ki,
Filmə çəkilsin. İndi isə mən ona kömək edə
bilərdim.

Mən artıq Bela ilə bu haqda danışmışam.
İstəyirəm ki, onu bizim çəkiliş direktorumuza
təqdim edim.

Mənim başqa bir film çəkmək haqqında da
fikrim vardır.

Siz mənə deyə bilərsinizmi ki, o haradadır?
Mən onu telefon-məlumat kitabında tapa bilmirəm.

Culia: Məlumat dəftərində yoxdur. Heç bir məlumat
dəftərində yoxdur.

Sən onlara indi deyə bilərsiniz, Aleksandr.

Ləvina: Culia nə demək istəyir?

Aleksandr: Mən sən gələndə onun haqqında danışmaq
niyyətində idim.

Təəssüflər olsun ki, sən onu tapa bilməyəcəksən.

Peter: O, ərə gedib?

Aleksandr: Ərə getməyib, ölüb.

Ləvina: Selia ölüb?

Aleksandr: Ölüb.

Peter: Ölüb. Adamın az qalır ki, ürəyi köksündən
bayıra çıxsın.

Edvard: Selia ölüb.

Culia: Yaxşı olar ki, Aleksandr, onlara sən
Kinkancadan

Gətirdiyin xəbərlərdən danış.

Ləvina: Kinkanca? Selia Kinkancada nə edirmiş?
Biz eşitdik ki, o, hansısa dayəlik işinə qoşulub...

Aleksandr: O bir dəstəyə qoşulub. Çox gəlmə
bir dəstəyə.

Və artıq onun dayəlik işində təcrübəsi olduğuna
görə...

Ləvina: Bəli, mən bilirəm ki, o V.A.D.-nin üzvü idi.
Bu, mənim yadımdadır.

Aleksandr: O, Kinkancaya yön almışdı.
Orada müxtəlif yoluxucu xəstəliklər vardır.
Bundan başqa bir sıra xəstəlikləri də avropalılar
oraya gətirmişlər.

Orada taun xəstəliyinin yayılması üçün çox
Əlverişli şərait yaranmışdır.

Edvard: Sözüünü davam etdir.

Aleksandr: Deyəsən, orada üç nəfər olmuşdur.
Bir xristian kəndindəki
Stansiyada üç bacı. Yerli əhalinin yarısı taundan
öldü.

Onlar həftələrlə iş vaxtından əlavə işləyirdilər.

Edvard: Bəs sonra nə oldu?

Aleksandr: Sonra isə mənim sizə haqqında danışdığım
büt-pərəstlərin

Qiyamı qopdu. Onlar bu haqda bildirdilər,
Lakin, ölən yerli adamları qoyub gələ bilmirdilər.
Nəticə etibarı ilə onlardan ikisi qaçıb getdi:

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Birisi cəngəllikdə öldü, digəri isə heç vaxt
normal həyat üçün

Yararlı olmayacaq. Amma Selia Koplestounu
götürmüşdülər.

Bizim adamlar oraya gəlib çıxanda onlar
kəndlilərdən

Kimin sağ qaldığını soruşdular.

Sonra isə onun cəsədini, ya da cəsədinin qalıqlarını
tapdılar.

Edvard: Bəs ondan qabaq...

Aleksandr: Demək çox çətinidir. Lakin yerli
təcrübəçilərdən

Öyrəndiyimizə görə, belə çıxır ki, o,

Bir qarışqa yuvasının yaxınlığında çarmıxa
çəkilməşdir.

Ləvina: Amma Selia... Bütün adamlardan...

Edvard: Gör bir, bir ovuc tauna tutulmuş yerli adamlara
görə,

Kimlər ki, onsuz da, öləcəkdilər.

Aleksandr: Bəli, onsuz da, xəstələr ölürdü.

Onlar taun xəstəliyinə tutulduqlarına görə onları
yemirdilər.

Ləvina: Sən Allah, Edvard.

Bağışla, amma necə ürəkbulandırıcı söz deyirsən.

Amma sən bilirsən ki, mən nəyi nəzərdə tuturam.

Edvard: Və sən bilirsən ki, mən nə haqda düşünürəm.

Peter: Mən qətiyyənlə başa düşürəm. Amma sonra mən

İki il kənarda olmuşam və Seliayla nə baş verdiyini
bilmirəm.

O iki il ərzində Selia haqqında düşünürəm.

Edvard: Bu, böyük itkidir.

Peter: Siz məndən çox bilirsiniz.

Mənim üçün iki il bir itkidir.

Və həmçinin böyük bir səhvdir.

Culia, niyə sən heç nə demirsən?

C u l i a : Sən o iki ildə əlindən gələni ona verdin.

P e t e r : Nə zaman o, bu peşə ilə məşğul olmağa
başlamışdır?

C u l i a : İki il bundan qabaq.

P e t e r : İki il bundan qabaq

Unutmaq istəmişdim mən onu

Bil haqq-nahaq

Sonra uğur qazandım

Çoxlarını mən dandım

Sonra yenə düşündüm

Onu hər an, hər zaman.

Ayrılıq da olurmuş

Bəzən yamandan yaman.

Sonra axtardım onu

Soruşmağa qorxurdum onu tanıyanlardan

Bu, birinci dəfədir onu xəbər alıram,

Mən bura qayıdandan.

Mən heç zaman deməzdim ona bir şey baş verə.

Onun haqda heç nəyi, mən bilmədiyimə görə.

R e i l i : Siz öz *metier*inizi¹ düşünürsünüz, cənab Qvilpe.

Bu, elə bir şeydir ki, bizlərdən hər birimiz

Sənə sual verməkdə acizik.

P e t e r : Və bu *metier* nədir ki, mən çalışmışam ki, ona

Özüm inanan kimi inanım.

Mənə elə gəlirdi ki, elə ideyalarım vardır ki,

Mən inqilab edim. Xüsusilə də kino sahəsində.

Amma kimsə bunu görməzliyə vura bilməz ki...

Çox təəssüf, ikincidərəcəli filmlər istehsal ediləcəkdir!

Lakin mən hiss edirdim ki, bu, bizi nə isə daha da

Yaxşı şeylərə yönəldəcəkdir.

Nə qədər ki Selia sağ-salamat idi, mən belə şeyləri
xoşlayırdım.

Mən bunu istəyirdim və əlbəttə, Selia üçün nə isə
demək istəyirdim,

¹ *Metier* – fransız dilində “peşə, sənət” deməkdir.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Lakin mənə mane olan məsələ bu idi ki,
Selia yaşayırdı.

Ləvina: Xeyr. Bütün bunlar səmərəsizdir, Peter.
Sən yalnız bunu başlamısan. Mən demək
istəyirəm ki,
Bu, səni o nöqtəyə gətirir ki, siz o nöqtədən
başlayacaqsınız.
Sən indicə dedin ki, heç vaxt Seliamı tanımamışdın.
Bizlərdən hər kəs də elə beləcə.
Sənin bu vaxta qədər istinad edərək yaşamağın
Selianın imicidir.
Bu, o imicdir ki, bu imici siz özünüz üçün
etmişiniz ki,
Bunun əsasında öz ehtiyaclarınızı həll edəsiniz.
Peter, sən Allah, düşünmə ki, mən mehribanlıq
göstərmirəm.

Peter: Xeyr, mən düşünürəm ki, sən mehriban
deyilsən, Ləvina,

Və mən bilirəm ki, siz haqlısınız.

Ləvina: Ola bilsin ki, mənim dediklərim daha az
mehriban görünə bilər.

Amma gərək mən sizi məcbur edəm. Əslində
Mən özüm özüm haqqında danışa bilərəm.

Edvard: Ləvina haqlıdır. Bu, elə bir yerdir ki,
Sən hər şeyi elə oradan da başlamısan.
Peter, əgər sən özün haqqında olan məlumatları
aşkar etsən
Və bir daha o hadisələrlə üz-üzə gəlmək
istəməsən,
Onda yadda saxla ki, bəzi adamlar özləri haqqında
Daha pis şeyləri öyrənməlidirlər və gələcəkdə
onlardan
Yaxa qurtarmaq üçün onlardan ibrət dərsi
almalıdırlar.

Bu, sənin üçün çox da çətin deyildir,
Sən təbii olaraq yaxşı adamsan.

Peter: Bağışlayın, mən sizin bu dediklərinizə
qulaq asmışam,
Lakin o sözlərə inanmıram. Bununla belə, mən sizə
minnətdaram.
Bilirsən nə var? Bütün sənin bu danışdığın
müddət ərzində
Bir fikir mənim başımda dolaşır.
Mən yalnız özüm haqqında maraqlanmışam
Və yaqın ki, bu, Selia üçün kifayət qədər yaxşı
olmayıb.

Culia: Peter, sən adamların üzünə baxmağı öyrənməlisən.
Siz o adamları filmə seçmək üçün bir gözlə
baxdıqda
Bu, o deməkdir ki, özün özünü aldadırsan,
Çünki sən göz olaraq qalırsan. Bu nöqtəyi-nəzərdən
Bir gün Selia haqqında da düşünməli olacaqsan.
Onda sən onu başa düşəcək və onu düşünərək
Özünü xoşbəxt hiss edəcəksən.

Ləvina: Cənab Henri, sizə deyəcəyim söz vardır.
Aleksandr bizə Selianın başına gələn əhvalatı
danışdığı
Müddətdə mən sizin sifətinizə baxırdım.
Və sizin üzünüzdəki ifadədən görünürdü ki,
Onun ölməsi sizi narahat etmirdi və xüsusilə
o fakt ki,

O, ona görə ölmüşdür ki, ölməkdə olan bir neçə
Yerli əhalini qoyub getmək istəməmişdi.

Reili: Kim bilir, xanım Çəmberleyn, ölən yerli
adamlarla,
Onların ölümə məhkum olmaları haqdakı
düşüncə tərzləri
Arasında nə kimi fərqlər vardır?

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

- Lə v i n a : Mən bu məsələyə yenə də toxunmaq istərdim.
Mənə təsir edən məsələ budur ki,
onun ölümü haqqındakı
Məlumat sizin sifətinizin ifadəsində heç bir təəccüb
və ya
Dəhşət ifadəsi yaratmadı. Mən bilmirəm ki,
siz onu tanıyırdınız,
Yoxsa yox, amma şübhələninirəm ki, tanıyırdınız.
Hər halda, siz onun haqqında bilirdiniz.
Əksinə, mən deyə bilərəm ki, sizin sifətinizdə
onun ölümü haqda
Məlumatla əlaqədar bir məmnunluq hissi var idi!
- R e i l i : Xanım Çəmbərləyn, mən çox aydın olmalıyam,
Ya da siz perspektivli olmalısınız.
- C u l i a : Eh, Henri! Ləvina sizin düşündüyünüzdən
daha çox dərəcədə
Müşahidəçidir. Məncə, o, sizin yerinizdə oturmuşdur.
- R e i l i : Culia, siz vəziyyəti düzgün ifadə edirsiniz.
Siz icazə verərsinizmi ki, xanım Çəmbərləyn,
Mən bir parça şeir söyləyim?
- Lə v i n a : Xeyr, mən istərdim ki, sizin danışığınız
elə poeziya olsun...
- C u l i a : O, sizə mövzu vermişdir, Henri.
- Lə v i n a : ...Əgər deyəcəyiniz şeir mənim sualıma cavab
olacaqsa, onda de.
- R e i l i : Mənim ölmüş uşağım Ere Babilon bir ovuc
torpaq olmuş.
O, öz surətinin bağda gəzdiyini görmüş.
O, qarabasma, ölmüş adamların ruhlarını görmüş.
O başa düşmüşdür ki, iki aləm vardır: həyat və
ölüm dünyaları.
Onlardan birisi sağlığında yaşadığı aləmdir,
Digəri torpağın altındakı qəbirdir.
Bütün formaya malik olan kölgələr –

O kölgələr ki, düşünür və yaşayır –
Onlar ölümlə birləşir, bir daha ayrılmayır.
Mən ilk dəfə miss Koplestounu bu otaqda görəndə
Onun surətinin öz masasının arxasında dayandığını
gördüm.

Onun sifətində zorakılıqla öldürülmüş adamın
Öləndən 5 dəqiqə sonrakı təəccübünü gördüm.
Əgər bu xəbər sizin vücudunuzu gərgin hala salırsa,
Xanım Çəmberleyn, mən sizdən xahiş edərdim ki,
Şəklə baxmaqla öz düşüncənizdə baş verən
instinktiv

Ürəyə damma hissləri ilə özünüzin başınızı
qatasınız,
Çünkü insanın şüurunda cərəyan edən bir hal şəklə
baxdıqda

Həmin şəkildə özünü ifadə edə bilər.

Belə məsələləri bəzən mən yaşamışam.

Beləliklə, bu aydın idi ki,
Orada haqqında ölüm hökmü çıxarılan bir qadın
olmuşdur

Və bu, onun taleyi idi. O zaman yeganə sual o idi ki,
O, nə cür ölməlidir. Mən bunu bilə bilməzdim,
Çünkü ölümə aparan yolu onun özü seçməli idi.
İnsan sonluğu bilmədən belə ölüm formasını
özü seçir.

Biz onun seçdiyi ölüm formasını bilirik.

Nə mən bilirdim ki,
O, bu yolla öləcək, nə də o bilirdi ki, bu yolla
öləcəkdir.

Mənim bu işdə görəcəyim yeganə iş
Hazırlıq işləri görməkdən ibarət idi.
O yolu ki o seçmişdi, o yol onu ölümə apardı.
Və əgər bu ölüm xoşbəxt ölüm deyildirsə,
De görüm, bəs hansı ölüm xoşbəxt ölümdür?

E d v a r d : Siz bunumu demək istəyirsiniz ki,
o, bu cür ölüm yolu
Seçdiyinə görə ölərkən digər adamların çəkdiyi
əzabı çəkmədi?

R e i l i : Bu, qətiyyən, mən demək istədiyim deyildir.
Amma əksinə.

Deyərdim ki, bütün əziyyət çəkənlər kimi biz də
Qorxu, ağrı və çirkab içində əzab çəkəcəyik.
Bütün bunlarla birlikdə o vaxta qədər əzab
çəkəcəyik ki,
Bizim bədənimiz canlı varlıqdan cansız əşyaya
çevrilənə qədər.

Mən deyərdim ki, o daha çox əziyyət çəkmişdir,
Çünki o, bizim qalanlarımızdan daha çox şüurlüdür.
O, izzət üçün ən yüksək qiymətlə ödənc verdi.
Bu, Allahın yazısının bir hissəsidir.

L ə v i n a : Ola bilsin ki, o, əvvəlcədən daha böyük bir
aqoniyə hissləri

Keçirmişdir. Yəni mən demək istəyirəm ki,
Onun sonuncu iki ili haqqında heç nəyi bilmirəm.

R e i l i : Xanım Çəmberleyn, bu, sizin daxili aləminizə
dəlalət edir.

Sanki, bu kimi təcrübə öz əksini mifologiyada və ya
Bədii obrazlarla ifadə oluna bilər.

Bu haqda danışarkən biz qaranlıqdan, labirintlərdən,
Minotavr¹ dəhşətlərindən danışmalıyıq.

Lakin bu söz bunun əvəzini vermir.

Siz səhradakı müqəddəsləri təsəvvür edirsinizmi?

Çiyinlərində ruhi şər gəzdiren bu müqəddəslər

Aclıqdan, rütubətdən, çıpaq gəzməkdən,

Şir və aslan qorxusundan, gecənin soyuğundan,

Gündüzün istisindən keçirdikləri əzab hissləri

Bizim keçirdiyimiz əzab hisslərindən heç də az deyildir.

¹ Minotavr – yunan mifologiyasında insan bədənli, öküz başlı varlıq

Sizə elə gəlir ki, onun həyatı havayı yerə
başə çatmışdır,

Mən deyə bilərəm ki, onun ölümü bir zəfər idi.

Ona görə də mən bir daha onun zəfəri üçün

Məsuliyyət daşıya bilmərəm. Mən bir daha

sizin kimi nə

Onun həyatı, nə də ölümü üçün məsuliyyət daşıya

bilmərəm.

Ləvina: Buna baxmayaraq, özümü günahlandırmaqda

Davam edəcəyəm. Mən onu iki il bundan qabaq bizə

“Salamat qalın” deyəndə necə görmüşdümsə,

Elə də görməkdə davam edəcəyəm.

Edvard: Mənimkiylə müqayisədə sənin məsuliyyətin

heç nədir, Ləvina.

Ləvina: Mən buna əmin deyiləm. Əgər səni düz

başə düşürəmsə,

Mən miss Selianı gərək düzgün başə düşəydim.

Reili: Siz bu xatirələrlə yaşayacaq və bu xatirələri

yeniləşdirəcəksiniz.

Yalnız keçmişə qəbul etməklə siz bunun mənasını

dəyişəcəksiniz.

Culia: Henri, mənə, vaxtdır ki, mən də nə isə deyim.

Hər bir kəs bu və ya digər dərəcədə

öz seçimini edir.

Sonra isə nəticəsini gözləyir. Selia elə bir yol

seçmişdir ki,

Onun nəticəsi Kinkanca olmuşdur.

Peter elə bir yol seçmişdir ki, bu yol onu Boltvelə

aparır,

Və o, oraya da getməlidir.

Peter: Mən sənin nə dediyini anlayıram.

Kaş mən oraya getməli olmayaydım.

Amma maşın məni gözləyəcək, elə ekspertlər də.

Görürsən, lap onları unutmuşdum.

Mən dərk edirəm ki, bu işdən yaxa qurtara
bilmərəm.

Mənim əlimdən daha nə iş gəlir ki?..

Aleksandr: Bu, sənin filmindir və mən bilirəm ki,
Bela bu kinodan çox böyük nəticələr gözləyir.

Peter: Di yaxşı, indi isə mən getməliyəm.

Edvard: Peter, sən İngiltərəni tərk etməmişdən qabaq
Səninlə bir daha görüşəcəyikmi?

Ləvina: Lütfən, çalışın bizimlə görüşməyə gəlin.

Məncə, bunun hamımıza xeyri olar.

Sən, mən və Edvard... Səlia haqqında danışarıq.

Peter: Çox sağ olun. Amma bu dəfə yox.

Mən, sadəcə olaraq, bacarmayacağam.

Edvard: Bəs gələn dəfə gələndə necə?

Peter: Gələn dəfə İngiltərəyə gələndə mən söz verirəm ki,
Sizin hər ikinizi görəcəyəm. Xudahafiz, Culia!
Xudahafiz, Aleksandr! Xudahafiz, cənab Henri!

(Çıxır.)

Culia: İndi isə Çəmberleynlərin seçimi
bir kokteyl qonaqlığıdır.

Gərək ki, onlar bu qonaqlığa hazır olmalıdırlar.

Qonaqlar hər an gələ bilər.

Reili: Culia, siz haqlısınız. Bu da düz sözdür ki,
Çəmberleynlər bu dəfə qonaqlıq verəcəklər.
Mən demək istəyirəm ki... Mən şadam ki, gəlmişəm...
Mən şadam ki, Aleksandr bizə dedi...

və Peter bilməli idi...

Edvard: İndi, məncə, mən anlayıram...

Ləvina: Onda zəhmət çək, anladığımı mənə də izah et.

Edvard: Bilirsən, mənim anladığım hələ bir o qədər də
çox deyildir.

Amma cənab Henri deyirdi ki...

Məncə, hər bir an nəyinsə yenicə başlanğıcıdır.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Amma Culia, həyat odur ki, sən yaşamaqda
davam edirsən.

Və iki ideya bir-birinə uyğun gəlir.

Ləvina: Amma... Onsuz da, mən bu adamları görmək
istəmirəm.

Reili: Bu, sizə təyin edilmiş yüküdür.

Amma qonaqlığa gəldikdə, mən əminəm ki,
Bu çox uğurlu bir qonaqlıq olacaqdır.

Culia: Və mən düşünürəm ki, Henri, biz qonaqlıq
başlayana qədər

Buradan çıxmaq gedək. Onlar bizsiz özlərini
Daha yaxşı hiss edərlər. Aleksandr, sən də.

Ləvina: Biz istəmirik ki, siz gedəsiniz!

Aleksandr: Bizim başqa bir görüşümüz vardır.

Reili: Belə bir münasibət üçün mən gözlənilməz qonaq
olmayacağam.

Culia: İndi Henri, Aleksandr, biz Kaninqzə gedirik.

(Culia, Reili və Aleksandr mürəxxəs olurlar.)

Ləvina: Edvard, mən necə görünürəm?

Edvard: Çox yaxşı. Mən deyə bilərəm ki, lap yaxşı
görünürsən.

Sən elə həmişə çox gözəl görünürsən.

Ləvina: Eh, Edvard, bu, işləri korlayır.

Heç bir qadın inana bilməz ki, o, həmişə əla
görünmüş olsun.

Sən xeyli dərəcədə sadəsən.

Sən bilirsən ki, məni nə zaman ruhlandırmaq
lazımdır.

Demək ki, mən həmişə əla görünürəm o deməkdir ki,
Həmişə əla görünürəm, onda mən bunun
pis tərəfini düşünürəm.

Edvard: Mən heç zaman tərif söyləməyi
öyrənə bilmədim.

Ləvina: Yaxşı olardı ki, mənim paltarına heyranlığını
bildirəydin.

Edvard: Amma mən ki sənə demişəm,
Sənin paltarın mənim çox xoşuma gəlir.

Ləvina: Amma gör o vaxtdan nə qədər vaxt keçmişdir və
Bundan savayı, bəzən adam bir tərifi bir neçə dəfə
eşitməyi xoşlayır.

Edvard: İndi isə qonaqlıq üçün.

Ləvina: İndi isə qonaqlıq üçün.

Edvard: Tezliklə qonaqlıq qurtaracaq.

Ləvina: Kaş o başlanaydı.

Edvard: Qapının zəngi çalınır.

Ləvina: Nə yaxşı. Qonaqlıq başlandı.

Pərdə enir.

ETİBARLI MƏMUR

Bu dram əsəri 1953-cü ildə Edinburq festivalında uğur qazanmış və müvəffəqiyyətlə səhnədə oynanılmış, daha sonra Londonda tamaşaya qoyulmuşdur. Bu əsər “Kokteyl qonaqlığı” əsəriylə eyni vəzndə yazılmışdır. Burada çap edilən mətn səhnədə oynanılan mətndən bir qədər genişdir.

Bu dram əsərinin ilk planlaşdırılmasından tutmuş sona qədər ərsəyə gəlməsində cənab E.Martin Broune və cənab Con Heyvardın təklif və düzəlişləri də daxil olmaqla böyük rolları olmuşdur. Ona görə də mən onların hər ikisinə öz minnətdarlığımı bildirirəm.

T.S.E.
Noyabr, 1953

İŞTİRAK EDƏNLƏR:

Cənab Klaude Mulhəmmer
Eggerston
Kolbi Simpkinz
B.Kağan
Lukasta Angel
Ledi Elizabet Mulhəmmer
Xanım Quzzard

BİRİNCİ PƏRDƏ

Cənab Klaude Mulhəmmerin Londondakı evində birinci mərtəbədəki iş otağı. Günortaya yaxındır. Cənab Klaude masa arxasında yazı yazır. Eggerson daxil olur.

C ə n a b K l a u d e

Nə yaxşı ki sən gəlmisən, Eggerson,
həmişəki kimi dəqiq.
Çox təəssüf ki, mən səni Londona
gətirməli olmuşam.
Coşua Parkından buraya gətirmişəm,
belə işdən ötəri, olduqca da tələsik.
Amma bilirəm ki, sən bax bunu da bilirən
Mənim həyat yoldaşım səndən başqa heç kəsi,
hər halda,
Görmək istəməyəcək, bax bizim bu Northolda.
Mən Kolbini göndərə bilmədim
Arvadım İsveçrədən qayıdıb gələn zaman
Görüşü təşkil etmək yaddan çıxmasın bir an.

E g g e r s o n

Bu mümkün deyildir, cənab Klaude!
Çox incə bir məziyyət –
Onun cənab Simpkinzlə birinci görüşüdür.
Amma yaxşı oldu ki, Londona gəlmək üçün
mən icazə almışam
İşlərimi yaxşıca qaydasına salmışam
Bu səhər lazım olan alətləri almışam.
Bağcılığa lazım olan şeylər ki var
Qış qurtarıb, hələ gəlməmiş bahar
Onlar lazımdır mənə.

İşini bilməyənə, özüm bunu bilərək
Mən iş verə bilmərəm, ondan razıyam, ancaq
O gördüyü işlərə qoy hamı can yandırсын,
həm də göstərsin marağ.

E g g e r s o n

Həm də məyusluğuna üstün gəlməlidir o?
Bir vaxt mənə demişdin, sənin dediklərini,
məncə, bilməlidir o.

C ə n a b K l a u d e

İndiki iş onun musiqi duyumu haqqındadır,
Mənə elə gəlir ki, onun hisslərini dərk edirəm
bu anda

O da mənim kimindir, Eggerson, sən bil bunu
Mən anlaya bilirəm onun məyusluğunu,
Onun məyusluğunda vardır bir az qəm, kədər,
Onun məyusluğu da, bil ki, mənimki qədər
Amma forması başqa. O unuda bilməz ki,
Onun böyük arzusu, böyük istək, bir haqdır,
Onun ilkin arzusu orqançalan olmaqdır.
Mənim də arzum olub, unuda bilmərəm mən
Bu arzu, istəyimi zəfər çalan görmədən.
Ancaq bunun eybi yox, görüləsi işlər çox
Görüləsi böyük iş başqa bir iş tapmaqdır
Məncə, tapıb o bir işi, onun bu işi haqdır.
Mənim kimi bax o da bu işə tapıb əcəm,
O lap mənə oxşayıb, özüm haqda mən ona
Bir gün nə var, deyəcəm.
Amma mən elə ki onu buraxmışam öz ixtiyarına
Məncə, o, bu işdən daha tez yapışar
Və biz nə qədər işgüzar şəraitə tez başlasaq
O, bu kimi işlərə elə tez də alışar.

E g g e r s o n

Şübhə yox ki yaxşıdır bu.
Nə qədər ki xalasıyla Teddinqtonda yaşayır
O da elə mənim kimi hər gün buraya gəlir
İşdən sonra, bilmirəm ki, o, harada dincəlir
De, onun ki at fermasında tikilən bir evi var
Haçan o ev onun üçün tikilər, hazır olar?

C ə n a b K l a u d e

Hələ divar hörülməyib, sonra lazımdır mebel
Mən çalışsaram ki, ona alam yaxşıca bir piano.

E g g e r s o n

Piano, sən ona?
Düşünürəm, sən haqlısan, pianosu olsa onun
Xeyli kefi kök olar,
Özünü evdə sanar
Sən hər şeyi düşünürsən, olarmı təklif edəm
Acığına gəlməzmi ki, dibçəklər də tap desəm!
O, mənim bağımnda işləyən zaman,
Bağla marağımı üstün tutardı,
Maraqdan düşməzdi heç vaxt bircə an.
Bir zaman özünə bağ istəyəcək,
Bağın həyətinə quşları üçün
Kiçicik bir hovuz gərəkdir, gərək!

C ə n a b K l a u d e

Quş üçün bir hovuz? At tövləsində?
De, bütün bunların mənası nədir?

E g g e r s o n

O, mənə dedi ki, çox sevir onu
Bilirsən o nədir – müşayiət etmək,
Göylərdə qıy vuran quş uçuşunu.

C ə n a b K l a u d e

Lakin seyr etməyə bir quş yoxdusa...

E g g e r s o n

Hardadır, cənab Klaude? Yalnız bir gün
Əvvəl oxudum ki mən – “*The Times*” qəzeti
yazmışdı orda –
Çoxlu vəhşi quşlar peyda olmuşdur,
lap elə Londonda
Və mən bilirəm ki, ayırd edəcək orda eşidər-eşitməz
quşun səsini,
Tutub saxlayacaq bir neçəsini.

C ə n a b K l a u d e

Gəl bu məsələni qoyaq sonraya, qorxuram ki,
bizə heç vaxt qalmaya.
Sən ki Northolda tez getməlisən – qapıda
Maşın gözləyir səni, əvvəlcə düşün
Ledi Elizabetə deyəcəyini.
Məncə, qayıdarkən sən aeroportdan
Xəbərdar edərsən onu sən bu an
Kimlə görüşəcək evə çatanda
Qoy təəccüb etməsin ilk dəfə onunla görüşən anda.

E g g e r s o n

Sizcə, məsələni mən necə açıb söyləyim ona?

C ə n a b K l a u d e

Əlbəttə, o bilir sənin işini
Bilir ki, dəyişmək istəyirik biz sənin yerini
Amma hər bir işi o, yaxşı qanır,
Səni ev işinin ağası sanır.

E g g e r s o n

Bu, mənim üçün çox böyük tərifdir.

C ə n a b K l a u d e

Sən buna layiqsən, amma mənimçün,
Səni əvəz etmək çətindən çətin.
Söhbət varislikdən getdiyi zaman
O, başqa fikirdə olmuşdur tamam
Ona elə gəlir ki, özü seçsə, daha yaxşı olar,
seçdiyi adam
Ona elə gəlir, hamıdan yaxşı,
Bütün adamları duyur, tanıyır
Özünü məndən də güclü bir hakim,
Məndən çox insanı tanıyan sanır.

E g g e r s o n

Mən belə deməzdim, cənab Klaude!
Sizin işinizə çox hörməti var.
Sizi yaxşılıqda daima anır,
Sizi biznesdə bir dahi sanır.
Bu da doğrudur ki, o da inanır
Hər işdə özünün “rəhbərliyi” var
Onun rəhbərliyi olmazsa bir gün
İşlər yaxşı getməz, işlər dayanar.

C ə n a b K l a u d e

Rəhbərlik. Bu ki öz hökmünə inamdan da pis
Lovğalıq de kimə xeyir gətirmiş
Onun hakimliyi – buna şübhə yox
Lakin rəhbərliyi uzaqdan-uzaq
Bizdə mübahisə doğurur ancaq.
Onun kənar olduğu bir zamanda
Mənim qəbul etdiyim bu qərarda

Varsa onun narazılığı, ya qəzəbi
Söylə ki, xəstəlik əldən salıbdir sizi
De ki, həkim nəzarətində sən olmalısən
Ciddi işlərdən kənar qalmalısən
Qayğı ilə yanaşıb sənün halına
İstəməz xələl gəlsin xoş əhvalına
Kolbiyə gəlincə, söylə sən ona
Cənab Simpkinz bacarar bütün işləri
Çox yaxşı göstərib özünü bizə
Sən olmadığın günlərdən bəri
Söylə ki, çarə yox qəti qərarda
Yaxşı iş vəd etdi kimsə, harada
Onun tərəfində çox da durma sən
Qorxuram xanımı təşvişə sala
Onu da fikrindən sən döndərərsən
Ümid bəsləyirəm keçdikcə günlər
Ona uyğunlaşar, onu özünün
Seçdiyi bir insan, həmfikir bilər.
Ancaq sözarası bildir sən ona
Musiqi sevgisi, nəğmələrə də
işarə vurarsan məftunluğuna
Söylə ki, lap işdir, birdən istəsən,
Onunla konsertə gedə bilərsən
Çox da qabağında əymə qəddini
Onun tərifində aşma həddini.

E g g e r s o n

Musiqi söhbəti çıxmaz yadımdan

C ə n a b K l a u d e

Bax yeri gəlmişkən, sən mənə bir də
Çoxmu danışmışsan xanım haqqında
İşə göttürdüyün o insana sən
Sənə çox inanır, o, çox-çox məndən

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Yadında vardırısa, demişdi sənə
Onu hazırlaşdır yeni işlərə
Çox yaxşı olardı, könlünü almaq
Sənə çox inanır, o, sənə ancaq.

E g g e r s o n

Yox, yox, bil ki, sən,
Bax belə şeyləri deməməlisən.
Onun inamını qazansam da mən,
O, işıq axtarır həmişə şərqlən.

C ə n a b K l a u d e

Bəs Qərb İntibahı, Atlant zəkası?

E g g e r s o n

Yaxşı, cənab Klaude, əgər düzünü desəm,
Mən yalnız bu kimi məsələlərə toxundum
Bu məsələlər mənim üçün çox dərin məsələlərdir.
Düşünürəm ki, cənab Simpkinz, o, ali təhsillidir.
Tezliklə bütün bunları biləcəkdir.
Xeyr, xanım Elizabet haqda
Çox da deməmişəm mən. Ancaq bir
İş də var ki, mənə deməlisən sən.
Siz nə zaman deyəcəksiniz cənab Simpkinzə ki,
O, öz məişət işlərini salsın qaydaya?
Sən mənə demişdin ki, bu, sənənin ancaq
Sən qərarın olacaq.

C ə n a b K l a u d e

Xanımın ona necə uyğunlaşmasından
Xanımın yanında onun özünü necə aparmasından

E g g e r s o n

Mən bunu dərk edirəm.

C ə n a b K l a u d e

Bu, həmişə planları pozmuşdur.

E g g e r s o n

Mən əminəm ki, bu, sizə gətirmişdir çox kədər,
Sizin uşağınızın olmaması, bil, acıdı nə qədər

C ə n a b K l a u d e

Sizin başınıza gələn kədərdən, sənin arvadının
və sənin kədərindən
O qədər də pis deyil.
Sənin bir oğlun ola, döyüsdə həlak ola, qəbri də
Dilim gəlmir deməyə. bilinməyə –

E g g e r s o n

Şübhəsiz, düşünürsən ki, xanım Elizabetə
Xatırlatmalı olmalıyam, deməliyəm ona
Onun itkin düşmüş oğlunu

C ə n a b K l a u d e

Bəli, deməlisən, amma bil bunu
Bir az yumşaq söylə sözün sonunu
De ki, uşağın atası vəfat etdikdən
Onun iz-sorağı tamam itdikdən
Mən onun uşağını istərdim tapam
Ancaq gücüm çatmır, mən çox naələcam.
Elə bir məqamda sən söylə bunu
Artırsın xanımın qısqanclığını
Mən bütün bunları çox düşünmüşəm
Bu haqda Simpkinzə özüm demişəm.

E g g e r s o n

Sənin nə demək istədiyini anlayıram mən...

C ə n a b K l a u d e

Əvvəlcə qoy xanım isinişsin ona
Sonra biləndə ki, o, bir yetimdir,
O, təsir altına tez düşəcəkdir.
Mən ola bilmərəm heç vaxt ümitsiz,
Deyəcək götürək oğulluğa biz.

E g g e r s o n

Oğulluğa götürmək! Çox doğru, əlbət,
Əla ideyadır, buna nə demək.

C ə n a b K l a u d e

Mən şadam ki, sən mənimlə razılışırsan
Sənin himayən köməkdir mənə

E g g e r s o n

Əminəm ki, onu tərifləməyə çox şad olacağam.

C ə n a b K l a u d e

Amma gərək sən, çox da ağ etməyəsən,
Onu bəyəndiyini ona bildir sən,
Ona elə gəlir, dünyaya dəyər sənin düşüncən.

E g g e r s o n

Bura bax, bilirəm bir-iki dəfə..
Amma qorxuram ki, mənim təsirim
Həddindən daha çox şişirdərsən sən,
Mənə bir kəlmə də belə demədən
Mən hələ heç zaman bacarmamışam
Ondan bir miss Angel düzəltmək qalır,
Mən onun adını çəkdiyim zaman,
Özünü itirir, xəyalə dalır.

C ə n a b K l a u d e

O ki Lukastanı yaxşı tanıyır
Əvvəldən, bil, onu miss Angel sanır
Bu bir çətinlikdir, başqaları var
Hər ikisi qadındır, hər ikisi onlar

E g g e r s o n

Bu – bir həqiqət.

C ə n a b K l a u d e

Məncə, miss Angeli tez-tez görmür o
Sadəcə, gözünə dəymir onun. Amma
Miss Angel, bil, bundan başqa
Tezliklə birilə evlənəcəkdir.

E g g e r s o n

Mən buna çox ümid bəsləyirəm, çox müvafiq iş.
Amma mənə söylə bunu
Nə olacaq işin sonu
Elizabet əgər desə, onu oğulluğa götürmək istəsə,
Əla bir həll yolu, nədir bəs sonu?
Bildirəcəksənmi ona ki, cənab Simpkinz
Əslində, oğlundur sənin?

C ə n a b K l a u d e

Mənim çətinliyim elə bundadır,
Onun nə reaksiya verəcəyini kim mənə deyər,
kim mənə anladar?
İnan, arvadımı tanımıram mən
Nə qədər insanı tanısan da sən,
Yenə də çox şeyi bilə bilmirsən.
Bilə bilmədiyin, bir də görürsən,
Çox vacib bir şeymiş, çıxır əlindən.
Nə zaman adamı öyrəndim desən,

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

O zaman, inan ki, çox səhv edirsən.
Desəm tanıyıram mən səni əgər.
Bununla bir xəta etmirəm məgər?
Otuzdan artıq il işləyirik biz
Bir kökdə döyünmür bizim qəlbimiz.

E g g e r s o n

Otuz bir ilə yaxın
Siz bir işə baxın
Arvadın haqqında dediyin sözlər
Çaşdırdı məni də, özüm bilmədən
Elə bil, mən də, sanki, arvadımı tanımıram heç.

C ə n a b K l a u d e

Elə arvadın da bax sənin kimi
Sən onu nə qədər tanımırızsansa
Bil ki, o da heç vaxt tanımır səni
Elə o qədər də tanımayırsan
Heç sən də məni.
Bu, mənim qaydamdır, qoy deyim ki mən
Heç kəsi tanıya, duya bilmərəm.
Ancaq bir şey də var, gərək biləsən,
Bil, qat-qat yaxşıdır onlar bilməsə,
Mən kiməm, nəçiyəm, nədir düşüncəm,
Yenə də deyirəm, qat-qat yaxşıdır
Mənim onlar haqda düşünməyimdən.

E g g e r s o n

Olarını soruşam, bəs bu nə demək?
Olarını Simpkinzi duyub bilməmək?

C ə n a b K l a u d e

Sən yaxşı vaxtında saldın yadıma,
Tez-tez təkrarla ki, çıxmasın yaddan

Ancaq o qayıdıb gələcək indi
Vaxtdır ki bu saat çıxım aradan
Mən indi Amsterdama, bəlkə də, Parisə
Gərəkdir zəng edəm, hal-əhval tutam
Amma Elizabet qayıdan zaman
Onu təqdim edəm, onu tapşırım.

(Əlində portfel Kolbi Simpkinz daxil olur.)

C ə n a b K l a u d e

Aha, bu da Kolbi, elə bu anda
Eggersonla sənin haqqında danışdığım məqamda
Ki, sənin qayıtmaq vaxtıdır bu an
Bugünkü səhərdən necə, razısan?

K o l b i

Sən nə demişdinsə, almışam, cənab Klaude.
Günortanız xeyir olsun. Cənab Eggerson,
qorxurdum
Yaman ki, səni görməyəcəyəm.

E g g e r s o n

Mən yarım saata gedəcəyəm, cənab Simpkinz.

C ə n a b K l a u d e

Mən indi gedəcəyəm. Lakin Eggerson
Xanım Elizabetlə qayıdan zaman
Yenidən mən sizə qoşulacağam.

(Cənab Klaude mürəxxəs olur.)

K o l b i

Mən çox şadam ki,
Qoyub getməyirsən sən məni hələ
Bu görüş gərginlik gətirir mənə.

Özüm də bilmirəm heç nəyə görə
Xanım Elizabet haqqında
Nə cənab Klaude, nə də ki bax sən
Lazımı şeyləri heç deməmişən
Onunçün bilmirəm necə davranım,
Mənim işlərimi xoşlarmı xanım?!
Kağan da nə isə söyləmiş mənə
Dediyi həyəcan verib qəlbimə.

E g g e r s o n

Ziyanlı adamdır o cənab Kağan
Xanım Elizabetlə getməmiş yola,
Yoxdur onu burda heç kimsə sayan,
Onun dediyinə qulaq asma sən.
O, tək cənab Klaude ilə deyib anlaşır
Odur Klaudeyə minnətdar olan,
Çünkü Klaude tutub əlindən,
Bir işin başına gətirmiş onu,
Bax elə onunçün çox sevir onu.
Deyərdim, cənab Simpkinz, bu da səninçün
Çox gözəl nümunə göstərə bilər.
O, sənə şəhərdə bir dayaq olar
Onun qızıl kimi bir ürəyi var.
Lakin gizlətmədən desəm düzünü
Bir az kobud deyir, hər vaxt sözünü
Qoy deyim bunu da anladım sənə
Çox da alışmamış xanım Elizabet
Onun davranışı, tərbiyəsinə.
Daha çox meylini salıbdır sənə
Bu fərqli bir cəhət, bu fərqli bir iş
Dünyada hər bir şey sadə deyilmiş.

K o l b i

Mən bilmirəm, niyə bu fərqli bir iş
Mən Kağanı xoşlayıram, mənə pislik etməmiş.
Bundan başqa, işdə köməklik etmiş,
Həm də mənim tək iş dostum olmamış,
Həyatda da dostum olmuş.

E g g e r s o n

Bu doğrudur, Kağan yaxşı bir dostdur.
O istəyir mən güləm, mənə gülə bilmirəm
Mən demirəm, o, dostluqda dönükdür
Yox, yox, bu zarafatdır, yumor hissi böyükdür.
Xanımım tez-tez mənə deyir, Eggerson, niyə sən,
Kağan kimi məni heç vaxt güldürə də bilmirsən?
Bax o, mənim arvadımla iki-üç dəfə görüşmüş.
Elə o an müraciətlə ona “Muriel” demiş
Muriel mənim arvadımın adıdır.
Xanımlarla bax o Kağan belə tezcə dil tapır.
Ancaq xanım Elizabetlə uğur əldə etməmiş
Xanım ona əvəzində “sadələvh” insan demiş.
Ancaq sənlə tamam başqa, sən başqa bir insan
Sən mədəni bir insansan, musiqi anlayırsan.

K o l b i

Xəbərdarlıq üçün çox sağ ol!

E g g e r s o n

Elə bu an mən deyərdim sən etiraz etməsən
ki, yaxşı bir musiqiçisən.

K o l b i

Mən öz xidmətimi göstərəcəyəm.

Eggerson

Sənin musiqi biliyin kömək olacaq, əlbət,
Bundan çox məmnun qalacaq, bil ki, xanım Elizabet
Mən də hərdən oxumuşam, bir-iki şən mahnılar
Mənə elə gəlir ki, bir az səsim var.
Ancaq səntək bacarmıram, mən hələ
Kaş musiqiçi olaydım sənin kimi bax mən də.

Kolbi

Mənə elə gəlir ki, onunla görüşməm üçün,
Mən hələ hazır deyiləm bax bu gün.

(Qapı bərkdən döyülür, Kağan içəri daxil olur.)

Kağan

Salam, Kolbi!
Salam Eggerson. Çox şadam ki, sizi
burada tapmışam. Bu, Kolbi üçün
Bir xoşbəxtlikdir bu gün.

Eggerson

Bu, nə deməkdir, cənab Kağan?

Kağan

Çünkü Lukasta mənimlədir! Özü də bir fəlakətdir.
O gəlib ki, pul çıxartsın bankomatdan
Müflis olub o, yenidən
Ona görə onu gətirdim ki,
Kolbinin yanında,
Belə çətin anında
Bir az dərdi dağılsın
Sən ki burada varsan
Ola bilərəm rahat

Onu qoyub sizinlə
Gedirəm baxam oyuna
Elə bu an, bu saat.

(Lukasta Angel içəri daxil olur.)

L u k a s t a

Eqqi¹, mən işimi itirmişəm!

E g g e r s o n

Yenə də mi, miss Angel?

L u k a s t a

Bəli, yenə də! Və onlara doğru xidmət edə-edə!

E g g e r s o n

Mən elə güman edirəm ki, sən
İşdə qeyri-dəqiq olmusan

L u k a s t a

Sən səhvsən, Eqqi. Bu, tamamilə ədalətsizlikdir,
İki aydır kağızları doldururam
O kağız ki lazım deyil heç bir kəsə
Dünənəcən yaramayıb heç bir işə
Sonra isə bədbəxtlikdən mənim bossum,
Dedi mənə məktub gətir, mən nə bilim,
Mənsə onu çox axtardım, tapa bilmədim.
Sonra isə şübhələndi deyən məndən
O şeyləri istədi ki, heç yerini bilmədim mən
Mən nə bilim onun dərdi, işi nədir
Bilirəm ki, o məktublar hansısa bir
Bağlamanın içindədir,
Bəs bu kimdir, söylə Eqqi, Kolbi Simpkinz?
Onu mənə təqdim edin, hər biriniz.

¹ Eggeronun qısaldılmış adı

E g g e r s o n

Cənab Simpkinz, miss Angeldir,
sənin bildiyin miss Angel
Bundan sonra mənim işim bax onundur,
mənim deyil.

L u k a s t a

Bəs o bilirmi, mən də onun işçisiyəm
Hazırdırmı mənlə birgə işləməyə?
Sən də, Kolbi, bilirsənmi, Lukastayam,
Miss Angel yox. Təkcə Eqqi deyir mənə
Miss Angel, o, bununla çalışır məni pərt etməyə
Razılaş ki, Lukasta adı
Çox yaraşır mənə yenə.

K o l b i

Mən əminəm ki, bu adların hər ikisi sizə yaxşı yaraşır.

L u k a s t a

Yenə də saymazlıq! Mənə bu lazım deyil,
Məhz bax elə onunçün bu adı xoşlamıram,
Angel mənim xətrimə dəyən sözdür, bunu bil.
Mən əminəm, bunun da olacaq bir gün sonu
İstəyirəm dəyişəm bax bu adı, mən onu.
Ancaq mənə bir söylə, bilirsənmi ki, bəs mən
Sənin cavabdeh olduğun işin dairəsindəyəm?

K o l b i

Xeyr, təəssüf ki, mən bilmirəm.

E g g e r s o n

Cənab Simpkinz, ona siz
İmkan verməməlisiniz, ona mən
Heç imkan verməmişəm

Sən onunla düz dolan
Bax bunu da bil, ancaq
Ona barmaq uzatsan,
Əlini qoparacaq.

L u k a s t a

Lukasta əvəzinə L de
Sözünü davam elə, Eqqi.
Ona fikir vermə, Kolbi
Evlisənmi, mənə de.

K o l b i

Xeyr, mən Kolbi
Bil ki, evli deyiləm.

L u k a s t a

Onda mənim qorxum yox həyata düz baxmağa
Səninlə birgə hər gün el içinə çıxmağa.
Ürəyin istəyəndə apar məni nahara.
Bir fəhlə qız olaraq yaman tez-tez acıram,
Mənlə birgə hər yerə getmək istəsən, varam...

E g g e r s o n

Sən onun dediyi bir sözə də inanmamalısan.

L u k a s t a

Cənab Simpkinz, bilirəm ki, mənim dediyim sözlərə
İnanacaqdır hər an
Cənab Eggerson, sən buna inan.
Mən bilirəm ki, mənə Simpkinz yaxşı olacaq.
Kolbi, Eggi pis olmamış heç zaman
Ancaq o, yaman qorxur bu xanım Eggersondan
Ona görə o, məni yeməyə aparmamış
İndi mən anladım ki, bunun səbəbi varmış.

E g g e r s o n

Miss Angel, gəlin biz bu işə xanım
Eggersonu qatmayaq.

L u k a s t a

Kolbi, o, həmişə belə deyir,
Xanım Eggersonun adını eşidəndə
Yaxşı, de görüm, Klaudiyə mənim haqda
nə demisən?

K a ğ a n

Sizin haqqınızda kiməsə, nə isə deməyin
xeyri yox

Sənə demişəm çox, çox
ki, sənin inadkarlığını, səni görməyən bilməz,
Sənin inadkarlığın, dözülməzdir, dözülməz.
Kolbini qorumaq səndən,
Bil ki, borcumdur mənim
İndi gəl hesablaşaq, məvacibi necədir
Görən işin, əməlin. De ki, necə çıxarıq
Sizə gələn böhrandan. Gəl çalışaq bu andan.

L u k a s t a

Bəli, Eggi, deyəkmi Klaudiyə bizim qəmli xəbəri
Mənim üçün bir şey tap, acam səhərdən bəri.

K a ğ a n

O, təzəcə yemək yeyib, Lukastanın problemi –
Gecə-gündüz yemək yemək, onun işi və əməli.

L u k a s t a

Sən vəhşisən, sən bilirsən ki, iştaham azdır mənim
Sən bilirsən, yoxdur mənim bir qəpiyim.

K a ğ a n

O, öhdəlik yaymaqla bir həftənin məvəcibini götürmüş.

L u k a s t a

Xatırla ki, bəyəndiyin nişanlinam.
Olarımı ki, səndən bir az mən pul alam?

E g g e r s o n

Artıq işə mən cavabdeh deyiləm, bil,
Hələ işin sahibi də Simpkinz deyil.
Pul işinə cənab Klaude ancaq özü baxacaq.
Mən onunla danışmaram, bil, bu anda.
Danışaram mən Northoltdan qayıdanda

L u k a s t a

Sən Lizi ilə görüşməyəmi gedirsən?

E g g e r s o n

Mən xanım Elizabeti Northoltda qarşılayacağam.

L u k a s t a

Yaxşı, mən istəmirəm ki, o gələndə mən səhnədə olum.

K a ğ a n

Amma mən də istəmirəm qoyam səni
Kolbi ilə tamam tək
Xanım gəlib buraya ayaq basıb çıxanadək.
Kolbi üçün bu gün bəsdir
Yorulubdur artıq o.
Əziz Kolbi, fürsət vermə Lukastaya bir daha,
Qoy işini saxlamasın o, bu gündən sabaha.
Bir az onla sən sərt davran, belə istəyir dövrən
İndi onu səndən alıb, çıxardacam aradan

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

İndi sənə göstərərəm bunu necə edirəm
Mən onunla yaxşı bir gün keçirməyə gedirəm
Gəl Lukasta, gəl biz gedək çay içək, şənlik edək.

L u k a s t a

Bu böhranın gərginliyi, yaman sıxıbdır məni,
Lap çay üçün ölürəm mən, ancaq bağışla məni
Başqa bir gün zəng vuraraq, çağıracağam səni.

(Lukasta mürəxxəs olur.)

K a ğ a n

Ürəyinə salma, Kolbi, sən ona öyrəşərsən.

(Kağan gedir.)

K o l b i

Egg... Cənab Eggerson!

E g g e r s o n

Bəli, cənab Simpkinz?

K o l b i

Sən mənə ağıllı adam kimi görünürsən.
Amma mənə elə gəlir ki, mən də ağıllıyam.

E g g e r s o n

Mənim heç bir şübhəm yoxdur ki, bizim
hər ikimiz ağıllıyıq.

K o l b i

Bəs Kağan necə? O da, mənə elə gəlir ki, ağıllıdır.

E g g e r s o n

Mən ona əsl ağıl nümunəsi deyərdim.

K o l b i

Bəs sən mənə heç zaman miss Angel haqqında
deməmişəm.

Bəs, o necə?

E g g e r s o n

Oh, miss Angel.

O, bir qədər şıltaqdır. Amma onun yaxşı ürəyi vardır.

K o l b i

Aha, deyəsən, mən də ləzzət alacağam
Ancaq bütün bunlar mənim başımı
Cəhrə kimi fırladır. Bütün bu
birinci adlar, birinci dəfə gördüyüm adamlar
Mən belə şeylərə heç öyrəşməmişəm.

E g g e r s o n

Sən tezliklə belə şeyə öyrəşəcəksən
Hələ sən məni də Egerg çağıracaqsan.

K o l b i

Mən buna təəccüb etməzdim
Elə bir dəqiqə qabaq belə də etdim.
Sonra əmin oldum ki, başımı itirmişəm
Onun mənə etdiyi təsir məni salıb qorxuya
Amma söylə mənə, miss Angelin haqqında.
Ev işində onun nə kimi bacarığı var?

E g g e r s o n

Mən deyərdim ki, onun etibarlılıq əlaqəsi var
Düşünürəm ki, bu termin tamamilə düzgün olar
Onun özünün yox pulu, özü yığmamış onu
Ancaq onun atası Klaudenin dostuydu

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Və onunçün Klaude onu çox qoruyurdu
İstənilən bir anda ona qayğı bəsləmiş,
O da belə adammış
O, özünü o qıza vəfalı ata sanmış
Gör necə alicənab, səxavətli adammış
Bax bu cənab Klaude.
Amma düzünü desək, qızın işi gətirmir.
İşlədiyi bir işdə heç qərar tuta bilmir.
Əvəzində cənab Klaude ona xərclik də verir.
Bütün bunlara baxmayaraq, daim o borca girir.
Ancaq ondan heç də olma nigaran
Cənab Simpkinz, o evlənəcək başqa bir oğlana –
cənab Kağana.
Nəhayətdə öz yolunu tutacaq.
Bilirəm ki, onu xoşbəxt edə bilər o ancaq.

K o l b i

O, necə, cansıxıcı adam deyil ki?

E g g e r s o n

Sən onu ruhlandırmasan, o, elə də olacaq
Mən onu heç zaman ruhlandırmamışam.

K o l b i

Sənin ki xanım Eggersonun vardır.

E g g e r s o n

Bəli, o zaman mühafizəçimsən. Mənim isə
bir bağım vardır ki, məni ondan
Mühafizə etsin. Bu da ki bir zarafat.

K o l b i

Mən heç vaxt miss Angel kimi birisinə rast gəlməmişəm.

E g g e r s o n

Siz ona öyrəşəcəksiniz, cənab Simpkinz
Mən həmişə demişəm, xariqələr yaradır
yaşadığımız zaman
Bu dünyada dəyişir, hər bir şey və hər bir an.
Ancaq bilirəm bunu, sən çox da görməyəcəksən,
lap istəsən də onu.
Onun məsuliyyəti sənin boynunda deyil.
Sən onunçün heç zaman, nə alçal, nə də əyil.
Xanım Elizabetsə, bil ki, onunla varam
o tam başqa bir adam.

K o l b i

Hər halda, mən düşünürəm xanım Elizabet
Miss Angel kimi olsun qəribə, əlbət.

E g g e r s o n

Bəli, cənab Simpkinz, olduqca qeyri-adidir.

K o l b i

Paho!

E g g e r s o n

Artıq sənə anladım. O xanımdır, bir xanım
Fransızların dediyi kimi, daha çox *grande dame*
Cənab Klaude onu çox sevir bax elə buna görə
O, bir dəfə rahat bir vaxtda demişdi mənə
O, yenicə ictimai yeməxanadan qayıtmışdı –
“Eggerson – o dedi. – Alverim yaxşı olub və mənə
lazımdır bir xanım”
Əlbət ki, onun ailə əlaqələri bəzi halda olmuşdu
onun özünə lazım
Lakin demək, o düşünmürdü bu haqda

Heç nə qalmazdı kənarda, yaddaşı pis olsa da,
Qəlbi necə genişdir! Elə bil, sosialistdir.
Mənsə konservativəm, lap iliyimə qədər.

K o l b i

Bəs xanım Elizabet xanım olmaqdan başqa,
Daha nə xasiyyəti var. Nə deyərsən bu haqda?

E g g e r s o n

Mən etiraf edirəm ki, onun qəribəliyi var
Amma hamısı ziyansız, pisliliyi tez unudur.
Uyğunlaşacaqsan onlara gün keçdikcə bir daha.
Mənə cənab Klaude tez-tez belə deyərdi –
Ona sən gəl yumor de, yumor söylə sən ona
Ancaq bir xasiyyəti vardır, qoy deyim onu
O, bir qədər huşsuzdur, bu da işlərin sonu.

K o l b i

Mənə demək istəmirsən ki
Pozulubdur yaddaşı?

E g g e r s o n

Yox, yox bunu demirəm, itirməyə yox bir şey,
Baxmayaraq yaddaşdan hərdənbir edir giley
Bəzən çox şeyləri də birdən salır yadına,
Bəzən unudulur çox şey, heç nə çatmır dadına.
Səyahəti çox sevir, o, sağlamlıq naminə,
Qayıdanda unudur, yadında qalmır heç nə.
Onun səyahətləri bəzən olur çox baha
Mənim bir macəram var, yada düşdü bir daha
Yadımdadır çox qabaq Coşua Parkda ev alanda
Xanım Eggersona söylədim, artıq evimiz vardır
Və başladım gəzməyə. Amma mənim səfərim
Şəhər ilə yuxarı, bir də ki park olardı

Yalnız ildə bir dəfə biz Davlişə gedərdik
Və biz bunu səfərin lap əvvəli bilərdik.
Xanım Elizabeti çətinlikdən çıxarmaq,
Onu gəzdirmək demək.

K o l b i

Bəlkə, o heç bu təyyarə ilə gəlib çıxmayacaq.

E g g e r s o n

Bəli, mümkün olan şey. Yolu səhv salır, əlbət,
Bəzən pasport itirir, bəzən də itir bilet
Amma gəl körpüləri söküb dağıtmayaq biz
Hər şeyə pis deməyək, bir az olaq oyaq biz
Mən həmişə demişəm, xoşlayacaqsan onu
Onun gözəl qəlbi var,
O çox gözəl xanımdır, onu de, kim unudar?!

K o l b i

Hamı yaxşı görünür, ona siz baxan zaman
Ancaq düşünürəm ki, siz özünüz yaxşısız
Çünki yaxşı adamlar görür hər şeyi yaxşı,
Yaxşı niyyətlə baxır onun hər an baxışı.

E g g e r s o n

Sən özün görəcəksən ki, mən düzəm,
Mən səni buna əmin edirəm.

(Cənab Klaude daxil olur.)

C ə n a b K l a u d e

Salam! Sən hələ də buradasan. Sənin getmək vaxtıdır.

E g g e r s o n

Mən bu saat gedirəm. Hələ xeyli vaxt vardır
(Saatına baxır.)

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Mən aeroporta o zaman gedəcəyəm ki,
Çox da vaxt itirməyim
Bir də hələ xanımın gömrükxanadan keçməyi
Təcrübəmdən bilirəm, aparacaq xeyli vaxt,
Niyə ki vaxt itirim,
boş-boş, nahaqdan nahaq.

Xanım Elizabet Mulhəmmerin uzaqdan səsi gəlir¹.

Aç o çamadanı. İstəyirəm oradan bir şey çıxardam
Onun da kağızını aç – o, bir şüşə dərmandır, dərman.
İndi isə Parkmən, onu sürücüyə ver.
O, mənə deyir ki, xroniki kataraktdan əziyyət çəkir.

C ə n a b K l a u d e

Paho! Bu nədir?
(Pilləkənə açılan qapını açır və qulaq asır.)
O buradadır, Eggerson! Bu, onun səsidir
Haradadır o? O, yenə də bayırdadır.
(Pəncərəyə tərəf gedir və aşağıya, küçəyə baxır.)
O, faytonçu ilə söhbət edir.
Onlar nə haqda danışa bilərlər? Aha, indi isə
o, içəri girir!

Xanım Elizabet Mulhəmmerin uzaqdan gələn səsi

Xeyr, Gertruda, mən heç bir qəlyanaltı etməmişəm
və heç indi də yemək istəmirəm.
Eləcə mənə çay gətir. Yanında heç nə lazım deyil.
Aha. Az qala, unutmuşdum. Sən lazımı şəkildə
çay dəmləməyi hələ öyrənməmişən.
Bir fincan qara qəhvə gətir. Cənab Klaude evdədirmi?
Əvvəlcə mən onunla danışmaq istərdim.

¹ Xanım Elizabetin səhnədə uzaqdan gələn səsi nəzərdə tutulmuşdur ki, teatrda tamaşaçılar üçün çox da aydın şəkildə eşidilməsin.

C ə n a b K l a u d e

Aman Allah! Eggerson, nə baş vermişdir?

E g g e r s o n

Bu, çox qəribədir. Qoy düşüm, onu qarşılıyım.

C ə n a b K l a u d e

Biz harada gərək olaydıq, gərək biz nə edəydik?

E g g e r s o n

(açıq qapının qarşısında)

O, qonaq otağında xanımı ilə söhbət edir.

İndi isə pilləkənlərlə yuxarı çıxır.

C ə n a b K l a u d e

Kolbi, masanın arxasında otur və bir neçə kağız götür

Biz özümüzü elə göstərməliyik ki, guya,

başımız alverə qarışmışdır.

(Xanım Elizabet Mulhəmmer içəri daxil olur.)

E g g e r s o n v ə C ə n a b K l a u d e

(eyni zamanda)

Xanım Elizabet!

Elizabet!

C ə n a b K l a u d e

Sən Allah! De görüm, nə baş verib?

E g g e r s o n

Xanım Elizabet! Bu, çox təəccüblüdür.

X a n ı m E l i z a b e t

Təəccüblü olan nədir, Eggerson?

Mən gəlib çatmışam, vəssalam.

E g g e r s o n

Mən elə bu dəqiqə Northolta gedirdim ki,
Sizi qarşılayam.
Xanım Elizabet
Bu, sənin tərəfindən çox düşüncəli bir hərəkətdir.
Amma buna qətiyyəən ehtiyac yoxdur
Bundan savayı, mən təyyarə ilə gəlməmişəm
Mən Viktoriyaya gəldim.

C ə n a b K l a u d e

Demək istəyirsən ki, sən biletini dəyişmişən?

E g g e r s o n

Yaxşı, bəs bileti necə dəyişdin ?

X a n ı m E l i z a b e t

Mən agentliyə getdim və bileti dəyişdirdim.
Mən başa düşürəm, niyə sizin hər ikiniz belə
təəccüblənirsiniz?
Siz bilirsiniz ki, mən olduqca təcrübəli
bir səyahətçiyəm.

C ə n a b K l a u d e

Əlbəttə, biz bunu bilirik, Elizabet
Bəs niyə siz planlarınızı dəyişdirdiniz?

X a n ı m E l i z a b e t

Mildred Devereleə görə
O, mənimlə birlikdə müalicə olunurdu
O, təyyarə ilə uça bilmir, dənizi isə götürür
Ona görə də gəldik qatarla
Bəs bu gənc oğlan kimdir? Onun sifəti tanışdır.

C ə n a b K l a u d e

Bu gənc oğlan Eggersonun sələfi
Sən bilirsən ki, Eggerson istefa verir...

E g g e r s o n

Həkimlərin göstərişi ilə, xanım Elizabet
Həkim çox qəti tələb qoymuşdur...

C ə n a b K l a u d e

Cənab Simpkinzin çox güclü zəmanətnaməsi var...

E g g e r s o n

Bundan başqa, ona digər
bir şirnikləndirici təklif verilmişdir.
Ona görə də biz təcili qərar qəbul etməliydik.

C ə n a b K l a u d e

Sən müalicədə olduğuna görə səni
narahat etmək istəmədim.

E g g e r s o n

Bundan başqa, cənab Simpkinz yüksəkixtisaslı
bir peşəkardır. Və o, etibarlı bir xidmətçidir
Bundan başqa, o musiqiçidir.

X a n ı m E l i z a b e t

Musiqiçi?

Bu o cavan oğlandırmı ki, mən imtahan etmişəm?

Onu cənab Klaudeyə mən məsləhət bilmişəm

Əlbəttə ki, bu odur. Dediym yadımdadır.

“Onun yaxşı aurası var”,

Mən insanların aurasını onun sifətindən

yaxşı görürəm. Deyirsən, onun adı nədir?

C ə n a b K l a u d e

Kolbi Simpkinz.

X a n ı m E l i z a b e t

(barmaqları ilə sayaraq)

On üç məktub. Bu, çox münasibdir
Bu, əksər insanların düşündüklərinin əksinədir
Siz, güman ki, məharətlisiniz
Amma çox kövrək görünürsünüz
Mən sizə səhhətlə bağlı dərs verməliyəm
Sizin eviniz haradadır, cənab Kolbi?

K o l b i

Simpkinz

E g g e r s o n

Cənab Kolbi Simpkinz

X a n ı m E l i z a b e t

Mənim dilimə Kolbi daha yaxşı yatır.
Siz harada yaşayırsınız?

C ə n a b K l a u d e

Onun evi Londonun kənarındadır
Amma istəyirəm ki mən, çox uzaq olmasın bizdən
Sən bilirsən Eggersona qardaş olmaq nə demək
Ona görə də istəyirəm ki, at fermasındakı
o evi düzəltdirəm.

X a n ı m E l i z a b e t

Amma bilirəm ki, rənglər səhv seçilir. Mənim
Ərim rənglərin əhəmiyyətini bilmir.
Bilirəm ki, mənə həyatda
Onun əhəmiyyəti böyükdür, cənab Kolbi.

Çox təəssüflər olsun ki, Eggerson da heç bilmir
Siz ikilikdə hansı rəngi seçmisiz.

C ə n a b K l a u d e

Mən düşünürdüm ki, sarı-qırmızımtıl rəng
daha şaqraq olacaq.

X a n ı m E l i z a b e t

Elə mən bunu da gözləyirdim, sarı-qırmızımtıl,
Dan yeri rəngindədir
Cənab Kolbiyə çəhrayı-bənövşəyi rəng yaxşıdır.
Mən özüm bu işə fikir verəcəyəm.
Amma bu gün yox. İndi gedib istirahət etməliyəm.
Qatarda yatmaq, deməli, oyaq qalmaq.
İstəyirəm bir saat olam hər şeydən uzaq
Bir saatın rahatlığı daha mühüm, daha vacib
Görülməli birinci iş
Həkim Rebmann belə demiş.

C ə n a b K l a u d e

Rebmann? Məncə, bu, həkim Leroksdur.

X a n ı m E l i z a b e t

Həkim Leroks Lausandadır
Mən həkim Rebmannın nəzarəti altında
Sürixdə olmuşam.

C ə n a b K l a u d e

Bəs sən ki həkim Leroksun yanına gedirdin.
Səni nə məcbur etdi ki, Sürixə getdin?

X a n ı m E l i z a b e t

Mən Mildred Deverelə rast gəlməsəydim,
Lausana daha tez çatardım

Inventas vitam
iuvat excoluisse
per artes

O, Sürixə gedirdi, ona görə mənə dedi:
Sürixə gəl! Orada bir gözəl həkim var,
O, yaddaş nəzarəti öyrədir.
Buna görə mən Sürixə getdim.

C ə n a b K l a u d e

Beləliklə, çıxıb getdin Sürixə
Amma mənə, Lausandakı həkim
Yaddaş nəzarəti öyrətmirmi ki?

X a n ı m E l i z a b e t

Xeyr, Claude, o yalnız düşüncəyə
nəzarəti öyrədir.
Yaddaş nəzarəti başqa bir şeydir.
Bu daha inkişaf etmişdir.
Mən ki sənə bu haqda yazmışdım.

C ə n a b K l a u d e

Bu doğrudur ki, Sürixdən sən mənə
Poçt kartları göndərmişdin
Ancaq bilirsən ki,
Sənin yazılarını oxumaq çətin işdir.
İstəyirəm ki, poçt markalarından
Sənin harada olduğunu öyrənim
bir çətinlik duymadan.

X a n ı m E l i z a b e t

Amma Claude, mən çox şadam ki,
Sən mənim məsləhətimə əməl etmişən.

C ə n a b K l a u d e

Sənin məsləhətin? Nə haqda?

X a n ı m E l i z a b e t

Cənab Kolbini işə götürmək.

Həqiqətən, mən narazıyam!

Bu, birinci dəfə deyildir ki, mən

Sənin yaddaşının itməsindən

Xəbərdar oluram. Səni inandırırım ki,

Həkim Rebmannın bir kurs müalicəsi

Yox, yox, bu mərhələdə həkim Leroksun müalicəsi

Sənə kömək edər.

Xatırlamırsan ki, məgər getməmişdən mən qabaq

Sənə dedim,

Məsləhətimə as qulaq,

Cənab Kolbini işə götür sən ancaq.

C ə n a b K l a u d e

Bəli, anlayıram,

İndi xatırlamağa başlayıram

Gərək sən deyən kimi edəydim.

X a n ı m E l i z a b e t

Mən sənə izah etməliyəm ki,

Ey, bizim cənab Kolbi,

Mən səninçün ərimlə birlikdə

Şərikli iş görəcəyik.

Sabah mənlə çay içərik

Sonra isə mən sizə

Komitələrimizdən söhbət açaram

İndi isə dincəlim, sonra da danışaram.

C ə n a b K l a u d e

Bəli, get, bir qədər istirahət et.

Mən cənabla bizneslə məşğul olaram.

Xanım Elizabeth

Kolbi ilə!

(Xanım Elizabeth çıxıb gedir.)

Cənab Klaude

O gedib öz biletini dəyişdirib
Görünməmiş bir iş.

Eggerson

Çox maraqlıdır, elə deyilmi?

Cənab Klaude

Əgər bu işi Sürixdəki həkim edibsə,
Mən ona yağlı bir qiymət verirəm.
Belə çıxır ki, mən səni Londona
Heç nəyə görə gətirmişəm.

Eggerson

Heç nə üçün yox. Mən bunu əldən verməzdim.
Bundan savayı, sizə dediyim kimi
Bilirsiniz bir qədər bazarlıq etdiyimi
Amma indi yaxşı olar ki, mən çıxım gedim
Cənab Simpkinz, əgər gözlənilməz bir iş çixsa,
Bu haqda sənın biliyin yoxsa,
Onda zəng et sən mənə
Nə lazımsa telefonda mən də deyərəm sənə.
Əgər evdə olmasam, bil ki, onda bağdayam,
Şəhərə də gələrəm, əgər lazımlım olsam.
Əslində, xanım Eggerson da sənın səsini
çox eşitmək istəyir,
Eşitsə, çox şad olar.
O deyir ki, bax sənın, şöhrətli bir səsın var.

K o l b i

Çox sağ olun. Mən elə də edəcəm
Bunu bilmək çox inamlı bir işdir ki
Mən həmişə arxamda hiss edəcəyəm.
İnamlı bir insanı, sənin kimi.
Ancaq narahat olma. Mən çox da tez-tez
Sənə zəng etməyəcəm.

E g g e r s o n

Aha, belə söylə... Xanım Eggerson
Deyə-deyə durur yenə, sən
Niyə bazar günü, onu şəhərə
Günorta yeməyinə dəvət etməyirsən?
Amma mən deyirəm: biz onu
Belə bir bazar günü
İlin belə vaxtında
İşin çox zamanında
Coşua Parka dəvət edə bilmərik.
Mən dedim: Bu haqda yazda düşünərik
O zaman ki, bağa baxmağın özü
Elə bil, qonaqlıqdır, desək lap sözlün düzü.

C ə n a b K l a u d e

Salamat qal və sağ ol, cənab Eggerson.

E g g e r s o n

Salamat qal, cənab Klaude,
Salamat qal, cənab Kolbi Simpkinz.

(Eggerson gedir.)

C ə n a b K l a u d e

Bura bax, Kolbi! Mən səni cənab Simpkinz
kimi çağırıram. Camaat içində

Bir ehtiyat tədbiri olaraq
Mənim arvadım təkid edərsə, ancaq
Sənə cənab Kolbi deyərsə,
Onda mən sənə
Kolbi deyəcəyəm hamının içində.

K o l b i

Mən əminəm ki, bu, hər ikimiz üçün hər an
İşləri edə bilər, daha rahat, daha asan.

C ə n a b K l a u d e

Onun qəfil gəlişi, az qala, korlamışdı hər işi
Sən yadda saxla ki, belə bir iş
Heç vaxt əvvəl nə olmuş, nə baş vermiş.
Ona görə də, görüş mənim nəzərdə
Tutduğum kimi baş tutmadı, hər halda,
Amma yenə çox yaxşı apardım.
Açıq-aydın görünürdü ki, çox istəyir o, səni.

K o l b i

Doğrudanmı, düşünürdü ki,
O, məni əvvəllər görmüşdü?

C ə n a b K l a u d e

Deməyim mümkün deyil.
Məsələ burasındadır ki, o, səni
Xəyalən tanıyır. Bu çox yaxşı bir işdir
O, yəqin etmişdir ki, sənin evin olacaq.
Ona elə gələcək ki, evi sənə
o təklif etmişdir ancaq.
Ona görə də mən çox rahatam ki, vaxt
Keçdikcə mən işləri qaydasına salaram.

K o l b i

Mən etiraf etməliyəm ki, bu vaxta qədər
Ola bilməmişəm sakit bir qədər
Sənin başındakı düşünürəm ki,
Bir yalan üstündə tikilən bina
De, inanırsanmı, doğrudan, ona
Ki məni oğlutək o qəbul etsin?

C ə n a b K l a u d e

Guya ki, oğlusan, düşünsə əgər
Səndən ona oğul olmazmı məgər?
Əlbəttə olar, lakin onun oğlunda
Fərqli xüsusiyyətlər var.
Sonrasa yavaş-yavaş sənə meyil salacaq
İnan, səndən xanıma yaxşı oğul olacaq,
Çox təəccüb etmərəm, sənə çox salsa meyil.
İnanaram ki, desə Kolbi onun oğludur
Heç mənim oğlum deyil.
Özünü inandırır yaşamışdır həyatda
Girsən onun qılığına, hər iş görə bilərsən
Düşməni də onunla dost edərsən, bil hətta.

K o l b i

Bu çox da yaxşı deyil,
Yalana inandırır kimisə sevindirmək
Doğrunu yalan bilib, yalanı doğru bilmək
Bu, bizimçün yaxşısa, söylə onunçün nədir
Bəlkə, bir qayğıkeşlik, bəlkə, böyük bir işdir?

C ə n a b K l a u d e

Əgər ki sən həyat şərti diqtə etməsən,
Həyatın şərtlərini sən qəbul etməlisən.
Ancaq söylə bir mənə, iş xoş gəlirmi sənə?

Bunu soruşmaq üçün qəlbimdə məqsədim var
Mən söhbətdən qaçmıram, söhbət yerində qalır.
Bilirsən ki, bir müddət səni tənha qoymuşam
İndi iş haqda söhbətə başlamışam.
Düşünürəm, işini bəyənsən, çox yaxşıdır.
Bəyəndiyin bir işdə işləsən, daha yaxşı
İşini də sevərsən qohumluqla yanaşı.

K o l b i

Buna görə çox sağ ol
Həqiqətən, mənimçün bu, bir yeni mənzərə
Deyim ki, hələ çox şey bəlli deyildir mənə.

C ə n a b K l a u d e

Amma indisə, Kolbi, qəribədir bu işlər
İşə başlamayınca, ayırd edə bilmərik
Necə keçib bu illər.

K o l b i

Mənə elə gəlir ki, bununçün şans olmayıb.

C ə n a b K l a u d e

Sən uşaq olanda xalan baxırdı sənə.
Sənlə tək-tək görüşə imkan vermirdi mənə.
Sonra hər ikinizi göndərdim Kanadaya,
Müharibə zamanı, bəlkə də, bu səhv idi.
Düz beş ildir ölkədə müharibə gedirdi
Sonra da məktəb, əlbət, sonra orduda xidmət
Sonra isə musiqi, olardımı bilməmək...

K o l b i

Sənin mənə ilk sualın bu oldu ki,
Mən necə, xoşlayırammı bu işi?

C ə n a b K l a u d e

Bəli, iş xoşuna gəlirmi?

K o l b i

Bir növ şən işdir.
Bilirəm ki, burada görəcəyim bir iş var
Ancaq çox-çox uzaqdır əvvəlki marağımdan,
Məndə inam yaradır bu işimə anbaan.
Əvvəllər belə işim mənim heç vaxt olmamış.
Amma bu iş həmçinin, zəhləmi də aparmış
Mən tək işi demirəm, mən özümü deyirəm
Elə bil ki, bambaşqa adama çevrilirəm
Mənə elə gəlir ki, xarici dil
bilən kimi adama bənzəyirəm
Düşündüyün bir fikri, çox sürətlə deyirəm.
Danışdığın bir dildə düşünməyi bilmədən
Onu lazımı qədər düz danışa bilməzsən
Başqa dildə danışib, olursan başqa adam
İndi deyə bilmərəm, mənmi başqa adamam?
Xoşlaya bilərəmmi heç bilmirəm özgəni
Özgə xoşlayacaqmı, deyə bilmərəm məni.
Zaman ötüb-keçdikcə ümidim də azalır
Mənə bir az dincəlmək, gecələrsə küçədə
Tənha dolaşib gəzmək, bir az düşünmək qalır.
Sonrasa yavaş-yavaş qayıdıram özümə
Oluram yenə məyus, qəmli bir orqançalan
Hərdənbir də büdrəmək, yaman oturmuş, yaman
Sonra düşünürəm ki, mən çox şeyə layiqəm
Mən bununçün həyatda döyüşə girməliyəm
Özüm ola bilməkçün mübarizə etməli,
döyüşməliyəm hər an.

C ə n a b K l a u d e

Sənin dediklərini anlayıram çox yaxşı
Səndən yaxşı duyuram, sən ki mənim oğlumsan
Elə bil ki, həyatda məni təkrarlayırsan.

K o l b i

Sənin həyat təcrübən.

C ə n a b K l a u d e

Bəli, mən maliyyəçi olmaq istəmirdim.

K o l b i

Bəs nə işlə məşğul olmaq istəyirdin?

C ə n a b K l a u d e

Dulusçu olmaq istəyirdim.

K o l b i

Dulusçu?

C ə n a b K l a u d e

Bəli, dulusçu. Mən uşaq olan zaman
İstəyirdim şeyləri hər bir formaya salam
Çox sevirdim formanı və bir də ki rəngləri
Bir də ki materialı gözəl edən dəstəyi
Çox adamlar düşünür ki, memar,
Ya da ki rəssam olmaq
Dulusçudan yaxşıdır qat-qat
Əksər adamlara elə gəlir ki, çini qab
və ya farfor yerli incəsənət üçün
bəzək-düzək formalarıdır.
Mənim üçünsə onlar, nə istifadə üçün,
nə də bərbəzək üçün lazım deyil.

Sonrasa inam yaradır.
Mənim hekayəm hələ bunla bitmir ki,
Mən o sənətə nifrət edirdim. Bu iş onu
qəmgin edirdi, kədərləndirirdi.
O bilirdi ki, mən uzun müddətdir qəlbimdə
bir danlaq gəzdirirəm.
Hamını bezdirirdim.
Amma o öləndən sonra bildim, haqlıdır atam
Bax hər şeyi eləcə gec anlayır hər adam
Atam öləndən sonra bütün həyatım boyu
Etdiyim günahları çalışıram yuyam mən
Heç olmasa, bax indi onu yaxşı duyam mən.
Nə qədər cavan idim onu başa düşmədim,
Elə ki yetişdim, heyif, onu itirdim.

K o l b i

Amma sən izah etmədin ki, niyə düşünürsən
onun haqq olduğunu
Heç özün də bilmədən.

C ə n a b K l a u d e

Çünki mən anladım ki,
Heç zaman birinci dərəcəli dulusçu
ola bilmərəm. Mənim içimdə
Belə bir güc yox idi.
Qəribədir, deyilmi?
İnsan gücü olmayan bir işlə
Məşğul ola bilərmə,
Ona heç həvəs göstərə bilərmə?
Bir insan ki naxış vura bilmir,
Ondan nəqqaş olarmı? Elə bir insan varmı?
Mən belə düşünürəm. Sonra
Gördüm ki, əlbət, yoxdur məndə
belə bir qabiliyyət. Elə vaxtlar olur ki, birdən
durub oluram tamam başqa bir adam.

Və mən bilirəm ki, hər bir insan
Nə isə əsl bir şey yaradan zaman hansı hisslər
yaşayır.

Mən onu sevə bilməzdim belə bir hiss yaşamadan
Elə bir hiss ki, ölərkən kimisə yaşatsın...

Mən inanıram ki, sən bəzən piano arxasında
oturan zaman keçəcəksən
Şəxsi həyatın astanasından, mənim qoşulduğum
kimi, həqiqi bir aləmə qoşulacaqsan.

K o l b i

Həqiqətən də, sən bütün bunları mənə danışdığın zaman
Sanki, öz hisslərimin ifadəsini öz canımda tapıram.

Bunu da bilirəm, olmaram heç vaxt
Böyük bir orqançı.

Bilirəm ki, bəstəkarların

Ola billəm ancaq kiçik kölgəsi.

Mən özüm-özümçün çaldığım zaman,

Bil ki, musiqidən ləzzət alıram.

Lakin başqası üçün nə isə çalanda,

Özüm də özümə məəttəl qalıram.

Bilirəm, çaldığım verir başqa səs.

Belə musiqini bəyənəmiz heç kəs.

Özgəyə çaldığım musiqi ki var.

Mənə elə gəlir, sanki, elə bil,

Heç mənim çaldığım musiqi deyil.

Yalnız özüm üçün çaldığım zaman

Sevir musiqini, xoşbəxt oluram.

C ə n a b K l a u d e

Sən özün üçün çalırsan

Mən isə öz alətlərimi şəxsi otağımda saxlayıram.

Bu, ona görə deyildir ki, mən

Onları heç kəsin görməsini istəmirəm!

Lakin tək olanda, alətlərlə qalanda
Mən onlara baxıram, sonra xəyala dalıram.
Bəzən mən o aləti düzəldənlə
Elə bil, eyniləşirəm və qəlbimdə
İztirablı bir coşqu püskürür
Və mənimçün həyatı dözümlü edir.
Məncə, o, dini əvəz edir.
Mənim arvadımın dediyi kimi,
Həyatın ruhu dinin əvəzləyicisidir.
Deyə bilərəm ki, həqiqi dindarlar
İttifaqda ola bilməz, təklikdə qalarlar,
Bundan başqa, həm də var dahi adamlar,
Digər adamlar da var. Mənə elə gəlir ki,
Ən yaxşı halda onların istədikləri
İki dünyada yaşamaq olar.
Hər biri də özünü buna
İnandırmağa çalışar
Bunun biri sənsən, biri də mən
Ola bilsin ki, sənə bir gün
Öz kolleksiyamı göstərəcəm.

K o l b i

Sağ ol.

C ə n a b K l a u d e

Yəqin, gələcək bir gün, sənin çaldığın
Həzin musiqini eşidəcəyəm
Mən bir daha təkrar etməyəcəyəm.
Sənin məndən soruşmağın: “Bilirsənmi ki,
Mən öz danışığımda belə bir
Termini işlədəndə ki, həyat səni verdiklərini
Qəbul etməyə vadar edir... inandırır”,
Mən yalnız sənin bu sualını gözləyəcəyəm.
Və gözləyəcəyəm ki, bu sualın cavabın
anlayırsanmı?

K o l b i

Düşünürəm ki, anlayıram,
Mən indi səni daha yaxşı anlayıram.
Həyatın səni başa düşməyə vadar etdiyi
Şeyləri mən indi daha yaxşı anlayıram.
Amma... nə isə mənim daxilimdə
Belə şərtləri qəbul etməkdə əks mübarizə aparır.
Bu çox sadə olardı, əgər sən
Mənim atam olmasan!
Bir az bundan qabaq dediyin
Məni rıqqətə gətirdi ancaq.
Sən dedin ki, atanı heç zaman
Başa düşmədin, nə qədər ki sağ idi
Onu sən başa düşdün
Onu itirən zaman, amma bu da gec oldu.
Və bir də ki sən bağışlanmadan demisən,
Hətta sənin onu başa düşməməyin
Bəlkə, ata-oğul qohumluğunun nəticəsidir.
Belə şeylər olur tez-tez
Atan öləndən sonra keçirdiyin peşmançılıq
Bu qohumluğu tamamlayır.
Sən həmişə onun oğlu, o, həmişə olub
Sənin atan. Mən həmişə arzu edirəm ki,
Mənim də günahımı yumaq üçün nə isə
bir şey olaydı!
Sənlə mənim aramda çatışmayan nə isə var.
O çatışmayan bir şey ki, səninlə atan
Arasında həmişə olub, var və olacaq.
İndi mən düşünməyə başlayıram ki,
Mən səni həmişə özümə səxavətli
Təchizatçı, mühafizəçi, bir himayədar kimi
bilmişəm. Atadan daha çox himayəçi.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Elə bir ata ki, mənim uşaqlıq illərimdə
Onun varlığını hiss etməmişəm.
O illər artıq əbədi olaraq olub, qurtarıb.
Boş illər!
Mən bütün bunları çox təəssüf hissləri ilə
bildirirəm. Lakin bu yol izah
etməyə aparır ki, indi dediyim kimi,
Həyatın vadar etdiyi şərtlərlə barışmazlıq olmaz.

C ə n a b K l a u d e

Bu, mənim günahımdır
Həmişə çalışmışam, atam edən səhvləri
Mən düşünüm, arayım,
Mən də təkrarlamayım.
Amma təəssüf olsun ki, bunun xeyri yox,
Mənim etdiyim səhvlər, onunkundan daha çox.

K o l b i

Mən bilirəm ki, səni incidirəm
Və özümə nifrət edirəm ki,
Mən səni incidirəm.

C ə n a b K l a u d e

Sən belə şeyləri düşünməməlisən.

K o l b i

Bütün etdiklərinə görə səninlə varam
və yalnız sənə minnətdaram
və istərəm işimlə günbəgün,
aram-aram əvəzini qaytaram.

C ə n a b K l a u d e

Mənim etibarlı xidmətçim kimi.

K o l b i

Həqiqətən də, gördüyüm işlə maraqlanıram
Və daha da çox iş üçün alışıram, yanıram.
Amma istəmirəm ki, özümü inandırım.

C ə n a b K l a u d e

Sən özünü inandıran olmayacaqsan.
Sadəcə, gözləməliyik ki,
Yeni şərtlər bizə nələrə diktə edəcək.
Nə zaman ki düşünürük
Alışmışıq şəraitə
Həyat yeni töhfə verir, bil, hərəyə
Güc də çatmır ödəməyə
İndi isə gedib farforumla işləyəcəyəm.

K o l b i

Bağışla, lakin sənə xatırlatmalıyam ki,
Sənin şəhərdə var bir görüşün
Sabah səhər. Mənə dedin onları tap
O fiqurlar buradadır, bax.

C ə n a b K l a u d e

Mənim arvadımdan çox şey asılıdır.
Onunla səbirli ol, Kolbi.
– Aha, sən fiqurları deyirdin.
Biz bu fiqurlara diqqətlə baxmalıyıq.

Pərdə enir.

İKİNCİ PƏRDƏ

*Bir neçə həftə sonra at damundakı mənzildə
Lukasta kresloda, Kolbi pianonun arxasında oturur.
Pərdə qalxdıqca musiqi parçasının son notları eşidilir.*

L u k a s t a

Kolbi. Çox yaxşı çalırsan sən, məncə, yenə,
Mənim rəyim dəyməsə də bir şeyə
Ancaq musiqi haqqında bilmək istərəm
Kaş mənə duymağı öyrədəsən sən.

K o l b i

Məncə, sənin öyrənməyə bir elə vaxtın getməz.
İşin ilk mərhələsində ilk işin olmalıdır
çoxlu mahnı eşitmək
Eşitmək və dinləmək
Ondan sonra biləcəksən, nə yaxşıdır, nə də pis
Belə-belə öyrənmişik bizim, bil, hər birimiz
Onu yaxşı bildinmi, sən quruluşu öyrənəcəksən
Sonra onun formasını və çalmaq istəyəcəksən.

L u k a s t a

Bəs birdən mən lazım olmayan şeyləri xoşlasam?

K o l b i

Məncə, sən onlara qulaq assan,
yaxşı musiqini xoşlayarsan.
Mən sənə testlər verdim, bir sıra musiqi parçalarını,
Onların həm yaxşılıarı vardı, həm də pisləri,
Sənsə xoşladın yaxşılarını.

L u k a s t a

Kolbi, heç bilməzdim bu qədər də sən
Musiqi sevənsən, onu bilənsən
Deyirsən ki, mən nələri ki sevmişəm.
Onlar yaxşılıryımı, mən düzgünmü bilmişəm?
Bütün bununla belə
Çox şey bilmirəm hələ
İstərəm, musiqini sevəm, ona alışam
İnana bilərsənmi, hələ bu vaxta qədər
Ömrümdə bircə dəfə konsertdə olmamışam.
Hərdən tamaşalara məni dəvət ediblər
Ancaq heç vaxt konsertə heç dəvət etməyiblər.
Operaya getmişəm, bəlkə də, neçə dəfə
Ancaq musiqisinə heç fikir verməmişəm.
Orda kimi görmüşəm, mən buna sevinmişəm.
Çoxlu adam görməyə getmişəm operaya.
Həm də görünmək üçün mən gedirəm oraya
Operaya getsəm də, ona həvəs qalmamış.
Amma musiqi başqa. İnanırsanmı, mənə
Heç kəs bir şey çalmamış?

K o l b i

Bu, birinci dəfədir ki, mən kiməsə mahnı çalırım...

L u k a s t a

Belə fırlıdaq olma. Mənə söylədin ki sən,
Pianonu bu həftə sən evə gətirmisən.
Dünən isə sən onu evində kökləmişən.
Məni lovğalandırıb söylədin ki sən,
Onu ilk dinləyən mən olmuşam, mən.

K o l b i

Mənim dediyim, bil ki, bu deyil,
Mən dedim, heç kəsə bir şey çalmadım

Qərara gəldikdə ki, mən musiqiçi
Olmaq istəyirdim, amma olmadım.

L u k a s t a

Mənim üçün piano çalanda gərginlik keçirdinmi?

K o l b i

Mənə elə gəlir ki, daha yaxşı çaldım
Başqa adamlara heç vaxt belə çalmazdım.
Mən tək özüm olanda, unuda bilmirəm ki,
Tək özümə çalırım, bundan ləzzət alıram.
Amma sənə gəldikdə, deyə bilmərəm ki mən,
Sən də bir xalqmısan, yoxsa ki lap təkmişən.

L u k a s t a

Mən çox şadam ki, xalq deyiləm.
Mənim üçün yenə çalarmısan nəşə
Mənə musiqini anladarmısan?

K o l b i

Əlbəttə, edərəm bunu
Amma əminəm ki, öyrənsən onu
Yaxşı musiqini anlayacaqsan
Mənim pis çaldığım musiqini sən
Duyacaq, səhvimi tez tutacaqsan.

L u k a s t a

Doğrudan, Kolbi, çətinlik yaradırsan
Söylə, məni konsertə bəs haçan aparırsan?

K o l b i

Mən səni bir dəfə dəvət edərəm.

L u k a s t a

Amerikan müziklini görmək üçünmü?

K o l b i

Eşitmişəm demisən ki, sən onu çox xoşlayırsan.

L u k a s t a

Amma sənsiz...

K o l b i

Sən onu aydın dedin

Niyə mənə yox?

L u k a s t a

Çünki sən onu heç də sevmirsən.

Amerikan müzikli. Sizcə, bu bir tərifi ki,

sən bir qadını bir yerə dəvət edərsən,

o yerə ki, o, oranı xoşlayır,

amma onu da biləsən ki,

Dəvət edən adam özü isə o yeri xoşlamır?

Yox, bu, nəyə tərifi deyil.

Bu, sadəcə... himayəçilikdir. Lakin əgər sən

məni özün də sevdin bir yerə

dəvət etsən, bu bir tərifi.

K o l b i

Amma mən bilmirdim ki,

sənə musiqini öyrətmək lazımdır.

L u k a s t a

Heç mən özüm də bilmirdim

Amma istərdim ki sən, mənə təhsil verəsən.

Və indi inanıram ki, mən bu təhsili almaq istəyirəm.

K o l b i

Yaxşı, mən səni növbəti konsertə
dəvət etmək fikrindəyəm.

L u k a s t a

Növbəti o konsertə ki, sənin özün getmək istəyirsən.

K o l b i

Amma imkan ver ki, əvvəlcədən deyim sənə,
Proqramda nələr vardır, nələri sən dinləyəcəksən.
Mən sənə mövzuları çalacağam, sən onları tanıyacaqsan
Ya da yaxşı olar ki, sən onları qrammofonda dinləyəsən.

L u k a s t a

Yaxşı olar ki, sən bir parça çalasan
Sonra mənə dərs verib, məni başa salasan
Bəlkə, elə bu saat biz dərslərə başlayaq.

K o l b i

Məndə belə bir şübhə yaranıb ki,
Sən elə görünürsən, məni öyrədən kimi.

L u k a s t a

Kolbi, elə bil ki, sən
Mənə sirli aləmsən
Sənin kimi bir cahil mən adam görməmişəm.
Amma bununla belə, çox şeyi bilirsən sən,
Bəlkə, elə onunçün səni xoşlayıram mən.

K o l b i

Əsas məsələ bu deyildir.

L u k a s t a

Deməli, inanırsan ki, səni xoşlayıram mən
Ancaq bilmirdim ki, sən özündən bədgümanсан.

K o l b i

Xeyr, özüm haqda deyil düşündüyüm bu səbəb
Bu, çox sadədir, əlbət.

L u k a s t a

Kaş ki mənə deyəydin, mən də onu biləydim.

K o l b i

İlk dəfə görüşəndə yaman çalışırdım ki,
Saxta bir təəssürat yaradasan sən məndə
Sonrasa anladın ki, alınmadı bu səndə.

L u k a s t a

Deməli, düşünürsən saxta bir təəssürat
yaratmaqdı niyyətim
Sən deyə bilərsənmi, necə saxta təəssürat
yaratmaqmış qismətim?

K o l b i

Bunun elə yox mənası. Bax budur, bil, əsası
Sənə elə gəldi ki, saxta təəssüratı verərsən mənə
Bu da sənün üçün bir yaradıcılıq
Hər halda, nəyin baş verəcəyini gözləməkdən
Elə bu da yaxşıdır
Düşünürəm, deməzsən, bu da bir həyasızlıqdır.

L u k a s t a

Bir şey vardır ki, sən hələ bu haqda eşitməmişən.
Müəyyən bir tərif söyləyən zaman

Gərəkdir sən onu yaxşı duyasan
Sənin bu dediyin tərifdir, inan
Özü də olduqca ağıllı tərif.

K o l b i

Mən boynuma alıram ki, əvvəlcə mən
səndən rıqqətə gəlmişəm
səndən... sən.

L u k a s t a

Aha məndən... mən.

K o l b i

Yalnız sonralar, mən səni bir neçə dəfə
görəndən sonra
Qərara aldım ki, məni rıqqətə salan
Hərdənbir zaman-zaman
Sizin qoruduğunuz tərz-i-hərəkətinizdir.
Bu necə gözəl, əzizdir.

L u k a s t a

Səni nə məcbur etdi
Düşünəsən ki, bu özünü müdafiədir.

K o l b i

Çünki biz nə baş verəcəyini gözləyə bilmədik
Sən hadisələri özbaşına buraxarkən
Qorxursan nə baş verəcəyindən.
Hoppanırsan, çünki itələnməkdən qorxursan.
Mən düşünürəm ki, sən qoçaqsan,
Amma yenə də, məncə, sən qorxaqsan.
Ola bilsin ki, bəzən çox incimisən
Və ya ola bilsin ki, həyatında
Baş verib elə şeylər, talayıb sənin sakitliyini.

L u k a s t a

Və mən çox şadam ki, səndə bu var – təhlükəsizlik hissi.

K o l b i

Xeyr, mənim təhlükəsizlik hissini yoxdur.

L u k a s t a

Bax burada inanmıram mən sənə, hər halda.
Bu vaxta qədər düşündüyüm
Sənə qərribə görünür, bu düzdür?
Biri digərini tanımaq üçün
Onlar çox uyğun cəhətlər tapır bir-birinin içində,
əmələndə, işində.

Sonra isə uyğun olan şeylərdə hər an
Fərqli cəhətlər axtarırsan
Sən özünü təhlükəli hesab edə bilərsən
Hərdən bir bu, belə olur və belədir
Lakin sən təhlükəliliyin
Mənimkinin yanında heç nədir.

K o l b i

Hansı əlamətlə bunlar fərqlənir?

L u k a s t a

Çətindir bunu demək, həm də ki izah etmək.
Ola bilsin bu, elə bir şeydir ki,
Bax bunun arxasında sən musiqin durur.
Bir şey vardır ki, bil ki, bunu bilirəm
Sən mənə deyəndə ki, böyük bədbəxtlik olardı,
o zaman ki anlasan, sən yaxşı bir musiqiçi
ola bilməzsən.
Əlbət, deyə bilmərəm, sən bu sözü deyən an
nə qədər haqlısan

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Amma deyərdim ki, sən bir qədər yanılmısan.
Ola bilsin ki, sən böyük bir musiqiçi olacaqsan.
Amma məsələnin canı bu deyildir. Özünü
inandırmısan ki, sənin həyatın dağılmışdır
və sən nə isə başqa cür yaşamağı
öyrənməlisən.

Beləliklə, sən Eggersonun vəzifəsini tutdun
Və qərara aldın ki, bizneslə məşğul olasan
Klaudeyə və ya başqasına oxşayasan
Sənə çox təəssüf edirəm. Mən sənin faktlarla
üz-üzə qalmağına heyranam və ya o faktları ki,
sən onları qiymətləndirdin.

Bununla belə, mən daim sənə qibtə edirəm
Heç özüm də bilmədən. Amma indi düşünürəm,
bilirəm.

O kişi ki, bir peşəyə meyil salmış,
Sonra isə naəlac qalmış və ondan əl çəkməyə
məcbur olmuş, əlbət,

Bu bir böyük fəlakət.
Lakin sənin itirdiyin işin görünən tərəfi,
Sənin daxili bir aləmin vardır.
Bu dünya daha realdır.
Ona görə də sən
Bizlərdən çox fərqlisən.
Sənin özünün gizli bir bağı vardır
Sən bu bağa çəkilə və yenə də
Qapını öz arxanca bağlaya bilərsən.

K o l b i

Qapını arxanca bağlamaq dedin:
Əminsənmi ki, sənin gizlin bir bağı yox
Hardasa onu sən məgər tapa bilməzsən?

L u k a s t a

Məgər tapa bilməzsən!
Xeyr, yeganə bağım Londonun köhnə yeri
Çirkli bir ümumi bağ
O, elə bir yerdir ki,
Uzun müddət ərzində yaşamışdım
mən orda anam ilə birlikdə,
Olanda kiçik uşaq.
Mən heç hiss etmirəm ki, insanam.
Yəni nə isə yaşayan bir məxluq.
Qalmamış məndə şuxluq.
Elə bil ki, mən
Regent bağının kanalında üzürəm.

K o l b i

Sən çox yaxşı bir insansan
Mənə elə gəlir ki, sənin üçün hardasa
yənə də bir bağça var
Kim ki onu istəyir, onun bağçası olar.

L u k a s t a

Sənin bağın, elə bağdır
Orada sənin eşitdiyən musiqini daha heç kəs eşitməz.
Orda olan güllərin ətrini duya bilməz.

K o l b i

Siz bu məsələdə düz ola bilərsiniz
Amma bu, bil, mənimçün heç də real deyildir
Baxmayaraq mənim bağım necə realsa, o da elə realdır.
Amma bu bir fəlakətdir. Bunların bir-biri ilə
əlaqəsi yoxdur.
Mən açarı bururam və darvazadan içəri girirəm
Orada tənha dayanan, bil ki, mənəm

Tənha – məsələ də bundadır, ona görə bu qeyri-realdır.
Sən bilirsən ki, Eggersonun bağı mənimkindən
daha realdır.

L u k a s t a

Eggerersonun bağı?
Səni nə vadar edir ki, Eggerson haqda
və bütün adamlar haqda düşünəsən?

K o l b i

Belə ki, o çəkilir öz bağına – sözün düz mənasında
Və eyni mənada, mən çəkilirəm öz bağıma
Amma o, özünü orda tənha hiss etmir
Onun orada xanım Eggerson üçün
Balqabağı, yerkökü və ya noxudu vardır.

L u k a s t a

Sən mənə gülürsənmi?

K o l b i

Mən çox ciddi oluram.
Demək istəyirəm ki, bağım dünyanın
xarici aləmindən heç də az qeyri-real deyildir.
Əgər sənin iki ömrün olsa
və onların heç birinin digəri ilə əlaqəsi olmasa
Onların hər ikisi qeyri-realdır.
Lakin Eggerson üçün onun bağı
Vahid bir dünyanın bir hissəsidir.

L u k a s t a

Bəs sən nə istəyirsən?

K o l b i

Orada tək olmamaq
Əgər mən dindar olsaydım, Allah

Mənim bağma girərdi
Və bu, mənim bağım xaricindəki
dünyanı real edərdi
Və mənəcə, bu, qəbuledilən olardı.

L u k a s t a

Sən çox dindar görünürsən
Sənin üçün reallığın başqa bir yolu yoxmu?

K o l b i

Mənim orada tək olmaq faktım
bu məsələni qeyri-real edir.

L u k a s t a

Oraya daha heç kəs girə bilməz?

K o l b i

Buraya dəvətnamə ilə heç kimsə girə bilməz
Onlar özü gəlməlidir və mən onların
gəlişini görməməliyəm.
Mən qapının açılışını görməməliyəm
Onlar ora gəlməlidir birdən,
qəflətən, gözlənilmədən.

Xiyabanla gedərkən
Görərdim ki, yanımda daha kimsə var
Mənimlə gedişindən birdən olum xəbərdar.

L u k a s t a

İnsan incidilməyindən necə də bərk qorxurmuş!

K o l b i

İnsanın etirazı insanın incidilməsinə deyildir
Lakin sonradan onun tənhalıq hissi nədir.

L u k a s t a

Sənin nə dediyini mən çox yaxşı bilirəm
Sonra güllər solacaq, musiqi isə donacaq
Divarlar uçulacaq, sonra tək qalacaqsan,
Sən özünü xaraba bir yerdə tapacaqsan.
Bomba düşmüş bir sahə..... söyüd qırıqları....
çirkli bir meydan

Ancaq təsəvvür edə bilmərəm ki,
Bu gəlsin sənin başına
Sən mənim üçün çox rahat adamsan.
Təkcə sənin musiqinə görə deyil,
Onun ifadəsinə görə də sən çox rahatsan.
Mənə elə gəlir ki, sənin heç kəsə
ehtiyacın yoxdur.

K o l b i

Sən heç haqlı deyilsən.

L u k a s t a

Amma səndə olan məndə yoxdur
Elə bir şey ki, onun simvolu... musiqidir.
Həqiqətən, mən musiqini istədim başa düşəm
Ancaq qismən ondan ləzzət almaq üçün
Çünki musiqi elə ləzzət deməkdir.
Sən bilirsən ki, mən bir balaca
Musiqiyyə qısqançlıqla yanaşıram.
Mən onu sözü əvəz edən bir ünsiyyət
Vasitəsi kimi başa düşürəm
Və mən həmçinin səni də başa düşmək istədim.

K o l b i

Məncə, sən artıq başa düşürsən
Sən məni başqa adamlardan daha yaxşı başa düşürsən

Bəyəm bir adam digərini başa düşmək üçün
yanınamı gəlməlidir?

L u k a s t a

Deyəsən, sən yaman məni ruhdan salırsan
Bunu qəsdənmi edirsən?

K o l b i

Mən belə demək istəmirdim.
Mən demək istəyirdim ki, insanı
Başa düşməyin sonu yoxdur.
İnsanın edə biləcəyi yeganə iş
Budur ki, o, insanı daha yaxşı
Başa düşə bilsin. Onunla ayaqlaşa bilsin.
Bütün digər dəyişikliklər kimi
İnsanda olan dəyişikliklər baş verən kimi
Həmin dəyişiklikləri başa düşə bilsin.
Baxmayaraq ki dəyişikliklərin baş verməsini
öncədən xəbər vermək mümkün deyildir.

L u k a s t a

Məncə, mən dəyişilirəm
Sən iki saat ərzində mən xeyli dəyişmişəm.

K o l b i

Məncə, mən də dəyişilirəm. Amma biz
nəyi dəyişiklik adlandırırıq?..

L u k a s t a

Anlama adamın mahiyyətindən yaxşıdırımı
Və bu necə olur ki, baş verir?..

K o l b i

Bunun baş verməsi başqa bir inamın başa düşülməsi deməkdir.

L u k a s t a

Ey, Kolbi, indi ki biz bir-birimizi
Başa düşürük, istərəm ki, mənim
Haqqımda bir qədər çox biləsən.
Sən çox təəccüblənməli olacaqsan.

K o l b i

Təəccüblənməli olacağam?
Xeyr, mən təəccüblənməmişəm. Bu çox qərribə bir
dünyadır.
Demək istəyirəm – mənim yaşadığım dünya.
Bəlkə, sizin mənşəyinizə görə mən təəccüblənə
bilərəm.
Xeyr. Mən sənə nəçi olmağına maraqlı göstərirəm.
Amma adi mənada, sənə kim olmağına
yox maraqlı.
Sən bunumu demək istəyirdin?
Mən səni qəbul etmişəm.

L u k a s t a

Qəbul edilmək nə gözəl bir iş.
Bil, məni heç bir kəs qəbul etməmiş.
Əlbəttə, faktların yoxdur mənası
İndi ki biz bu nöqtəyə gəlmişik
Bunları bilərsən, budur əsası.

K o l b i

Mən sənə hər şeyi sevinclə deyərdim
Amma sən deyiləcəklərin çoxunu bilirsən
Artıq mən sənə B. haqqında
Həm də cənab Klaude haqqında demişəm.

L u k a s t a

Klaude mənə sən haqda heç nə deməyib
O, mənimlə çox da danışmır, lakin B.-yə gəldikdə,
istərdim ki, sən
Bax onun haqqında özün deyəsən.

K o l b i

Yalnız bir şey vardır ki, onu deyə bilərəm
Amma indi yox, bu məxfidir lap çox-çox
O, mənim valideynlərim haqqadır.

L u k a s t a

Aha, sən belə söylə
Məncə, bunun dəxli yox
Amma mən
Atam, anam haqda deyə bilərəm,
Demək niyyətim də var.

K o l b i

Bunun məsələyə bir dəxli varmı?

L u k a s t a

Müəyyən mənada var bunun dəxli.
Bir az bundan qabaq sən söylədin ki,
Biz ilk dəfə görüşəndə bir-birimizdən
söz düşəndə, mən saxta bir təssürat
Bəsləmişdim sənə. Mən bu işi əvvəllər
Eləmişəm min kərə, başqa-başqa adamlarla
Və bununla həmişə mən uğur qazanmışam.
Mən bu təssüratı yaratmağa alışmışam
B. mənə həmişə olub kömək, o təssürata
Zor gəlib, ancaq inanıb bir az. Amma
Mənim haqqımda o, hər bir şeyi bilir

O bilir ki, insanlar haqda nə düşünür,
hamısı həqiqət deyil.

K o l b i

Həqiqət olmayan nədir?

L u k a s t a

Həqiqət olmayan odur ki,
Mən cənab Klaudenin məşuqəsi olmamışam
Və ya onun məşuqəsi olaraq B.-yə ötürülməmişəm.

K o l b i

Mən heç vaxt belə şey haqqında düşünməmişəm.

L u k a s t a

Sən bu haqda heç nə düşünməmişən.
Çox-çox adam var bu haqda düşünməyən
Mən B. haqda bilmirəm, o, çox səxavətlidir
Mən inanmıram ki, onun buna acığı tuta.
Həm də o, çox ağıllıdır.
Və o, ilk andan həqiqəti anlayırdı.

K o l b i

O, nə həqiqətdir belə?

L u k a s t a

Əgər mən onu desəm, sən uğunub gedərsən.
Mən yalnız Klaudenin qızıyam.

K o l b i

Onun qızı!

L u k a s t a

Onun qızı. Bu, mənfur bir hekayətdir
Mən anama nifrət edirəm. Heç vaxt başa düşə
bilməmişəm ki, Klaude necə olub ki,
onu haçansa xoşlayıb.
O uşaqlıq. Həmişə kirayələrdə keçən həyat və
qonşular şikayət etdikdə oradan qovulma.
Əlbəttə ki, Klaude ona pul verirdi
Müntəzəm olaraq ödəniş ödəyirdi,
Amma onun ona nə qədər az və ya
Çox pul verməsinin heç zaman bir mənası
olmamışdır. Onun verdiyi pullar
hər kvartalda yoxa çıxırdı.
Xərclənirdi. Məncə, cin içkisinə və ya mərclərə.
Və yalnız o, məni qovandan sonra anladım
ki, o, öz gəlirini necə qazanırdı.
Məni bufətdə qıfilla qıfıllamışdı. Mənim yalnız
altı yaşım vardı. Və o, məni qıfılda
saxladıqdan sonra artıq doza
qəbul etdiyinə görə öldü.
Sonra atam məni oradan çıxartdı.
Bunda bəxtim gətirmişdi.
Kifayət qədər yaşım var idi ki,
Bütün bunları yadda saxlayım.

K o l b i

Sən Klaudenin qızısan!

L u k a s t a

Buna şübhən qalmasın
Əminəm ki, o arzu edirdi kim isə olsun
O, mənim üçün çox yaxşı ata olmuşdur.
Amma mən ona həmişə bir şeyi xatırlatmaq
istəyirəm, o isə onu unutmaq istəyir.

(*fasilə*)

Bəs sən niyə heç nə demirsən?
Sən şokamı düşmüşsən?

K o l b i

Şoka düşmüş? Xeyr... Bəli. Sən başa düşə
bilməzsən.
Mən izah etmək istərəm, amma gücüm çatmır,
Mən bacara bilmərəm.
Aman Allah, niyə ki mən
Bax bu evə gəlmişəm... Lukasta

L u k a s t a

Mən çox yaxşı görürəm ki, sən şoka düşmüşsən
Kaş sən öz sifətini görəydin. Çox məyusam
Mənə elə gəlir ki, əgər desəydim ki,
Mən Klaudenin məşuqəsiyəm, sən bu qədər
şoka düşməzdin.
Klaude həmişə məndən utanmışdır.
İndi isə sən məndən utanırsan. Məncə, sən
Məni başa düşərsən ki, bic nə deməkdir.
Bu, o deməkdir ki, heç kəsə lazım deyilsən.
Mən bilirəm, sən niyə şoka düşmüşsən.
Klaude məni özünün bank hesabındakı
Bir debil varlıq kimi qəbul etmişdir.
Mən özümü xoşlamıram. Həmçinin
O adamı xoşlamıram ki, məni məcbur edir ki,
onun olum.
Amma səni xoşlayıram, çünki
Sən də belə adamları xoşlamırsan.
Və mənə elə gəlir ki, sən mənim əsl bir insan
olduğumu görmək üçün gəlmişən.
Bilirəm ki, həqiqi insanam.

Bu, mənim üçün yeni bir keyfiyyətdir.
Mən təriflənməyi xoşlamağa başlamışam.
Və indi mənə elə gəlir ki, əgər kimsə, bir insan
məni görmək istəsə ki, mən, həqiqətən,
kiməm, Özüm olmaq istərəm.

K o l b i

Ah, Lukasta! Mən şoka düşməmişəm
Sənin sözlərinə görə, yox. Sənin düşüdüklərinə
görə də yox. Bu, mənim özümün
Özümlə olan bir məsələdir.

L u k a s t a

Doğrudan? Özünlə! Sənin qiymətli varlığımla!
Niyə sən özünü o bağın içində
Bağlayıb saxlamırsan?
Sən ki orada tənha qalmağa sevinirsən.
Ya da, bəlkə, düşünürsən ki, bu, sənin
Gələcək həyatına pis təsir edə bilər.
İndi ki sən Klaudenin ağsaçlı oğlusan
Güman ki, o, səni oğulluğa götürəcək
Varisliyi həm də sənə ötürəcək.
Və sən də başqa bir xanım Elizabetlə
Evlənəcək, ailə quracaqsan.
Ancaq, Kolbi, iş ki belə gətirmişdir
Sən məni bacı kimi qəbul etməlisən!
Hətta mən hələ küçə uşağı olsam belə...

K o l b i

Sən belə sözlər işlətməməlisən!
Bil ki, bu sözlər məni çox incidir
Sanki, qılınc tək kəsir.

L u k a s t a

Mən bundan da güclü sözlər işlədə bilərəm
Və ürəyim istəsə, işlədəcəyəm də
Amma bağışla məni.
Elə bil ki, içimdə bir adam var və o çıxır bayıra
Sən bilirsən, Kolbi, mən, həqiqətən, peşmanam
Bütün etdiklərimi sənə dediyim üçün
İnan, peşmanam bu gün.
Amma düşünürəm ki, buna fikir verməzsən
Qorxuram ki, sənin də yazığın gələr mənə
Amma istəmirəm indi sən mənimçün qəm çəkəsən.
Çox sağ ol.

Əvvəl bunları demək istəyirdim
Lakin demədim. Yalnız, bil ki, məzələndim
Mənə elə gəldi ki, bütün bunları desəm sənə,
Hər şey bir anda əla olacaq onda
Amma indi onun əksini görürəm. Görürəm ki,
daha da pis oldu.

Bu, ona bənzəyir ki, sən tənhalıqdan yaxa
qurtarmağa çalışdığın bir anda, tənhalıq
yağır sənin başına. Düşünəndə ki,
bu bələdan çıxmaq istəyirsən, özünü bələnin
daha da dərinliyində görürsən.

Və nəhayət, görürsən ki, çıxış tapa bilmirsən.
Di yaxşı, mən getməliyəm.

K o l b i

Sən hələ getməməlisən!
Daha bir şey vardır ki, mən izah etmək istərdim.
Tələsmə, mən də gedəcəyəm, mən vədimi pozuram,
amma...

L u k a s t a

Mən inanmıram ki, izah etməyə bir şey qalmışdır.
Amma sənin sifətindəki o ifadəni heç vaxt,
heç vaxt unuda bilmərəm.
Mən sənə anam və Klaude haqqında deyəndə...
Mən bic ola bilərəm. Amma mənim öz
şəxsiyyətim vardır. Bəli, həmişə B. olmuşdur.
Və mən B.-ni həmişə yüksək
qiymətləndirmişəm.

K o l b i

Lukasta, gözlə!

(Kağan içəri daxil olur.)

K a ğ a n

*(B.Kağan içəri girir ki, yeni mənzili görsün.
O, burada Lukastanı görür.)*

Mən bilirdim ki, onun mənzilə birinci girdiyini görəcəyəm.
Kağanın fəhminə inan! Mən səni qoruyan mələkəyəm.
Mən səni, Kolbi, Lukastadan qorumalıyam.

L u k a s t a

İndiki anda sən məni qoruyan mələkəmsən B.
Sən məni bayıra, nahara aparmalısan. İçki üçün
ürəyim gedir.

K a ğ a n

Mən Kolbiyə demişəm ki, heç vaxt içkiləri qarışdırmasın.
Əgər istəmirsənsə qadınlar sənə başına dolansın.
Və sənə kimi və Lizzi kimi bir cüt adamyeyən pələng
arasında onun mühafizəçiyə ehtiyacı vardır.

L u k a s t a

Kolbinin sənin mühafizə hay-küyünə yox ehtiyacı
Və B. Lizzi ilə mənə gəldikdə, sən Lizzinin yolunu
kəsməsən, daha yaxşıdır. Qoy Lizzi öz ovunu ovasın.
Amma mənə dəxli olan bir şey vardır ki, indi mən
acam yaman.
Və gərəkdir ki, mənə sən yaxşı nahar verəsən.

K a ğ a n

Səni yedizdirəcəklər, hər şeyin öz vaxtı var
Mən gəlmişəm ki, yeni subaylar kvartallarını
yoxlayam və Kolbiyə uğur arzulayam.
Mən hər an uğur qazanmayan
Hər kəsə uğur arzulayıram.

K o l b i

Bir stəkan albalı şirəsi içərsənmi?

K a ğ a n

Bəli, mən bir stəkan albalı şirəsi içərəm
İçərəm ki, mənzilinə uğur gəlsin
Lukasta da həmçinin.
Lukasta, bu şirə sənə kokteyldən daha yaxşıdır.

L u k a s t a

Bilirsən ki, sən,
Mən kokteyl istəmirəm.

K a ğ a n

Sən bunu içməlisən. Kolbinin naminə və sən ona
xoşbəxt subay həyatı da arzu etməlisən!
Əlbət ki, həmişə müdaxilə edən Lizzinin onu subaylıqdan
məhrum edib-etməməsindən çox şey asılıdır.

Kolbi, onunla ciddi ol.
Öz hüququnun özəliyini qoru
İndi ciddiyyət vaxtıdır.
İmkan vermə ki, o, sərhəddi aşsın.

L u k a s t a

Elə bil ki, hamı kimi sən ondan qorxmursan!

K a ğ a n

Belə ki, mən həmişə çalışmışam
Qaçam ondan.

L u k a s t a

Çünki o, heç zaman səni izləmək fikrində olmamışdır.

K a ğ a n

Bəli, mən ilk əvvəl çox pis təəssürat oyatdım
Mən gördüm ki, bu lazım idi.
Qorxuram ki, Kolbi, sən yaxşı təəssürat yaradasan,
Onda sənənin işin xarab olacaq.
Deməliyəm ki, sənənin iş düzəltmək üsulundan
xoşum gəldi.

K o l b i

Xanım Elizabet dekorasiyanı özü seçmişdir.

K a ğ a n

Onda mən əmin deyiləm ki, onu xoşlayıram.
Sən rəngləri dəyişməlisən. Bu rəng bir qədər
tutqundur. Sənə daha parlaq rəng lazımdır.
Belə olsaydı, olduqca rahat görünərdi.
Lukasta, əgər mən də Kolbi kimi səliqəli olsaydım,
heç vaxt öz şəraitimi dəyişmək haqda
düşünməzdim.

L u k a s t a

Sən həmişə bir daha düşünməkdə sərbəstsən.

K a ğ a n

Evlənmə bir qumardır. Amma mən qumarbaz kimi
doğulmamışam.

Və mən heç vaxt qumara pul qoymamışam.

Kolbi daha ehtiyatlıdır. Bilirsən də, Kolbi,

sən və mən gərək birlikdə bizneslə

məşğul olaydıq. Mən yaxşı duyan adamam.

Amma bəzən səhv edirəm.

Mən bir anda qərar qəbul edirəm.

Amma sən heç zaman qaranlıqda bir addım

heç atmazsan bircə an.

Sən həmişə məni uzaqda saxlayırsan.

K o l b i

Bu, boş şeydir.

Sənə elə gəlir ki, qumarbazsan

Sənin də hamı kimi normal bir başın vardır.

Heç zaman riskli işlərə baş qoşmazsan.

Başqa adamlara özünü elə göstərirsən ki, guya,

sən qumarbazsan

Mən inanmıram ki, qumar oynayasan

Və ya sonu bəlli olmayan bir şeyə pul qoyasan.

K a ğ a n

Burada nə isə bir şey var. Lukasta, sən bilirsən.

Kolbi insan xarakterini yaxşı bilir.

L u k a s t a

Məncə, sən özün xarakter bilicisisən

Sən niyə Kolbini qabağa verirən?

K a ğ a n

Mən yaxşı bilirəm, indi bizimlə Kolbi arasında olan fərq haqqında danışacağam. Sənin və mənim istədiyim yeganə şey təhlükəsizlik və hörmətçillikdir! Kolbi heç vaxt hörmətçillik haqqında düşünmür. O elə bu ruhda doğulmuş və böyümüşdür. Mən Kolbi kimi olmamışam. Mən bir atılmış uşağam. Siz bunu bilmirdiniz. Heç vaxt mənim heç bir valideynim olmayıb. Ona görə də istəyirəm ki, şəhərdə bir güc sahibi olum. Bütün güclü şirkətlərin heyətində olum. Çünki mənim əcdadım yoxdur. Qətiyyənlə heç bir əcdadım.

X a n ı m E l i z a b e t

Mən gəlmişəm ki, mənzilə baxam
Şükür ki, indi içəri köçmüşəm.
Sən deyə bilmirsən ki, dekorasiya planı necə olmalıdır.
Orada yaşamayınca planın düz olub-olmamasını
deyə bilməzsən.
Ona görə gəldim ki, sizi təzə mənzildə görəəm.
Deyirdiniz ki, siz getmək üzrəsiniz?

K a ğ a n

Biz istəyirdik ki, bayırda yemək yeyək.
Lukasta çox acdır.

X a n ı m E l i z a b e t

Acdır? Saat altıda? Yeməyi harada yeyəcəksiniz?
Mən bilirəm yerini. Bir şansdır ki, Herbal restoranında yemək yeməyi sınaqdan keçirək. Mən oranı sizə tövsiyyə edirəm. Orada tez də yemək olar. Əksər adamlar yeddinin yarısı yemək yeyir. Orada çox dadlı salat vardır. Mən ki demişəm, cənab Kağan, sən olduqca çox salat yeyirsən.

Yadımdadırmı, mən səni məcbur etdim ki,
ünvanı qeyd edəsən və mənəcə,
siz hələ orada olmamısınız?

K a ğ a n

Məsələ burasındadır ki, ünvan məndə deyil.
Lukasta, olarmı biz oraya birlikdə gedək?

L u k a s t a

Mən elə acam ki, hətta Herbal salata da yeyə bilərəm.

X a n ı m E l i z a b e t

Narahat olmayın. Eləcə mənim adımlı deyin,
cənab Kağan
Və sol küncdəki masada əyləşdirməyi xahiş edin.
Oradakı xörəkpaylayan ən yaxşı xörəkpaylayandır.

L u k a s t a

Gecəniz xeyrə qalsın.

K a ğ a n

Və çox sağ olun. Siz çox gözəl məsləhət verirsiniz.

(Kağan və Lukasta mürəxxəs olurlar.)

X a n ı m E l i z a b e t

O iki gənci buraya təyinatla göndərmişdilər,
yoxsa onlar özbaşına gəldilər?

K o l b i

Mən Lukastanı dəvət etmişdim. O, məndən
xahiş etmişdi ki, onun üçün çalım.

X a n ı m E l i z a b e t

Sən onu Lukasta adlandırırsan? İndiki gənc adamlar bütövlükdə familiyalarını atırlar.

Amma, Kolbi, sənə bir incə irad tutsam, inciməzsən?

Mən qorxurdum ki, sən cənab Kağanla və miss Angella yaxın dostluq edəsən.

Görürəm ki, çox çətin həyat sürürsən. Onlar sənə çox diqqət yetirirlər.

Onu bil ki, sən onların hər ikisinin maraq dairəsindəsən. Onlar sənini kimi adamların cəmiyyətində olmamışlar. Və təbii ki, istəyirlər ki, səni ələ alsınlar. Mən bir yaşlı adam olaraq sənlə daha sərbəst danışırım.

K o l b i

Amma, xanım Elizabet...

X a n ı m E l i z a b e t

Hər halda, səndən yaşlıyam və həyatın müxtəlif yollarında xeyli təcrübəliyəm.

K o l b i

Amma, xanım Elizabet, siz nəyə etiraz edirsiniz?
Onların hər ikisi ziyalıdır və mehribandır.

X a n ı m E l i z a b e t

Mən demirəm ki, onlar ziyalı və mehriban deyillər.
Mən heç bir hiylə, fəsad işlətmirəm.
Lakin onlar daha çox dünyəvi və materialistdirlər.
Və... daha çox vulqardırlar. Onlar sənini tayın deyillər.

K o l b i

Mən deməzdim ki, onlar vulqardırlar.

Bəlkə, mən vulqaram?

Mənim tayım dedikdə siz nəyi nəzərdə tutursunuz?

Mən özüm bunu bilmirəm, amma bilmək istərdim.

X a n ı m E l i z a b e t

İlk əvvəl lazımdır ki, sən, qohum-əqrəbana qaynayıb-qarışasan.

Mən səni ilk dəfə görəndə dedim özüm-özümə: “O, yaxşı tərbiyə alıb”. Mən sənin haqqında heç nə bilmirdim.

Amma insanda olan tərbiyəni gördükdə onun kimliyini bilməyə ehtiyac qalmır.

İkincisi, sənin intellektual cəmiyyətdə ehtiyacın vardır.

Artıq bu, sənin tanışlıq dairəni bir qədər məhdudlaşdırır.

Çünki, təcəübü cəhət burasındadır ki, yaxşı tərbiyə almış adamlar bəzən ziyalı adamlardan düşürlər uzaq.

Və bundan da təcəübü budur ki, ziyalı adamlar tərbiyəsiz olurlar.

Amma bu hələ hamısı deyil.

Sənə ziyalı, lakin tərbiyəli adamlar lazımdır.

Qoy onlar mənən tərbiyəli olsunlar və nadir adamlar olsunlar.

K o l b i

Bu, mənim tanışlarımla sayını çox-çox azaldacaqdır.

Bilmirəm ki, siz deyən adamları mən haradan tapım.

X a n ı m E l i z a b e t

Onlar tapıla bilərlər,

Amma mən bu gün mənzilə baxmağa gəlmişəm.

Bilmək istərdim, görək rəng çaları sənə yaraşırımı?

Məncə, yaraşır. Divarlar, pərdələr və mebelin
əksəriyyəti. Amma yox yazı stolu.
Bu yazı stolu haradan gəlib bura çıxıb?

K o l b i

Bu, ofis partasıdır. Cənab Klaude onu mənim üçün tapıb.
Mən dedim ki, otaqda mənə parta lazım deyil.
Bilirsiniz, mən işimin çoxunu burada edəcəyəm.

X a n ı m E l i z a b e t

Bəs onun üstündəki o kəfənə bükülmüş əşya nədir?
Mənə demə ki, o makinadır.

K o l b i

O makinadır
Mən artıq burada işləməyə başlamışam
Hal-hazırda şirkətin hesabatı üzərində işləyirəm.

X a n ı m E l i z a b e t

Mən bu otağı bəzəyəndə hesabatlar
Və makinaları nəzərə almamışam.

K o l b i

Mən elə bu cür otağı xoşlayıram.

X a n ı m E l i z a b e t

(ayağa qalxaraq)

Mən gümüşü çərçivə içərisində bir şəkil görürəm
Təəssüf ki, səni təlimatlandırılmalı olacağam, Kolbi
Rəfdə gümüşü haşiyə içərisində olan
Fotoportretlər qonaq otağı üçün heç də yaxşı deyildir.
Olarımı ki, mən onu oradan götürüm?
Güman ki, sənin yataq otağın foto suvenirilər üçün
elə ən yaxşı yerdir.

(O, portreti əlində tutaraq oturur.)

Nə demək istəyirdim? Hə, yadıma düşdü
Sən yenidən dünyaya gəlməyə inanırsan?

K o l b i

Xeyr, demək istəyirəm ki, mən bu haqda
heç zaman düşünməmişəm.

X a n ı m E l i z a b e t

Mən də deyə bilmərəm ki, buna inanıram.
Bir müddət inanırdım. Mən bir doktrina da
oxumuşam.
Amma demək istəyirdim ki, hətta mən buna
inansam belə, biz bir-birimizi əvvəlki
zühurlardan tanımış olmalıydıq.
Bu, sənin anandır?

K o l b i

Xeyr. Xalamdır. Heç vaxt anamın üzünü
görməmişəm.
Mən dünyaya gələndə o ölüb.

X a n ı m E l i z a b e t

Sən dünyaya gələndə o ölüb?
Bəs sən heç yaxın qohumların vardırmı?
Qardaşın, ya bacın?

K o l b i

Xeyr, bacım, ya qardaşım yoxdur.
Digər qohumlara gəldikdə, mən uşaq olanda
onlardan heç birini tanımamışam. Mənə
elə gəlir ki, mən qohumlarla
heç vaxt maraqlanmamışam.

X a n ı m E l i z a b e t

Sən öz qohumlarını tanımaq istəməmişən! Mən başa düşürəm ki, özünü necə hiss edirsən. Mən də valideynlərimi heç xoşlamamışam! Mənim bir dayəm var idi, əslində bir neçəsi və onların hamısına nifrət edirdim. Sən də dayə tərbiyəsi görmüsən?

K o l b i

Xeyr

Xalam məni böyüdüb.

X a n ı m E l i z a b e t

Sənin ondan da zəhlən gedirdimi, yox, əlbəttə yox. Yoxsa sən onun portretini saxlamazdın. Əgər sən heç vaxt valideynlərini tanıyırdınsa... Bəs atan yaşayırmı?

K o l b i

Atanı heç zaman tanımamışam.

X a n ı m E l i z a b e t

Əgər sənin heç vaxt dayən olmayıbsa və sən valideynlərinin heç birini tanıyırsansa, o halda nifrətin nə olduğunu bilməzsən.

K o l b i

Amma sizin ki valideynləriniz olmuşdur və şübhə yox ki, çoxlu qohumlarınız vardır.

X a n ı m E l i z a b e t

Paho, arı beçəsi qədər qohumlar! Və elə də xoşagəlməz adamlar!

Mən özümü qartallar yuvasında göyərçin kimi hiss edirdim.

Onlar elə yırtıcılardır ki, həmişə digərlərini öldürür və onları yeyirlər. Bununla belə, bizim uşaqlığımız bir-birinə oxşar olmalıdır.

Bunlar yalnız səthi fərqlərdir.

Yəqin ki, sən qohumları olmayan tənhasan. Nə bacın olub, nə də qardaşın.

Mən də tənha olmuşam. Çünki onlar saysız-hesabsız olub, amma hamısı da yararsız olub.

Onlar məni məcbur edirdilər ki, mən özümü atılmış adam kimi hiss edim. Sən bilirsən, Kolbi, uşaq olanda mənim beynimdə üç fikir dolaşırdı. Və bu haqda mən heç kəsə heç nə deməmişəm. Görəsən, səndə belə fikirlər var idim?

K o l b i

Onlar hansı fikirlər idi?

X a n ı m E l i z a b e t

Birinci fikir o idi ki, mən çirkin idim. Amma bundan xəbərim yox idi. Sonra isə, mənim zehnim zəif idi. Və mən bundan da xəbərdar deyildim. Nəhayət, mən tapılma bir uşaq olmuşam və bu haqda da bilməmişəm. Əlbəttə, mən çirkin olduğuma görə, həmçinin yaddaşımın zəif olmasına görə qorxurdum. Amma, bilirsən, əslində, mən atılmış uşaq olduğumu biləndə xoşhal oldum – ya da dəyişik düşmüş olduğumu demək istəyirəmmi, bunu deyə bilərəmmi?

K o l b i

Heç mən də bilmirəm ki, siz nəyi nəzərdə tutursunuz.

X a n ı m E l i z a b e t

Hərçənd bu ola bilər ki, mən oraya aid olmaq istəmirəm. Mən inanmaq istəmirdim ki, atam adı bir qraf olmuşdur! Mən inana bilmirdim ki, anam elə mənim anamdır.

Mənim çox səfeh fantaziyalarım vardı. Çox səfeh bir qız idim.

Çox da romantik idim. Bu, o deməkdir ki, mən özümü çox fərqli hiss edirdim. Sonra isə mən “Şərq müdrikliyi” kitabını oxudum. Və bir müddət insanın yenidən təzahür etməsinə inandım. O kitabda hər şey izah edilirdi. İndi isə mən ona inanmıram. Bu yalnız bir faza idi. Amma o, hər şeyi çox sadə həll edirdi!

Fikirləşə bilmək ki, insanın yer üzündəki valideynləri yalnız bir vasitədir ki, səni yenidən dünyaya gətirsinlər və bir adamın əcdadı digər insanın övladıdır. Əlbəttə, bizim daxilimizdə nə isə bir şey vardır. Bizim hər birimizin içində və nəşildən-nəslə keçir. Amma hər birimizdə də heç nəyə bənzəməyən cəhətlər vardır. Elə bir cəhət ki, biz əbədiyyətdən gəlmişik. Nə isə birbaşa... Allah tərəfindən göndərilmişən. Bu, o deməkdir ki, biz hər birimiz kimə isə yaxın olmaqdan daha çox Allaha yaxın olumuşuq. Sən uşaq olarkən harada yaşamısan?

K o l b i

Teddingtonda.

X a n ı m E l i z a b e t

Teddington! Hansı əyalətdə?

K o l b i

Bu, Londona çox yaxındır.

X a n ı m E l i z a b e t

Sən də mənim kimi kənddə böyümüsən, Teddington. Güman ki, bu haqda mən eşitmişəm. Böyük bir evdəmi böyümüsən?

K o l b i

Xeyr, çox kiçik bir evdə.

X a n ı m E l i z a b e t

Amma sənın xalan vardı. O, sənə sədaqətli idi.

Heç şübhəm yox ki, o, sədaqətli idi.

Xalanın adı nədir?

O, Simpkinzdirmi?

K o l b i

Xeyr. O, evli idi. Adı Quzzarddır.

X a n ı m E l i z a b e t

Quzzard! Sən Quzar dedinmi? Qeyri-adi bir ad – Quzzard.

Məncə, sən belə dedin. Bu ad mənə nə isə deyir.

Bəli, Quzzard. Bu, belə bir addır ki, mən onu həmişə soraqlamışam.

K o l b i

Ola bilsin ki, əvvəllər siz bu ada rast gəlmisiniz.

Hərçənd, dediyiniz kimi bu çox yayılmayan bir addır.

Siz mənım xalamı tanıya bilməzdiniz.

X a n ı m E l i z a b e t

Xeyr, mən sənın xalana heç zaman rast gəlməmişəm.

Amma ad mənə tanışdır. Kolbi, sənın neçə yaşın var?

K o l b i

İyirmi beş.

X a n ı m E l i z a b e t

İyirmi beş. Atanın başına nə iş gəldi?

K o l b i

Nə deyim... Mənim atam olmayıb.
Anlayırsınız... Mən qeyri-qanuni uşaq olmuşam.

X a n ı m E l i z a b e t

Bəli, deməli, qeyri-qanuni uşaq olmusan. Deməli, sənin tanıdığın yeganə qohumun sənin xalan olmuşdur ki, onun da adı xanım Quzzarddır. Və sən onu həmişə “xala” adlandırmışdın?

K o l b i

Niyə də yox. O, mənim xalam idi.

X a n ı m E l i z a b e t

Və deməli, sənin anan xanım Quzzardın bacısı olmuşdur. Güman edirəm ki...

K o l b i

Onun bacısı xanım Quzzard mənim xalam sayılır.

X a n ı m E l i z a b e t

Sən əminsənmi, kimi ki sən xalan hesab edirsən,
onun bacısı sənin anandır?

K o l b i

Niyə ki, xanım Elizabet, niyə ki mən şübhə etməliyəm?
Mənim xalam elə bir nağıl uydura bilməz.

X a n ı m E l i z a b e t

Əlbəttə, uydura bilməz, əgər doğrudan da,
o, sənin xalandırsa, xanım Quzzardla
Cənab Quzzardın heç uşaqları varmı?

K o l b i

Onların öz uşaqları olmamışdır. Demək olar ki, onların kiçik bir oğlan uşağı olub ki, o da mən çox kiçik olanda ölmüşdür. Mən onu xatırlamıram. Mənə onun haqqında danışblar. Amma təəccüblənməyə bilmirəm ki, siz niyə bu qədər mənle maraqlanırsınız? Mənim soy-köküm barədə elə bir maraqlı şey yoxdur. Əmin olun ki yoxdur.

X a n ı m E l i z a b e t

Kolbi, bu, sənin xəbərdir olduğundan daha da maraqlı ola bilər.

(qapıda zəng səsi)

Kimdir?

(Cənab Klaude içəri daxil olur.)

C ə n a b K l a u d e

Elizabet! Mənə dedilər ki, sən Kolbi ilə birlikdəsən. Ona görə zəng vurmaq əvəzinə özüm gəlmişəm ki, nitqimin qeydlərini Kolbiyə verim. Bunlar mənim nitqimin qeydləridir. Mən bu nitqi *Potters Company* üçün etməliyəm.

K o l b i

Mən inanıram ki, o, sabah axşam olacaq.

C ə n a b K l a u d e

Bəli, elədir.

Sən bilirsən ki, gərək əvvəlcə nitqimi yazam, sonra isə onu əzbərləyəm. Mən danışarkən qeydlərdən istifadə edə bilmərəm. Gərək mənim nitqim sənədəftər ola. Bəzi başlıqları cızma-qara etmişəm. Gör onları mənim üçün redaktə edə bilərsənmi? Bir-iki kəskin ifadələr işlət. Nitq on dəqiqə çəkməlidir. Sabah biz bu məsələyə bir daha qayıdırıq.

K o l b i

(qeydlərə baxaraq)

Çalışaram.

C ə n a b K l a u d e

Məsələ belədir, Elizabet,

Düşünürəm ki, Kolbi Eggersondan daha çox
bizə kömək edə bilər.

Mən Eggersona deyə bilməzdim ki,

o, mənim üçün nitq yazsın

Yeri gəlmişkən, Kolbi, piano necədir?

K o l b i

Çox əla bir pianodur. Belə bir pianoda mən heç vaxt
çalmamışam.

Elə qəşəng alətdir ki, mənim üçün çox yaxşıdır.

C ə n a b K l a u d e

Sənin pianinon gərək yaxşı olsun.

Pianon yaxşı olsa, yaxşı da çalarsan.

X a n ı m E l i z a b e t

Klaude!

C ə n a b K l a u d e

Nə olub, Elizabet?

X a n ı m E l i z a b e t

Mən yenicə qorxunc bir kəşf etmişəm!

Hamısı da ad vasitəsilə və ürəyədamma vasitəsilə

Amma gərək bu sübut olunsun.

Həqiqət üzə çıxmalıdır.

Bu Kolbi. Bu Kolbi mənim itmiş uşağımdır!

C ə n a b K l a u d e

Nə? Sənin uşağın, Elizabet? Aman Allah,
səni belə düşünməyə nə sövq edir?

X a n ı m E l i z a b e t

Mən bu xanım Quzzardı görməliyəm.
Mən onunla üz-üzə dayanmalıyam.
Bu, sadəcə, bir uyğunluq ola bilməz.
Bu, əvəzsiz bir şeydir, elə deyilmi, Klaude?
Bununla belə, əgər bu, sadəcə, uyğunluq olsa,
daha çox əvəzsiz bir hadisə olacaqdır.
Kaş bu uyğun gələydi.
Ola bilsin ki, mən buna inanmamalıyam.
Ola bilsin ki, mən səhv edirəm ki, bu haqda
belə əminliklə düşünürəm.
Amma mənə elə gəlir ki, fəlakət səni yenidən mənə
geri qaytarmışdır.
Və sən Klaude, Eggersonla mənim üçün bir sənəd
düzəltmisiniz. Məncə, mən haqlıyam,
Klaude, de ki, mən haqlıyam.

C ə n a b K l a u d e

Bəs, Elizabet, səni inanmağa nə sövq etmişdir ki,
Kolbi sənin oğlundur?

X a n ı m E l i z a b e t

Aha, mən unutmuşam
Sən o zaman içəri girdin ki, həqiqət mənə
agah olmaqla məni həyəcana gətirmişdi.
Xanım Quzzard!
Klaude, Kolbini xanım Quzzard böyütmüşdür.

C ə n a b K l a u d e

Mən bunu bilirəm. Bəs bu hadisə necə ola
Bilər ki, Kolbini sənin oğlun etsin?

X a n ı m E l i z a b e t

Bu o addır ki, bütün bu illər ərzində
Mən bu adın sahibini axtarmışam.
Bu adı və başqa bir ad olan “Teddinqton” adını
Teddinqtonlu xanım Quzzard. Mənim bütün
bildiyim bax elə bu idi.
Sonra isə Toni öldürüldü, sənin bildiyin kimi,
Afrikada. Və mən xanım Quzzard adını
itirmişəm.

C ə n a b K l a u d e

İndi mən bunları uc-uca çalayıram
Sən məndən Kolbinin ailəsi haqqında soruşdun...

X a n ı m E l i z a b e t

Və o, Teddinqton adını çəkəndə
Araya zəif bir əks-səda gəldi
Və sonra isə cənab Quzzard! Bu, düz olmalıdır.

C ə n a b K l a u d e

Əlbət ki, bu çox əlamətdar bir uyğunluqdur. Əgər doğru-
dan da, uyğundursa. Amma Elizabet, qorxuram ki, nə baş
vermişdirsə, artıq keçmişdə qalmışdır.

Sən Kolbi haqqında düşünməyə başlayarkən öz oğlunun
necə olması barədə düşünürsən. Sonra isə onu öz oğlun
kimi görürsən. Eşitdiyin hər hansı bir digər ad sənin üçün
düzgün səslənir.

X a n ı m E l i z a b e t

Aha, Klaude, sən niyə ki belə skeptik olmalısən? Biz xanım Quzzardi görməliyik və vadar etməliyik ki, bunu etiraf etsin.

C ə n a b K l a u d e

Bağışla, Elizabet. Əgər xanım Quzzard gəlib etiraf edərsə, bu, sənin gözlədiyindən çox fərqli bir şey olacaqdır. Kolbi, deyəsən, biz ona imkan verməliyik ki, o, bu həqiqəti bilsin.

K o l b i

Mənə elə gəlir ki, bildiyim heç nə yoxdur, tamamilə heç bir şey yoxdur ki, mən onun haqqında danışam. Bu məsələni sizin ixtiyarınıza buraxıram.

C ə n a b K l a u d e

Mən sizə bir gün deməliydim ki, belə bir məsələni sizdən kənar saxlamağa nifrət edirəm. İndi görürəm ki, bu məsələni mən sizə elə qabaq da deyə bilərdim.

Amma ümid bəsləmişdim ki, indi bu ümid mənə çox səfeh görünür... Nə baş verirsə, sanki, baş verən hadisə elə insanın planlaşdırdığı bir şeydir. Mən ümid bəsləyirdim ki, sən Klaudeni çox istəyəcəksən və o gəlib sənə öz oğlunun yerini tuta biləcəkdir. Əgər sən onu əvvəlcə yaxşı tanısan, onu oğulluğa götürə bilərsən.

X a n ı m E l i z a b e t

Əlbəttə, mən onu oğulluğa götürmək istəyirəm,
Klaude!
Amma əgər mənə öz oğlumu oğulluğa götürməyə
icazə versələr.

C ə n a b K l a u d e

Elizabet, bu, mənim demək istədiyim deyil.
Kolbi mənim oğlumdur.

X a n ı m E l i z a b e t

Qətiyyən mümkün deyil, Klaude!
Sənin qızın var. İndi isə oğul istəyirsən.

C ə n a b K l a u d e

Mən heç vaxt sənin oğlunu əlindən almaq niyyətində olmamışam. Ola bilsin ki, sənin oğlun vardır. Lakin onun adı Kolbi deyildir. Gərək bu haqda mən sənə illərcə qabaq demiş olaydım.

Sənə Lukasta haqqında danışdım və sən mənə öz oğlun haqqında danışdın. Onun... bədbəxtliyi haqqında və demək olar ki, mən sənə Kolbi haqqında dedim. Amma demədim ki, belə bir axmaq səbəbdən indi o, çox cəfəng səslənir ki, sənin də oğlun olub, lakin sən onu itirmisən, amma mən itirə bilməmişəm.

Bu, indi gülünc görünür. Lakin mənə təsir etdi. Elə hesab etdim ki, özümü sakit saxlasam, daha ağıllı hərəkət etmiş olaram.

Mən anlayırdım ki, sən öz oğlunu tapmaq üçün əli uzanlı qalmısan. Ona görə də düşündüm ki, mən öz uşaqlarımızı gözləyəcəm. Sonra isə sənə bu haqda söyləyəcəyəm. Amma bu uşaqlar heç vaxt gəlmədilər. İndi isə mən əvvəl qəbul etdiyim qərara acı-acı təəssüflənirəm. Gərək mən deyəydim ki, mənim oğlum var.

X a n ı m E l i z a b e t

Bəs nədən fikirləşirsən ki, Kolbi sənin oğlundur?

C ə n a b K l a u d e

Kolbi, xanım Quzzardın bacısının oğludur, o, Kolbi anadan olanda ölmüşdür. Xanım Quzzard onu böyütmüşdür, ona təhsil vermişdir. Mən onun böyüdüyünü müşahidə etmişdim və xanım Quzzard da bilir ki, o, mənim oğlumdur.

X a n ı m E l i z a b e t

Bəs, Klaude, Kolbi anadan olanda sən harada idin?

C ə n a b K l a u d e

Mən harada idim? Kanadada, atam məni
işgüzar səyahətə göndərmişdi.
Okeanın o tayındakı kapital qoyuluşlarını öyrənməyə.

X a n ı m E l i z a b e t

Onda hardan bilirsən ki, o bacının uşağı olmuşdur.
Ola bilsin ki, xanım Quzzard bu hekayəni özü
uydurmuşdur...

C ə n a b K l a u d e

Niyə o, bunu uydursun? Arvadım hamilə idi.

X a n ı m E l i z a b e t

Səndən pul qoparmaq üçün, mən belə deməzdim, amma uşağı onun əlində qoyub gediblər. Ata ölmüşdü və ona heç vaxt ananın adını deməmişdilər. Ana da xanım Quzzardın adını unutmuşdu. Ana mən idim, uşaq isə Kolbi idi; xanım Quzzard düşünmüşdü ki, sən bilsən oğlun var, xoşbəxt olacaqsan, sən ona əlindən gələn yaxşılığı edəcəksən. Çünki sən qız üçün qayğı bəsləmişdin, elə deyilmi?

C ə n a b K l a u d e

Bəli, əlbət ki, mən qayğı bəslədim. Olduqca çox. Mən heç vaxt əvvəllər heç kəsi sevməmişdim.

X a n ı m E l i z a b e t

Çox yaxşı.

Bu elə həmin iş ki, baş tutmalıydı. Klaude, sən bilirsən ki, mənim başım bir o qədər də yaxşı işləmir, baxmayaraq ki çalışıram ağıllı olam. Lütfən, çalışıb mənə kömək elə.

C ə n a b K l a u d e

Bu ola bilərdi. Lakin əminəm ki, bu baş vermədi.

X a n ı m E l i z a b e t

Aha, Kolbi, sənin instinktin sənə demirmi?

C ə n a b K l a u d e

Ağlında nə varsa, hamısını bizə söylə.

Mən bilirəm ki, bu vəziyyət sənə daha çox ağrı bəxş edəcək, nəinki bizə.

K o l b i

Kaş bu daha səliqəli bir aqoniya olaydı. Mən bilirəm ki, bu söhbət ərzində iztirab çəkmişəm, yoxsa yox.

Mən yalnız hiss edirəm ki, lal olmuşam. Əgər bir aqoniya vardırısa, bu, total bir aqoniyanın tərkib hissəsidir ki, bunu indi hiss edə bilmərəm. Sadəcə olaraq, laqeydəm. Və bütün sizin bu danışdığımız müddətdə mən yalnız düşünmüşəm. Bunun nə dəxli vardır ki, mən kimin oğluyam? Siz başa düşmürsünüz ki, bir şəxs valideynsiz yaşadığında onun həyatında bir boşluq yaranır ki, o, heç vaxt dola bilməz. Heç vaxt. Mən sizin hər ikinizi xoşlayıram. Hətta az qalıb ki, sizi sevəm. Lakin bir dost kimi... qoca dostlar kimi,

valideyn kimi yox. Mən üzr istəyirəm. Amma elə buna görə deyirəm ki, mənim üçün heç bir fərqi yoxdur ki, sizlərdən hansınız mənim valideynimsiniz.

X a n ı m E l i z a b e t

Bəs ana, Kolbi, məgər ana fərqli bir insan deyil?

Ana ilə oğul arasında həmişə bir bağlılıq olur. Bunun heç dəxli yoxdur ki, nə qədər müddətdir onlar bir-birindən ayrı düşmüşlər.

K o l b i

Xeyr, xanım Elizabet. Vəziyyət ya eynidir, ya da daha qəddardır. Tutaq ki, mən sizin oğlunuzam. Deməli, sadəcə olaraq, bu bir faktdır. Daha yaxşı olar ki, bu faktı bilməyəsən, çünki, bunu bilmək və anlamaq ki, bu faktı bilməyin heç bir mənası yoxdur, bu daha pisdır. O zaman ki mən anadan olmuşam, siz mənim anam ola bilərsiniz, lakin siz mənim anam olmamağı seçirsiniz. Buna görə mən sizi günahlandırmıram. Allah eləməsin. Amma biz nəticə çıxartmalıyıq. O zaman ki, mən dünyaya gəlirdim, deməli, mən anadan dünyaya gəlirdim və tutaq ki, o ana siz idiniz və bu yaşayan faktdır. İndi isə bu bir ölü faktdır ki, ölü faktlar içərisindən heç bir diri fakt sıçrayıb ortaya çıxa bilməz. İndi artıq olduqca gecdir. Mən indiyə qədər heç vaxt valideynimin olmasını arzu etməmişəm. İndi isə məni vadar edirsiniz ki, fikirləşəm və arzu edəm ki, mənim kaş atam və anam olaydı.

X a n ı m E l i z a b e t

Dayan, Kolbi! Mənim ağıma nə isə bir şey gəlib.

Klaude! Mən istəmirəm ki, o oğulu ki sən özününkü hesab edirsən, onu sənin əlindən alam. Və sənin dediyindən mən belə anlayıram, yaxşı olardı ki, o, bizim hər ikimizin olsun, nəinki tək sən.

Bu, bizim hər ikimizin istədiyi bir şey olmayacaq. Amma bəzi mənalarda daha yaxşı olacaq. Sənin üzərinə günahlar yağdırmaqla bizim hər ikimizi ondan məhrum etmək, Kolbi, çox yaxşı bir ideyadır. Məgər bizim hamımız xoşbəxt olmayacağıq? Artıq, Klaude, mənə elə gəlir ki, bu məsələ bizi bir-birimizə daha da yaxınlaşdırmışdır.

C ə n a b K l a u d e

Mən belə bir anlam ilə məmnun qalardım və əlbəttə, bu, mənim nəzərdə tutduğum ideyadan bir o qədər də uzaq deyil. Sən bizim hər ikimizi qəbul edə bilərsinizmi, Kolbi?

K o l b i

Mən yalnız bu anda nə hiss etdiyimi deyə bilərəm. Bununla belə, mənə, mən elə həmişə də bu cür hiss edəcəyəm.

C ə n a b K l a u d e

Yaxşı? Bəs sonra?

K o l b i

Mənə, heç biriniz özünüzü mənim valideynim kimi sübut etmədiyiniz halda hər ikinizi valideynlərim hesab etmək asan olmayacaq. Əgər bu, xalis uydurma olsaydı, hər bir insan uydurma ilə yaşaya bilər. Lakin faktların uydurulmasının belə qarışıqlığı – dolaşıqlığı olmamalıdır. Artıq mənim üçün çox çətin, xüsusilə oğul olmağın ləzzətini heç vaxt duymamış bir adam üçün. Mən istəmirdim ki, iki valideyn arasında mən müzakirə obyektinə çevriləm. Amma sizin təklifinizə əməl etsək, bilirəm, mən bilirəm ki, digər miskin valideynlərin ruhlarının təqibinə məruz qalacağam!

İki valideynə sahib olmaq çox qəribədir. Amma deyəsən, mənim dörd valideynim olacaq! Bəs o digərləri necə olsun? Mən həmin ruhlarla yaşamağa olacaq. Bu və ya digərinin valideynləri tərəfindən aldanılmışlar. Digər övlad

dın isə saxta valideynlik ideyası ilə aldadılması. Hər ikisi gülünc vəziyyətə düşür.

C ə n a b K l a u d e

Onda bəs sən nə istəyirsən, Kolbi? Sən nə istəyirsən?

K o l b i

Gələcək haqqında fikirləş. Nə zaman ki sən ailə qurursan, onda sən haqlısan. Mən buna görə cavab verə bilərəm. Amma indi isə mən bilmək istəyirəm ki, kimin oğluyam.

C ə n a b K l a u d e

Onda bizim birinci işimiz bu olmalıdır ki,
xanım Quzzardı görək.

X a n ı m E l i z a b e t

Ey, Klaude. Dəhşətli dərəcədə sənə yazığım gəlir. İnanın ki, mən sizi tanımış olsaydım... Mən sizi heç vaxt aldatmazdım.

C ə n a b K l a u d e

Və mənə qalsa
Əgər mən bilsəydim ki, nə baş vermək üzrədir, mən məmnuniyyətlə sənə təslim olardım, Kolbi. Amma biz xanım Quzzardı görməliyik. Mən təşkil edəcəyəm ki, onu buraya gətirsinlər.

X a n ı m E l i z a b e t

Məncə, Eggersonu da tapsan, yaxşı olardı. Gəlin bu axşam heç nə haqqında danışmayaq. İndi, Kolbi, sən bir qədər təsəlliverici bir şey pianoda çala bilərsənmi?

K o l b i

Mən düşünürəm ki, bu axşam piano mənə kömək etmiş olsun. Bu an mən ona heç toxunmaq belə istəmirəm. Amma

başqa bir səbəb də vardır. Mən sizi xəbərdar etməliyəm ki, sabah axşam siz *Potters Company*-də nitq söyləməlisiniz. İndi isə mən işə başlamalıyam.

C ə n a b K l a u d e

Sabah axşam. Mən sabah axşam yemək yeməyə getməliyəmmi?

K o l b i

Mən qeydlərinizə baxırdım – məni bu söhbətə cəlb edənə qədər – burada bir qeydə rast gəldim və onu başa düşə bilmədim. “Yadasalma əhvali-ruhiyyəsi” – əgər mənə deməsəniz ki, nəyi yada salım, mən bu haqda bir şey yaza bilməyəcəyəm.

C ə n a b K l a u d e

Nəyi yadasalma? Nəyi yadasalma? Bu axşam mən yadasalma əhvali-ruhiyyəsi ilə yaşayıram – bəli, bu belədir. Mənim dulusçu olmaq kimi ilkin ambisiyalarımın mənasını verir. Axı *Potters Company*-nin üzvlərindən heç biri keramika haqqında heç nə bilmir... və ya başqa bir incəsənət haqqında heç nəyi bilmirlər. Xeyr. Mən düşünürəm ki, “yadasalma əhvali-ruhiyyəsi”ndə olacağam. Onu poz. Bu yalnız mənim yadıma o şeyləri salacaqdır ki, o şeylər *Potters Company*-nin üzvlərini yalnız təcəübləndirəcəkdir. Mən onlara deməməliyəm ki, həqiqətən nələri xatırlayıram.

Gəl, Elizabet.

X a n ı m E l i z a b e t

Mənim yazıq Klaudem

(Cənab Klaude və xanım Elizabet mürəxxəs olurlar.)

Pərdə enir.

ÜÇÜNCÜ PƏRDƏ

*Birinci pərdədə olduğu kimi iş otağı, bir neçə səhər keçdikdən sonra.
Cənab Klaude stolları oyan-buyana qoyur.
Xanım Elizabet içəri daxil olur.*

X a n ı m E l i z a b e t

Klaude, sən nə edirsən?

C ə n a b K l a u d e

Yerləri düzəldirəm

Vacibdir ki, çətin yığıncanın olanda əvvəlcədən
gərək sən düşünəsən ki, kim harda otursun.

Mən düşünmürəm ki, biz oturaq yan-yana
Sən oturarsan burada, partanın dalında.

X a n ı m E l i z a b e t

O biri tərəfdə, işıq düşsün arxadan
Sən özün seç oturmağı harada.

C ə n a b K l a u d e

Xeyr, bu çox görünə bilər rəsmi,
Yaxşı olar ki, Eggersonu otuzduraq
Orada, harada ki, parta var
Bilirsən, ondan yaxşı bir sədr olar.

X a n ı m E l i z a b e t

Bu, yaxşı ideyadır.

C ə n a b K l a u d e

Digər tərəfdən, biz bənzəməliyik iki vəkilə ki, qulaq asağ
şahidlərə və verdikləri ifadələrə. Bu çox çətin bir məsələ.

Biz çox şeyi, bəlkə də, ayırd etməmişik hələ. Biz gərək xanım Quzzardın nə xətrinə dəyək, nə də incidək. Ona görə ilk sualı gərək Eggerson versin. O, suala baş qoşmağı, düşünürəm, bəlkə də, bizdən də yaxşı bilsin. Yer taparıq oturtmağa hamını. Bəs biz harda otuzduraq xanımı?

X a n ı m E l i z a b e t

Orada, o yerdə, sifətinə tam işıq düşən yerdə,
istəyirəm izləyəm sifətin ifadəsini
Hər an işıq düşsə, məncə, baxarsan sən də.

C ə n a b K l a u d e

Oturmasın bu stulda, qoy otursun kreslodada...

X a n ı m E l i z a b e t

Bu alçaq stolda yox, qoy o küncdə qalsın. Orda Kolbi otursun. O istəmərə ki, çox da nəzərə çarpsın, mənim yazıq oğlum.

C ə n a b K l a u d e

Hər halda, o, bu işi etdi.
Buna da təkid etdi ki, tədqiqat çatsın başa, bu da ki bir tamaşa. Amma mən düz deyirəm, ola bilsin, hər halda.

X a n ı m E l i z a b e t

Klaude, mən hər şeyi yaxşıca götür-qoy eləmişəm. Hər şeyə yenidən bir daha baxmışam. Yatmamışam bu axşam. Kaş ki bizim bu Kolbi mənim oğlum olmaya, sənin oğlun olardı.

İnan ki, qəlbim mənim lap sevincdən dolardı. Amma inanıram ki o oğul mənimdir ki o, mənim oğlum da olsa, olar o həm səninki, həm də bil ki, mənimki; bir sözlə də bizimki, eh, mənim ərim, əzizim.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Bilsən, istəyim nədir?
Kaş ki deyəydilər ki,
Bax bu oğul mənimdir.
Amma sən inanasan ki,
Həm də oğul sənindir.
Belə ki, bu an mən
Bil, inanmaq istərəm
Kaş ki, Quzzard söyləsin
Sənin oğlundur, sənin.
Amma mən, bil, ona
Ürəkdən inanmıram.
Çox vaxt olub faktları
Mən yalançı sanıram.
Sənsə tamam başqasan.
Bizim aramızda fərq
Elə doğur buradan.

C ə n a b K l a u d e

Bunu sən düz deyirsən,
Mən buna alışmışam.
Faktlara inanmağa
Həmişə çalışmışam
Mənə elə gəldi ki,
Mənim elə atam da faktlara inanmışdı
O, gücü, var-dövləti əsas amil sanmışdı.
Amma indi gördüm ki,
Bu yolda etdiklərim
Onunçün başqa şeydir
İdeya və coşqunluq
Ona həyat deməkdir.
Bunları, bil, həyatda
Unutmamaq gərəkdir
Amma bunlar mənimçün
Çiyimdə ağır yükdür

Onu da bil ki sən
İlhamı sən zorla əldə edə bilməzsən.
Atam böyük bir insan
Gözəl bir maliyyəçi
Mən də pis olmamışam.
Mən uğur qazanmışam.
Amma atamın ilhamına
Görsəydim uyğun işlər
İstədiyim işləri
Sona yetirə bilsəm,
Atama uyğun olar
Onun ölmüş ruhunu
Daim xoşbəxt edəyəm.

X a n ı m E l i z a b e t

Sən heç vaxt mənə belə danışmamısan. Niyə danışmamısan? Anlamıram mən bu an. Səni başa düşürəm, sən də bunu bilirən. Məncə, anlamadığımı özün mənə deyirsən. Bəlkə də, anlamıram, amma xahiş edirəm, bəzən danış mənə, qoy qulaq asım sənə. Bəlkə də, yavaş-yavaş anlayam mən hər şeyi. Nə etmək istəyirsən, söylə görək, sən nəyi?

C ə n a b K l a u d e

Amma mənə gülmə sən
Dulusçu olmaq istəsəm.

X a n ı m E l i z a b e t

Mən gülmürəm. Mən yalnız düşünürəm.
Səninlə ömür sürmək! Sən necə qəribəsən
İndi mənə deyirsən, dulusçu olmaq istəyirsən.
Doğrudanmı, deyirsən bardaq, səhəng düzəltmək
Sənin kolleksiyanda olan o şeylər kimi
Doğrusunu sən söylə, qoy onu biz də bilək.

C ə n a b K l a u d e

Bəli, doğru deyirəm.

X a n ı m E l i z a b e t

Mən səni bir dulusçutək

İnan yenə sevərdim

Niyə qabaq demədin?

C ə n a b K l a u d e

Heç mən düşünmürdüm ki, sənin marağın olsun,
bu işə bundan da çox, mənim sənin
könlünə dəymək fikrim də heç yox.
Qorxurdum ki, mənim nə etmək istədiyimi bilsən,
məndən inciyərsən.

Mənə elə gəldi ki, məni peşəkartək yox
Bir ər kimi sevirсэн.

X a n ı m E l i z a b e t

Amma mən inanırdım

Sənin bir maliyyə işçisi olduğuna.

Və məni istəyirdin yalnız sahibə kimi

Evi saxlamağıma.

İndi görürəm ki, mən yanılmışam, çox şeyi

Hələ də dərk etmədən

Heç nəyə nə çox, nə az

Qəti inanmaq olmaz.

C ə n a b K l a u d e

Bu çox ağıllı irad

Edərəm sənə imdad

Söylə ki, Elizabet, sən

Məndən nə istəyirsən?

X a n ı m E l i z a b e t

İstərəm ki, sən bir rəssam olasan.
Gülmə sən mənə amma.

C ə n a b K l a u d e

Gülməyirəm mən sənə
Deyirsən ki, mən bu an
Olum səninçün rəssam!

X a n ı m E l i z a b e t

Bəlkə də, şair olmaq. Toni ki sair idi. Çünki o yalnız mənə çox şeirlər yazardı. Özü də gözəl idi. Lazımdır, sən bunu bil. Bilirəm ki, hər şair indi heç şair deyil. Amma ki maliyyəçi dulusçuya bənzəsin, düz söyləyirəmmi mən, yoxsa qarışdırıram. Mənə elə gəlir ki, bu bax belə olardı. Toni yaşayan dünyaya mənim nifrətim vardı. Sonra gec oldu hər şey, sonra anladım ki, mən o istəyən dünyadan qaçmaq istəyirəm. O, olduqca sadədir, istədim mən unudam və unutmaq istərəm. Amma Kolbi, Kolbi olubdur rəssam.

C ə n a b K l a u d e

Bir musiqiçi
Mən bir məyus sənətkar
Kolbi isə məyus bir bəstəkar
Mən ikincidərəcəli dulusçu ola bilərdim
O isə ikincidərəcəli orqanist
Biz hər ikimiz seçmişik...
fakta boyun əymişik.

X a n ı m E l i z a b e t

Mən inanıram ki, etmək istədiyim bax bu idi, Klaude.
Amma ilk dəfədir ki, səninlə söhbət etdim. Ağillı
söhbət etdim. Sən həmişə deyirdin ki, mən sənle
söhbət etməyə heç də layiq deyiləm.

C ə n a b K l a u d e

Və sən həmişə məni düşünməyə vadar etmişən ki,
sənin maraqların yaman dərinidir, dərin
Qayğuları lap çoxdur gördüyün əməllərin
Sağlamlıq qayğuları, müasir incəsənət
Bir də ki dərviş rəqsləri, əlbət

X a n ı m E l i z a b e t

Dərviş rəqsi!
Doğrudan da, Klaude,
Sən cəfəng danışsən
Mən demək istəmirəm ki,
Dərviş mərasimindən
Öyrənməyə heç nə yox.
Axtarsan var, lap çox, çox
Amma xanım Quzzardın
Bizə nələr deməsi
Kolbini razı salsın.
Asılı olmayaraq
Nə baş verirsə versin,
Oğlumuzdur o, bizim

(Qapı döyülür, Eggerston içəri girir.)

C ə n a b K l a u d e

Sabahınız xeyir, Eggerston.

E g g e r s o n

Sabahınız xeyir, cənab Klaude və xanım Elizabet!

C ə n a b K l a u d e

Bağışlayın ki, sizi qısa bir qeydlə Londona gətirmişəm.

E g g e r s o n

Belə demə, cənab Klaude.

Bu həqiqətdir ki, mənə Londona gətirmək üçün elə də çox iş yoxdur. Amma xanım Eggerson istəyir ki, mən Londona tez-tez gələm!

Bu xanımlar belədir də. O, əvvəllər şikayət edirdi ki, mən Londonda həftənin beş, altı gününü qalırım. İndi isə deyir ki, mən kəndli olub getmişəm. Londonla əlaqəni yamanca itirmişəm. O, bunu qəbul etməsə də, mən evə gələndə o, xəbərləri dinləmir.

O heç Liverpul küçəsindən aldığı qəzetləri də oxumur. Amma mənim Coşua Parkda görəcəyim çox iş var.

Hələ bağı demirəm. Mən boş qala bilmirəm. Amma indi isə mən Londonda lap itmişəm. Hər dəfə gələn zaman yaman əziyyət çəkirəm nəqliyyat sarıdan. Yaman tez-tez dəyişir. Gündən-günə pisləşir.

C ə n a b K l a u d e

Bəli, həmişə pisləşir.

X a n ı m E l i z a b e t

Məncə, xanım Eggerson yaxşıdır.

E g g e r s o n

Çox-çox yaxşıdır

Həmişə bu mövsüm sona yetəndə və biz

İldönümünə çatanda onun əhvali-ruhiyyəsi bir
növ olur aşağı.

C ə n a b K l a u d e

İldönümü? Oğlunun ölümümü?

Eggerson

Bizə xəbər çatan gün, bu haqda çox tez-tez, bil ki, danış-
mırıq biz.

Amma onun qəlbindən ötüb-keçən hər nə var, əhvali-
ruhiyyəsindən, yerləşmədən oxunur. Mən gəldim ki, ancaq
özümüzdən danışmaq. Məncə, daha vacib bir iş üçün çağırıl-
mışam sizlə görüşəm bu an.

Cənab Klaude

Eggerson. Mən xanım Quzzardı gözləyirəm.

Eggerson

Doğrudanmı? Xanım Quzzardı?
Bəs biz onu niyə gözləyirik?

Cənab Klaude

Mən ondan xahiş etmişəm
Xanım Elizabet əmindir ki,
O, xanım Quzzardın adını bilir.

Xanım Elizabet

Teddinqtonlu xanım Quzzardı

Eggerson

Aha, doğrudan da!
Mən bilirəm ki, onun adı sizə məlumdur.

Cənab Klaude

O, Kolbiyə özü haqqında danışmaq üçün suallar verib və
o da xalası Quzzardın adını çəkib. İndi o inanır ki, Ted-
dinqtondan olan xanım Quzzard o şəxsdir ki, ona onun
oğlunu saxlamaq etibar edilmişdi.

E g g e r s o n

Necə də heyranedici uyğunluq!

C ə n a b K l a u d e

Elə məsələ də bundadır,

Əgər o səhv etmirsə...

X a n ı m E l i z a b e t

Bura bax, Klaude!

C ə n a b K l a u d e

Və o, belə bir nəticəyə gəlib ki, onun uşağı Kolbi olmalıdır. Beləliklə, mən ona həqiqəti söylədim.

Amma o, buna inanmır.

X a n ı m E l i z a b e t

Klaude bir o qədər də haqlı deyildir.

Qoy izah edim. Mən inanıram ki, cənab Klaude yanılır və ya ona yalan danışblar. Və inanıram ki, Kolbi mənim oğlumdur. Mən əminəm ki, bu belədir. Amma bunu bilmək istəmirəm. Mən razıyam ki, işlər necə varsa, qoy elə də qalsın. Çünki istəyirəm ki, Kolbi hər ikimizin oğlu olsun.

C ə n a b K l a u d e

Bu əlbət ki, düzdür. Amma məsələnin bu yolla həllinə Kolbi razı deyil. O, faktlara söykənməyi təkid edir. Ona görə də mən xanım Quzzarddan xahiş etmişəm ki, buraya gəlsin. Onun bu işdən yox xəbəri.

E g g e r s o n

Məncə, bu, cənab Simpkinz üçün qəbul edilməli olan ən təbii xəttidir. Amma əlbət ki, biz digər Quzzardı da tapa bilərik...

X a n ı m E l i z a b e t
İki xanım Quzzardı?

E g g e r s o n
Mən razıyam, bu çox da yayılmış bir ad deyil
Ancaq qəribə işlər baş vermişdir.

X a n ı m E l i z a b e t
Hər ikisi də Teddinqtondadır?

E g g e r s o n
Mən razıyam ki, bu çox təəccüblü olacaq. Və hər ikisi də
eyni ünvanda?

X a n ı m E l i z a b e t
Mən ünvanı bilmirəm.
Teddinqtonlu xanım Quzzard –
Bütün bildiyim budur
Mən buna and da içə bilərəm.

E g g e r s o n
Bu heç də bir-birinə oxşamır ki,
Teddinqtonda iki Quzzard olmuş olsun. Amma güman edək
ki, bu anda yalnız bir xanım Quzzard vardır, bəs orada iki
körpə ola bilməzdimi?

X a n ı m E l i z a b e t
İki körpə, Eggerson?

E g g e r s o n
Mən yalnız fikir yürüdürəm, bəlkə də, xanım Quzzard belə
bir peşə seçmişdir ki, digər adamların uşaqlarına baxsın?
Düzünü desək, bu, o qədər şərəfsiz bir peşə deyil.

C ə n a b K l a u d e

Sən demək istəyirsən ki, o bir uşaq ferması açmışdı. Bu zamanlarda belə şeylərin baş verməsi ağla sığmır. Bundan başqa, belə bir şey olsaydı, mən bunu hiss etmiş olardım. Mən onun evinə baş çəkmişəm tez-tez. Orada heç zaman bir uşaqdan artıq uşaq görməmişəm...

E g g e r s o n

O, başqa birisini içəridə saxlaya bilər.
Müvəqqəti saxlama kimi, müvafiq şərtlərlə
Amma əgər o, belə bir şey edibsə, onda gərək biz
soruşaq ki, digər uşağın axırı nə oldu?

C ə n a b K l a u d e

Axı bu uşaq Kolbi idi?

X a n ı m E l i z a b e t

Əlbəttə Kolbi idi.

C ə n a b K l a u d e

Amma, Eggerson, sən mən deyə bilməzsən ki, o, iki uşaq saxladı və onları bir-birindən ayırmadı.

X a n ı m E l i z a b e t

Elə baş verən hadisə də, deyəsən, budur.
İndi biz aşkara çıxarmalıyıq ki,
Sənin oğlunun başına nə gəldi, Klaude.

C ə n a b K l a u d e

Mənim uşağımın başına nə gəldi!
Mənim uşağımın anası, xanım Quzzardın bacısı. Xanım Quzzard – Kolbinin xalası o uşaqdan əl çəkməzdi. Bu, sənin uşağın olub ki, onu kiməsə verib.
Biz bax bunun izinə düşməliyik.

E g g e r s o n

Əgər orada başqa bir uşaq olubsa,
Onda biz onun izinə düşməliyik,
Əlbəttə, cənab Klaude,
Bizim atdığımız ilk addım o olmalıdır ki,
biz xanım Quzzarddan soruşaq.

C ə n a b K l a u d e

Elə biz ona görə buradayıq.
O da qısa müddətdə burada olacaqdır.
Və o gələn zaman mən Kolbini çağıracağam.
Mən istərdim ki, sən vəziyyəti izah edəsən və
söhbəti sən aparasan.
Olarmı ki,parta arxasında otursan?

E g g e r s o n

Əgər arzu edirsənsə, cənab Klaude,
Mən partanın arxasında oturum,
Mən onda parta arxasında oturanda
Özümü daha yaxşı hiss edirəm.
Buna vərdiş etmişəm.

C ə n a b K l a u d e

Bu məsələni aç ona
Və işi yetir sona, düşünmə ki, mənim şübhəm
olacaq. Ancaq sən danışarsan
arvadımın adından.

E g g e r s o n

Mən başa düşürəm, cənab Klaude,
Mən tam başa düşürəm

(qapıda taqqıltı səsi)

C ə n a b K l a u d e

Aman Allah, o artıq buradadır!

Yaxşı, içəri gəl!

(Lukasta içəri girir.)

L u k a s t a

Bu iclasdır mı? Bağışlayın, mən Kolbi ilə danışmağa gəlmişəm.

C ə n a b K l a u d e

Kolbi burada olacaq.

Amma səni bu iclasa dəvət etməyiblər, Lukasta.

Bəlkə, gələn dəfə gələsən onun yanına?

L u k a s t a

Mən gəlmişəm Kolbiyə üzrxahlıq eləyəm,

Eybi yox, başqa vaxt bunu edərəm.

Çox şadam ki, sən burdasan, Eqqi,

Sənin bizə o qədər köməyin dəyib ki

Mənim işimdə, həm də istərəm bir elan verəm.

Və elə bu elanı indi verə bilərəm.

Əgər sən eşitmək istəsən.

C ə n a b K l a u d e

Əlbəttə, eşitmək istərəm, amma bizim çox vaxtımız yoxdur.

L u k a s t a

Bu çox vaxt aparmayacaq. Mən B-ylə evlənəcəyəm

C ə n a b K l a u d e

B-ylə evlənmək. Amma mən elə bilirdim,

artıq hər şey həll olunub.

L u k a s t a

Bəli, əlbəttə, Klaude. Sən düşünürsən ki, hər şey həll olunub. Elə bəla da burasındadır. Sən bunu elə açıq-aşkar etdin ki, o, ideal bir həll olmalı idi. Məni əlindən vermək, məni zəhlətökən hesab etmək istədin!

Amma bu məsələni asanlaşdırdım. Heç cəhd də etmədim və biləndə ki, sən məni B-yə ərə vermək istəyirsən və düşünürsən ki, mən ona ərə getmək istəməyəcəm sənin acığına. Ona görə də mən Kolbi ilə maraqlandım, çünki sənə elə gəlir ki, Kolbi mənim üçün çox yaxşıdır.

C ə n a b K l a u d e

Kolbiyə görə! Lukasta, əgər mən bundan şübhələnsəydim, bunu sənə deyərdim. Kolbi səninqardaşındır.

L u k a s t a

Bununla nə demək istəyirsən?

C ə n a b K l a u d e

Kolbi mənim oğlumdur.

X a n ı m E l i z a b e t

Bu, cənab Klaudenin inandığı məsələdir. Klaude, qoy mən izah edim.

C ə n a b K l a u d e

Xeyr, mən özüm izah edəcəyəm.

Bəzi anlaşılmazlıqlar olub

Mənim arvadım inanır ki, Kolbi onun oğludur

Bugünkü iclasın da mənası elə budur.

Biz Kolbinin xalası, xanım Quzzardı gözləyirik.

L u k a s t a

Kolbinin xalası? Siz mənim beynimi yerindən oynadırsınız.

C ə n a b K l a u d e

Gərək mən hər şeyi sənə izah edəm
Gərək o, buraya gələndə izah edəydim.
Ancaq mən sənə inanmadım
Qorxdum ki, sirr saxlaya bilməzsən.
O vaxt buna səbəb olan məsələlər

Bir daha mövcud deyil. Amma gərək mən sənə deyəydim.

L u k a s t a

Yaxşı. Mən başa düşmürəm.
Mənim başa düşdüyüm Kolbinin
davranışı. Kaş bunu o biləydi.

C ə n a b K l a u d e

O, bunu bilirdi.

L u k a s t a

Niyə o, bunu mənə demədi. Bəlkə də, deyəcəkdi. Hər halda, mən bilirəm, xali deyilik səhvdən. Heç sən bilmirsən, nədən danışırım mən. Amma əgər o bilsəydi ki, o, sənin tək oğlundur, onun dili topuq vurardı. Mən deyən zaman ki, sən mənim qardaşımsan

Mən gəlmişəm ki, o, məni saldıqı şoka görə, sağ ol deyim min kərə. O, mənə görmək istədiyimi göstərdi, B. məni xilas etdi. Mənim istəyim budur.

İstərdim ki, mən ona ehtiyacı olanda
Verim o nə istəsə,
Kolbi istəmir məni
Bilmirəm hər necəsə.

Inventas vitam
iuvat excoluisse
per artes

O, heç kəsi istəmir,
O, olduqca gözəldir.
Ancaq öz aləmi vardır.
İstədiyi bir anda
Özünə qapananda
Aləminə qapılar.
Onu axtaran zaman,
Çatmaz sənin dadına
Yox olub gedər tamam.
Onun yox asılılığı
Heç kəsdən, vardır ancaq
O tək olan Allahdan.
B. isə istəyir məni, mənə ehtiyac duyur.
O da elə mənimtək
Küskündür bu həyatdan
Bir-birimizə köməyik
Biz hər zaman, hər bir an
Bilirəm ki, səninçün
O, adi bir biznesmen
Mən isə sən deyən təki
Eləcə zəhlətökən.
Zəhmət vermərik sizə
Görürsən, yaraşırıq
Bil ki, biz bir-birimizə
Sən də belə düşünürdün, Klaude
Amma məqsədin səhvdir
Sanki, məni başından
Bir yana eləməkdir.
Ona görə mən yenə minnətdaram Kolbiyə.

C ə n a b K l a u d e

Bilmirəm ki, mən başlayım nədən
Bəlkə, sən düzgün seçim etmişən.

L u k a s t a

Mən çox yaxşı bilirəm ki, sən niyə belə
düşünürsən. Sən düşünürsən ki,
biz olduqca çox sadəyik.

B. bilir ki, onu sən sadə hesab edirsən.

Və elə ona görə o, özünü sadə göstərir.

Çünki o bilir ki, sən belə düşünürsən.

Siz bizə rol verdiniz, bizsə öz rolumuzu
çox yaxşı oynaya bilirik.

X a n ı m E l i z a b e t

Mən inanmazdım ki, sən

Bax belə düşünəsən, Lukasta.

Mən həmişə liberal baxışları olan bir şəxs olmuşam

Bax elə ona görə ailədə yola gedə bilməmişəm.

L u k a s t a

Yaxşı, mən liberal baxışları olan şəxs

olmamışam heç zaman

Mən olduqca ənənəyə sadıqəm və bundan

utanmıram.

C ə n a b K l a u d e

Ola bilsin ki, sən haqlısan.

Mənim yox əminliyim heç nəyə. Ola bilsin ki, sən deyən
kimi, Mən B.-ni başa düşməmişəm. Bəlkə, sən deyən kimi,
heç səni də başa düşməmişəm. Bəlkə, mən Kolbini də heç
anlaya bilmirəm.

X a n ı m E l i z a b e t

Amma sən və mən – hər ikimiz

yaxşı başa düşürük bir-birimizi

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Eybi yoxdur, gec də olsa
Bəlkə də, bu, bizə olar kömək.
Özgələri də başa düşək.
Lukasta, səni ögey qızım
Bil ki, hesab edirəm
Və inan ki, mən olduqca yamanca sevinirəm
Cənab Kağanı
Kürəkəntək sevirəm.

L u k a s t a

Çox sağ olun. Mən əminəm ki,
O, bunu qiymətləndirəcək
Ancaq mən indi getməliyəm.
O, məni aşağıda gözləyir
Mən əminəm ki, bu iclasda
Sizə gərək deyilik.

E g g e r s o n

İcazə ver. Olar, bir təklif edim?
İlk əvvəl mən bu münasibətlə
Miss Angelə xoşbəxtlik arzu edirəm.
Və mən əminəm ki, o xoşbəxt olacaq.
Cənab Kağan şəhərdə yeganədir, bil, ancaq.
Bizim bax bu şəhərdə
Qızıl kimi qəlbi var,
Hörməti var hər yerdə
Elə bil ki, sən onun kimi eləsən, miss Angel.
Yaxşı oldu ki, bu haqda oldu bir söhbətimiz
Daha yaxşı olar ki,
Bu evlənən şən cütlə yenə də görüşək biz
Qoy onlar gözləsinlər.
Aşağıda bir qədər,

Xanım Quzzard gedəndən sonra
Yenə bura gələrlər!

C ə n a b K l a u d e

Bu, pis ideya deyil, Kolbi razılıq versə.

L u k a s t a

Mən inanıram sənə, Eqqi,
Və istəyirəm onunla
Möhkəm bir sülh bağlayam.

C ə n a b K l a u d e

Onu çağırın onda.

(Telefona əl uzadır.)

(Qapıda taqqıltı səsi, Kolbi içəri girir.)

K o l b i

Çox tez gəlmişəmmi?
Təəssüf ki, mənim gözləməkdən səbrim
tükəndi yaman.

L u k a s t a

Kolbi! Mən gəlməmişəm ki,
Sizin iclasınıza mane olum.
Mənə deyiblər ki, bu iclas nə haqdadır
Amma mən səni görməyə gəlmişəm.
Keçən günortadakı davranışım üçün
Səndən üzr istəməyə gəlmişəm.

K o l b i

Üzr istəməyə?

C ə n a b K l a u d e

Mən ona demişəm.

K o l b i

Bəs niyə ki sən, məndən üzr istəməlisən?

L u k a s t a

Çünki mən bilirdim ki,
Sənin reaksiyanı düzgün başa düşməmişəm

Mən sənin kimi düşünməməliydim. Sənə dediklərimdən utanıram, bil ki, mən ona görə də nə çaldımsa, elə ona oynadım. İstədiyim nə idi, elə onu da aldım. Amma buna özüm də bir elə inanmadım. Mən sənin kimi insanlara nifrət etmirəm bir daha

Bax bu, bil ki, sənə də başa gələr çox baha.

K o l b i

Bu haqda düşünürəm mən.

L u k a s t a

Xeyr, sən bu haqda düşünməlisən
Yoxsa sən hissiyatsızsan, mən qeyri-həssas
demirəm, mən hissiyatsız deyirəm!

Sən olduqca soyuqsan, sənə bir az ocaq lazımdır ki, qızdır-sın. Bu, o ocaq deyildir ki, özgüləri qızdırır. Sən ya özünə vurğunsan, ya da bizim qalanlarımızdan çox fərqli bir adamsan.

Biz səni mühakimə edə bilmərik...

Bu, sənsən, Kolbi.

K o l b i

Bu, mənəm, elə deyilmi?
Mən sadəcə bunu bilmirəm
Ola bilsin ki, sən məni
Mənim özümün bildiyimdən

Daha yaxşı bilirsən.
Amma indi ki sən bilirsən ki, mən kiməm...

L u k a s t a

Sən kimsən?
Hərdən mənə deyiblər ki, sən mənim qardaşımсан.
Bu məsələ daha da işləri çətinləşdirir ki,
mən deyəm sən nəçisən.
Ola bilsin, dünyada qardaşdan daha çox
az anlaşılan ikinci adam dünyada olmasın...

K o l b i

Ya da bacıdan...

L u k a s t a

Ən çətini budur ki,
İnsan öz anlamının hüdudlarını tanıсын. Bu bir qardaş və ya bacı anlamı ola bilər. Yəqin ki, bir gün gələcək, biz bir-birimizi daha yaxşı anlaya biləcəyik. Və elə bir faktı qəbul edərk ki, biz bir-birimizə lazım olan qədər lazım deyilik. Lakin başqa bir anlamda biz bir-birimizə lazımımız ki, bunu zamanın özü açıqlayar. Amma, kim bilir, bəlkə də, biz bir-birimizə daha çox lazım ola bilərik. Bir bacı-qardaş kimi daha çox, nəinki digər bir qohum kimi.

K o l b i

Mən istəyirəm ki, sən xoşbəxt olasan.

L u k a s t a

Mən xoşbəxt olacağam
Əgər sən məni bir bacı kimi qəbul etsən, bizim qohumluq əlaqəmiz bizə otuz ilin, ya da qırx ilin xoşbəxtliyini bəxş edər. Mən xoşbəxt olacağam. Mən B-yə ərə gedirəm. Mən bilirəm ki, sən B-ni sevirсэн.

K o l b i

Mən onu çox xoşlayıram.
Və mən düşünəndə özümü
Xoşbəxt hiss edirəm ki, o, mənim yeznəm olacaq
Mənim sənə, hər ikinizə
Ehtiyacım olacaq.

L u k a s t a

Biz sənə nə isə deməli olacağırq
Amma sənin heç kəsə ehtiyacın yoxdur.

E g g e r s o n

Olarmı ki indi mən
Bir az araya girəm, miss Angel?
Biz bu mübahisəni həll edənə qədər
Niyə ki cənab Kağan və sən
Aşağıda dayanmalısınız
Mən əminəm ki, cənab Simpkinz bu təklifi
bəyənəcək.

K o l b i

Əlbəttə, mən bəyənirəm... B. indi yuxarı qalxa bilməzmi?

E g g e r s o n

Yaxşı olar ki, bir az sonra gəlsin.

C ə n a b K l a u d e

Tamamilə düzdür, Eggerson.

L u k a s t a

Lukastanın tanıdığı Kolbiyə mən
Bil, xudahafız deyirəm.
Və Kolbinin tanıdığı Lukastaya da xudahafız.

Biz o vaxtdan bəri dəyişilmişik
Biz həmişə dəyişilirik
Mən qayıdanda biz yenə də
Qardaş və bacı olacağıq
Və ya mən elə belə də düşünürəm
Bəli, hər halda,
Xudahafiz Kolbi.

K o l b i

Onda xudahafiz, Lukasta.

E g g e r s o n

Bəs deyin görək, bizim bu xanım
Quzzard tezmi gələcək?

C ə n a b K l a u d e

(saatına baxaraq)

Gərək o, burada olaydı.
Bu çox təəccüblüdür
Heç bilməmişəm, zaman nə tez keçmişdir
Lukastanın gözlənilməz gəlişi niyə gecikdi?
O da burda olmalıydı. Ondan çıxmayan bir iş
O, heç vaxt belə etməmiş. Görüşə gecikməmiş.
O, həmişə deyərdi, elə ki mən gecikdim,
O görməyə gələrdi

(Lukasta içəri daxil olur.)

L u k a s t a

Bağışlayın ki, geri qayıtdım.
Bu, gözlənilməz bir işdir.
O, qapını döydü
Qapını açmağa
Heç kimsə gəlmədi.
İndi mən bir adamı

İçəri buraxmışam.
Mən bunu anlamışam
Bu, sizin gözlədiyiniz
Xanım Quzzard özüdür
O, qəribə görünür.

C ə n a b K l a u d e

Bu gün Parkmənin istirahət günüdür
Bəs qonaq otağının qulluqçusu haradadır?

L u k a s t a

Məncə, kimsə mahnı oxuyur anbarda.

X a n ı m E l i z a b e t

Aha, yadımdan çıxmışdı. Bu, Gertrudanın
sakit saatıdır

Mən ona təkrarlama dərsi vermişəm
Amma gərək o, mahnı oxumayaydı.

L u k a s t a

Yaxşı, mən nə etməliyəm?

E g g e r s o n

Qoy mən gedim xanım Quzzarda izahat verim,
sonra onu sən yuxarı gətirərsən.

C ə n a b K l a u d e

Xeyr, sən mənə burada lazımsan.

E g g e r s o n

Lukasta, onu yuxarı gətir.

L u k a s t a

B.-yə deyəcəm, onu gətirəcək

(Lukasta mürəxxəs olur.)

C ə n a b K l a u d e

Kaş sən xidmətçilərin cədvəlini daha yaxşı tutaydın
Bu çox uğursuz başlangıçdır.

X a n ı m E l i z a b e t

Mənim göstərişlərim altında
O, yaxşı tərəqqi etmişdi;
Amma gərək ki, o, mahnı oxuya bilməsin.

C ə n a b K l a u d e

Yaxşı, biz hazırıq mı?

*(Sakitə qapı döyülür, Kağan içəri daxil olur,
onu xanım Quzzard müşayiət edir. Kağan çıxır.)*

Sabahınız xeyr, xanım Quzzard,
Bağışlayın, bir qədər ailə anlaşılmazlığı vardır.
Gərək sizə əvvəlcədən bu haqda xəbər verəydik.

X a n ı m Q u z z a r d

Məncə, mən düz vaxtında gəlmişəm
Amma, cənab Klaude, mən bir qədər gözləsəm,
yənə də eyib etməz
Bilirəm ki, həmişə sən məşğulsan.

C ə n a b K l a u d e

İlk əvvəl qoy mən səni arvadıma təqdim edim.
Xanım Elizabet Mulhəmmer.

X a n ı m E l i z a b e t

Sabahınız xeyir, xanım Quzzard.
Siz məni tanımırsız, amma mən sizin haqda
eşitmişəm

Sizin bildiyinizdən daha çox
Bizim ümumi işlərimiz var.

X a n ı m Q u z z a r d
Məncə, siz Kolbini deyirsiniz?

X a n ı m E l i z a b e t
Bəli, söhbət Kolbidən gedir.

C ə n a b K l a u d e
Elizabet, sən bilirsən ki, biz bu məsələni
Eggersona buraxmalıyıq.
Bu, cənab Eggersondur, xanım Quzzard,
Mənim etibarlı xidmətçim
Kolbinin xələfi, bu yaxınlarda işi tərک edib.
İndi o, kənddə yaşayır. Amma bütün
Hekayəni o, yaxşı bilir. O, etibarlı adamdır
və mənim dostumdur
Uzun illərdir ki, dostumdur.
Ona görə bax o, buradadır
Məncə, sən heç etiraz etməzsən?

X a n ı m Q u z z a r d
Niyə ki etiraz edim?
Mən Kolbidən cənab Eggerson
Haqqında çox-çox eşitmişəm
Çox şadam ki, onla tanış olmuşam.

C ə n a b K l a u d e
Və mən düşünürdüm ki, prosesi aparmaq
O, olduqca taktlıdır, ehtiyatlıdır ancaq.

X a n ı m Q u z z a r d
Əlbəttə, cənab Klaude, bu, sənin
Arzu etdiyindirmi?
Amma bu iclasın məqsədi

Cənab Kolbi deyilmi?
Özü də yaman məxfi.

E g g e r s o n

Bəli, mən ona belə də ad qoyardım.
Cənab Klaude. Mən məsələni
Açıram və müzakirə açıram.

C ə n a b K l a u d e

Buyurun, Eggerson.

E g g e r s o n

Onda gəlin başlayaq –
Sizin anladığınızı kimi, məsələ
cənab Simpkinz haqqındadır.
Bu həmçinin atalıq probleminə də aid ola bilər.

X a n ı m E l i z a b e t

Analıq probleminə də...

C ə n a b K l a u d e

Sözünü kəsmə, Elizabet

X a n ı m Q u z z a r d

Mən sizi başa düşürəm

E g g e r s o n

Məsələ belədir, xanım Quzzard
Yalnız bu yaxınlarda sizin adınızın
Cənab Simpkinz tərəfindən çəkildiyini
Xanım Elizabet eşitmişdir.
O, sizin adınızın Quzzard olduğunu
Və özünün də Teddinqtondan olduğunu
Eşitdikdə çox təəccüblənmişdir.

Inventas vitam
iuvat excoluisse
per artes

İndi isə biz çox-çox geriyə qayıtmalıyıq
Bir elə də uzaq keçmiş deyildir və sən də
Gəlib mənim yaşımaya çatanda görəcəksən ki,
keçmiş və gələcək çox qısa görünür
Amma xeyli uzaq keçmişlə bağlı mükün olan
bir məsələdən söhbət gedir.
Xanım Elizabet evlənməmişdən qabaq
uşağı olmuşdur...

X a n ı m E l i z a b e t

Oğlan uşağı.

E g g e r s o n

Oğlan uşağı olmuşdur
Kimi ki şəraitə bağlı olaraq
öz boynuna götürə bilməmişdir.
Belə şeylər bir o qədər də tez-tez baş vermir.

X a n ı m Q u z z a r d

Bundan xəbərim vardır. Mən bilirəm ki,
Belə-belə şeylər baş verir.

E g g e r s o n

Həmin uşaq atanın ixtiyarında qalır və ata da
onun qayğısına qalır.
Yəni onun ixtiyarına verilir ki, qayğısını çəksin.
Bir qədər sonra ona baxan qadın tərəfindən
Belə bir qeyd göndərilir ki,
ata ölmüşdür qəflətən

X a n ı m E l i z a b e t

Tanqanikada onu maşın vurub
üstündən keçmişdir.

C ə n a b K l a u d e

Bunun məsələyə dəxli yoxdur
Bu işi burax Eggersonun ixtiyarına.

E g g e r s o n

Ata xaricdə öldü
Xanım Elizabet uşağı götürən xanımın
Adını bilmirdi. Ya da ola bilsin ki, adını unutmuşdu.
Onun elə bir imkanı yox idi ki,
sorgu göndərərək onu axtarsın.
Beləliklə, srağagünə qədər onun
Uşağı ilə heç bir əlaqəsi olmamışdır.
Bu oğlan uşağı, xanım Quzzard, əgər sağdırsa,
artıq böyümüş olmalıdır.
Mən inanıram ki, sənin özünün uşağın olmamışdır.
Amma mən əminəm ki, sənin uşağa qarşı rəğbət
olmuşdur.

X a n ı m Q u z z a r d

Mən rəğbət bəsləyə bilərəm
Mənim də uşağım olmuşdur və mən də
onu itirmişəm. Amma mənim uşağım
xanım Elizabetin uşağı itən kimi itməyib.
Ümid bəsləyək ki, onun uşağı tapıla bilər.

E g g e r s o n

Biz dəqiq şəkildə bu məqsədlə
Bu söhbəti aparırıq
Bizim əlimizdə bir ipucu vardır,
Və ya ipucuna bənzər bir şey
Və ona görə də cənab Klaude xahiş edib sizdən ki,
siz buraya gələsiniz.

X a n ı m Q u z z a r d

Sizcə, mənim sizə köməyim dəyə bilər?

E g g e r s o n

Bizə elə gəlir ki, bu mümkündür.
Bir neçə gün bundan qabaq xanım Elizabet
sizin adınızı öyrənmişdir.
Və bu ad ona tanış səsləndiyinə görə
o şoka düşmüşdür.

X a n ı m Q u z z a r d

Doğrudanmı? Çünki bu, adi ad deyil, eləmi?

E g g e r s o n

Elə bu da onu mütəəssir etmişdir.
Xanım Quzzard Teddingtonlu
Xanım Elizabet inanır ki, onun yeni doğulmuş uşağı
Teddingtonlu xanım Quzzarda etibar
edilmişdir ki, o baxsın.
Əlbəttə, ola bilər ki, o, Teddington haqda səhv də
edə bilər...

X a n ı m E l i z a b e t

Xeyr, mən Teddington barədə səhv etməirəm

E g g e r s o n

Mən təkcə təklif edirəm ki, xanım Elizabet,
Ola bilər ki, Teddington adlı başqa yer də ola bilsin. Amma
Quzzard adı kimi səslənən bir o qədər də çox ad yoxdur.
Və ya hətta olsa da belə, onlar eyni dərəcədə çox yayılmış
adlar deyildir.

Amma, xanım Quzzard, bu, o yerdir ki,
gərək siz bizə kömək edəsiniz.
Siz hər hansı digər xanım Quzzard
Adlı hər hansı bir adam tanıyırsınızımı?

X a n ı m Q u z z a r d

Heç bir kəsi.

E g g e r s o n

Yəni demək istəyirəm ki, bu, ola bilər ki,
Teddiqtonda olsun və ya haradasa başqa yerdə.
İndi isə mən daha bir incə mətləbdən
Xəbər verən sual edəcəyəm.
Siz haçansa baxmaq üçün hər hansı bir uşaq
götürmüşünüzmü?
Elə bir uşaq ki, kimin ki, valideyni sizə
məlum olmamış olsun.

X a n ı m Q u z z a r d

Bəli, mən həqiqətən də uşaq götürmüşəm.
Ərim və mən uşaqsız idik... o vaxtlar və çox da
kasıb idik. Bu iş bizə iki üstünlük vəd verirdi.

E g g e r s o n

Bəs siz atanın və ya ananın adını bilirdinizmi?

X a n ı m Q u z z a r d

Mənə heç birinin adı deyilməmişdi.
Mən başa düşürdüm ki, bizə uşağı çox yaxşı calamışdılar.
Əks təqdirdə mən onu götürməmiş olardım. Lakin o, mənə
üçüncü bir tərəfdən gətirilmişdi və onun vasitəsi ilə də
aybaay məvacib ödənilirdi.

E g g e r s o n

Şərtlər qənaətbəxş idimi?

X a n ı m Q u z z a r d

Olduqca qənaətbəxş idi.
Demək olar ki, pul qabaqcadan ödənilirdi

E g g e r s o n

Ödənişlər sona yetdimi?

X a n ı m Q u z z a r d

Çox qəfil

X a n ı m E l i z a b e t

Yəqin ki, elə o vaxt Toni qəzaya uğramışdır.

X a n ı m Q u z z a r d

Mənə dedilər ki, ata ölmüşdür
Hətta vəsiyyətini də etmədən.

X a n ı m E l i z a b e t

O, olduqca ehtiyatsız bir adam idi.

X a n ı m Q u z z a r d

Və varislər heç bir məsuliyyət daşımırdılar.
Mənə elə gəlir ki, ana əgər uşağın atasını müəyyən
edə bilsəydi, onda ona əmr verilərdi.
Amma mən bilmirəm ki, o, kim idi. Mən nə edə
bilərdim?

X a n ı m E l i z a b e t

Klaude, görürsən? Kolbi, başa düşürsən?

C ə n a b K l a u d e

Hələ əmin olma, Elizabet.

X a n ı m E l i z a b e t

Heç bir şübhə yeri qalmır ki,
Kolbi mənim oğlumdur.

X a n ı m Q u z z a r d

Sənin oğlun, xanım Elizabet?
Siz deyirsiniz ki, mən sizin uşağınızı saxlamışam?
Və Klaudeyə yalandan demişəm ki,
bu uşaq onun uşağıdır?

C ə n a b K l a u d e

Elə məsələ də burasındadır. Mənim arvadım özünü inandırmışdır ki, Kolbi onun oğludur.

Mən bilirəm ki, o, mənim oğlumdur və mən səni buraya ona görə çağırmışam ki, sən bunu ona deyəsən.

E g g e r s o n

Bunu şəxsi bir ifadə kimi qəbul etmə.

Xanım Quzzard. Bu, bundan uzaqdır. Sən ümidi üzülən yerdə öz oğlunu tapmaq ümidi ilə yaşayan anaya güzəşt etməlisən. Sən özünü onun yerinə qoy. Əgər sən öz oğlunu itirmisənsə, belə bir vəziyyətdə hər hansı bir saman çöpündən yapışmazdınmı?

X a n ı m Q u z z a r d

Güman ki, mən də belə edərdim.

X a n ı m E l i z a b e t

Mənim başımda heç bir şübhə yeri qalmamışdır ki, Egger-son kimi qanuni işçilər saman çöpündən danışacaqlar. Kolbi mənim oğlumdur.

X a n ı m Q u z z a r d

Belə bir şəraitdə mən bu iradı qəbul etmirəm

E g g e r s o n

Olarını ki, mən bu narahat suların üstünə
bir damla neft töküm?!

Gəlin bu məsələyə digər bir bucaqdan yanaşaq.

Və xanım Quzzarddan xahiş edək ki, desin görək
axırda uşağın başına nə iş gəldi.

O, uşağı qəbul etmişdir və ola bilsin ki, həmin uşaq
xanım Elizabetin uşağı olmuşdur.

C ə n a b K l a u d e

Bu çox həssas bir təklifdir. Eggerston, bu, ağıl
məsələsidir. Buna görə çox sağ ol!

X a n ı m Q u z z a r d

Biz bu uşaqla ayrıldıq. Balaca, əziz bir uşaq idi.
Nə qədər ki mənə ödəniş edilirdi
Mən onunla birlikdə olduqda çox xoşbəxt idim.
Amma biz uşağı oğulluğa götürə bilməzdik
Və ya ödəniş olmadığı halda onu saxlaya bilməzdik.

E g g e r s o n

Bəs siz ondan necə yaxa qurtardınız?

X a n ı m Q u z z a r d

Bizim qonşularımız var idi.
Onlar da uşaqsız idilər və uşağı oğulluğa götürməyə
çox məmnun idilər. Onlar uşaq arzulayırdı və
ona görə də həmin uşağı oğulluğa götürdülər.
Sonra onlar Teddinqtonu tərک etdilər və bizim
gözümüzdən itdilər.

E g g e r s o n

Amma siz onların adlarını bilirsiniz?

X a n ı m Q u z z a r d

Bəli, mən onların adlarını bilirəm.
Mənim adım kimi qeyri-adi bir ad
Ola bilsin ki, onlar dəyişməyiblər
Adı Kağan idi.

C ə n a b K l a u d e

Onların adı Kağan idi?!

X a n ı m Q u z z a r d

K-A-Ğ-A-N. – köhnə bir ad

Onlar əla adamlar idi. Onların tayı-bərabəri yox idi.

E g g e r s o n

Bəs uşaq? Mən ümid edirəm ki,

onun adı xristian adı olub.

X a n ı m Q u z z a r d

Uşağın xaç suyuna çəkilməsi barədə heç bir bilik yoxdur. Ən azı o, bizə gələn zaman. Amma buna biz tam da əmin deyilik.

Mənim ərim xüsusilə belə məsələlərdə çox həssasdır və buna görə də biz ona şərti baptist adı verdik.

E g g e r s o n

Ona nə adı verdiniz?

X a n ı m Q u z z a r d

Biz ona Barnabas adı verdik.

X a n ı m E l i z a b e t

Barnabas? Dünyada heç vaxt belə bir ad mən eşitməmişəm. Mənim ailəmdə də belə bir ad olmayıb.

Bəs necə oldu ki, siz onu Kolbi adlandırdınız?

C ə n a b K l a u d e

Amma, Elizabet, söhbət Kolbidən

Getmir, görmürsən, söhbət kimdən gedir?

X a n ı m Q u z z a r d

Mənim ərim bu adı seçdi

Biz müqəddəs Barnabas kilsəsində evlənmişdik.

K o l b i

Barnabas Kağan. O balaca əmioğlundurmu ki, ölmüşdür?
Sən Sara xalanı tanımırısanmı? Mən cıncıldayan balaca
köhnə zəng tapdım və sən mənə deyirdin ki, sənin balaca
bir əmin oğlu var idi, hansı ki ölmüşdü.

X a n ı m Q u z z a r d

Bəli, Kolbi, haqqında danışdığım o idi.

X a n ı m E l i z a b e t

Deməli, mənim oğlum yaşayır. Mən buna əmin idim.
Amma mən inanıram ki, Kolbi elə Barnabasdır.

C ə n a b K l a u d e

Xeyr, Elizabet, Barnabas, elə Barnabasdır.

Mən bunu izah etməliyəm, xanım Quzzard.

Mənim çox gənc, ümidverici bir həmkarım – əslində
o gənc oğlan ki, sizi yuxarı gətirdi, onun adı Barnabas
Kağandır.

X a n ı m E l i z a b e t

Barnabas?

C ə n a b K l a u d e

Bəli, Elizabet. Bəzən o, familiyası ilə adını
birlikdə yazmalı olur.

Amma ad onun xoşuna gəlmir.

Müəyyən səbəblərə görə. Ona görə də
biz onu B. adlandırırıq.

X a n ı m Q u z z a r d

Çox yaxşı bir addır
O gərək bu adla fəxr edə.

X a n ı m E l i z a b e t
Bu Barnabasın neçə yaşı var?

C ə n a b K l a u d e
Məncə, 28 yaşı var.

X a n ı m Q u z z a r d
Gərək ki, 28 yaşı olsun.

X a n ı m E l i z a b e t
Onda mənim hesablamalarıma görə,
mən iddia edə bilmərəm.

C ə n a b K l a u d e
Bu, məni heç də təəccübləndirməz.

X a n ı m E l i z a b e t
Bəli, bu, hansı il idi?
Elə başımı itirmişəm ki, Kolbi, deməli,
Barnabas oldu. Yox, demək istəyirəm ki,
cənab Kağan Barnabas oldu.
Məncə, mən buna alışacağam.

K o l b i
Amma o, aşağıda gözləyir. Bu an yetişməyibmi ki,
mən onu yuxarı çağırım?
Bəs Lukasta?

E g g e r s o n
Əla təklifdir, cənab Simpkinz.

(Kolbi çıxır.)

E g g e r s o n
İndi isə siz razılığa gəlsəniz, xanım Elizabet,
Biz Kağandan öz valideynləri haqda soruşa bilərik.

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

Və əgər cənab Kağan və xanım Kağan hələ də
yaşayırlarsa
Gərək ki, xanım Quzzard onları müəyyənləşdirə bilər.

X a n ı m E l i z a b e t

Bu sübut edəcəkdirmi ki, cənab Kağan,
Bu cənab Kağan – mənim oğlumdur?

E g g e r s o n

Bu, böyük bir ehtimal yaradır
Əgər mən düzgün ifadə edə bildimsə.

C ə n a b K l a u d e

Mən inanıram, Elizabet
Sən oğlunu tapmısan.

E g g e r s o n

Bu təsdiqi olan əsasdır.

X a n ı m E l i z a b e t

Və mənim ona uyğunlaşmaq qabiliyyətimi
nəzərə alsaq.

*(Kolbi Kağan və Lukasta ilə birlikdə
yeni-dən içəri daxil olur.)*

K o l b i

Mən onlara demişəm ki, sürprizə hazır olsunlar.

X a n ı m E l i z a b e t

Barnabas! Sənin adın Barnabasdırımı?

K a ğ a n

Bəli, elədir ki var, siz ona dediniz, cənab Klaude?

C ə n a b K l a u d e

Xeyr, B. Bu məsələləri açıb tökən xanım Quzzard
olmuşdur.

Bu adam cənab Barnabas Kağan
Xanım Quzzard və ... mənim qızım Lukasta.

K a ğ a n

Bəs necə oldu ki, xanım Quzzard mənim
adımı bildi?

X a n ı m Q u z z a r d

Cənab və xanım Alfred Kağan sizin
valideynləriniz olmuşlar?

K a ğ a n

Bəli, onlar mənim valideynlərimdir.
Məni oğulluğa götürən valideynlər.

X a n ı m Q u z z a r d

Bəs onlar nə vaxtsa Teddingtonda yaşamışlarmı?

K a ğ a n

Mən inanıram ki, yaşamışlar
Bəs siz niyə maraqlanırsınız?

X a n ı m Q u z z a r d

Xanım Elizabet, mən inanıram ki,
Bu, sizin oğlunuzdur.
Əgər bu belə olsa, mən sizin ədalətsiz
Şübhələrinizdən safa çıxıram.

E g g e r s o n

Cənab Kağan, sizin ögey valideynləriniz yaşayırmı?

K a ğ a n

Kentdə. Onlar kəndə çəkilmək istəmişlər
Belə ki, mən onlar üçün Sevenouksda
Balaca bir yer tapmışam
Onlar orada arı saxlayırlar. Bəs niyə
Bunları siz məndən soruşursunuz?

X a n ı m E l i z a b e t

Çünki, Barnabas, belə çıxır ki, sən mənim oğlumsan.

E g g e r s o n

Cənab Kağan, bu maraqlı bir kəşfi təsdiq etməlisən
Bunun üçün sən ögey valideynlərini
Xaim Quzzardla calaşdırmalısən.
Bu, onların işidir təsdiq etsinlər ki,
Onlar səni bir uşaq olaraq xanım
Quzzarddan götürmüşlər və sən onlara etibar edilmisən.

K a ğ a n

Mən, doğrudan da, bilmirəm ki,
Hisslərimi necə cilovlayım...

L u k a s t a

Sən bir daha bu dildə danışmamalısən
Sadəcə de ki, özümü itirmişəm.

K a ğ a n

Yaxşı, mən karıxmışam
Əgər xanım Elizabet mənim anamdırsa...

X a n ı m E l i z a b e t

Nə olursa olsun, Barnabas, heç bir şübhə yeri
qalmamışdır ki, mən sənin ananam.

K a ğ a n

Bəs mənim atam kim olmuşdur?

X a n ı m E l i z a b e t

O, qəflətən vəfat etdi. Ölümçül bir qəza
Onda sən çox kiçik idin. Ona görə də səni
oğulluğa götürüblər.

K a ğ a n

Bəs o, nə işlə məşğul olmuşdur?
Maliyyəçi idimi?

X a n ı m E l i z a b e t

O, hesabdan yaxşı deyildi. Deyəsən, sənin
biznes qabiliyyətin meydana çıxır.
Mənə elə gəlir ki, bu, mənim tərəfdən olan
qohumlardan irəli gəlir.
Amma o, yaxşı bir hərbcçi idi, ən azı, müəyyən
bir müddət ərzində.

K a ğ a n

Oldu, mən buna alışmalıyam
Ancaq bilmirəm ki, mən sənə necə müraciət
edim. Xanım Elizabet?
Mən həmişə xanım Kağana ana deyə
müraciət etmişəm.

X a n ı m E l i z a b e t

Onda karıxmaq təhlükəsindən uzaq olmaq üçün sən mənə
Elizabet xala deyə müraciət edə bilərsən.

K a ğ a n

Əlbəttə, belə asandır.

X a n ı m E l i z a b e t

Və mən onları görmək arzusundayam
Klaude, biz Kağanları yeməyə dəvət etməliyik.

C ə n a b K l a u d e

Mütləq, Elizabet.

K a ğ a n

Amma, xanım Elizabet,
Mən demək istəyirəm, Elizabet xala,
Əgər mən səni Elizabet xala deyə çağırısam,
sən mənə, sadəcə, B. desən, olarmı?

X a n ı m E l i z a b e t

Əlbəttə, əgər sən Barnabasdansa onu üstün tutursansa.

L u k a s t a

Axı nə üçün sənin Barnabas adından xoşun gəlmir?

K a ğ a n

Mən istəmirəm ki, adamlar məni “Barni” deyə çağırınsınlar
– Barni Kağan. Kağan yenə də eybi yox. Bu, nisbətən
dolu səslənir. Şəhərdə mən haqda təssurat heç də yaxşı
olmazdı.

L u k a s t a

Sən böyüyəndə səni cənab Barney Kağan çağırırlar.

X a n ı m E l i z a b e t

Mən çox şadam ki, siz nişanınızı bəyan edirsiniz.
Lukasta, mən sizin evlənmə məsələnizi öz
üzərimə götürürəm.

L u k a s t a

Biz demişdik ki, kəbin kəsilən büroda sakitcə
kəbinimizi kəsdirməklə evlənək.

X a n ı m E l i z a b e t

Siz kilsədə evlənməlisiniz.

X a n ı m Q u z z a r d

Mən çox şadam ki, sizin belə dediyinizi eşidirəm.
Siz razısınızmi?

X a n ı m E l i z a b e t

Razıyam? Nə haqda?

X a n ı m Q u z z a r d

Sizin mənim haqqımdakı şübhələriniz tamamilə əsassızdır.

X a n ı m E l i z a b e t

Əlbəttə, xanım Quzzard, mənim şübhəm yoxdur!
Məncə, orada biz nəyisə qarışıq salmışdıq – vəssalam.

X a n ı m Q u z z a r d

Mən qorxurdum ki, sənin fikrin qarışsın
Və bu müqayisə ilə mövqə arasında olsun.

C ə n a b K l a u d e

Məncə, indi heç bir qarışıqsalma yoxdur
Mən əminəm ki, arvadım tamamilə əmin olmuşdur
Və cənab Kağanın anası, mən əminəm ki,
bunu təsdiq edəcəkdir.

X a n ı m Q u z z a r d

Bu, hamı kimi mənim də marağımdadır.
Amma sizin arvadınız məmnun olmuşdurmu?

Inventas vitam
juvat excoluisse
per artes

O zaman ki, Kağanlar Barnabas Kağanın onun
oğlu olduğunu təyin etdilər

(*xanım Elizabetə*)

Onun oğlunuz olmağından məmnunsunuzmu?

C ə n a b K l a u d e

Bu çox qəribə səsələnən bir sualdır.

X a n ı m Q u z z a r d

Burada mənə qəribə suallar verirlər ki,

mən onlara cavab verim.

İndi isə mənim növbəmdir ki, onlara suallar verim

Mən istərdim ki, hər bir insanın arzularını

müəyyənləşdirim.

X a n ı m E l i z a b e t

Əlbəttə... Mən əminəm. Mən çox xoşbəxt

olacağam.

X a n ı m Q u z z a r d

Sən oğlunu arzu edirdin və indi oğluna qovuşmusan.

Mənə görə, biz hamımız özümüzü uyğunlaşdırmalıyıq
elə bir arzuya ki, o, bizə bəxş edilmişdir. Bu çox ağırlı bir
proses olmalıdır.

Barnabas Kağan, siz xanım Elizabet Mulhəmmerin oğlu
olmağımızı bildiyinizdən məmnunsunuzmu?

K a ğ a n

Əlbət ki, tapıntı olmaqdan bu daha yaxşıdır

Əgər mən özümü doğrultsam...

Və Əlbəttə

Əgər mən valideynlərimlə hər şeyi yoluna qoya bilsəm...

Sən bilirsən ki, mən onları çox istəyirəm.

X a n ı m E l i z a b e t

Mən buna əncam çəkərəm, Barnabas.

K a ğ a n

B. – əgər etiraz etməsən, xala Elizabet.

X a n ı m E l i z a b e t

B. – və mən əminəm ki, biz böyük dostlar olacağıq.

E g g e r s o n

Mən əminəm ki, biz bundan da yaxşı bir şey
arzulamırıq.

X a n ı m Q u z z a r d

Bəzən arzular arzu edənlərə qarşı çevrilir.

O zaman ki, arzu həyata keçir,

(Xanım Elizabetə və Kağana)

Mən sizi nəzərdə tutmuram.

(Lukastaya)

Amma sizə demək istəsəm, siz burada ən çox arzu olunanlardan birisiniz. Mən sizdən soruşmayacağam ki, Barnabas Kağanın arvadı, xanım Elizabetin gəlini, cənab Klaude Mulhəmmerin qızı olmaq istəyirsiniz yoxsa, yox.

C ə n a b K l a u d e

Bu, mənim işimdir ki, o, mənim qızım olmağa razı olacaq, yoxsa yox.

X a n ı m Q u z z a r d

İndi isə, Kolbi,

Mən səndən soruşmalıyam ki, sənin bir arzun varmıdır?

C ə n a b K l a u d e

Kolbi yalnız istəyirdi ki, həqiqətə əmin olsun.

K o l b i

Bu çox qəribə bir sualdır, Sara xala və belə bir qəribə suala da mən qəribə bir cavab verə bilərəm.

Cənab Klaude haqlıdır. Mən həqiqəti bilməyi arzu edirdim. Bunun necə olmasının dəxli yoxdur. Mənim bütün bilmək istədiyim o idi ki, ortada bir faktın olmasından və adamın bu faktı bilməməsindən rahat olasan. Amma faktın özü əhəmiyyətsizdir, çünki, bu fakt gec-tez bilinəsiydi.

X a n ı m Q u z z a r d

Sizin ana və ata arasında üstünlük verdiyiniz heç bir şey yoxdurmu?

K o l b i

Mənim heç vaxt atam və ya anam olmamışdır. Bu B. üçün çox fərqli bir məsələdir. Onun yalançı valideynləri olmuşdur, belə ki, o, başqa bir qohum əldə edə bilər. Qoy Allah anama rəhmət eləsin. Ataya gəldikdə, mənim ata haqqında bir ideyam vardır.

Bu ideya indicə mənim ağılıma gəlmişdir. Mən atam kimi olmaq istərdim, hansı ki, mən heç vaxt tanımamışam və indi də tanımıram.

Çünki o, mən anadan olmamışdan qabaq ölmüş olmalıdır və ya mən onu xatırlayandan qabaq ölmüş olmalıdır, hansı ki, mən ya sənədlərdən, ya da hesabatlardan tanımalı olmuşam. Onun həyat hekayətini, onun uğurlarını və ya uğursuzluqlarını... Ola bilsin ki, onun uğurlarından çox uğursuzluqları haqqında bilməli oluram. O əşyalardan onu tanımaq istərdim ki, ona mənsub olmuşdur, solmuş fotosəkillərdən ki, mən ona bənzədiyimi axtarıram, kimin ki surətini mən öz zehnimdə yaradıram, mən elə həmin surətlə də yaşayam. Adi bir adam olaraq onun kimi olmağa çalışmaq, elə bir insan olmaq istəmək ki, o, olmaq istəyirdi və o işləri görmək istərdim ki, o özü də həmin işləri görmək istəmişdi.

X a n ı m Q u z z a r d

Sən kimin oğlu olmaq istərdin, Kolbi, cənab Klaudenin, yoxsa hər hansı başqa bir adamın? Mənasız və sakit bir adamın? Ölü bir adamın, Kolbi?

Dediyimə fikir ver.

K o l b i

Ölü, mənasız bir adamın.

X a n ı m Q u z z a r d

Sənin arzun yerinə yetəcək və nə zaman ki sənin arzun həyata keçir, sənin şərtlərin də yerinə yetir. Sənin atan olacaq ölü və sənə məlum olmayan.

C ə n a b K l a u d e

Bununla sən nə demək istəyirsən?

X a n ı m Q u z z a r d

Kolbi sənin oğlun deyil, cənab Klaude.

K o l b i

Bəs onda mənim atam kim olub?

X a n ı m Q u z z a r d

Herbert Quzzard

Sən məyus bir musiqişünasın oğlusan.

K o l b i

Bəs mənim anam kim olub?

X a n ı m Q u z z a r d

Qoy sənin anana Allah rəhmət eləsin.

Sənin anan mən idim. Lakin mən sənin xalan olmağı seçdim. Belə ki, sən arzunu edə bilərsən və anan olmaya bilər.

C ə n a b K l a u d e

Xanım Quzzard, bu tamamilə şərəfsizlikdir.
Sən belə bir şəkildə adamı aldada bilməzsən
Bütün bu illər boyu. Bəs onda sən bütün bu illər
ərzində niyə məni aldatmalı olmusan?

E g g e r s o n

Xanım Quzzard, sən bu hökmü əsaslandırı
bilərsənmi?

X a n ı m Q u z z a r d

Doğum haqqında şəhadətnamə –
Uşaq Herbert və Sara Quzzardın oğludur.

E g g e r s o n

Bəs sənin bacın və onun oğlu necə oldu?

X a n ı m Q u z z a r d

Ölüm haqqında şəhadətnamə –
Uşaq heç zaman anadan olmamışdır.

C ə n a b K l a u d e

Mən buna inanmıram, sadəcə olaraq, buna inana bilmərəm.
Xanım Quzzard, sən bu uydurmanı özün uydurursan.

E g g e r s o n

Arayışları mən özüm yoxlayacağam.

C ə n a b K l a u d e

Ona görə yox ki, biz sənin dediklərinə
şübhə edirik, xanım Quzzard.
Lakin belə bir ekstremal vacib bir məsələdə
dəqiq təsdiqin ehtiyacını siz başa düşəcəksiniz.

X a n ı m Q u z z a r d

Cənab Eggerson, mən bunu tamamilə yaxşı başa düşürəm.

C ə n a b K l a u d e

Mən buna inanmayacağam.

Mən o arayışlara inanmayacağam.

Sən yalan uydurmaq üçün belə deyirsən

Düz iyirmi beş il. Bu, qətiyyən mümkün deyil.

X a n ı m Q u z z a r d

Mənim sizi aldatmaq niyyətim yox idi, cənab Klaude,

O vaxta qədər ki, sən özün-özünü aldatdın.

Nə zaman ki sən Kanadaya getdin, mənim bacım hiss etdi ki, onun uşağı olmalıdır. Bu, həqiqətdən də artıq həqiqətdir. Mən də uşağa hamilə idim. Bunu sən bilmirdin, çünki bunun sənə aidiyyəti yox idi. Mən indi dediyim kimi, mənim uşağım dünyaya gələndə qədər bacım ölmüşdü. Sən çox uzaqda idin. Mən sənə bir mesaj göndərdim. Lakin o, sənə çatmadı. Qayıdarkən sən məni görməyə gəldin və mən hesab etdim ki, sənə yeniliyi xəbər verim. Sən uşağı gördün. Elə bildin ki, uşaq səninkidir. Sən buna görə çox məmnun idin. Mən həmin an səni aldatmaq istəmədim. Sonra isə dedim ki, niyə də yox. Mənim ərim də vəfat etmişdi. Məni çox kasıb bir vəziyyətdə qoyub getmişdi. Əgər mən imkan versəydim ki, sən düşünəsən uşaq səninkidir, uşağımın həyatda uğurlu başlanğıcı ola bilərdi. Bunu mən bilirdim. Onu da bilirdim ki, sən çox özünü xoşbəxt hiss edəcəkdin. Əgər mən desəydim ki, uşaq mənimkidir, onun gələcəyi nə ola bilərdi?

Sonra isə özüm də öz etdiyimdən qorxuya düşdüm. Baxmayaraq ki mən heç vaxt deməmişdim ki, bu uşaq səninkidir. Mən qorxurdum ki, sən doğum haqqında şəhadətnaməni istəyəcəksən.

Sən bunu heç vaxt istəmədin və bu iş belə də davam etdi.

C ə n a b K l a u d e

Bu dəhşətli bir uydurmadır və bu, həqiqət ola bilməz.

X a n ı m Q u z z a r d

Düşün. Cənab Klaude. Əgər bütün bunlar düz olmasaydı, mən bunları sənə deyərdimmi? Sənə mən düzünü deməklə Kolbi haqqında olan arzularımı qurban vermiş oluram. Sizcə, bu, mənim üçün kiçik məsələdirmi ki, həyatım boyu etdiyim arzuları heçə endirim. Mən özümün Kolbinin anası olmaq faktına qurban verəndə nə isə əldən vermişdim və onu heç vaxt geri qaytara bilməzdim. Sən məgər başa düşmürsənmi ki, mənim bu açıqlamam bıçağı daha da dərinə işlədir və yaranın içində onu burur?

Kaş bu fakt başqa cür olaydı, onda bu daha yaxşı olardı.

K o l b i

Mən sənə inanıram. Mən sənə inanmalıyam.

C ə n a b K l a u d e

Amma, Kolbi,

Əgər bu, həqiqət olmuş olsa – əlbət ki,

Bu, həqiqət ola bilməz! – amma mən götürəm ki, sən ona inanırsan.

Yaxşı, ona inan, bəs sonra? Amma bunu bizim qohumluğumuzdakı fərqlərə gətirib çıxartma. Və ya ola bilsin ki, onu daha da yaxşılaşdır.

Ola bilsin, sən fikirləşsən ki, mən sənin atan deyiləm, biz daha xoşbəxt ola bilərik. Mən bunu qəbul edirəm.

Əgər sən bizimlə qalsan, mənim sənin gələcəyin haqda qurduğum planlarda bu heç bir dəyişikliyə səbəb olmayacaqdır.

K o l b i

Çox sağ ol, cənab Klaude,
Siz çox səxavətli bir insansınız
Amma mən indi bilirəm ki, atam kimdir.
Mən atamı izləməliyəm ki, son nəticədə
onun kim olduğunu bilim.

C ə n a b K l a u d e

Sən bununla nə demək istəyirsən?

K o l b i

Mən istəyirəm ki, orqançı olum
Bunun dəxli yoxdur ki, mən uğur qazanacağam, yoxsa yox.
Mən əvvəllər öz bacarığımdan kənar çox böyük məqsədlər
güdmüşdüm.
Mən düşünürdüm ki, orqançı olmaq istəmirəm
O zaman ki, əmin düşünürdüm mən, zirvəyə qalxmaq şansı
mı yoxdur, onda istəyirdim ki, kilsədə orqançalan olum.
Amma mənim atam uğursuz orqançalan olmuşdur.

X a n ı m Q u z z a r d

Kolbi, yaxşı olar deyəsən ki, çox da böyük uğur qazanmamışdır.

K o l b i

İndi isə mən atamın yolu ilə getmək istəyirəm.

C ə n a b K l a u d e

Amma, Kolbi,
Sənin mənimlə ediyin söhbət yadındadır mı? Çox-çox uzun
illər bundan qabaq.
O zaman ki biz istəklərimizi bölüşdürürdük və uğursuzlu-
ğumuzu bölüşdürürdük. Və sən də öz hisslərini təsvir edir-

din ki, necə sən biznesin yollarını öyrənəcəksən. Sonra isə mən o yolu gördüm ki, sən dəyişilirdin. Bu söhbət məni inandırmışdı ki, heç bir sübut-dəlil olmadan sən mənim oğlunsan. Çünki sən mənim işimi olduğu kimi dəqiqliklə təsvir etmişdin. Bu, sənə bəyəm heç nə demir? Allah bilir ki, sən də bilirsən ki, mən sənin musiqi haqqında olan planlarını həyata keçirmək yolunda sənin qarşında heç bir maneə yaratmıram. Əgər sən onları yerinə yetirə bilərsənsə, buyur, yerinə yetir.

İnan ki, əgər sən istəyirsənsə ki, mən sənin atan olmayım, mən bunu qəbul edirəm. Mən sənin boynuna heç bir təmənna qoymuram. Yeganə təmənnam odur ki, biz bir-birimizi xoşlayaq.

Bizim hər ikimiz illüziyalara uymuşuq.

İstəyirəm ki, bizim hər ikimiz bu vəziyyətdən yaxşı çıxa bilək.

K o l b i

Xeyr, cənab Klaude, mən sizin xətrinizə dəyməyə nifrət edirəm, çünki sizin xətrinizə dəyirəm. Amma bu çox fərqli bir məsələdir.

Nə qədər ki mən inanırdım mənim atamsınız, onda bizim hər ikimizin eyni istəkləri var idi və eyni yolla uğursuzluğu da qəbul edirdik.

Sizin qarşınızda bir model olaraq atanız var idi.

Siz öz soy-kökünüzü bilirdiniz. İndi isə mən özümünkünü bilirəm.

C ə n a b K l a u d e

Mən səndən heç vaxt xahiş etməyəcəyəm ki, məni atan hesab edəsən.

Mənim səndən edəcəyim xahiş budur ki, məni bir dost hesab edəsən.

K o l b i

Amma yenə də mənim oğlunuz olduğumu düşünəcəksiniz. Əgər hər iki tərəfdə atalıq və oğulluq əlaqələri işləmirsə, atalıq və oğulluqdan söhbət belə gedə bilməz.

Tutaq ki, mənim sizin oğlunuz olduğumu düşünürsünüz, amma sizin mənim atam olduğunuzu düşünmürəm. Əgər mən atam olduğunuzu qəbul etsəm, onda mən sizə qarşı günah işlətməmiş oluram. Mən xətrinizi olduqca çox istəyirəm. Özünüz haqqında illüziyalar yaratmayan bir kişi olmusunuz və həmçinin böyük xülyalara da baş vurmamısınız. İndi ki mən öz illüziyalarımı və xülyalarımı təxirə salmışam, mənə də qalan yalnız məhəbbət olmuşdur. Amma saxta uydurmaya söykənən məhəbbət yox. Ona görə də mən sizi sevməliyəm.

C ə n a b K l a u d e

Eggerson!

Sən onu inandıra bilməzsən.

X a n ı m E l i z a b e t

Ah, mənim yazıq Klaudem!

Lütfən, çalış ona kömək et, Eggerson.

E g g e r s o n

Mən qarışmaq istəməzdim.

Cənab Simpkinz elə bir adamdır ki,

O özü nə etdiyini yaxşı bilir

Onun öz ağı vardır

Doğrudurmu ki, cənab Simpkinz, sənin arzu etdiyən bir kilsə də orqançı olmaqdır?

K o l b i

Bəli, mən elə bunu istəyirəm. Əgər kimsə

məni ora işə götürsə.

E g g e r s o n

Əgər belədirsə, mən çalışaram öyrənəm ki, harada bir boş yer vardır.

Ola bilsin ki, Coşua Parkda mənim özümün getdiyim kilsədə orqançı yeri boşdur, onda mən sənə müraciət edəcəyəm. Oradakı orqançı iki il bundan qabaq ölmüşdür.

Biz başqa bir orqançı axtarıyıq.

K o l b i

Sizcə, onlar məni də sınaqdan keçirərlərmi?

E g g e r s o n

Səni sınaqdan keçirmə? Mən buna əminəm
Yaxşı orqançalanlar Coşua Parka gəlmək istəyənə
oxşayırlar.

K o l b i

Amma mən sizə demişəm ki, çox da
elə yaxşı orqançı geyiləm.

E g g e r s o n

Sən gəl belə demə, cənab Simpkinz.
Nə vaxt bizim orqanda çalarsan,
Sonra nə istəyirsən, onu da deyərsən!

K o l b i

Amma nə yaxşı olardı ki, onların yadına salaydın
bir məni də yoxlasınlar...

E g g e r s o n

Yerli kilsələr şurası, məncə, səndən razı qalacaq.
Və onlara mənim də təsirim ola bilər.
Mən məhəlli kilsənin ağsaqqalıyam.

K o l b i

İstərdim ki, müraciət edəm.

E g g e r s o n

Təqaüd azdır – olduqca azdır.

Qorxuram səni qane etməyə. Yaşamaq üçün kifayət qədər deyildir.

Gərək başqa vasitələr haqqında düşünək ki, necə gəlir əldə edək. Piano dərsləri? Müvəqqəti tədbir kimi: çünki, cənab Simpkinz, mən inanmıram ki, sən bunu daimi bir iş hesab edəsən. Mən inanmıram ki, sən bütün ömrünü orqançı kimi başa vurasan.

Mən əminəm, sən bir də görəcəksən ki, başqa bir peşən vardır.

Biz qısa bir müddət səninlə birlikdə işləmişik və mən səni yaxından müşahidə etmişəm.

Cənab Simpkinz! Sən sifarişlə kitab oxumaq haqqında düşünməlisən.

Və eyni zamanda musiqi işini də davam etdirərsən.

Bəyəm pisdirdi? Coşua Park sizin üçün ayaq basdığımız pillə olar və o, sizi daha böyük işlərə aparar! Məsələn, keşiş rüt-bəsinə!

K o l b i

Biz o körpünü o zaman keçəcəyik ki, cənab
Eggerson, bu körpüyə gərək yaxınlaşaq.
Bağışlayın...

E g g e r s o n

Üzr istəmək lazım deyil. Mən məmnunam və yeri gəlmişkən, işin praktik cəhəti –

Əgər bu vəzifəni götürsən, sən hər gün Coşua Parka gəlməli olacaqsan. Bizim bir boş otağımız var və çox şad

olarıq ki, özüne yer-yurd edənə qədər sən orada qalmaq istəyəsən.

K o l b i

Mən həqiqətən də çox şad olardım, əgər bu işi
xanım Eggerson da bəyənmiş olsa.

E g g e r s o n

Xanım Eggerson qədər məmnun qalan
ikinci bir adam tapılmayacaq
Mən səni buna əmin edə bilərəm.

X a n ı m Q u z z a r d

Cənab Eggerson,
Mən sənənlə göz-gözə otura bilmirəm
Mənim orqançalanın arvadı olduğum halda:
sən də bir yandan, mənə, elə yalnız arzularını
deyərək ürəyini boşaldırsan
Mən inanıram ki, bu müsahibə sona yetməlidir.
Cənab Klaude, siz məni bağışlayın...

C ə n a b K l a u d e

Mən Teddinqtona qayıdacağam, Kolbi,
Mənə Vaterlooya getməyim üçün taksi tutarsanmı?

K o l b i

Sənə taksi tutmaq? Bəli, Sara xala:
Amma yaxşı olar ki, mən səni evə ötürüm.

X a n ı m Q u z z a r d

Evə? Yalnız taksiyə qədər
Etiraz etmirsiniz ki, mən sizdən
Ayrılıam, cənab Klaude
Mən burada daha lazım deyiləm.

(Kolbi çıxır.)

C ə n a b K l a u d e

Etiraz etmək? Nəyə etiraz edirəm?

X a n ı m Q u z z a r d

Onda mən sizə xudahafiz deyirəm.

Sizin hamınızın arzuları həyata keçmişdir. Bu və ya digər formada

Mən və cənab Klaudenin düz 25 il bundan qabaq arzumuz var idi.

Amma biz bu arzunu həyat keçirməyə müvəffəq olmadıq.

Sonra isə hər birinin öz arzusu oldu.

Kontraktda müəyyən bir vaxt məhdudiyəti şərti var idi.

C ə n a b K l a u d e

O nə idi? Yaxşı, xudahafiz, xanım Quzzard.

(Xanım Quzzard mürəxxəs olur.)

C ə n a b K l a u d e

Nə baş vermişdir? Onlar getmişlərimi?

Kolbi geri qayıdırmı?

X a n ı m E l i z a b e t

Mənim yazıq Klaudem.

*(Lukasta cənab Klaudenin yanına gəlir
və onun qarşısında diz çökür.)*

K a ğ a n

Siz bilirsiniz ki, Klaude, mənəcə, bizim hamımız
eyni səhvi etmişik.

Eggersonlardan savayı, hamımız...

Eggerson

Mənimi deyirsən, cənab Kağan.

Kağan

Biz istəyirdik ki, Kolbinin əvvəl olmayan
hər bir şeyi olsun.

Xanım Elizabet

Məncə, bu həm sənə, həm də mənə aiddir

Bilməyərək ki, digər insanlar başqasından nə olmalarını
istəyirlər və bilmədən ki, bir kəs, başqa kəslərdən nə xahiş
edəcəkdir. Hər kəs səhv edir! Səhv edir ki, gələcəkdə işi
daha yaxşı görsün, Klaude, lazımdır ki, biz uşaqlarımızı
başə düşməyə çalışsaq.

Kağan

Biz də istərdik ki, sizi başə düşək...

Mən demək istəyirəm ki, hər ikinizi daxil edirəm.

Klaude... və Elizabet xala. Siz bilirsiniz, Klaude, bizim hər
ikimiz – Lukasta və mən, icazə versəniz, sizə aid olan bir
şey demək istəyirik. Əgər bizə imkan versəniz, biz də sizin
etimadınızı doğruldardıq.

(Lukasta qollarını cənab Klaudenin belinə dolayır.)

Cənab Klaude

Məni tərək etmə, Lukasta.

Eggerson! Sən ona, doğrudanmı, inanırsan?

(Eggerson razılıq əlaməti olaraq başı ilə işarə edir.)

Pərdə enir.

MÜNDƏRİCAT

<i>Tomas Eliot: “Şeir poeziya deyil, şeir həyatdır”</i>	5
<i>Tomas Eliotun Nobel nitqi (tərc. Ülkər Nəsibbəyli)</i>	11

ŞEİRLƏR

J.ALFRED PRUFROKUN MƏHƏBBƏT NƏĞMƏSİ	16
MƏKƏVİTİ – SİRLİ PİŞİK	22
MAGİYANIN SƏYAHƏTİ	24
İÇİBOŞ ADAMLAR	26
KÜL ÇƏRŞƏNBƏSİ	30
SƏHƏR-SƏHƏR PƏNCƏRƏ QABAĞINDA	40
QOCA QAMBİ PİŞİK	41
QUS – TEATR PİŞİYİ	42
İNSANİYYƏT	44
SVİNİ BÜLBÜLLƏR ARASINDA	48
QADIN PORTRETİ	50
MÜQƏDDİMƏ	55
KÜLƏKLİ BİR GECƏDƏ RAPSODİYA	57
DÖRD RÜB	61
ŞƏRQİ KOKER	68
QURU XİLASKARLAR	78
BALACA QİDDİNQ	89
BEGEMOT	101
İSTERİYA	102

HELEN XALA	103
BOSTON AXŞAMININ SURƏTİ	104
BURBANK BAEDEKERLƏ: SİQARLI BLEYŞTEYN	104
ÖLÜ DƏFNİ	106
NƏZAKƏTLİ SÖHBƏT	109
BİŞƏN YUMURTA	110
SU ÖLÜMÜ	112
OD MOİZƏSİ	112
QEYRİ-REAL ŞƏHƏR	114
ŞAHMAT OYUNU	118
LA TIGLIA CHE PIANGE	122
ODA	123
SVİNİ, DİKƏL	124

DRAM ƏSƏRLƏRİ

KİLSƏDƏ QƏTL	132
AİLƏNİN YENİDƏN QOVUŞMASI	200
KOKTEYL QONAQLIĞI	307
ETİBARLI MƏMUR	441

NOBEL MÜKAFATI LAUREATI

Tomas Eliot

SEÇİLMİŞ ƏSƏRLƏRİ

Çapa imzalanmışdır 15.11.2011. Format 60×84 ¹/₁₆. Ofset çap üsulu.
Fiziki çap vərəqi 37,5. Sifariş 278. Tiraj 7000.

“Şərq-Qərb” Nəşriyyat evinin mətbəəsində çap olunmuşdur.
AZ1123, Bakı, Aşıq Ələsgər küçəsi, 17.
Tel.: (+994 12) 374 83 43; 370 68 03
Faks: (+994 12) 370 18 49; 370 68 03
e-mail: info@eastwest.az
www.eastwest.az